

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YENİ MEDYA VE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ: YENİ
MEDYANIN DEMOKRASİYİ
İŞLEVSELLEŞTİRME
POTANSİYELİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

Birsen KESKİNBİÇKİ
2501151555

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Murat ÖZGEN

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : BİRSEN KESKİNBİÇKİ Numarası : 2501151555
Anabilim Dalı / : GAZETECİLİK/GENEL
Anasayışat Dalı / Programı : GAZETECİLİK/YÜKSEK
LİSANS Danışmanı : PROF. DR. MURAT ÖZGEN
Tez Savunma Tarihi : 12.06.2019 Saati : 14.30
Tez Başlığı : YENİ MEDYA VE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ: YENİ MEDYANIN DEMOKRASİYİ
İŞLEVSELLEŞTİRME POTANSİYELİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. MURAT ÖZGEN		Kabul
2- DOÇ. DR. MELTEM BOSTANCI		Kabul
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ GÖZDE KURT		

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. ASLI YAPAR GÖNENÇ		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ İBRAHİM SENA AVRAS		Kabul

ÖZ

**YENİ MEDYA VE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ: YENİ MEDYANIN
DEMOKRASİYİ İŞLEVSELLEŞTİRME POTANSİYELİ
ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

Birsen KESKİNBİÇKİ

İçinde bulunduğumuz bilgi ve iletişim çağında yeni medya teknolojileri toplumsal yaşamın bütün alanlarına girmiş ve önemli bir altyapısal unsur olarak küresel ölçekte varlığını ilan etmiştir. Ağ sistemleri ve mobilizasyon teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak gün geçtikçe yaygınlaşan yeni medya hem gündelik yaşam pratiklerini hem de toplumsal hayatı çok yönlü olarak etkilemektedir. Teknik donanımı ve altyapısal olanaklarıyla ile yeni medyanın siyasal alanın bir parçası olarak demokrasiyi ve işleyiş süreçlerini etkilemesi çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Modern demokrasilerin en yaygın uygulama biçimi olan temsili demokrasi işleyiş süreçlerine yönelik birtakım aksaklıklarla karşı karşıyadır. Çalışmada yeni medya teknolojilerinin demokratik sistemin söz konusu aksaklıklarına çözüm geliştirerek demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli kamusal alan, özgür iletişim atmosferi, siyasal katılım, örgütlenme faaliyetleri ve siyasal seçim kampanyaları ekseninde ortaya konulmuştur. Tekno-iyimser bir yaklaşımın hâkim olduğu bu çalışmada yeni medya ve demokrasi ilişkisi üzerine çok yönlü bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Medya, Demokrasi, Alternatif Kamusal Alan, Siyasal Katılım, Örgütlenme Faaliyetleri.

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP OF NEW MEDIA AND DEMOCRACY: A STUDY ON THE NEW MEDIA'S POTENTIAL FOR FUNCTIONING DEMOCRACY

Birsen KESKİNBİÇKİ

In the age of information and communication, new media technologies have entered all areas of social life and declared their presence on a global scale as an important infrastructural element. The new media, which is becoming more and more widespread in parallel with developments in network systems and mobilization technologies, influences both daily life practices and social life. It is the starting point of the study that the new media, with its infrastructural facilities and technical equipment, affects the democracy and its operation processes as a part of the political field.

Representative democracy, the most common form of implementation of modern democracies faces certain imperfections to its operation processes. In this study, the potential of the new media technologies to functionalize the democracy by developing solutions to the imperfections of the democratic system has been revealed in the axis of public sphere, free communication atmosphere, political participation, organization activities and political election campaigns have been put forward. In this study, dominated by a techno-optimistic approach, a multi-faceted assessment of the relationship between new media and democracy has been made.

Keywords: New Media, Democracy, Alternative Public Sphere, Political Participation, Organization Activities.

ÖNSÖZ

Geçmişten süregelen bir tartışma konusu olan medya ve demokrasi ilişkisi çoğunlukla medyanın demokratik rolleri ve bunların demokratik sistem üzerindeki etkileri üzerine yoğunlaşmıştır. Küreselleşme ve ağ teknolojilerindeki gelişmelerin bir sonucu olarak yeni medya teknolojilerinin akıl almaz bir hızla hayatımıza girmesi yeni ve daha derin boyutlardaki bir tartışmanın kapılarını aralamıştır.

Demokratik sistemin basmakalıp bir süreç olmaktan çıkarak işlevsellik kazanması medyanın mevcut potansiyeli ile yakından ilgilidir. Bu noktada geleneksel medyanın merkezi ve tek boyutlu yapılanmasının aksine teknolojik donanımı ve alt yapısal olanaklarıyla yeni medya bu amaca hizmet eden etkili araçlar olarak konumlandırılmaktadır.

Dünya nüfusunun büyük bir bölümü yeni medya teknolojilerini aktif olarak kullanmaktadır ve bu oran her geçen gün artmaktadır. Bu durum yeni medya ve demokrasi ilişkisini ve bu teknolojilerin demokratik potansiyellerini araştırılmaya değer kılan en önemli gerekçelerden biridir.

Tez çalışmam boyunca engin bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren danışman hocam Prof. Dr. Murat ÖZGEN'e ve yüksek lisans eğitimim boyunca değerli bilgileriyle bu aşamaya gelmemi sağlayan kıymetli bölüm hocalarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu süreç boyunca yanımda olan sevgili eşime, aileme ve arkadaşlarıma manevi desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Birsen KESKİNBİÇKİ

İSTANBUL, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DÖNÜŞEN MEDYA OLGUSU VE YENİ MEDYA

1.1. İletişim Kavramı ve Kitle İletişim Araçlarının Tarihsel Gelişimi	7
1.2.Yeni Medya ve Temel Özellikleri.....	14
1.2.1. Yeni Medyada Yenilikler.....	19
1.2.1.1.Web 2.0 Teknolojileri	19
1.2.1.2. Sosyal Medya	22
1.3. Yeni Medya, Küreselleşme ve Enformasyon Toplumu.....	27
1.3.1. Yeni Medya ve Küreselleşme	27
1.3.2. Yeni Medya ve Enformasyon Toplumu	28
1.4. Yeni Medya Üzerine Farklı Bakış Açıları.....	34

İKİNCİ BÖLÜM

DEMOKRASİ KAVRAMI VE DEMOKRASİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Demokrasi Kavramı	37
2.2. Demokrasinin Tarihsel Gelişiminde Önemli Olaylar ve Bazı Kırılma Noktaları.....	40
2.3. Egemenliğin Kullanılmasına Göre Demokrasinin Uygulama Modelleri	48

2.3.1. Doğrudan Demokrasi	48
2.3.2. Temsili Demokrasi	49
2.3.3. Yarı Doğrudan Demokrasi	50
2.4. Temsili Demokrasiye Alternatif Modeller	51
2.4.1. Müzakereci Demokrasi	51
2.4.2. Katılımcı Demokrasi	54
2.5. Modern Demokrasi Kuramları	55
2.5.1. Liberal Demokrasi Kuramı	56
2.5.2. Müzakereci Demokrasi Kuramı.....	57
2.5.3. Katılımcı Demokrasi Kuramı.....	60
2.5.4. Eleştirel Demokrasi Kuramı	61
2.5.5. Sosyal Demokrasi Kuramı	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİ MEDYANIN DEMOKRASİYİ İŞLEVSELLEŞTİRME POTANSİYELİ

3.1. Yeni Bir Kamusal Alan: Yeni Medya.....	63
3.1.1. Kamusal Alan Yaklaşımları ve Yeni Medya	64
3.1.1.1. Habermas'ın Kamusal Alan Yaklaşımı	64
3.1.1.1.1. Kamusal Alanın Dönüşümü	65
3.1.1.1.2. İletişimsel Eylem	66
3.1.1.2. Arendt'in Kamusal Alan Yaklaşımı.....	67
3.1.1.3. Rawls'un Kamusal Alan Yaklaşımı.....	68
3.1.1.4. Sennett'in Kamusal Alan Yaklaşımı	69

3.1.1.5. Negt ve Kluge' un Kamusal Alan Yaklaşımı.....	70
3.1.2. Kamusal Alan Yaklaşımları Üzerinden Yeni Medya Değerlendirmeleri	71
3.1.3. Kamusal Alan, Yeni Medya ve Demokrasi Üçgeni	74
3.2. Bir Enformasyon Aracı Olarak Yeni Medya ve Özgür İletişim Atmosferi.....	76
3.2.1. Yurttaş Gazeteciliği ve Gelişim Süreci	78
3.2.2. Yurttaş Gazeteciliği ve Demokrasi İlişkisi	80
3.3. Yeni Medya ve Siyasal Katılım	83
3.3.1. Katılımcı Demokratik Medya Kuramı Bağlamında Yeni Medya ve Siyasal Katılım	84
3.3.2. E- Katılım Kavramı ve E- Katılımın Aktörleri.....	86
3.3.2.1. E- Katılım Faaliyetleri	88
3.3.2.2. E- Katılım Ekseninde Dönüşen Yurttaş Profili	90
3.4. Yeni Medya ve Örgütlenme Faaliyetleri	91
3.4.1. Toplumsal Hareketler	91
3.4.1.1. Yeni Toplumsal Hareketler.....	92
3.4.1.1.1. Kaynak Mobilizasyonu Kuramı	94
3.4.1.1.2. Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi	96
3.4.1.2. Yeni Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medya	97
3.4.1.2.1. Gezi Parkı Direnişi	97
3.4.1.2.2. Wall Street'i İşgal Et Hareketi	100
3.4.1.2.3. Arap Baharı	100
3.4.2. Toplumsal Hareketler Ekseninde Yeni Medya Faktörü ve Demokrasi..	103
3.5. Yeni Medya ve Siyasal Seçim Kampanyaları	106
3.5.1. 2008 ve 2012 ABD Başkanlık Seçimlerinde Yeni Medya: Obama Örneği	110
3.5.2. 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Yeni Medya: Erdoğan Örneği....	117

SONUÇ	122
KAYNAKÇA	131
EKLER	146

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Web 1.0 ve Web 2.0 Teknolojilerinin Kullanıcı Pratikleri Açısından Karşılaştırılması.....	22
Tablo 1.2. James Martin'in Enformasyon Toplumu Kriterleri.....	32
Tablo 3.1. Kamusal Alan ve Yeni Medya Bağlantısı.....	74
Tablo 3.2. Eski ve Yeni Toplumsal Hareketlerin Karşılaştırılması.....	94
Tablo 3.3. Siyasal İletişim ve Siyasal İletişim 2.0'in Karşılaştırılması	107
Tablo 3.4. ABD Başkanlık Seçimleri 3 Kasım 2008 Tarihli Sosyal Medya Kullanım Verileri	112
Tablo 3.5. Politikacıların İnternette Yer Alama Oranları	113
Tablo 3.6. 2012 ABD Başkanlık Seçimi Obama ve Rakibi Romney'in Sosyal Medya Kullanım Verileri.....	115
Tablo 3.7. Erdoğan'ın Seçim Sürecinde Kullandığı Sosyal Ağlara Dair Veriler	120
Tablo 3.8. Cumhurbaşkanı Adaylarının Medyada Haber Olarak Yer Almaları	121
Tablo 3.9. 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları	121

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Yoneji Masuda'ya Göre Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna Geçiş...	32
Şekil 3.1. 29 Mayıs -10 Haziran Twitter Kullanım Analizleri.....	99
Şekil 3.2. #Direngeziparkı Etiketiyile Paylaşılan Mesajların Türkiye Genelindeki Dağılımı	100
Şekil 3.3. Arap Ülkelerinde Sosyal Medyanın Kullanım Oranları	102
Şekil 3.4 Obama ve McCain'in Bağış Oranları.....	114
Şekil 3.5. Obama'nın Twitter'dan Kullanıcılarına Gönderdiği Direkt Mesaj.....	116
Şekil 3.6. Obama ve Romney'in Online Reklam Bütçelerin Karşılaştırılması	116
Şekil 3.7. Barack Obama'nın 2012 Seçimlerini Kazandıktan Sonra Twitter'dan Paylaştığı Fotoğraf	117

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Akt.	Aktaran
Çev.	Çeviren
DİA	Devletin İdeolojik Aygıtları
Ed.	Editör
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
s.	Sayfa
v.d.	Ve Diğerleri

GİRİŞ

Merak duygusu ve haberleşme arzusundan doğan medya olgusu iletişim tarihinin başlangıç noktası olarak kabul edilen ilk insan topluluklarından günümüze kadar tarihsel sürecin bir parçası olarak gelmiştir. Duyu organları ve iletişim kurma içgüdüğü ile yaratılan insanoğlunun haberleşme ihtiyaçlarını gidermeye yönelik ilkel yöntem ve tekniklerin kullanıldığı iletişim faaliyetleri zaman içinde iletişim araçlarındaki gelişmelere paralel olarak bir evrim sürecine girmiştir. Bu evrim süreci aynı zamanda medyanın gelişim sürecinin ta kendisidir.

Yazının icadıyla sözel iletişimden farklı olarak sembollerin ön planda olduğu yeni bir boyut kazanan medya matbaanın bulunmasının ardından zamansal ve mekânsal sınırlılıklarını görece azaltmıştır. Gazete, dergi, kitap gibi yazılı yayınlarla gelişimini sürdüren medya, Sanayi Devrimini takip eden bilimsel ve teknolojik gelişmelerden büyük ölçüde etkilenmiş ve yapısal bir dönüşüm geçirmiştir. Radyo ve daha sonra televizyonun icat edilmesi ile yalnızca bir haberleşme aracı olmaktan çok daha fazlasını sunan kitle iletişim araçları medya olgusunun günümüzdeki çok yönlü kompakt yapısına yaklaşmasını sağlamıştır.

Yazılı, görsel ve işitsel iletişim araçları ile kısa sürede büyük kitlelere ulaşarak bilgi akışını sağlayan medya, internetin icadı ile bilgisayar teknolojilerinin kullanıldığı ağ tabanlı bir yapılanmaya dönüşmüştür. Ağa dayalı alt yapısı ve teknolojik donanımı ile insanoğlunun hayal bile edemeyeceği olanakları bir arada sunan “yeni medya” kısa sürede tüm dünyayı küresel ölçekte etkisi altına alan önemli bir güç odağı haline gelmiştir.

İnsanoğlu yaradılışı gereği her zaman bir arada yaşama içgüdüğü ile hareket etmiştir. Toplu halde yaşayarak güvende olacağına inanan insanlar, tarihte ilkel kabileler halinde gruplanmış ve yaşamlarını bu topluluklarda sürdürmüşlerdir. Toplu halde yaşayan insan gruplarında karmaşayı önlemek ve devamlılığı sağlamak amacıyla birtakım düzenlemeler geliştirilmiştir. Bu düzenlemeler ise insanlık tarihi kadar eski bir geçmişi olan yönetim olgusunu doğurmuştur. İçinde bulunduğu döneme, kültüre ve coğrafyaya göre değişiklik gösteren bu olgu tarihte farklı uygulama modelleriyle karşımıza çıkmıştır.

Bir yönetim modeli olarak demokrasi Antik Yunan'a kadar uzanan köklü bir tarihe sahiptir. Yaklaşık iki bin beş yüz yıllık bir geçmişi olan demokrasi tarihsel süreçte çok çeşitli uygulama biçimleri ile varlık göstermiştir. Demokrasinin tarihsel süreçteki bu çeşitliği farklı tanımlamaları da beraberinde getirmiştir. Bilinen en yalın haliyle egemenliğin halka ait olduğu yönetim biçimi olan demokrasi eşitlikçi ve özgürlükçü bir yönetim modelidir. Halkı da yönetim sürecinin bir parçası olarak kabul eden bu yönetim şekli rıza ve hesap verme unsurları üzerine kurulmuştur. Rıza ve hesap verme ise ancak halkın ihtiyacı olan doğru ve güvenilir bilgiye erişmesi ve katılım göstermesi ile gerçekleşmektedir.

İnternet ve bilgisayar teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak gün geçtikçe yaygınlaşan ve gündelik yaşamın vazgeçilmez elemanlarına dönüşen yeni medya teknolojileri toplumsal, kültürel ve siyasal alanları etkisi altına almış ve küresel ölçekte bir dönüşüme yol açmıştır. Bu dönüşüm ekseninde yeni medyanın siyasal alanın bir parçası olarak demokrasiyi çok yönlü olarak etkilemesi ve bu teknolojilerin demokratik potansiyelleri çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Modern dünyanın en yaygın yönetim modeli olan temsili demokrasiler işleyiş süreçlerine yönelik bir takım katılım ve meşruiyet sorunlarıyla karşı karşıyadır. Buna karşılık demokratik bir sistemin işlerliği medyanın demokratik rollerini ne derece yerine getirdiği ile yakından ilişkilidir. Geleneksel medya tek boyutlu yapılanmasının yanı sıra politik ve ekonomik birtakım çıkar kaygılarıyla demokratik işlevlerini tam olarak yerine getirmemektedir. Bu durumdan hareketle yeni medya teknolojilerinin özerk yapılanmaları ve etkileşimlilik, erişilebilirlik vb. özellikleriyle demokrasinin işleyiş süreçlerine yönelik sınırlılıklara çözüm geliştirebilecek potansiyelde olup olmadığı sorunsalı çalışmaya yön veren temel problemi oluşturmaktadır.

Tez çalışmasının amacı, yeni medya teknolojileri ve demokrasi arasındaki ilişkiyi bu teknolojilerin demokratik potansiyelleri üzerinden değerlendirmek ve demokratik sistemin işlevsel bir boyut kazanmasında yeni medya teknolojilerinin katkılarını tartışmaktır. Bu amaç çerçevesinde çalışmanın önemi ise yeni medya teknolojilerinin demokratik sistemi etkileme potansiyellerini, kamusal alan, özgür iletişim atmosferi, siyasal katılım, örgütlenme faaliyetleri ve seçim kampanyaları gibi

çok yönlü bir perspektiften ele almasıdır. Çalışmanın amacı doğrultusunda tez kapsamında şu sorulara cevap aranacaktır:

- Yeni medya demokratik süreçleri ne yönde etkiler?
- Yeni medya alternatif bir kamusal alan işlevi görür mü?
- Kolektif kimliğin oluşmasında yeni medyanın rolü nedir?
- Demokratik hak arayışı ve yeni medya arasında ne yönde bir ilişki vardır?
- Yeni medyanın siyasal katılım faaliyetleri üzerindeki etkileri nelerdir?
- Yeni medya teknolojilerinin seçim kampanyalarındaki rolü nedir?

Tez kapsamında çalışmanın temel çerçevesini belirleyen sınırlılıklardan ilki yeni medya ve demokrasi ilişkisinin en çok öne çıkan kriterler arasından seçilmiş beş kıstas ekseninde ele alınacak olmasıdır. Çalışmada demokrasi modelleri arasında odak noktasının temsili demokrasi, müzakereci demokrasi ve katılımcı demokrasi olarak daraltılması çalışmanın diğer sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

Çalışmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırma yöntemi, “herhangi bir durum, olay ve problemi etraflıca tanımlamak, yorumlamak ve irdellemek için kullanılır ve ölçütler belirleyerek incelenen olaylar ve değişkenler arasında ilişkinin varlığı ve derecesi sorgulanır” (Aydoğdu, vd.,2016:558). Tez çalışmasında bu yöntemle ilk olarak yeni medya ve demokrasi olguları detaylı bir biçimde ele alınmış ve daha sonra bu olgular arasındaki ilişki çalışma kapsamında belirlenen beş kıstas (kamusal alan, özgür iletişim atmosferi, siyasal katılım, örgütlenme faaliyetleri ve seçim kampanyaları) çerçevesinde ortaya konulmuştur.

Tez çalışmasının kavramsal çerçevesini yeni medya, demokrasi, iletişim ve bunlarla ilişkili kavramlar oluşturmaktadır. Çalışmaya yön veren kuramsal çerçeve ise Castells’in ağ toplumu teorisi, enformasyon toplumu yaklaşımları, Habermas’ın kamusal alan yaklaşımı, yeni toplumsal hareket kuramları ve katılımcı demokratik medya kuramı olarak belirlenmiştir. Kuramsal çerçevedeki bu çeşitliliğin temel nedeni yeni medya ve demokrasi ilişkisinin birden fazla kıstas ekseninde ortaya konulacak olmasıdır. Aşağıda kuramsal çerçeveye çalışma kapsamında nasıl ve ne amaçla yer verileceği açıklanmıştır.

Yeni medya teknolojilerinin alt yapısal özelliklerinin ve ağı dayalı formlarının toplumsal yapıda meydana getirdiği dönüşümü ve bunun sonuçlarını değerlendirmek amacıyla ağ toplumu ve enformasyon toplumu yaklaşımlarından faydalanılacaktır. Tüm dünyanın ağlar üzerinden birbirine bağlandığı düşüncesi üzerine gelişen Castells' in ağ toplumu teorisi ve bilginin ve teknolojinin toplumsal dönüşümün temel kaynağı olduğu görüşünü savunan enformasyon toplumu yaklaşımları bu noktada birbirlerini destekler niteliktedirler.

Kamusal alan yaklaşımlarına yeni medyanın alternatif bir kamusal alan işlevi görüp görmediği sorunsalının ortaya konulma aşamasında yer verilecektir. Buna göre yeni medyanın ideal ve alternatif bir kamusal alan olarak değerlendirilmesi başta Habermas'ın idealize ettiği kamusal alan modeli olmak üzere farklı kamusal alan yaklaşımları üzerinden ele alınacaktır.

Yeni medya teknolojilerinin örgütlenme faaliyetleri içindeki yeri ve demokratik potansiyeli Kaynak Mobilizasyonu Kuramı ve Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi çerçevesinde ortaya konulacaktır. Buna göre ağı dayalı yapılanmaları ve altyapısal olanaklarıyla yeni medya teknolojileri bir yandan toplumsal hareketin ihtiyaç duyduğu maddi ve duygusal kaynaklara ulaşılmasını kolaylaştırırken diğer yandan demokrasi, kültür ve kimlik gibi olgular üzerine yoğunlaşmaktadır.

McQuail tarafından geliştirilen katılımcı demokratik medya kuramı temelde kitle iletişim araçlarının gündelik yaşamla bağlantılı, vatandaş merkezli ve katılımcı bir yapıda olmalarını öngörmektedir. Buna göre kurama yeni medya teknolojilerinin siyasal katılım içindeki yerini değerlendirmek ve bu süreçlere ne gibi katkılar sağladığını ortaya koymak amacı ile yer verilecektir.

Bu tez çalışmasının birinci bölümünde yeni medyaya ilişkin çalışmaya yön verecek temel bilgiler ortaya konulacaktır. Bu bağlamda ilk olarak yeni medyanın arka planını anlamlandırmaya yönelik medya ve iletişim kavramlarına ve kitle iletişim araçlarının tarihsel süreçteki gelişimine yer verilecektir. Daha sonra yeni medyaya ait temel kavramlar ve özellikler geleneksel medya ile yapılan karşılaştırma üzerinden

ortaya konulacaktır. Yeni medya olgusu ile yakından ilişkisi olan küreselleşme ve enformasyon toplumu kavramlarına bu teknolojilerin toplumsal yapılanmada yol açtığı dönüşüme yönelik neden sonuç ilişkilerin kurulması aşamasında yer verilecektir. Yeni medya ve enformasyon toplumu ilişkisi farklı sosyologların benzer görüşleri çerçevesinde ortaya konulacak ve son olarak yeni medya üzerine çok yönlü bir değerlendirme yapabilmek adına bu teknolojiler üzerine olumlu ve eleştirel bakış açılarına yer verilecektir.

İkinci bölümde, çalışmanın sacayaklarından bir diğeri olan demokrasi olgusu irdelenecektir. Bu doğrultuda ilk olarak demokrasi kavramı, temel özellikleri ve ilkeleri ortaya konulacak ve daha sonra demokrasinin tarihsel süreç içerisindeki gelişimine ve önemli kırılma noktalarına yer verilecektir. Demokrasi modelleri tez kapsamında odak noktası olarak belirlenen temsili demokrasi, müzakereci demokrasi ve katılımcı demokrasi olarak sınırlandırılmış bir çerçevede ele alınacaktır. Demokrasiye farklı perspektiflerden yaklaşan modern demokrasi kuramları bu olgu üzerine kapsamlı bir değerlendirme yapabilmek amacıyla ortaya konulacaktır. Özetle çalışmanın birinci ve ikinci bölümlerinde demokrasi ve yeni medya ilişkisinin ortaya konulacağı üçüncü bölüm için uygun zemin hazırlanmıştır.

Çalışmanın özünü oluşturan üçüncü bölümde yeni medya ve demokrasi ilişkisi yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli üzerinden ortaya konulacaktır. Oldukça geniş bir perspektiften ele alınabilecek yeni medya ve demokrasi ilişkisi tez çalışmasının amacına yönelik belirlenmiş sınırlar çerçevesinde ele alınacaktır. Tez kapsamında yeni medyanın demokratik potansiyelini ortaya koyamaya yönelik en güçlü boyutlar olarak belirlenen beş kıstas çalışmanın temel dayanak noktalarını temsil etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın üçüncü bölümünde yeni medyanın demokratik potansiyeli kamusal alan, özgür iletişim atmosferi, siyasal katılım, örgütlenme faaliyetleri ve siyasal seçim kampanyaları ekseninde ortaya konulacak ve bu teknolojilerin demokratik süreçlere işlevsel bir boyut katıp katmadığı sorusuna cevap aranacaktır.

Çalışma kapsamında veri toplama yöntemi olarak literatür taraması ve görüşme yöntemlerine başvurulmuştur. Bu bağlamda ilk olarak genelden öze doğru bir

kaynak taraması yapılmış ve yapılan kaynak taramasının ardından birbirleriyle ilişkili kaynaklar bir araya getirilmiştir. Bu çalışmaya dair kaynak bulma sınırlılığı olmamakla beraber konuyu belli bir alanda kısıtlayıp derinlemesine bir analiz yapılmıştır.

Stewart ve Cash (1985:7) görüşmeyi “Önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlamıştır. Çalışma kapsamında yeni medyanın demokratik potansiyelini ortaya koymaya yönelik konuyla ilişkisi olan uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. E-posta aracılığı ile yapılan görüşmelerde Mobil Demokrasi Derneği Başkanı Arif MUTİ, Mobil Devlet Konsorsiyum (UK) Direktörü Profesör İbrahim KUŞÇU, Dijital Dönüşüm Danışmanı Atilla AYDIN, Siber Güvenlik Uzmanı Dr. M.Ö., İKÜ İletişim Sanatları Öğretim Görevlisi Yakup SAĞIROĞLU ve Bilişim Uzmanı Turgut ALPAGOT on üç sorudan oluşan görüşme formunu cevaplandırmışlardır.

Literatür taraması sonucunda yeni medya teknolojileri ve demokrasi arasındaki ilişkiyi ele almak amacı ile hazırlanan çalışmaların büyük bir bölümünün yalnızca siyasal katılım üzerine odaklandığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın yeni medya ve demokrasi ilişkisi üzerine kapsamlı bir değerlendirme sunması bakımından daha sonraki çalışmalara kaynaklık etmesi açısından literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DÖNÜŞEN MEDYA OLGUSU VE YENİ MEDYA

Latince araç, aradaki şey anlamına gelen “medium” kelimesinin çoğul hali olan medya (<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/medya>) işitsel, görsel ve yazılı tüm kitle iletişim araçlarını içine alan kapsamlı bir kavramdır. Bir terim olarak “medya”nın kabul görmesi ve kullanılması 1920’li yıllara uzanmaktadır (Briggs vd., 2004:7).

Merak duygusu ve haberleşme arzusundan doğan medya olgusu iletişim tarihinin başlangıç noktası olarak kabul edilen ilk insan toplumlarına kadar uzanan köklü bir geçmişe dayanır. Bilinen en ilkel örneklerinde duvar resimleri, beden dili ve işaretlerin kullanıldığı medya tarihsel süreç içerisinde iletişim araçlarının gelişmesi ile bir evrim sürecine girmiştir. Tarih öncesi dönemde başlayan bu evrim süreci modern çağda da farklı boyutlarda varlığını sürdürmektedir. Zira bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler devam ettiği müddetçe bu sürecin tamamlandığını söylemek mümkün değildir.

Çalışmanın sacayaklarından biri olarak yeni medya olgusunu daha iyi anlamak ve yeni medyanın arka planındaki gelişmeleri irdeleyebilmek için klasik medya olarak da bilinen geleneksel medyadan yeni medyaya doğru gerçekleşen dönüşüm süreci ele alınacaktır.

1.1. İletişim Kavramı ve Kitle İletişim Araçlarının Tarihsel Gelişimi

Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması (<http://www.tdk.gov.tr>) olarak tanımlanan iletişim, sosyal bir varlık olan insanın çevresindeki dünyayla bağ kurabilmesinin ve kendini ifade edebilmesinin yegâne aracıdır. Paylaşım ve etkileşim edimleri ile yakından ilişkili olan iletişim (Güngör, 2016:41) yalnızca insanlar arasında değil tüm canlılar arasında ve evrenin devasa sistematiği içinde farklı biçimlerde kendini göstermektedir. Ekosistemdeki bitki ve hayvanların kendi aralarındaki etkileşimi, insan bedenindeki anatomik veri

alışverişi ya da güneş sistemindeki gezegenlerin kusursuz döngüsü düşünüldüğünde iletişimin evrensel varlığı yadsınamaz bir gerçektir.

Var oluşun bir parçası olarak iletişim, insanlar arasında diğer tüm canlılardan daha somut bir boyutta gerçekleşmektedir. Duyu organları ile yaratılan insanoğlu için iletişim kurma doğuştan gelen bir yeti olmanın yanı sıra aynı zamanda kuvvetli bir içgüdüsel tutum olmuştur. Bu içgüdü ve donanım ile harekete geçen insan, bedensel uzuvlarını, ilkel sesleri ve çizimleri kullanarak başladığı sözsüz iletişim faaliyetlerini zaman içinde yeni araç ve yöntemler kullanarak geliştirmiş ve çeşitlendirmiştir. İletişim faaliyetlerindeki bu gelişmelerin ve çeşitlenmenin öyküsü ise iletişim tarihinin bizzat kendisini oluşturmaktadır.

Yeni medyaya giden yolda kitle iletişim araçlarının tarihsel süreçteki dönüşümünü kavrayabilmek adına önemli gelişmeleri ve bazı kırılma noktalarını şöyle sıralayabiliriz:

- 1. Matbaanın İcadı:** İletişim tarihinin önemli kırılma noktalarından biri olarak kabul edilen matbaanın icadı 15. yüzyılda Gutenberg tarafından oynar başlı harflerin bulunmasıyla gerçekleşmiştir. Basılı yayın tarihinin başlangıç noktası olarak kabul edilen bu gelişme aynı zamanda modern çağın da ilk somut habercisi olmuştur. Innis'e göre (1951'den Akt. Timisi, 2003:44) "Mekân boyunca bağlayıcı medya" ya da başka bir ifade ile hafif medyanın çıkış noktası olan matbaanın icadını Baldini "tipografik devrim" olarak adlandırmıştır. Benjamin (1993) ise bu gelişmeyi "mekanik yeniden üretim çağı"nın habercisi olarak değerlendirmiştir. "Fonetik alfabe teknolojisinin içselleştirilmesi, insanı, kulağın büyülü dünyasından, tarafsız görsel dünyaya taşır." sözleri ile McLuhan (2001:29) "Gutenberg Galaksisi" eserinde matbaanın icadı ile insanlığın sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş yaptığını ve iletişimde görselliğin önem kazandığını belirtmiştir. El yazması dönemin ağır ve zahmetli süreçlerinin aksine duygu ve düşüncelerin daha kolay ve hızlı aktarılmasına olanak tanıyan matbaa, bu bağlamda iletişime daha özgür bir boyut katmıştır. Sonuç olarak matbaa toplumsal, kültürel ve ekonomik hayatı

çok yönlü olarak etkileyen önemli buluşlardan biri olarak iletişim tarihindeki yerini almıştır.

2. **Gazete:** 13. yüzyılda ortaya çıkan el yazması haber kâğıtları gazetelerin ilk denemeleri olarak kabul edilmektedir. Hazırlanması ve çoğaltılmaları oldukça zahmetli olan bu kâğıtlar önceleri daha çok ticari şirketler arasındaki görüşmeleri konu edinirken daha sonra zamanla Avrupa saraylarındaki gelişmelere de yer vermeye başlamıştır. Matbaanın icadı ile yaygınlaşan haber kâğıtları hem biçimsel hem de içerik olarak değişime uğramıştır (Özçağlayan, 2008:133). 17. yüzyıla gelindiğinde modern anlamdaki ilk gazetelerin yayınlanmasıyla gazeteler artık bilgiyi geniş kitlelere yayan etkili iletişim araçlarına dönüşmüştür. Elbette ki bu dönüşümde matbaanın sunduğu basım olanakları ile gazetelerin sık aralıklarla ve düzenli olarak yayınlanmaları oldukça etkili olmuştur. İlk süreli gazete 1609'da Ausburg'da basılan Avis Relation Oder Zeitung olarak kabul edilmektedir (Tokgöz, 2003:58-59). Gazeteler günümüzde de kitle iletişiminin önemli bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

3. **Telgraf:** İletişimde yeni bir çağın habercisi olan telgraf Yunanca “tele” (uzak) ve “graphein” (yazmak) sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. (Büyük Larousse Sözlük, 1992) 19. yüzyılın ortalarına doğru Samuel Morse tarafından icat edilen telgraf kodlanan bilginin elektrik aracılığı ile fiziksel mekan değiştirmeden mesafeler arası dolaşımını mümkün kılmıştır. Morse'un geliştirdiği ve günümüzde de Morse Alfabesi olarak bilinen bu bilgi kodlama sisteminde harfler nokta ve çizgilerle ifade edilmektedir. Tarihteki ilk telgraf mesajı telgraf hatlarının döşenmesinden yaklaşık bir yıl sonra 25 Mayıs 1844'de Washington'dan Baltimore'a gönderilmiştir (Melvin L. & Everette E, 1996:188). Başarıyla sonuçlanan ilk telgraf mesajının ardından iletişim alanındaki devrim niteliğindeki bu buluş bir anda tüm dünyada ilgi odağı haline gelmiştir. Enformasyonun yer ve zaman içindeki dolaşımına başka bir boyut katarak insanoğlunun uzak- yakın algısını değiştiren telgraf, modern iletişim teknolojilerinin ilk örneği olarak kabul edilmektedir. Baldini'nin (1996) “elektronik devrim” olarak adlandırdığı telgrafın icadı ile bilgi daha özgür bir hal almış ve bu durum toplumsal değişimi de beraberinde getirmiştir.

4. **Telefon:** Farklı iki nokta arasında iletişimi mümkün kılan bu icat çalışma prensibi olarak elektrik ve kablo bağlantılarını kullanması bakımından telgraf ile benzerlik göstermektedir. Fakat telefon telgraftan farklı olarak kablolar aracılığı ile kodlanmış bilgiyi değil sesi iletmektedir. Alexander Graham Bell tarafından 1876 yılında icat edilen telefon ile iletişim telgraftan daha hızlı ve etkileşimli bir boyut kazanmıştır. 10 Mart 1876'da gerçekleştirilen ilk başarılı telefon görüşmesinde "Bay Watson, buraya gelin, sizi istiyorum." (Irving, 1997:84) cümlesi ile Bell günümüz modern iletişim teknolojilerine doğru büyük bir adım atmıştır.
5. **Radyo:** İletişim araçlarındaki her yenilik bir sonrakine zemin hazırlamış ve insanoğlunu daha gelişmiş buluşlara yöneltmiştir. Telgraf ve telefondan farklı olarak verinin kablolardan bağımsız olarak elektromanyetik dalgalar aracılığıyla yayılması prensibine dayanan radyonun icadı farklı aşamalarla gerçekleşmiştir. Bu sebeple radyonun tarihçesinden bahsederken tek bir gelişme ya da isime odaklanmak mümkün değildir. James Maxwell' in radyo dalgalarının yayılması ile ilgili teorisini Alman bilim adamı Heinrich Hertz deneysel olarak kanıtlamış ve doğal elektromanyetik dalgaların varlığı kabul edilmiştir (Büyük Mühendisler,2017:31). Birçok kaynakta radyonun mucidi olarak kabul edilen Guglielmo Marconi 1895 yılında elektromanyetik dalgalar ile ilk mesajı göndermiştir. İlk okyanus ötesi sinyal gönderimi ise 1901'de gerçekleştirilmiştir (Gorman & McLean, 2003:46). Kitle iletişimde bir devrim yaratan radyo kısa sürede yalnızca bir haberleşme aracı olmaktan çıkmış ve politikadan eğlenceye çok çeşitli alanlarda kitle yayıncılığını başlatmıştır. Zaman içinde teknik dönüşümlerle küçülerek evlerin içine kadar girebilen radyo bugün de varlığını sürdüren önemli kitle iletişim araçlarından biridir.
6. **Televizyon:** 20. yüzyıla damgasını vuran en önemli icatlardan biri olan televizyon, kelime kökeni olarak "uzak" anlamındaki Yunanca sözcük "tele" ve "görme" anlamındaki Latince sözcük "vision" nun bir arada kullanılması ile ortaya çıkmıştır (Kırık, 2010:21). Televizyonla ilgili ilk teknik buluş İrlandalı bir telgrafçı olan Andrew May tarafından 1873 yılında yapılmıştır. Deneme şeklinde ilk televizyon yayını ise, 1920'li yıllarda ABD'de başlamıştır (Akalin, 2011). Hareket, ses ve ışığı bir arada sunarak birden fazla duyu organına hitap

eden televizyon, oldukça etkili bir kitle iletişim aracı olmasının yanı sıra tıpkı radyo gibi geçmişten günümüze önemli bir eğlence aracı olarak gündelik yaşamda varlığını sürdürmektedir.

7. **Bilgisayar:** İngilizce “compute” yani “hesap yamak” sözcüğünden türeyen “computer”- “bilgisayar” iletişim tarihinde bilginin işleme, dağıtım ve saklanma süreçlerine yeni bir boyut getirmiştir. Tarihteki ilk örnekleri ilkel hesap makinaları olarak karşımıza çıkan bilgisayarların geçmişi 1600'lere kadar uzanmaktadır. Blaise Pascal tarafından icat edilen ilk mekanik hesap makinası “La Pascaline” yalnızca sekiz rakama kadar olan sayıları hesaplayabilmekteydi (Trainor & Diane,1996:15). 19. yüzyıla gelindiğinde ise bilgisayarların atası olarak kabul edilen hesap makinalarına yeni donanımlar eklenerek modern anlamdaki ilk bilgisayarların temelleri atılmıştır. Elektronik bilgisayarların ilk örneği olarak kabul edilen ENIAC (Electronic Integrator and Calculator) 1946 yılında ilk kez askeri alanda kullanılmıştır (Adalı,1998:3). 1947 yılında transistörlerin bulunması ve daha sonra ilk micro işlemcilerin kullanıma girmesi kişisel bilgisayarlara doğru atılan önemli adımlar olmuştur (<http://www.teknokoliker.com/2013/06/bilgisayar-icadi-gelisimsureci.html>). 1975 yılında ilk ticari bilgisayar olan Altair piyasaya sürülmüş (Ayfer, 1998:33) ve 1977'de ise modern anlamdaki ilk kişisel bilgisayarlar olan ‘Apple II’ Apple firması tarafından kullanıcılara sunulmuştur. Kısa sürede küresel ölçekli bir devrim etkisi yaratan bilgisayarlarla ilgili olarak Marshall McLuhan düşüncelerini şöyle ifade etmektedir: *“Teknoloji sayesinde bilgisayar, mezhepvari bir evrensel anlama ve birlik durumuna ulaşılacağını vaad eder. Hali hazırda hayatlarımızı baştanbaşa enformasyonun tinsel biçimine tercüme ediyoruz yerkürenin ve insanlık ailesinin tamamını tek bir bilinç haline getiriyor gibi görünmektedir”* (McLuhan,1967:90). Geleneksel medyadan yeni medyaya doğru ilerleyen dönüşüm sürecinde bilgisayarların icadı ve bu alandaki gelişmeler ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü bilgisayar teknolojileri yeni medyanın en önemli sacayaklarından birini oluşturmaktadır.
8. **Mobil telefonlar:** Martin Cooper isimli elektrik mühendisi 1973 yılında ilk taşınabilir telefon prototipini tasarlamıştır. Yaklaşık bir kilogram ağırlığında olan bu cihaz ilerleyen on yıllık süreçte geliştirilmiş ve 1983 yılında dünyanın

ilk mobil telefon modeli olan Dynatac 8000x Motorola tarafından piyasaya sürülmüştür (<http://www.mobiletisim.com/dosyalar/cep-telefonunun-tarihcesi>). 90'ların başında FM kanalları üzerinden sesi ileten 1G teknolojisi ile yalnızca çift yönlü görüşmeyi olanaklı kılan mobil telefonlar 90'ların sonunu doğru 2G teknolojisi ile kısa mesaj gönderimini mümkün kılmıştır. Zaman içinde mobil telefonların kapsama alanları büyük oranda genişlemiştir. 2000'li yıllarda geliştirilen 3G teknolojisi görüntülü konuşmayı ve kablosuz veri paylaşımını mümkün kılmıştır. Yakın bir geçmişi olan 4 G ise bir önceki neslin daha ileri teknoloji ile bir üst versiyonu olarak IP (internet protocol) tabanlı ağ altyapısına sahip teknolojiler için geliştirilmiştir. Bu yeni teknoloji hem daha hızlı hem de yüksek güvenilirlikli hizmet sunmaktadır. LTE (Long Term Evolution- Gelecek Nesil Mobil Erişim Teknolojisi) ve WiMax (Worldwide Interoperability for Microwave Access-Mikro Dalga Erişim) bu teknolojinin alt yapılarını oluşturmaktadır (Aytekin, 2014:168). İşletim sistemlerindeki gelişmelerle dokunmatik ve akıllı formlara dönüşen bu aygıtlar gün geçtikçe daha geniş bir kullanım alanına sahip olmaktadır. Mobil ya da günlük dildeki kullanımı ile “cep” telefonları sıradan bir haberleşme aracı olmanın çok ötesinde günümüzde artık bir multimedya aygıtına dönüşmüştür. Aynı anda hem televizyon, hem radyo, hem bilgisayar, hem navigasyon cihazı, hem ajanda hem de hesap makinası olabilen mobil telefonlar iş, eğlence ve iletişimi aynı anda sunmaktadır.

9. **İnternet:** Birbirine bağlı sayısız küçük bilgisayar ağının bir araya gelerek oluşturduğu büyük bilgisayar ağı (Timisi, 2003:121) olarak tanımlanan internet en yalın haliyle gelişmiş bir ağ yapılanmasıdır. İletişim araçlarının geçirdiği evrim sürecindeki en radikal gelişmelerden biri olarak kabul edilen internet medya olgusunun yeniden yapılandırılmasında da belirleyici bir altyapısal unsur olmuştur. İnternet ilk olarak Amerika’ da askeri ve akademik amaçlarla kullanılmıştır. İlk bilgisayar ağı olarak kabul edilen ARPANET (Advanced Projects Agency Network /Amerikan Gelişmiş Savunma Araştırmaları Dairesi Ağı) 1968-69 yılları arasında devlet katkısı ile kurulmuştur (Briggs & Burke, 2004:329). Geçmiş 1950’lerin sonunda gerçekleştirilen kıtalar arası balistik füze denemelerine kadar uzanan Arpanet’in ilerleyen süreçteki en radikal

gelişmesi paket anahtarlama “packet switching” sistemi olmuştur. Arpanet’in uygulanabilirliğini kanıtladığı ağ üzerinden veri aktarımını mümkün kılan bu sistem tek bir çalışmadan ziyade farklı gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Farklı çalışma alanlarındaki araştırmacılar olan Amerikalı Paul Baran ve İngiliz Donald Davis’ in birbirlerinden habersiz olarak yürüttükleri çalışmaların ortak bir sonucu olan paket anahtarlama ilerleyen süreçte araştırmacıların çalışmalarını Arpanet sorumlusu Lawrence Roberts’ a götürmesi ile sistemik bir hal almıştır (Abbate,1999:7-8). 1975 yılında e-posta ve dosya gönderimini mümkün kılan Arpanet uzaktan ve telefonla giriş yapabilme özelliğine de sahip olmuştur. Arpanet’ in ardından 1980’lere gelindiğinde CSNET, BITNET ve USENET gibi topluluk ağları ve GTE, Telenet gibi ticari ağlar kurulmuştur (Denning, 1989). İnternetin gelişim sürecindeki önemli adımlardan bir diğeri ise internet teknolojisini askeri ve akademik alanın dışına çıkartarak sıradan insanların gündelik kullanımına açan “World Wide Web” in bulunması olmuştur. İnternet üzerinden bağlantı kurma, bilgiye erişme ve üretme faaliyetlerini yürüten sistem olan “W.W.W.” 1989 yılında İngiliz bilim adamı Tim Berners Lee tarafından Cern’de geliştirilmiştir (<https://home.cern/topics/birth-web>). W.W.W. teknolojisi ile ağ tabanlı enformasyon erişim süreçleri 1990’ların başında interneti yeni ve çok boyutlu bir ortama dönüştürmüştür. İletişim, iş, eğlence, sağlık, eğitim vb. daha birçok alanda kullanılan internet kısa zamanda modern yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Geçmişten günümüze geliştirilen tüm iletişim teknolojileri içinde internetin toplumsal yaşamı küresel ölçekte ve tüm boyutlarıyla baştan aşağı etkileyen en güçlü icatlardan biri olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Kasım 1995’te 16 milyon kullanıcısı olan internet, 2018 verilerine göre dünya nüfusunun %53üne ulaşarak, kullanıcı sayısını 4.02 milyarın üzerine taşımıştır. (<https://dijilopedi.com/2018-internet-kullanimi-ve-sosyal-medyaistatistikleri/>)

1.2. Yeni Medya ve Temel Özellikleri

Bilgisayar teknolojilerinin kullanıldığı ağ tabanlı medya araçlarının tümünü tanımlamak için kullanılan yeni medya kavramı, geleneksel medyanın küreselleşen ve teknolojik gelişmelerle evrilen modern dünyada platform değiştirerek internet tabanlı, etkileşimli bir mecraya dönüşmesi şeklinde de tanımlanabilir. Thompson'a göre 1970'lerde ortaya çıkan yeni medya kavramı ilk kez bilgi ve iletişim üzerine, sosyal, psikolojik, ekonomik, politik ve kültürel çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından kullanılmıştır (Çil ve Aytekin, 2014). Zaman içinde bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler, internetin icadı ve mobilizasyon olanakları ile yeni medya kavramı çok daha derin ve farklı bir boyut kazanmıştır.

İletişim araçlarının tarihsel gelişimine bakıldığında yeni medya kavramının geleneksel medyadan bağımsız olarak ortaya çıktığını söylemek mümkün değildir. Zira her teknolojik gelişme bir sonrakinin çıkış noktasını hazırlamıştır. Rogers Fidler (1997) eski medya ile yeni medya arasındaki bağlantıyı ve eskinin yeniye olan dönüşümünü “medyamorfoz” olarak adlandırmıştır. Fidler, “İletişim sistemini bir bütün olarak incelediğimizde, yeni medyanın birdenbire ve bağımsız olarak ortaya çıkmadığını, eski medyanın aşamalı olarak medyamorfoz geçirmesi sonucu ortaya çıktığını görürüz. İletişim medyalarının daha yeni formları ortaya çıktığında eski formlar genellikle ölmezler; değişim ve uyum yolu ile varlıklarını sürdürürler.” (Fidler, 1997:23) diyerek geleneksel medyanın yeni medyanın oluşum sürecindeki belirleyici etkisine dikkat çekmiştir.

Kişisel bilgisayarlar, ağ sistemleri ve mobilizasyon pratikleri gibi üç önemli sacayağı üzerinde gelişen yeni medya teknolojileri; internet, web siteleri, akıllı telefonlar, dijital televizyonlar, p.c. oyunları ve multimedya uygulamaları gibi sayısız dijital ortamı ve aracı kapsamaktadır. Çok katmanlı ve ağ tabanlı yapısı ile yeni medya geleneksel medyadan farklı olarak kendine has bir takım kavram ve prensiplere sahiptir. Gane ve Beer (2008:15-88) yeni medyanın temel kavramlarını şöyle sıralamıştır:

Ağ: Bilgisayarları birbirine ve bir dizi harici cihaza bağlayan bir altyapı sistemidir. Bu sistem kullanıcıların iletişim kurmasını ve bilgi alışverişinde bulunmalarını sağlar.

Enformasyon: Yeni iletişim teknolojilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan enformasyona dayalı yeni toplumsal yapılanmada bilginin kendisinin yanı sıra üretim, işlenim ve aktarım süreçleri de büyük önem taşır.

Arayüz: Arayüzler, ağlar içerisindeki önemli temas noktalarını işgal eden ve bunları etkinleştiren kavramsal ve materyal aygıtlardır.

Arşiv: Arşiv, daha önce görülmemiş miktarlardaki verilerin depolama, geri getirilme ve hızlandırılmış biçimde iletimlerini sağlayan ağ yapılarıdır.

Etkileşim: Yeni medya teorisinde en sık kullanılan kavramlardan biri olan etkileşim, yeni medya ve anaolog formdaki eski medya arasındaki ayrıma dikkat çeken önemli referans noktalarından biridir. Yeni medya bu özelliği ile etkileşimli medya olarak da geçmektedir.

Simülasyon: Simülasyon, yeni medya teknolojilerinin kullanıcılarına sunduğu gerçeküstü deneyimleri karşılayan alt yapısal özelliğidir.

Lev Manovich ise yeni medyaya ait prensipleri beş başlık altında toplamıştır (Manovich, 2006:49-63):

- 1. Sayısal temsil:** Tüm yeni medya nesneleri dijital koddan oluşur ve bu kodlar sayısal temsillerdir. Sayısal temsilin iki önemli sonucu vardır. Bunlardan ilki yeni medya nesnelerinin matematiksel olarak tanımlanabilmesi, ikincisi ise algoritmik manipülasyona tabi oluşudur. Özetle sayısal temsil ile medya programlanabilir hale gelir.
- 2. Modülerlik:** Bu ilke “yeni medyanın fraktal yapısı” olarak adlandırılabilir. Bir fraktalın farklı ölçeklerde aynı yapıya sahip olması gibi, yeni bir medya nesnesi boyunca aynı modüler yapıya sahiptir. Medya elemanları, görüntüler, sesler, şekiller veya davranışlar, ayrı örneklerin (pikseller, çokgenler, vokseller, karakterler, senaryolar) koleksiyonları olarak temsil edilir. Bu elemanlar daha büyük ölçekli nesnelere tekrar birleştirilir ancak, bağımsızlıklarını kaybetmeden ayrı kimliklerini korumaya devam ederler.

3. **Otomasyon:** Medyanın sayısal kodlaması (1. İlke) ve bir medya nesnesinin modüler yapısı (2. İlke) medya oluşturma, manipülasyon ve erişimde yer alan birçok işlemi otomatikleştirmeye izin verir. Yeni medyanın otomasyon özelliğiyle kullanıcılar yeni medya nesnesi oluşturabilir ya da bunlar üzerinde yaratıcı değişiklikler yapabilir.
4. **Değişkenlik:** Değişkenlik yeni medya nesnesinin sabit olmayan akışkan yapısını ve sınırsız sürümlerde var olabilme özelliğini temsil eder. Bu ilke yeni medyanın sayısal kodlanmasının ve modüler yapısının bir başka sonucudur.
5. **Kod çevrimi:** Yeni medya nesnelerin farklı formatlara çevrilebilir yapısını açıklayan bu ilke ayrıca yeni medyanın kültürel yeniden kavramsallaştırma sürecindeki rolüne de dikkat çeker.

Yukarıda temel kavram ve prensipleri sıralanan yeni medya olgusunu daha iyi kavrayabilmek için geleneksel medya ile arasındaki yapısal ve fonksiyonel farklılıkları ortaya koymak ve yeni medyanın temel özelliklerini bu farklılıklar üzerinden açıklamak faydalı olacaktır.

- Yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran en temel fark dijital formdaki yapılanmasıdır. Geleneksel medyanın analog sistemlerinden farklı olarak verileri 0 ve 1’lerden oluşan numerik kodlarla çift taraflı bir sistemde işleyen yeni medya teknolojileri mevcut verileri parça parça ya da bir bütün halinde kullanabilmektedir. Yeni medyanın bu özelliği sayesinde kodlama sisteminde yapılacak bir takım değişikliklerle datalar farklı tür ve formatlara dönüşebilmektedir. Yazılı bir metnin ses kaydına dönüşmesi ya da görsel ve metinsel datanın aynı anda kullanılması değişken kodlama sisteminin sonuçlarıdır. Manovich’e göre sayısallaşma özelliği ile “medya, programlanabilir hale gelmiştir” (Manovich, 2006:27).
- Geleneksel medyaların fonksiyonel ayrımlarından farklı olarak yeni medya görsel ve işitsel tüm medyaların bir araya geldiği dijital formuyla bu medyalar arasındaki sınırları büyük ölçüde kaldırmıştır. Yeni medyanın bu “yakınsama” özelliği ile tek bir cihaz birden fazla amaçla kullanılabilir (Manovich, 2006:58). Örneğin haberleşme ihtiyacı ile kullanılmaya başlayan telefonlar günümüzde mobilizasyon teknolojisi ve ağ sistemleri sayesinde bir haberleşme

aracı olmasının yanı sıra, hesap makinası, oyun konsolu, televizyon, bilgisayar, radyo gibi birçok amaçla kullanılabilir.

- Yeni medyanın bağlantılar üzerine inşa edilen hipermetinsel sistemik yapısı metinler arası bağlar kurarak söz konusu konu başlığı ile alakalı farklı içerikleri de ortaya koymaktadır. Arama motorunda yalnızca “tatil” başlığı ile tarama yapan bir kullanıcının aynı zamanda hava yolu firmaları, bölgedeki oteller ve hava durumu gibi konuyla ilgili farklı bilgilerine aynı anda ulaşabilmesi yeni medyanın metinler arası özelliğine örnek olarak verilebilir. Ağ tabanlı olmayan yapılanması sebebiyle geleneksel medyada metinler arası bağlantı söz konusu değildir.
- Yeni medya mevcut teknolojik donanımı ile kullanıcılarına etkileşimli bir iletişim ortamı sunmaktadır. Geleneksel medyanın çoğu zaman tek yönlü olan iletişim süreçlerinin aksine internet ve multimedya sistemleri interaktif ve çok yönlü bilgi alışverişini mümkün kılar. “Geleneksel medya diyalojiktir: Tek bir kaynaktan çoğunluğa aktarılan mesajlardan oluşmaktadır. Ancak elektronik iletişim araçları birebir diyalog imkânı tanıdığı gibi, çoklu kaynakların çoklu hedef kitlelerle buluşması ile gerçekleşen bir diyalog imkânı da sağlamaktadır” (Lilleker, 2013:98).
- Geleneksel medyanın kitlesel yapısının aksine yeni medya bireyselliği ön plana çıkarmaktadır. Kitlesel olarak yürütülen iletişim süreçlerinin yerine yeni medya bireyin kendi ilgi ve ihtiyacına göre, tercihleri doğrultusunda istediği bilgiye istediği miktarda erişmesini mümkün kılmaktadır.
- Yeni medya üzerinden gerçekleştirilen mesaj alışveriş süreçleri geleneksel medyaya göre çok daha özgür bir boyuttadır. Yeni medya kullanıcıları iletişime istedikleri anda başlama, durdurma ve devam etme olanaklarına sahiptirler.
- Yeni medyada bilgi paylaşımı zaman ve mekân boyutlarından bağımsız gerçekleşirken geleneksel medyada bu boyutlar daha bağlayıcı bir niteliktedir. Bir bilgiye web sayfaları üzerinden ya da basılı bir yayın aracılığı ile ulaşmak bu farklılığı ortaya koymak için örnek olarak gösterilebilir.
- Yeni medya dağınık, merkezsiz ve bağımsız bir yapıdayken geleneksel medyanın dikey örgütlenmiş merkezi bir sistemi vardır.

- Yeni medyada paylaşılan enformasyon miktarı geleneksel medyadan daha fazladır.
- Depolama ve arşivleme kapasitesi ile yeni medyada geçmişe dönük değişiklikler yapılabilir. Geleneksel medyanın aksine yeni medya sürekli güncellenebilir.
- Yeni medya internet ve gelişmiş yazılımlar ile kullanıcılarına gerçek üstü deneyimler sunabilmektedir. Çok boyutlu gözlükler ve simülasyon uygulamaları bunlara örnek olarak verilebilir. Ağ tabanlı teknolojik alt yapıya sahip olmayan geleneksel medyada ise sanal gerçeklik uygulamaları yer almamaktadır.
- Basit ve anlaşılır tasarımlarıyla içerik üzerinde değişiklik yapma hatta özgün içerik yaratma imkânı sunan yeni medya, kullanıcılarını da sürecinin bir parçası haline getirmiştir. Başka bir ifade ile geleneksel medyada içeriğe hiçbir müdahalede bulunamayan pasif alıcılar yeni medya ile aktif alıcı-üreticilere dönüşmüşlerdir. Yeni medya teknolojilerinin sahip olduğu bu fonksiyon kullanıcıların içeriği kişiselleştirmelerini ve üretim sürecini içselleştirmelerini sağlamaktadır.
- Mesaj odaklı geleneksel medyadan farklı olarak yeni medya kullanıcı merkezlidir.
- Yeni medya, geleneksel medyanın ağır ve sınırlı pratiklerinin aksine geniş kapasitede, yüksek hızda ve gelişmiş bir veri dolaşım ortamı sunmaktadır.
- Ağ tabanlı teknolojik alt yapısı ile yeni medya sisteme uzaktan erişim imkânı sağlarken geleneksel medya için bu durum söz konusu değildir.
- Geleneksel medyada içerik üretimi yalnızca profesyonel kişilerce yürütülürken yeni medyada hem profesyoneller hem de sıradan vatandaşlar içerik üretebilmektedirler.
- Geleneksel medya ile kıyaslandığında yeni medya üzerinden gerçekleştirilen mesaj alışverişi çok daha çeşitlidir. John December, bu çeşitliliği şöyle sıralamıştır (December,1996:22):
 - Noktadan noktaya: Bir kullanıcı tek alıcıya mesaj gönderebilir.
 - Noktadan çok noktaya: bir kullanıcı belli sayıdaki alıcıya mesaj gönderebilir.

- Noktadan sunucu yayınına: Tek kullanıcı sunucuya mesaj gönderir ve sunucu kullanıcılardan uygun yazılıma sahip olan her hangi biri için bu mesajı anlamlı hale getirir.
- Noktadan sunucu dar yayınına: tek kullanıcı sunucuya mesaj gönderir ve sunucu mesajı yalnızca kendisine doğrudan bağlı olan belli bir grup kullanıcı için elverişli hale getirir.
- Sunucu geniş yayın: Sunucu tüm kullanıcıların erişimine açık olan stoklanmış bilgiyi barındırır ve bu bilgiye tüm kullanıcılar tarafından anonim olarak erişilebilir.
- Sunucu dar yayın: Sunucu bilgiyi yalnızca yetkili kullanıcılara sunmaktadır.

Yeni medya teknolojileri ve geleneksel medya arasında yapılan bu çok boyutlu kıyaslama göz önünde bulundurulduğunda yeni medyanın hem yapısal hem de fonksiyonel olarak daha donamlı olduğu gözlenmektedir Buna göre yeni medyanın kullanıcılar, yürütülen faaliyetler ve elde edilen verim açısından geleneksel medyadan çok daha gelişmiş olanaklara sahip olduğunu söylemek mümkündür.

1.2.1. Yeni Medya’da Yenilikler

Bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler ve web 1.0 uygulamaları yeni medyanın gelişimindeki ilk adımlar olarak kabul edilmektedir. Yeni medya teknolojilerinin bugünkü çok yönlü işlevsel yapısına kavuşmasında etkili olan esas gelişme web 2.0 teknolojilerinin bulunması olmuştur. Yeni medyayı daha kapsamlı ele alabilmek için öncelikle web 2.0’a ait temel kavram ve özelliklere değinilecek ve daha sonra web 2.0’ın en yaygın uygulama alanı olan sosyal medyaya ve popüler sosyal medya platformlarına yer verilecektir.

1.2.1.1. Web 2.0 Teknolojileri

İlk zamanlarında daha çok kurumsal amaçlarla kullanılan tek boyutlu yapıdaki web, zaman içinde dönüşüme uğramış ve farklı içerikleri bünyesinde barındıran hareketli bir ortama dönüşmüştür. Web 1.0 teknolojileri olarak bilinen web’ in ilk uygulaması yazınsal bilginin tek yönlü aktarımını sağlayarak

kullanıcılarına yalnızca okunabilir bir ortam sağlamıştır (<https://home.cern/topics/birth-web>).

Tek yönlü veri aktarımı, dosya ve program indirme gibi kısıtlı kapasitedeki web 1.0 teknolojileri zaman içinde yapısal bir dönüşüme girerek web' in gelişmiş formu olan web 2.0'nin doğmasına zemin hazırlamıştır. Web' in geçirdiği bu dönüşümde web sayfalarının tasarım süreçlerini kolaylaştıran teknik gelişmeler oldukça etkili olmuştur. İçeriğe işitsel ve görsel öğeleri yerleştirmeyi mümkün kılan gelişmiş yazılımların hazırlanması ise süreci hızlandırmış ve web' in yeni yapılanmasını zenginleştirmiştir.

Temelde daha gelişmiş altyapısal olanaklarla geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşmayı hedefleyen web 2.0 teknolojilerini Tim O R'eilly (2005:65) şöyle anlatmıştır: *“Web 2.0 bilgisayar endüstrisinde internetin bir düzlem olarak ilerlemesiyle bir işletme devrimi ve bu düzlemin kurallarını başarı için anlamaya çalışmaktır. Bu kurallar arasında başlıcası şudur: Ağ etkilerini daha çok insanın kullanabilmesi için programlar kurmak.”*

O' Reilly kullanıcılarına etkileşimli, özgür ve yaratıcı bir iletişim atmosferi sunabilen gelişmiş web uygulamalarına dair temel prensipleri ise yedi başlıkta sıralamıştır (O' Reilly, 2007):

- 1- Bir platform olarak internet
- 2- Verilerin üstün gücü
- 3- Katılım mimarisi ile ağ etkileri
- 4- Açık kaynak gelişimi
- 5- İçeriğin ve servis sendikasının hafif yük getiren işletme modelleri
- 6- Programların benimsenme döneminin sona ermesi
- 7- Tek bir aletin üstündeki yazılımlar

Detaylı teknik donanıma sahip olmayan sıradan kullanıcılara hızlı, etkileşimli ve çoklu bir ortam sunan web 2.0 aynı zamanda kişisel içerik üretimi ve paylaşımını da mümkün kılmıştır. İçeriğini yorum siteleri, topluluk kaynaklı

içerik siteleri (sözlük vb.), bloglar, çeviri siteleri, sosyal networkler, müşteri servis ağları, video toplama ve yayma siteleri, doküman bulma siteleri, online müzik dinleme siteleri, wiki siteler ve canlı yayın sitelerinin oluşturduğu web 2.0 teknolojilerinin en çok kullanılan teknikleri ise şöyle sıralanmaktadır:

1. RIA Teknikleri (Zengin İnternet Uygulamaları); AJAX, Adobe Flash
2. CSS
3. XHTML
4. Friendly URL
5. Folksonomiler
6. Mashup
7. REST ve XML gibi internet hizmeti API'leri.
8. Uygun etiketlendirme
9. Blog
10. RSS

Yukarıda sıralanan gelişmiş teknikler, etkileşimli ara yüzler ve zenginleştirilmiş içeriği ile web 2.0 teknolojileri kullanıcı pratikleri göz önüne alındığında web 1.0'dan belirgin şekilde ayrılmaktadır. Aşağıdaki tabloda Web 1.0 ve Web 2.0 teknolojilerinin yapısal ve fonksiyonel farklılıkları kullanıcı pratikleri üzerinden karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 1.1. Web 1.0 ve Web 2.0 Teknolojilerinin Kullanıcı Pratikleri Açısından Karşılaştırılması

Web 1.0 Kullanıcısı	Web 2.0 Kullanıcısı
Pasif olarak içeriği okur	Çevrim içi içerik oluşturma ve paylaşmada aktiftir.
İçerik yaratıcısına bağımlıdır.	Kendi fikirlerini ortaya koyar ve içerik üzerinde değişiklik yapabilir.
Genellikle çevirmeli bağlantı ya da birinci nesil geniş bant bağlantısı kullanır.	Genellikle yeni nesil internet bağlantısı ve hatta fiber optik kullanır.
Web sayfalarını olduğu gibi değişiklik yapmadan kullanır.	Web sayfalarını ve içeriklerini özelleştirebilir.
Temel iletişim aracı e-postalardır.	Temel iletişim araçları yüz yüze iletişim programlarıdır.
Bilgisayarlar temel erişim cihazlarıdır.	Farklı cihazlar üzerinden bağlantı kurabilirler.
İnternete bağlantıları zaman sınırlıdır.	İnternet bağlantıları sürekli.

Kaynak: Alcatel & Lucent, New Communication Behaviours in a Web 2.0 World, 2008
https://images.tmcnet.com/online-communities/ngc/pdfs/multimedia/whitepapers/Communication-Behavior-in-a-Web2-0-World_ALU.pdf Erişim Tarihi: 24.12.2017

Tablodaki bilgilere göre web 1.0 kullanıcıları ile kıyaslandığında web 2.0 kullanıcılarının içeriğe erişim, aktivasyon, cihaz çeşitliliği, bağlantı süresi ve kalitesi gibi birçok açıdan web 1.0 kullanıcılarından çok daha gelişmiş olanaklara sahip oldukları görülmektedir.

1.2.1.2. Sosyal Medya

Web 2.0 teknolojilerinin en popüler uygulamalarından olan sosyal medya insanların duygu ve düşüncelerini paylaşarak diğer insanlarla etkileşime geçtiği

çevrim içi iletişim ortamlarıdır. Mayfield'in (2008) *"en yüksek derecede paylaşımın gerçekleştiği, online medyanın yeni bir türü olarak fırsatlar sunduğu en yeni fikirlerden biri"* olarak tanımladığı sosyal medya kullanıcılarına teknik donanım ya da yüksek maliyete gerek kalmadan kendilerine özel içerik yaratma, paylaşımında bulunma, mesaj gönderme ve yorum yapma olanakları sunmaktadır. Çok sayıda farklı formatı bünyesinde barındıran sosyal medya; bloglar, sosyal ağ siteleri, video ve fotoğraf paylaşım siteleri, mikrobloglar, wikiler ve forumların tamamını kapsamaktadır. Kullanıcılarına çok boyutlu bir paylaşım ortamı sunan sosyal medyanın karakteristik özelliklerini Mayfield (2008) şöyle sıralamıştır:

- 1- Katılım: Sosyal medya ilgilenen herkesin katılımını teşvik eder bir yapıdadır. Kullanıcılar aynı zamanda içerik üreten ve etkileşim kuran aktif katılımcılardır.
- 2- Açıklık: Sosyal medya ortamlarının katılım özelliği açıklık prensibi ile iç içedir. Kullanıcılar tarafından üretilen içerik ya da yapılan paylaşımlar dışarıdan müdahale olmaksızın sosyal medyada yer alır. Bu özellik yorum yapma, oylama, bilgi paylaşma, içerik üretme gibi pratikleri teşvik eder.
- 3- İki yönlülük/ Diyalog: Sosyal medya çift taraflı, etkileşimli bir iletişim ortamı sağlar.
- 4- Topluluk: Sosyal medya ortak ilgi alanlarına sahip grupları bir araya getirir ve etkileşim kurmalarını sağlayarak toplulukların oluşmasını kolaylaştırır.
- 5- Bağlantı: Sosyal medyada bulunan linkler sağladıkları yeni bağlantılarla bu ortamları zenginleştirir ve çok katmanlı bir yapıya kavuşturur.

Toplum bilimci Ray Oldenburg, (1999) yaşam alanlarını üç farklı mekânda sınıflandırmıştır. Ev ve iş ortamlarının dışında kalan insanların iletişim kurduğu, eğlendiği ve sosyalleştiği (cafe, bar, kitapçı vs.) ortamları "üçüncü mekân" olarak tanımlamıştır. Oldenburg'e göre üçüncü mekânlar sosyal yaşamın devamlılığı ve demokrasinin işlerliği adına vazgeçilmezdir. (Oldenburg, 1999) İnternet tabanlı mobil teknolojilerin gelişmesi ve mobil aygıtların gündelik yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmesi ile tüm dünyada her geçen gün popüleritesi ve kullanıcı sayısı artan sosyal medya dinamik, etkileşimli ve özgür bir kamusal iletişim ortamına dönüşmüştür. Bu bağlamda modern dünyanın yeni kamusal alanları olan

sosyal medya mecralarının Oldenburg’ın üçüncü mekânlarına karşılık geldiğini söylemek mümkündür.

Sosyalleşme kavramına sanal bir boyut getiren sosyal medya ortamlarının yer ve zaman bağlayıcılığı olmadan farklı idea ve kültürlerden insanları bir araya getiren etkileşimli atmosferleri bir takım toplumsal ve demokratik işlevleri de beraberinde getirmektedir. Bu işlevlerden bazıları şöyle sıralanabilir:

- Ortak bir amaçta bir araya gelmek, organize olmak
- Hızlı ve anında gündemi öğrenmek ya da gündem oluşturmak
- Gelişmeleri teyit etmek
- Toplumsal konularda harekete geçmeyi kolaylaştırmak
- Sosyo-ekonomik sınıflandırmalardan uzak eşitlikçi bir paylaşım atmosferi sunmak
- Azınlıkları bir araya getirmek

Sosyal medyanın toplumsal yaşamdaki yapıcı rollerine dikkat çeken Shirky sosyal medyayı sivil toplumu ve kamusal alanı uzun vadede umut verici bir şekilde güçlendiren araçlar olarak değerlendirmektedir (Shirky,2011:28-41). Sosyal medya, toplum ve demokrasi olguları arasındaki ilişki çalışmanın üçüncü bölümlerde daha detaylı olarak ele alınacaktır.

We Are Social ve Hootsuite tarafından dünya genelinde toplanan veriler ışığında hazırlanan “Digital in 2019 Global Overview” raporuna göre dünya nüfusunun % 45’i (3.48 milyar insan) sosyal medyayı aktif olarak kullanmaktadır (<https://datareportal.com/reports/digital-2019-global-digital-overview>). Dünya çapında milyonlarca üyeye sahip olan en popüler sosyal medya platformlarından bazıları şöyle sıralanabilir:

- **Facebook:** Sosyal medyanın en çok kullanılan uygulamalarından olan Facebook, 19 yaşındaki üniversite öğrencisi Mark Zuckerberg ve arkadaşları Andrew Mc Collum ve Eduardo Savers tarafından 2004 yılında kurulmuştur (Bostancı,2015:67). İlk önceleri yalnızca Harvard üniversitesindeki

öğrencilerin birbirlerini tanımaları amacı ile ortaya çıkan bu uygulama kısa sürede büyük bir popülarite kazanmış ve Amerika'daki farklı üniversitelerden de üye almaya başlamıştır. "The facebook" olarak yola çıkan site 2005 Ağustos ayında "facebook.com" olarak değiştirilmiştir. Önce Kanada daha sonra Meksika ve İngiltere başta olmak üzere birçok farklı ülkeden üniversiteler tarafından kullanılan Facebook, radikal bir kararla 2006 yılının eylül ayında tüm e-mail adreslerinden üyelikleri kabul etmeye başlamıştır (Aytekin, 2014:195-200). Sanal ortamda insanları bir araya getiren ve etkileşim kurmalarını sağlayan Facebook dünyadaki en yaygın kullanıma sahip olan sosyal medya uygulamasıdır. Web 2.0 teknolojilerinin yer aldığı bu uygulamada kullanıcılar mesajlaşma, yorum yapma, fotoğraf paylaşma, yer bildiriminde bulunma, beğenme, engelleme, etiketleme, profil oluşturma gibi birçok çevrimiçi faaliyette bulunabilmektedir. Ortak ilgi alanlarına sahip bireyleri bir araya getiren Facebook, grup oluşturma, tanıtım yapma, kişisel içerik üretme gibi kullanıcıların birçok ihtiyacına cevap veren dinamik ve etkileşimli bir platformdur.

- **Twitter:** Twitter, kullanıcıların 280 karakter ile sınırlandırılmış "tweet" (cıvılda) adı verilen gönderiler yazabildiği bir sosyal ağ uygulamasıdır. Mart 2006'da Jack Dorsey, Noah Glass, Biz Stone, ve Evan Williams tarafından kurulmuş ve Temmuz 2006'da kullanıma açılmıştır (Bostancı,2015:63). 2017 yılının kasım ayına kadar 140 karakterle sınırlı olan uygulama 280 karakter olarak güncellenmiştir. Twitter, kullanıcıların anlık olarak yaptıkları ve düşündükleri şeyleri paylaşabilmeleri düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. Takip (follow), etiket (hashtag), tekrar paylaşma (retweet), yorum yapma, içerik paylaşma gibi web 2.0 pratiklerinin kullanıldığı bu sosyal medya uygulamasında uzak mesafelerdeki insanlar arasında oldukça hızlı ve çok yönlü bir etkileşim ortamı sağlanmaktadır. Gündem belirlemede oldukça etkili bir araç olan bu mecra ayrıca "trendig tweet" uygulaması ile onda dünyada en çok ilgi gören haber ve konuları da kullanıcılarının bilgisine sunmaktadır. Sıradan vatandaşlardan devlet başkanlarına, sanatçılardan bilim insanlarına kadar farklı kitlelerden üyeleriyle tüm dünyada oldukça popüler

olan Twitter, hızlı haber döngüsü ile gündeme dair etkileşimin yoğun olduğu bir sosyal ağ sitesidir.

- **Youtube:** Dünyanın en büyük ve en kapsamlı video paylaşım sitesi olan Youtube, 2005 yılında eski Pay Pal çalışanları olan Chad Hurley, Steve Chen ve Jawed Karim tarafından ABD’de kurulmuştur. 2006 yılında Google tarafından satın alınan site video paylaşımının yanı sıra yorum yapma, üye olma, beğenme, puanlama gibi birçok çevrim içi etkinliği de içermektedir. Youtube, içeriğin kişiselleştirilmesi konusunda da kullanıcılarına geniş olanaklar sunmaktadır. Site üzerinden kullanıcılar kendilerine özel kanal açabilmekte ve paylaşımda bulunabilmektedirler (Bostancı,2015:69). Farklı ilgi alanları ve konu başlıkları üzerinden oldukça geniş kitlelere ulaşabilen Youtube da tıpkı Twitter gibi gündem belirlemede etkili bir platformdur. Gün içinde en çok tıklanan videoların üst sıralara çıkması ya da ileti olarak kullanıcılara ulaşması istenen konu üzerine dikkatlerin kanalize edilmesinde oldukça etkilidir.
- **Instagram:** Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından 2010 yılında kurulan Instagram, Facebook ve Twitter gibi popüler bir sosyal medya uygulamasıdır. 2012 yılında Facebook tarafından satın alınan site daha çok fotoğraf ve video paylaşımına yöneliktir. Kullanıcılar yorum yapabilme, beğenme ve etiketleme gibi çevrimiçi etkinliklerle içeriğe müdahale edebilmektedirler (Yeniçıktı, 2016:95). Site üzerinden yapılan paylaşımlar farklı sosyal medyalar üzerinden de aynı anda yayınlanabilmektedir. Her geçen yıl biraz daha yayınlanan ve kullanıcı sayında bir önemli artış gözlenen Instagram daha çok kişiselleştirilmiş içeriklere yer vermektedir.

1.3. Yeni Medya, Küreselleşme ve Enformasyon Toplumu

Modern çağın vazgeçilmez yaşam pratiklerine dönüşen yeni medya teknolojilerini küreselleşme ve enformasyon toplumu kavramlarından bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Zira yeni medya teknolojilerinin gelişme ve yayılma süreçleri ile küreselleşme etkileşimli olarak ilerlerken enformasyon toplumu kavramı ise hem yeni iletişim teknolojilerinin hem de küreselleşme sürecinin ortak bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.3.1. Yeni Medya ve Küreselleşme

Yeni medya kavramı ile yakından ilişkisi olan küreselleşme; bilim ve teknolojiye paralel olarak ortaya çıkan dinamik ve çok yönlü bir süreçtir. Küreselleşme kavramı ilk kez 1962 yılında McLuhan tarafından “küresel köy” benzetmesi ile kullanılmıştır (Elçin, 2012:3). Ekonomik, kültürel, politik ve toplumsal boyutları olan bu kavrama ilişkin tek bir tanımlamadan bahsetmek mümkün değildir. Larrain’in küresel ölçekte işleyen sınırları aşarak toplumları ve kurumları yeni zaman- mekan bileşimlerinde entegre edip bağlayarak, gerçekte ve deneyimde dünyayı birbirine daha bağlı duruma getiren süreçler (Larrain,1995:207) olarak tanımladığı küreselleşme kavramını Tutar “Dünyanın tek bir mekan olarak algılanabilecek ölçüde sıkışıp küçülmesi anlamına gelen bir süreç” olarak tanımlamaktadır (Tutar, 2000:18).

Küreselleşme sürecini hazırlayan ve hızlandıran gelişmelerden en belirgin olanları ekonomik ve teknolojik temelli olarak iki başlıkta ele alınabilir. 18. yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen sanayi devrimi, küreselleşme süreci için önemli kırılma noktalarından birini oluşturmaktadır. Sanayi devrimi ile üretim pratiklerinde meydana gelen köklü değişim kitlesel üretimi mümkün kılmış, bu da yerel ekonomiden uluslararası ekonomiye geçişin kapılarını aralamıştır (Elçin, 2012:8). Hızlanan üretim süreci ve ürün miktarındaki artışla gündeme gelen yeni pazar arayışları uzak mesafeler arası yeni ulaşım ve haberleşme araçlarının geliştirilmesini de beraberinde getirmiştir. Kısacası sanayi devrimi ile fabrikalarda

başlayan ekonomi temelli dönüşüm zincirleme olarak ulaşım ve haberleşme gibi farklı alanlara da sıçramıştır.

Küreselleşme sürecindeki bir diğer belirleyici unsur bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler olmuştur (Elçin, 2012:11). Sanayi devrimi ile daha uzak rotalara gidebilen ve kitlesel iletişimi geliştiren insan, her ne kadar küreselleşme sürecini başlatmış olsa da McLuhan' nın “küresel köy” öngörüsünde olduğu gibi dünyanın gün geçtikçe küçülerek kendi içinde benzeşen bir yapıya dönüşmesini sağlayan asıl gelişmeler yenilenen bilgisayar sistemleri ile meydana gelmiştir. Büyük miktardaki bilgiyi depolayabilen ve dolaşımını mümkün kılan basit bilgisayar sistemlerinin ağ teknolojileriyle birleşmesi mevcut zamansal ve mekânsal tüm sınırları ortadan kaldırmıştır. Yer kürenin en uç noktasındaki en küçük gelişmelerin bile akıl almaz bir hız ile tüm dünyada yayılmasını ve insanların her türlü bilgiye her an ulaşabilmesini mümkün kılan bu teknolojiler, günümüz modern dünyasına tam anlamıyla “küresel” bir boyut getirmiştir.

1.3.2. Yeni Medya ve Enformasyon Toplumu

Küreselleşme süreci ile yakından ilişkili olan yeni medya teknolojileri ve enformasyon toplumu arasındaki ilişkiyi ortaya koymadan önce ilk olarak medya ve toplum ilişkisine değinmek faydalı olacaktır.

İngilizce karşılığı “communication” olan iletişim ve topluluk anlamına gelen “community” sözcüklerinin kelime kökenleri aynıdır (Uçkan, 2012). “Commun” yani “ortak, kamusal” anlamlarındaki bu sözcük kökeni iletişimin toplumsal boyutuna dikkat çekmektedir. Antik Çağlardan günümüze kadar insanın ve toplu yaşamın olduğu her yerde varlık gösteren iletişim olgusu, içinde bulunduğu toplumla iç içe ve etkileşim halinde olmuştur. İnsanın duygu ve ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan ve biçimlenen bu olgu, içeriğinde her zaman toplumun ve kültürün izlerini taşımıştır. Marshall McLuhan medya ve toplum arasındaki bağa ve medyanın toplumsal yapı üzerindeki belirleyici etkilerine şu sözleri ile dikkat çekmiştir: “Toplumlar her zaman iletişimin kendi içeriğinden çok insanların birbirleri ile iletişim kurdukları medya

aracılığı ile biçimlenmişlerdir. Alfabe ve basın bir bölünme, uzmanlık ve ayrılma sürecini kolaylaştırır ve bunu destekler. Medyanın nasıl çalıştığını öğrenmeden toplumdaki sosyal ve kültürel değişimleri anlamak olanaksızdır” (Baldini,1996:1). “Toplumsal biçimlenmenin hikâyesi iletişimin biçimlenmesinin hikâyesidir.” (Timisi, 2005:51) diyerek James Carey de tıpkı McLuhan gibi medya ve toplumun dinamik etkileşiminin ve medyanın toplum üzerindeki yapılandırma gücünün altını çizmiştir.

Tarih boyunca geçmiş medeniyetlere bakıldığında kullanılan iletişim araçları ve yöntemlerinin mevcut toplumsal yapı ve gelişmişlik seviyesi hakkında önemli ipuçları verdiğini söylemek mümkündür. Toplamlar iletişim araçlarındaki gelişmelere ve yeniliklere paralel olarak sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan ilerleme kaydetmişlerdir. Mağaralarda yaşayan, taş, sopa ve ilkel çizimleri iletişim aracı olarak kullanan ilk insan toplulukları iletişim araçlarındaki gelişmelerle birlikte daha gelişmiş bir toplumsal yapıya dönüşmüş ve zamanla yerleşik yaşama geçmişlerdir. Yazının ve basit iletişim araçların bulunmasının ardından matbaanın icat edilmesi başka bir dönüşüm sürecini başlatmıştır. Bireysel olarak bilgiye ulaşabilen ve akıl yürüten bireylerden oluşan yeni toplumsal yapılanmanın etkileri ekonomik ve sosyal alanlarda da kendini göstermiştir. 18. yüzyılda sanayi devriminin akabinde meydana gelen gelişmelere telefon, radyo ve televizyon gibi elektronik buluşların da eklenmesiyle toplumsal dönüşüm hız kazanarak devam etmiştir (Elçin, 2012). 20. yüzyıla gelindiğinde küresel ölçekteki en büyük dönüşümün ilk adımları atılmıştır. Bilgisayar teknolojilerindeki gelişmeler bilgiyi daha önce hiç olmadığı kadar özgürleştirmiş, iletişim ve etkileşim ise küresel boyutlara taşınmıştır. Enformasyon toplumu olarak bilinen bilginin merkezi rol üstelendiği yeni yapılanma, iletişim teknolojilerinin toplumsal gelişmeler üzerindeki belirleyici etkilerinin en son ve belki de en büyük göstergelerinden biri olmuştur.

Yeni medya teknolojilerinin ve küreselleşme sürecinin ortak bir sonucu olarak ortaya çıkan enformasyon toplumu kavramı modern çağın yeni toplumsal yapılanmasını tanımlamak için kullanılmaktadır. Enformasyon toplumunun kendine has özellikleri ve bu olgunun yeni medyayla olan ilişkisi farklı sosyologların yaklaşımları üzerinden açıklanacaktır.

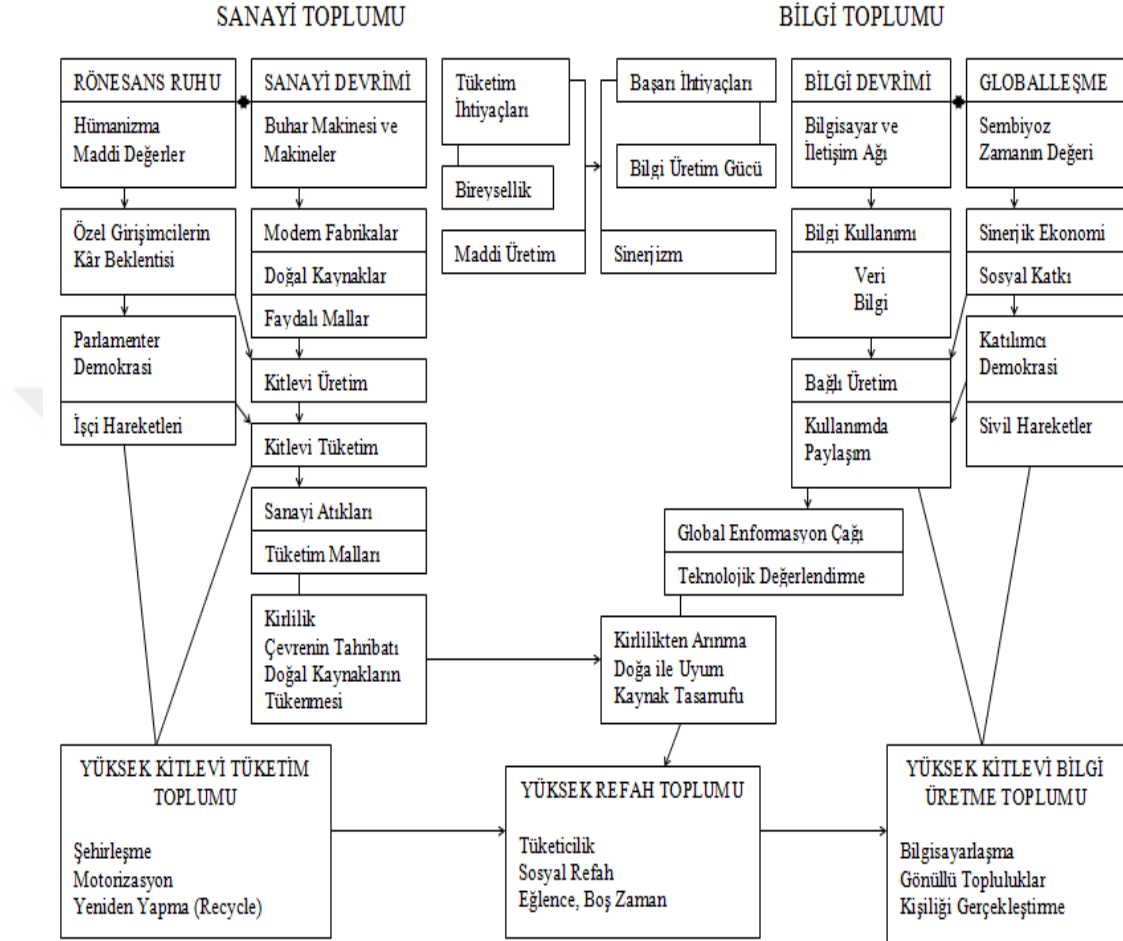
Manuel Castells, enformasyona dayalı yeni toplumsal yapıyı bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve küreselleşme süreci ile bağlantılı olarak ele almıştır. Bu noktada Castells'in ağ toplumu kavramını enformasyon toplumu yaklaşımından bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte bilgiyi ve teknolojik gelişmeleri belirleyici unsur olarak gören Castells, mikroelektronik, bilgisayar ve telekomünikasyon gibi sistemleri teknolojik devrimin temel bileşenleri olarak kabul etmiştir. Buna göre gelişen bilgisayar teknolojileri, ağ bağlantıları ve uydu sistemleri ile bilgi gün geçtikçe özgürleşmekte ve tüm dünya ağlar üzerinden birbirine bağlanmaktadır. Castells enformasyon toplumunun en temel özelliği olarak özündeki ağ oluşturma mantığına dikkat çekmiştir (Castells, 2010:21). Başka bir deyişle ağı dayalı yeni toplumsal yapı enformasyon temellidir ve kültürel, sosyal, ekonomik alanlardaki dönüşümü ve ilerlemeyi beraberinde getirmiştir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin bir sonucu olarak toplumsal yapıda medyana gelen dönüşüm süreçleri üzerine görüş geliştiren kuramcılardan bir diğeri Daniel Bell'dir. Bell (1973) toplumsal yapıyı sanayi öncesi toplum, sanayi toplumu ve sanayi sonrası toplum olarak üç kategoride değerlendirmektedir. Buna göre sanayi öncesi toplum yapısında tarım ve hayvancılık ön plandayken sanayi toplumunda ise makineleşme ile birlikte seri üretim, mal ve kar odaklı bir yaklaşım hakim olmuştur. Üçüncü kategori olan sanayi sonrası toplumunu ise Bell yeni toplumsal yapıyı açıklamak için kullanmıştır. Ona göre sanayi sonrası toplum enformasyonu merkeze alan insan ve makine gücünün ikinci planda kaldığı, kardan ziyade hizmet odaklı bir toplumsal yapıdır. Enformasyon toplumunu karşılayan bu üçüncü kategoride fikir beraberliği sağlamak, katılım göstermek ve ortak noktalarda buluşmak bu yeni toplumsal yapının en belirgin özellikleri arasında yer almaktadır (Webster, 2006:32-59).

Yoneji Masuda sanayi toplumundan enformasyon toplumuna geçişi mümkün kılan bilgi devrimi ve bunun neticesinde meydana gelen toplumsal değişimler üzerine odaklanmıştır. Enformasyon toplumu üzerine geliştirdiği yaklaşımında bilgi ve teknolojiyi değişimin temel kaynakları olarak kabul eden Masuda (1990) enformasyon toplumunu sanayi toplumu ile yaptığı kıyaslama üzerinden açıklamıştır. Buna kıyaslamaya göre;

- Sanayi toplumu mal ve kar odaklı iken enformasyon toplumu bilgi ve bilgi teknolojileri ile ilgilenir.
- Sanayi toplumundaki insan gücünün yerini enformasyon toplumunda bilgi ve beyin gücü alır.
- Sanayi toplumunu merkeze ağır sanayi makinelerini alırken enformasyon toplumu insan merkezlidir.
- Enformasyon toplumunda elde edilen verim sanayi toplumundan daha yüksektir.
- Enformasyon toplumunda sanayi toplumuna göre daha eğitilmiş bireyler üretimin sürecine katılır.
- Sanayi toplumunda üretim fabrikalarda yapılırken enformasyon toplumunda üretim ev ve iş yerlerinden yapılmaktadır.
- Sanayi toplumunun aksine enformasyon toplumu katılımcı ve daha demokratik bir yapıdadır. Etkileşim, özgürlük ve dayanışma olguları ön plandadır.
- Sanayi toplumlarının tek merkezli yapılarına karşın enformasyon toplumu çok merkezlidir.
- Enformasyon toplumu sonuçtan çok süreç odaklı bir yapıdadır.
- Sanayi toplumlarından farklı olarak enformasyon toplumu “öğrenmeyi öğrenmek” düşüncesini taşır (Ünal, 2009:135-136).

Şekil 1.1. Yoneji Masuda’ ya Göre Sanayi Toplumundan Bilgi Topluma Geçiş

Kaynak: Yoneji Masuda, Managing in the Information Society, Mass.: Basil Blackwell, 1990, s.9

Alvin Toffler da Masuda gibi iletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelerin toplumsal yapıyı biçimlendirdiğini ve bu gelişmelerin toplumsal ilerlemenin itici gücü olduğunu savunmuştur. Enformasyon toplumunu tüm bu gelişmelerin bir sonucu olarak gören Toffler, toplumsal dönüşümü üç aşamada değerlendirmiştir (Toffler, 1981:28-196). Birinci dalga olarak adlandırdığı ilk aşamada avcılık kültürünü benimseyen toplumun tarımsal üretime yönelmesi ve yerleşik yaşama geçilmesi ele alınırken ikinci dalga olarak tanımladığı toplumsal dönüşümde ise ağır sanayi fabrikalarının, ham madde ve üretimin merkezi rol aldığı sanayi toplumuna geçiş anlatılmıştır. Toffler’ın son aşama olarak gördüğü üçüncü dalga, teknolojik altyapıya sahip yeni toplumsal yapıyı tanımlamak için kullanılmıştır. Enformasyon toplumu yaklaşımı ile örtüşen bu aşamada bilgi ve iletişim teknolojileri toplumsal dönüşümün

temel kaynağını oluşturmaktadır. Toffler da Masuda gibi enformasyona dayalı bu yeni toplumsal yapılanmada etkileşimli ve sosyal bir iletişim ortamı olacağını ve demokrasinin daha katılımcı bir hal alacağını savunmuştur.

James Martin (1988), enformasyon toplumunu ekonomik, toplumsal, teknolojik, siyasal ve kültürel alanlar üzerinden belirlediği bir takım kriterler çerçevesinde ele almıştır. Martin'e göre enformasyon toplumu olarak bilinen yeni toplumsal yapı aşağıda sıralanan tüm bu kriterlerin bir araya gelmesinin bir sonucudur.

Tablo 1.2. James Martin'in Enformasyon Toplumu Kriterleri

Teknolojik Kriter	Enformasyon teknolojileri en temel güçtür. Bu teknolojilerin evde, eğitimde, fabrikada ve ofiste yaygın kullanımı söz konusudur.
Sosyal Kriter	Bilginin yaşam kalitesinin artışıdaki rolü. Enformasyon bilinci ve yüksek nitelikli bilgiye son kullanıcı erişimi.
Ekonomik Kriter	Enformasyon, ekonomik faktörlerin kilit noktasıdır: kaynak, hizmet, ürün ve istihdam gibi.
Siyasal Kriter	Enformasyonun özgürleşmesi, uzlaşma ve katılım artışıyla yapılan bir siyasal süreci doğurur.
Kültürel Kriter	Ulusal ve bireysel gelişmenin merkezindeki bilginin kültürel değerinin tanınması.

Kaynak: William J. Martin, The Information Society, 1988, s.40

Farklı düşünürlerin enformasyon toplumu üzerine geliştirdikleri yaklaşımlardan yola çıkarak enformasyon toplumuna dair bir takım genellemelere varmak mümkündür. İlk olarak bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan enformasyon toplumu kavramı küreselleşme sürecinin de etkisi ile modern çağın yeni toplumsal yapılanmasını karşılamak amacı ile kullanılmaktadır. Bilginin merkezi rol oynadığı bu yeni toplumsal yapıda teknoloji de en az bilgi kadar

ilerlemenin ve gelişmenin bir aracıdır. Etkileşimli bir ilişki içinde olan enformasyon toplumu ve bilgi teknolojilerini birbirlerinden bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Zira bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler enformasyona dayalı bir toplumsal yapılanmayı hazırlarken aynı zamanda ortaya çıkan bu yeni toplumsal yapılanmadan beslenirler. Başka bir ifade ile bilgi ve iletişim teknolojileri enformasyon toplumunu, enformasyon toplumu ise bu teknolojilerin daha gelişmiş formlarını beraberinde getirir.

Bilgiye kolayca ulaşabilen düşünen ve sorgulayan bireylerden oluşan enformasyona dayalı yeni toplumsal yapılanma daha uzlaşmacı, katılımcı ve demokratik bir atmosfer sağlamaktadır. Yeni medya teknolojileri, enformasyon toplumu ve demokrasi olguları arasındaki ilişki ilerleyen bölümlerde detaylı olarak ele alınacaktır.

1.4. Yeni Medya Üzerine Farklı Bakış Açıları

Toplumsal yaşamın birçok alanına yerleşen ve küresel ölçekte bir dönüşüm etkisi yaratan yeni medya teknolojileri üzerine çok yönlü bir değerlendirme yapabilmek amacı ile bu teknolojilere yönelik olumlu ve eleştirel bakış açılarına yer verilecektir. Yeni medya 'ya dair söz konusu farklı bakış açıları en temelde liberal ve eleştirel kuramın kitle iletişim araçlarına yaklaşımları üzerinden ele alınacaktır.

Teknolojiyi toplumsal değişimin ve ilerlemenin kilit noktası olarak gören liberal yaklaşım, kitle iletişim araçlarına ve dolayısıyla yeni medya teknolojilerine olumlu bir perspektiften yaklaşmaktadır. Liberal görüşe göre iletişim araçlarındaki gelişmeler bilginin ve kültürün sınır ötesi bir alanda yayılmasını sağlamakta ve bu da toplumsal gelişmeyi beraberinde getirmektedir. Liberal görüşün iletişim teknolojileri ile ilgili önemli bir diğer düşüncesi demokratikleşme üzerinedir. Buna göre iletişim teknolojilerindeki gelişmeler duygu ve düşüncelerin kolayca paylaşılmasını ve yayılmasını sağlayarak hem demokrasilerin ilk koşulu olan ifade özgürlüğünü mümkün kılmakta hem de demokraside katılımcı anlayışının benimsenmesine katkıda bulunmaktadır (İnce Özer, 2016:54). Başka bir deyişle liberal yaklaşıma göre kitle iletişim araçlarının mevcut donanımları onları demokratikleşme araçlarına dönüştürmektedir.

Liberal görüşe paralel olarak tekno-iyimser bir yaklaşım benimseyen enformasyon toplumu savunucuları da yeni iletişim teknolojilerine demokratik perspektiften yaklaşmaktadır. Buna göre düşünceyi ve bilgiyi özgürleştiren yeni iletişim teknolojileri etkileşimi ve katılımı arttırmakta bu da demokratik bir toplumsal yapılanmayı beraberinde getirmektedir.

Frankfurt Okulu ile birlikte anılan eleştirel kuram kitle iletişim araçlarına ve teknolojiye liberal görüşün tam tersi bir bakış açısı ile yaklaşmaktadır. Kültürel, politik ve ideolojik açılardan kitle iletişim araçlarına ve teknolojiye eleştirel bir tutum sergilen bu yaklaşımın en büyük savunucuları arasında Theodor Adorno, Max Horkheimer ve Herbert Marcuse gibi Frankfurt okulu üyeleri bulunmaktadır. Frankfurt Okulu 1923 yılında Almanya'nın Frankfurt kentinde Marksist kuram çalışmalarının yürütüldüğü 'Institut für Sozialforschung' da (Toplumsal araştırma merkezinde) kurulmuştur (Küçükcan, 2002:257-269). Farklı alanlardan düşünürlerin bir araya geldiği bu okulun üyeleri kitle iletişim araçlarını kitle kültürünü yayan ve bir kitle toplumu yaratan araçlar olarak kabul etmektedir.

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra seri üretim, metalaşma ve eğlence endüstrisindeki hareketliliği ve sonuçlarını açıklamak üzere Horkheimer ve Adorno kültür endüstri kavramını geliştirmişlerdir. Buna göre popüler kültür kültürü metalaştırmakta ve kültür endüstrini yaratmaktadır. Başka bir deyişle teknoloji ve standartlaşma ile içi boşaltılan kültür bireyi ve toplumu etkisi altına almaktadır (Horkheimer ve Adorno,1996:13). Bu düşünceden hareketle Frankfurt Okulu üyeleri yeni medya teknolojilerini kültür endüstrisinin bir ürünü ve kapitalist sistemin bir parçası olarak değerlendirmektedirler.

Eleştirel düşünme ve muhakeme yetisini körelten araçlar olarak kabul edilen kültür endüstrisi araçları (kitle iletişim araçları ve yeni medya teknolojileri) Frankfurt Okulunun bir başka üyesi olan Marcuse tarafından da eleştirilmektedir. Marcuse, teknolojinin ve kitle iletişim araçlarının toplumda yalnızca belli enformasyonu yaydığını ve bunun neticesinde tek tip insan ve tek tip toplumun yaratıldığını öne sürmektedir. *“Teknoloji ortamında insan ve doğa örgütlenmenin ölçülebilir nesneleri olurlar. Altına alındıkları aygıtın evrensel etkenliği ve üretkenliği aygıtı örgütleyen*

tikel çıkarları perdeler. Başka bir deyişle teknoloji şeyleşmenin büyük taşıyıcısı olmuştur—en olgun ve etkili biçimindeki şeyleşmenin” (Marcuse, 2010:144).

Kitle iletişim araçları ve teknoloji üzerine eleştirel yaklaşımın başka bir perspektifi ise ideoloji üzerinedir. Kitle iletişim araçlarını ideolojik aygıtlar olarak gören Louis Althusser (2000) Devletin İdeolojik Aygıtları kuramında yapısalcı bir bakışla medya aygıtlarını ve içeriklerini toplumda belli bir düşünce sisteminin benimsetilmesine hizmet eden yönlendirme araçları olarak konumlandırmaktadır. Devletin baskı ve ideolojik araçlarının olduğunu söyleyen Althusser ‘in kuramına göre devletin baskı aygıtları ordu, hükümet, polis ve mahkemeler gibi yaptırım yetisi olan yapılardan oluşurken devletin ideolojik aygıtları ise; Dinî DİA, Öğretimsel DİA, Aile DİA’sı, Hukukî DİA, Siyasal DİA, Sendikal DİA, Haberleşme DİA’sı (basın, radyo-televizyon vb.), Kültürel DİA (edebiyat, güzel sanatlar, spor vb.) olarak kabul edilmektedir (Althusser, 2000:33-34). Althusser’ e göre modern devlet doğrudan baskı yollarına başvurmak yerine daha etkili olacağına inandığı ideolojik baskı yolları ile kitleleri yönlendirmektedir (Althusser, 2000 Akt. Güngör, 2016:367). Kitle iletişim araçları ve medya ise bu amaca hizmet eden en etkili araçlar arasında yer almaktadır. Bu yaklaşımdan hareketle Althusser’ci düşünceye göre kitle iletişim araçları olarak yeni medya teknolojileri toplumdaki belli bir sınıfın çıkarlarını emniyete alan ve yine egemen sınıfın görüş ve düşünlerini tüm topluma dayatmaya çalışan ideolojik baskı aygıtları olarak eleştirilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

DEMOKRASİ KAVRAMI VE DEMOKRASİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Yaklaşık iki bin beş yüz yıllık bir serüveni olan demokrasi bir yönetim biçimi olmasının yanı sıra aynı zamanda bir düşünce sistemi ve bir kültürdür. Antik Çağda doğan ve günümüzde de gelişmeye devam eden bu olgu canlı ve dinamik bir yapıdadır.

Çalışmanın bu bölümünde tezin sacayaklarından bir diğeri olarak demokrasi olgusu anlamlandırılmaya çalışılacak ve modern demokrasinin arka planını oluşturan gelişmeler ortaya konulacaktır.

2.1. Demokrasi Kavramı

Farklı kaynaklarda çok çeşitli tanımlamalarla karşımıza çıkan demokrasi olgusu bilinen en yalın haliyle egemenliğin halka ait olduğu yönetim biçimidir. Demokrasi sözcüğünün kökeni Yunanca’da halk kitlesi anlamına gelen “demos” ile egemenlik-iktidar anlamlarına gelen “kratein” sözcüklerinin bir araya gelmesinden oluşmaktadır (Schmidt, 2002). Kökleri M.Ö. 450’ ye kadar uzanan demokrasi Aristo, Eflatun ve Plato gibi filozofların katkılarıyla Antik Yunan’da ilk olarak düşünsel bir boyutta ortaya çıkmıştır. Yönetimsel bir uygulama olarak ilk örneklerine küçük polislerde rastlanan demokrasi, tarihsel süreçte farklı toplumlarda çok çeşitli uygulama biçimleriyle varlığını sürdürmüştür. Köklü bir geçmişi olan bu olgu söz konusu evrimsel süreci sebebiyle farklı kriter ve özellikler çerçevesinde değişik biçimlerde tanımlanmıştır. Touraine (1997:25) demokrasiyi “*en çok sayıda bireye en büyük özgürlüğü veren, olası en büyük çeşitliliği tanıyan ve koruyan siyasal biçim*” şeklinde tanımlarken Abraham Lincoln 1863 yılında yaptığı konuşmasında demokrasiyi “*Halkın halk için halk tarafından yönetimi*” şeklinde tanımlamıştır (Algül, 2013:23). Demokraside eşitlikçi unsurun altını çizen Kışlalı (2003) ise demokrasiyi; azınlıkta olanların haklarına saygı gösterildiği ve onlara bir gün çoğunluğa dönüşebilme yollarının açık tutulduğu özgürlükçü bir çoğunluk yönetimi biçiminde tanımlamaktadır.

Bir yönetim modeli olmasının yanı sıra aynı zamanda bir düşünce sistemi ve bir kültür olarak da var olan demokrasiyi yalnızca politik boyutta değerlendirmek hatalı olacaktır. Zira demokrasi toplum, kültür ve ekonomi gibi çok çeşitli alanlarla ilişkisi olan kapsamlı ve girift bir olgudur.

Robert Dahl “Demokrasi Üzerine” adlı çalışmasında demokratik bir süreç için belli standartlardan bahsetmiştir. Dahl’a göre demokrasi aşağıda sıralanan beş unsur için fırsatlar sunmaktadır (Dahl,1998:37-38):

- 1- Etkin Katılım: Bir politika, topluluk tarafından kabul edilmeden önce, tüm üyelerin, politikanın ne olması gerektiğine dair görüşlerini diğer üyelere bildirmeleri için eşit ve etkili fırsatlar olmalıdır.
- 2- Oylama Eşitliği: Politikaya ilişkin nihai kararın verileceği an geldiğinde, her üyenin eşit ve etkili bir oy kullanma hakkı olmalı ve tüm oylar eşit sayılmalıdır.
- 3- Aydınlanmış Anlayış: Makul zamansal sınırlar içinde, her üye, ilgili alternatif politikalar ve bunların muhtemel sonuçları hakkında bilgi edinmek için eşit ve etkili fırsatlara sahip olmalıdır.
- 4- Gündemin Kontrolü: Üyeler, gündemde hangi konuların yer alacağına ve eğer seçerlerse, bu konuların nasıl değerlendirileceğine karar verme fırsatına sahip olmalıdırlar. Böylece, önceki üç kriterin gerektirdiği demokratik süreç asla kapanmaz.
- 5- Yetişkinlerin Dâhil Edilmesi: Toplumun yetişkin daimi sakinlerinin tamamı ya da çok büyük kısmı, ilk dört kriterin ima ettiği vatandaşlık haklarına sahip olmalıdır.

Dahl’ın demokratik sürece ilişkin ortaya koyduğu standartlar çoğulcu demokrasilerin ilkeleriyle birçok noktada örtüşmektedir. Bu noktada demokratik sistem ve işleyiş süreçleri üzerine daha kapsamlı bir değerlendirme yapabilmek adına bu ilkeleri ortaya koymak faydalı olacaktır. Çoğulcu demokrasilere ait temel ilkeleri Şeref Gözübüyük (1997:21-24) şöyle sıralamıştır:

- **Siyasal Çoğulluk:** Klasik demokrasilerin en belirgin özelliği toplumdaki çok sesliliğin kabul görmesidir. Başka bir deyişle baskı, şiddet ve

ötekileştirme olmaksızın farklı grupların seslerini duyurabilmesi siyasal çoğunluğun kendisini oluşturur. Farklı siyasi görüşler arasındaki çatışma çoğulcu demokrasilerin gerekleri arasındadır. Demokratik toplumlarda çok partililik, muhalefet olma ve yönetime eleştiri getirebilme siyasal çoğunluk ilkesinin bir sonucudur.

- **Temsil:** Modern dünyada artan nüfus, kozmopolit toplumsal yapı ve diğer etkenler göz önüne alındığında doğrudan demokrasi sisteminin uygulanmasının olanaksız olduğu görülmektedir. Çoğulcu demokrasilerde halk yönetime yine halk adına yönetimi üstlenen temsilciler aracılığı ile katılır.
- **Seçim:** Yönetime talip olan temsilciler seçim aracılığı ile belirlenmektedir. Halk oyması ile gerçekleştirilen seçimler çoğulcu demokrasilerin önemli siyasal pratiklerinden biridir. Genel oy, eşit oy ve açık sayım uygulaması seçim sisteminin demokratik işleyişini garanti altına alan uygulamalardır.
- **Çoğunluğun Yönetme Hakkı:** Çoğunluğu elinde bulunduran temsilciler ya da bir başka deyişle siyasi parti ana yasada önceden belirlenmiş süre zarfında yönetimi hak kazanır.
- **Muhalefet Etme Özgürlüğü:** Çoğulcu demokrasilerde iktidarı oluşturan çoğunluğun yanı sıra iktidar faaliyetlerini denetleyen ve karşıt görüşünü özgürce ifade edebilen muhalefetin varlığı ve gerekliliği tartışılmazdır. Azınlığın bir gün çoğunluğa dönüşerek iktidar olma hakkı ancak muhalif görüşlerin baskılanmadığı hür bir atmosferde mümkündür.
- **Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması:** Çoğunluğun oyları ile yönetime gelen iktidarın sınırsız ve keyfi bir hareket alanı olmamasının yanı sıra topluma karşı bir takım sorumlulukları da vardır. Bireye ait temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması ise bunların başında gelmektedir. Düşünce özgürlüğü, eğitim, sağlık, seyahat ve örgütlenme gibi vatandaşların maddi, manevi tüm kişisel hak ve özgürlükleri anayasa ile güvence altına alınmalıdır.
- **Yasa Önünde Eşitlik:** Çoğulcu demokrasilerde bireyler sosyo ekonomik düzeyleri, toplumsal statüleri ve inançlarından bağımsız olarak yasalar

önünde eşittir. Demokrasinin gelişim evrelerinde bu ilkenin savaşı verilmiştir.

Bu ilkelerden yola çıkarak demokrasinin en temelde eşitlik ve özgürlük anlayışına bağlı kalarak temel hakları anayasal düzenlemelerle koruma altına almayı amaçlayan, siyasal katılımın ve politik teşkilatlanmanın belirleyici olduğu devinimsel bir yönetim biçimi olduğunu söylemek mümkündür.

2.2. Demokrasinin Tarihsel Gelişiminde Önemli Olaylar ve Bazı Kırılma Noktaları

Demokrasinin tarih öncesi dönemden günümüze kadar uzanan seyrinde eşitlik, adalet ve özgürlük yolunda atılan adımlar modern demokrasiye giden yoldaki önemli kilometre taşlarını temsil etmektedir. Geçmişten günümüze demokrasi olgusunun gelişimini daha iyi anlayabilmek ve modern demokrasiye doğru gerçekleşen dönüşümü anlamlandırabilmek adına demokrasi tarihindeki önemli gelişmelere ve bazı kırılma noktalarına yer verilecektir. Olaylara ilişkin kronolojik bir sıra takip edilecektir.

Demokrasi tarihinin başlangıç noktası olarak kabul edilen Antik Çağda Atina demokrasisi hukuk sistemi ve uygulamaya dönük belli özellikleriyle batı demokrasilerinin arka planını hazırlayan gelişmelerin ilk adımlarını temsil etmektedir. Bu nedenle demokrasinin tarihsel süreçteki gelişimine Atina demokrasisinden başlamak doğru olacaktır.

Antik Yunan'da site olarak geçen küçük ölçekli devletler toplumsal ve politik yaşama dair birtakım düzenlemeler geliştirmiştir. Dünya demokrasi tarihinin temellerini oluşturan bu anayasal düzenlemelerin tohumları demokrasinin doğum yeri olarak kabul edilen Atina'da atılmıştır. Anayasal bir yönetim olarak demokrasinin Atina'da kurulması ise Kleisthenes tarafından M.Ö. 507 yılında gerçekleşmiştir (Yetiş, 1999).

Antik Yunan'da demokratik süreç halkın Agora adı verilen kent meydanlarında toplanmaları, halkı ilgilendiren her türlü konuda görüş bildirmeleri ve oy kullanmaları

şeklinde yürütülmüştür. Doğrudan demokrasi modelinin bir uygulaması olarak kabul edilen bu sistemde anayasal hakların kullanımı ile ilgili birtakım sınırlamalar getirilmiştir. Örneğin kadınlar, köleler ve site dışından olanlar bu haklardan muaf tutulmuşlardır (Uygun, 2014:18). Eşitlik ve kapsayıcılık ilkesiyle ters düşen bu uygulama Atina demokrasinin yurttaşlık haklarına ilişkin seçkinci yaklaşımının en önemli göstergesidir.

Sitelerin düşük nüfuslu yapıları sayesinde doğrudan demokrasi modelinin uygulanabilir olduğu Atina’da siyasal sistem kanunlarla çerçevelendirilmiş bir düzene tabiydi. Farklı birimlerin kendi içinde yapılandığı bu düzende yasama, yürütme ve yargı süreçleri şöyle yürütülmüştür (Er, 2014:4-5):

Yasama: Atina demokrasisinde yasama “Eklessia” adı verilen halk meclislerinde yürütülmüştür. Uygun şartlara sahip her site vatandaşını doğal bir üye olarak kabul eden bu meclis belli aralıklarla ve halkı ilgiden olağan üstü durumlarda toplanmıştır. Bunların dışında meclis iç ve dış siyasi kararlar ve davalarda da söz sahibi olmuştur.

Yürütme: Bu görev “beş yüzler konseyi” olarak bilinen bir konsey tarafından yerine getirilmiştir. Farklı kabilelerden kura yoluyla belirlenmiş toplam 500 temsilciden oluşan konsey bir yıl süreyle yürütme görevini üstlenmiştir.

Yargı: Yargı “Diskasterion” adı verilen halk mahkemeleri ile bizzat vatandaşlar tarafından yürütülmüştür. Mahkeme üyeleri yılbaşlarında kura yöntemi ile belirlenen altı bin yurttaş arasından yine kura ile belirlenmiştir. Halk mahkemelerinde söz sahibi olabilmek için üyelerin yurttaşlık haklarına sahip olmaları ve 30 yaşını geçmiş olmaları şart koşulmuştur.

Yasama, yürütme ve yargı süreçlerinin yanı sıra Atina demokrasisi siyasal sistemde meclis ve anayasa arasındaki ilişkiyi de göz ardı etmemiştir. Mevcut yasalar ve meclis kararlarının çelişmemesi adına bir denetim mekanizması oluşturulmuş ve olası çatışmanın önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

Demokrasinin felsefi ve yönetsel boyutları üzerine önemli görüşleri olan Aristoteles Antik Yunan demokrasisini temel alarak demokrasiye dair birtakım

özelliklerden bahsetmiştir. Aristo'nun demokratik bir sistem için belirlediği bu özellikler şunlardır (Uygun, 2011:92-93):

- Tüm yurttaşların tüm kamusal makamlarda görev alabilmesi
- Her bireyi herkesin ve herkesin her bireyi yönetebilmesi
- Deneyim ve eğitim gerektiren belli görevler dışında tüm görevlendirmelerin kura ile yapılması
- Kamusal görevlendirmelerde ekonomik gelir seviyesine bakılmaması
- Belli istisnalar haricinde kişilere üst üste aynı görevlendirmenin yapılmaması
- Görevlendirmelerin kısa süreli olması
- Vatandaşlardan oluşan jüriye sahip olan mahkemelerin olması,
- Halk meclisinin gücü elinde bulundurması
- Yasama, yürütme, yargı ya da diğer bürokratik süreçlerde görev alan herkesin ücretlendirilmesi
- Aristokrasi ile özdeşleşen soyluluk, servet ve kültür gibi unsurların demokrasilerde koşul olarak gösterilmemesi
- Kamusal makamların yetki alanlarının zamanla genişletilmesinin önüne geçilmesi

Aristo'nun belirlediği bu özelliklerden yola çıkarak Atina demokrasisinin hukuk sistemi ve işleyiş süreçleri göz önünde bulundurulduğunda birçok açıdan modern demokrasiye doğru atılan ilk adımların izlerini taşıdığı görülmektedir. Bu noktada modern demokrasisinin ideolojik köklerini temsil etmesi ve demokrasisinin anayasal bir sistem olarak gelişimine katkıda bulunması açısından Atina demokrasisi tarihsel süreçte önemli bir duraktır.

Antik Çağda demokrasisinin gelişimi açısından önemli kabul edilen diğer gelişmeler karma yönetim anlayışının öne çıktığı Roma demokrasisi ve yurttaşlık haklarına ilişkin kapsayıcı yaklaşımıdır.

Eski Roma'da demokratik sistem Antik Yunan'daki doğrudan demokrasi pratiklerinden farklı olarak günümüz temsili demokrasilerine benzer bir yapıdadır. Demokrasilerdeki cumhuriyetçi yaklaşımının tohumlarının atıldığı Eski Roma'da

toplumdaki tüm çıkar gruplarının yönetimde yer alabileceği çoklu bir yönetim sistemi kurulmuştur. Halkın çıkarlarının göz önünde bulundurulduğu çoğunluğu temsil eden halk meclisi, azınlıkta olan soyluların temsil edildiği Senato ve tek kişilik iktidar amacı güden bireysel çıkarları temsil eden Kral gibi monarşik, aristokratik ve demokratik öğeleri barındıran anayasal bir yönetim biçimi benimsenmiştir (Er,2014:6).

İktidarı kullanma noktasında Atina demokrasisinden tamamen ayrılan Eski Roma kamu üstünlüğü ve yurttaş hakları konusunda sınıfsal yaklaşımı reddetmiştir. M.S. 212 yılında Roma İmparatorluğunda yaşayan herkese yurttaş olma hakkının verilmesi (Çelebican,1993:306) bunun önemli göstergelerinden biri olmuştur. Antik Yunan’ da belli şartlara tabi tutulan vatandaşlık hakkının statü farkı gözetmeden herkesi kapsaması demokrasi düşüncesinin “eşitlik” ilkesinin gelişimi açısından önem arz etmektedir.

Demokrasinin tarihsel seyrinde Orta Çağa gelindiğinde Magna Carta anlaşması demokrasi kavramının gelişimine katkıda bulunan önemli bir dönüm noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Cumhuriyet düşüncesinin Eski Roma’dan sonra en belirgin şekilde uygulandığı İngiliz politik sistemi, demokrasinin tarihsel gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Eski Roma imparatorluğunda olduğu gibi bireyin, çoğunluğun ve azınlığın temsil edildiği Kral, Lordlar Kamarası ve Avam Kamarasından oluşan bir siyasal yapılanmaya sahip olan İngiltere için Magna Carta politik rejimin söz konusu yapılanması açısından bir kırılma noktası olarak kabul edilmektedir.

Mutlak monarşinin hüküm sürdüğü İngiltere’de 1215 yılında imzalanan Magna Carta anlaşması ile ilk kez kralın mutlak egemenliği kısıtlanmıştır (Gözübüyük,1997:28). Kral I. John ve derebeyleri arasındaki çekişmeler sonucunda patlak veren olaylar adalet, eşitlik ve vergi sistemlerin yeniden yapılanması gibi ekonomik ve toplumsal birçok değişikliği gündeme getirmiştir. Batı demokrasilerinin gelişiminde kritik dönüm noktalarından biri olarak kabul edilen bu antlaşma, modern parlamenter sistemin gelişimi açısından da oldukça önemli bir yerdedir. Burjuva ayaklanması sonucunda ortaya çıkan Magna Carta 63 maddelik bir anlaşmadır ve

anlaşmanın demokrasinin gelişimi açısından en önemli maddeleri şöyledir (Er, 2014:7):

1. Hiçbir özgür insan yürürlükteki yasalara başvurmaksızın, tutuklanamaz, hapsedilemez, mülkü elinden alınamaz, sürülemez ya da yok edilemez.
2. Adalet satılamaz, geciktirilemez hiçbir özgür yurttaş ondan yoksun bırakılamaz.
3. Yasalar dışında hiçbir vergi, yüksek rütbeli kilise adamları ile baronlardan oluşan bir kurula danışılmadan haiz yoluyla ya da zor kullanarak toplanamaz.

Bu antlaşma ile önceleri soylu ve din adamları gibi belli zümrelere tanınan özgürlükler zamanla tüm yurttaşları kapsamıştır. Magna Carta anlaşması hak, adalet ve özgürlük düşünceleri üzerine düzenlenen maddeleriyle anayasal demokrasinin gelişimine katkıda bulunmuştur.

15. yüzyıl ve 18. yüzyıl arasındaki süreç demokrasinin düşünsel boyuttaki gelişimi açısından önem arz etmektedir. Gutenberg tarafından matbaanın icat edilmesi bu noktada önemli sonuçları olan bir gelişmedir. Matbaa toplumsal yaşamın tüm alanlarını çok yönlü olarak etkileyen zincirleme bir dönüşümü başlatmış ve bilgiye kolayca erişebilen bireyler bilimsel, sanatsal ve toplumsal aydınlanmanın yolunu açmıştır. Basılı yayınların çoğalması ve buna paralel olarak Avrupa’da gün geçtikçe artan okuryazar sayısı Reform ve Rönesans hareketlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Skolastik düşüncenin dağılması, pozitif bilimlere ve sanatsal alana verilen önemin artması, din ve devlet işlerin ayrılması gibi önemli sonuçları olan bu gelişmeler (İnalçık, 2011) demokrasinin düşünsel boyutuna katkıda bulunurken ilerleyen süreçteki gelişmelerin de alt yapısını hazırlamıştır.

17. yüzyılın sonlarına doğru gelişmeye başlayan ve 18. yüzyılda yükselişe geçen aydınlanma dönemi demokratik düşüncenin önündeki dogmaların yıkıldığı ve akılcı yaklaşımın ön plana çıktığı bir süreci temsil etmektedir. İnsan hakları, eşitlik, özgürlük, kuvvetler ayrılığı, halk egemenliği, yönetim erkinin sınırlandırılması gibi demokrasiye ilişkin konularla çerçevelenen bu dönem 20. ve 21. yüzyıldaki modern demokrasilerin temellerinin atıldığı önemli bir politik süreçtir (Hukuk Ansiklopedisi,

2017). Bireyin, aklın ve ilerlemenin itici güç olarak konumlandırıldığı aydınlanma dönemi düşüncesi 18. yüzyıldaki iki önemli gelişmenin arka planını hazırlamıştır: Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi.

4 Temmuz 1776 yılında ilan edilen Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi İngiliz sömürgesine karşı bir başkaldırı niteliğindedir (<https://www.archives.gov/founding-docs/declaration-transcript>). Eşitlik, hak ve adalet gibi değerlerle çerçevelenen bildirge ile Kuzey Amerika’da yer alan Amerikan kolonileri İngiltere ile tüm bağlarını kopartarak bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. İngiliz yönetimini haksız ve adaletsiz bulan bildirgede şu ifadeler yer verilmiştir:

“Biz Genel Kongre olarak toplanmış bulunan Amerika Birleşik Devletleri Temsilcileri, amacımızın haklılığını Dünyanın Üstün Yargıcını tanık göstererek bu kolonilerin halkından aldığımız yetkiyle ve onun adına, bu Birleşik Kolonilerin özgür ve bağımsız devletler olduğunu ve İngiliz Krallığıyla tüm bağlarından arınmış ve Büyük Britanya devletiyle aralarındaki her türlü siyasal ilişkileri tümüyle kesmiş bulunduğunu; savaş açmak, barış yapmak, sözleşme imzalamak, ticarete bulunmak ve bağımsız devletlerin hakkı olan tüm öteki eylemlerde bulunmak konusunda tam yetkili olduğunu ilan ediyoruz.” (<https://www.archives.gov/founding-docs/declaration-transcript>).

Amerikan Bağımsızlık Savaşı açısından da önem arz eden bu belge demokrasi tarihinin kritik gelişmelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bildirgede temel hak ve özgürlüklerin yanı sıra mutluluğu arama hakkına da yer verilmiştir.

Fransız İhtilali 1789’da Fransız mutlak monarşi rejimine karşı burjuva sınıfının başkaldırması sonucunda meydana gelen, hem demokrasi tarihini hem de dünya tarihini önemli ölçüde etkileyen evrensel nitelikteki kırılma noktalarından biridir. Magna Carta ile belli haklara kavuşan burjuva sınıfı 17. ve 18. yüzyılda ortaya çıkan aydınlanma düşüncesinin de etkisi ile monarşik düzenin tam anlamıyla karşısında yer almış ve egemenliğin halkın eline geçmesi için ayaklanmıştır. Hukuk sistemindeki adaletsizlikler, gelir eşitsizliği, kralın yetkilerini kötüye kullanması ve ağır vergiler gibi nedenlerle patlak veren ihtilalin ardından başta Fransa’da ve daha sonra tüm dünyada özgürlük, halk egemenliği ve milliyetçilik düşüncesi yayılmıştır (Genç Hukukçular, 2013:9).

İhtilalin ardından 26 Ağustos 1789 tarihinde ulusal mecliste 17 madden oluşan Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi kabul edilmiştir (Civelek, 2011:1). İçeriğinde hak, eşitlik ve özgürlük düşüncelerine yer veren bu bildiri evrensel bir nitelik taşımaktadır. Bildirinin demokrasi açısından önemli maddeleri şunlardır:

- Tüm insanlar özgürdür ve eşit haklara sahiptir.
- Egemenliğin temeli millettir
- Tüm yurttaşların doğrudan ya da temsilciler yoluyla yasaların oluşturulmasına katılım hakkı vardır.
- Düşünce ve ifade özgürlüğü temel bir insan hakkıdır (Civelek,2011:3-4).

Demokrasinin tarihsel seyrinde 20. yüzyıla gelindiğinde eşitlik ve özgürlük ilkeleriyle İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi insana ait temel yaşam haklarını güvence altına almayı amaçlaması bakımından demokratik düşüncenin temel ilkelerinin gelişimine katkıda bulunmuştur.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 10 Aralık 1948 günü Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na kabul edilmiştir (Aybay,2006:5). İkinci dünya savaşından yaklaşık üç yıl sonra ilan edilen bu bildirge insan hakları konusunun uluslararası arenada ele alındığı evrensel nitelikte bir belgedir. Temelleri 1945 Birleşmiş Milletler Antlaşması ile atılan bu bildirge toplam otuz maddeden oluşmaktadır. İlk maddede bildirgenin ideolojik yaklaşımı şöyle ifade edilmiştir: “*Bütün insanlar, hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar*” (Civelek,2011:6). Devletler üzerinde yasal bir yaptırım olmasına rağmen evrensel bir nitelik taşıyan bildirinin demokrasi açısından önemli maddelerinden bazıları şöyle sıralanabilir:

- Madde-2 Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka herhangi bir düşünce, ulusal ya da toplumsal köken, servet, doğuş veya başka herhangi bakımdan ayırım gözetilmeksizin bu bildiride ilan olunan tüm haklardan ve özgürlüklerden yararlanabilir.
- Madde-3 Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkıdır.
- Madde-4 Hiç kimse kölelik veya kulluk altında tutulamaz.
- Maddde-18 Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır.

- Madde-19 Herkesin fikir ve ifade özgürlüğüne hakkı vardır (Aybay, 2006:13-17).

İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin ilan edilmesinin üzerine 1949 yılında Avrupa Konseyi kurulmuştur. Konseye üye olan Batı Avrupa ülkeleri insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması üzerine olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini Roma’da 4 Kasım 1950’de imzalamıştır (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 2010:5). İnsan haklarını uluslararası ölçekte koruma altına almayı amaçlayan bu sözleşmenin maddelerinden bazıları şöyledir (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 2010:5-9):

- Madde - 1 İnsan haklarına saygı yükümlülüğü,
- Madde - 2 Yaşam hakkı,
- Madde - 3 İşkence yasağı,
- Madde - 5 Özgürlük ve güvenlik hakkı,
- Madde - 6 Adil yargılanma hakkı

Antlaşma ve bildirgelerden farklı olarak 20. yüzyılda demokrasinin gelişimi açısından önem arz eden iki gelişme dikkat çekmektedir: Berlin duvarının yıkılması ve Sovyetler Birliğinin dağılması.

II. Dünya Savaşından mağlup çıkan Almanya’nın içinde bulunduğu karmaşık ve kötü sürecin politik bir neticesi olan Berlin Duvarı 1961 yılında inşa edilmiştir. 29 sene boyunca Doğu ve Batı Almanya’yı birbirinden ayıran 46 km uzunluğundaki duvar yakın tarihin acı ve utanç simgelerinden biri olmuştur. Duvarın 13 Haziran 1990 yılında yıkılması demokrasi ve insan hakları açısından dünya siyasi tarihinde önemli gelişmelerden biri olarak yerini almıştır. (<http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar-detay.php?id=75>)

Çarlık Rusya’sının yıkılmasının ardından aynı coğrafyada kurulan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği farklı devletlerin bir araya gelmesiyle oluşan çok uluslu bir yapılanmaya sahip olmuştur. Milliyetçilik düşüncesi, ekonomik eşitsizlikler ve sosyalist düşüncenin zayıflaması gibi nedenlerle 1 Ocak 1992’de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği resmen ortadan kalkmış ve bünyesindeki on beş ülke

bağımsızlığını ilan etmiştir. (İbrahimov ve Özözen, 2002:177 Akt. Gürbüz, 2008:1) Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması ve bunun politik sonuçları bağımsızlık ve eşitlik ilkeleri bağlamında demokrasi tarihinde önemli bir yerdedir.

Modern demokrasilere doğru dönüşümün tam anlamıyla gerçekleştiği 21. yüzyılda bilgisayar teknolojilerinin yaygınlaşması ve ardından internetin icat edilmesiyle dünya yeni bir sürecin eşiğine gelmiştir. Toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik alanları baştan aşağı etkileyen bu teknolojiler modern demokrasilerin hem düşünsel boyutlarını hem de uygulamaya dönük alanlarını etkilemiştir. Sahip oldukları altyapısal donanım ile özgür enformasyon akışı sağlayan ve yeni katılım olanakları sunan ağ teknolojileri eşitlikçi ve özgürlükçü yapılanmalarıyla demokrasinin yirmi birinci yüzyıldaki gelişimine katkıda bulunmaktadır.

2.3. Egemenliğin Kullanılmasına Göre Demokrasinin Uygulama Modelleri

Antik Yunan'dan günümüze demokrasinin tarihsel seyrine bakıldığında toplumların gelişmişlik seviyelerine bağlı olarak farklı demokrasi algıları karşımıza çıkmaktadır. Demokrasi algısına ait bu çeşitlilik sosyal, kültürel ve ekonomik nedenselliklerden kaynaklanmaktadır.

Egemenlik en temelde yönetimin kaynağını işaret eden bir kavramdır (İpek, 2008:211). Egemenliğin kullanılmasına göre demokrasi doğrudan, yarı dorudan ve temsili demokrasi olarak üçe ayrılmaktadır (Sönmez, 2013:109).

2.3.1. Doğrudan Demokrasi

Doğrudan demokrasi halkın yönetime bir temsilci ya da aracı olmaksızın bizzat katıldığı sistemdir (Derdiman,2013:71). Halk egemenliği ve egemenliğin devredilmezliği düşüncesi üzerine temellen bu uygulama modelinde kanun yapmak ve kamusal konularda son sözü söylemek halkın görevidir. Başka bir deyişle ayrıca bir yasama organı yoktur.

Küçük ölçekli Yunan polislerinde uygulanan doğrudan demokrasi vatandaşların kamusal meselelerde doğrudan görüş bildirebildikleri, oy kullanabildikleri, etkileşimli

ve katılımcı bir uygulama modelidir. Artan dünya nüfusu göz önüne alındığında doğrudan demokrasinin yaygın bir uygulama alanı bulması ütöpiktir. Günümüzde İsviçre'nin küçük nüfuslu belli kantonlarında hala uygulanmaktadır (Gözübüyük, 1997:65).

2.3.2. Temsili Demokrasi

Küçük ölçekli site devletlerinde uygulanan doğrudan demokrasi modelinin geniş nüfusa sahip yönetimlerde uygulanabilirliğini kaybetmesinin ardından temsil sistemi doğmuştur. Temsili demokrasi isminden de anlaşılacağı gibi egemenliğin halk tarafından seçimle göreve gelen temsilciler aracılığıyla kullanıldığı dolaylı bir uygulama modelidir. Temsili demokrasinin kendi içerisinde iki farklı uygulaması bulunmaktadır. İlk uygulamada halk seçim yolu ile yasama meclisini oluşturacak olan adayları seçmekte ve onlar da yürütmeyi belirlemektedir. İkinci uygulamada ise halk genel seçim yoluyla hem yasama meclisi üyelerini hem de devlet başkanını belirleyebilmektedir. (Gözübüyük, 1997:65).

Robert Dahl modern demokrasiler arasındaki en yaygın uygulama biçimi olan temsili demokrasi için birtakım şartlar belirlemiştir (Tunç, 2008:1121):

- Seçilmiş görevliler
- Kapsayıcı seçme hakkı
- Özgür ve adil seçimler
- Mevki için yarışma hakkı
- İfade özgürlüğü
- Alternatif enformasyon (Bilgi kaynaklarına ulaşma hakkı)
- Örgütsel özerklik

Temsili demokrasi modern dünyada yaygın bir uygulama modeli olsa da işleyiş süreçlerine yönelik birtakım eleştirilerle karşı karşıya kalmıştır. Temsili demokrasiye yönelik eleştirilerden en önemlileri temsil ve katılım sorunları üzerinedir. Temsil sistemine göre halk otoriteyi bizzat kullanamamakta, yalnızca bu otoriteyi kullanacak olan temsilcileri belirlemekte ve kendisine ait olan gücü onlara devretmektedir (Şahin, 2012:2). Temsil yolu ile devredilen iktidar bir takım sorunları da beraberinde

getirmektedir. Halk adına yönetime katılan temsilciler kişisel ve politik bir takım çıkarlar doğrultusunda hareket ederek halk iradesini göz ardı edebilmektedir. Bu durumun demokrasi açısından olası endişe verici sonuçları temsile yönelik eleştirilerin kaynağını oluşturmaktadır. Farklı düşüncelerdeki azınlık gruplarının temsil edilemediği ve siyasal sistemden dışlandıkları yönündeki görüş temsil sistemine ilişkin eleştirilerin bir başka boyutunu oluşturmaktadır.

Temsili demokrasiye yöneltilen eleştirilerden bir diğeri halkın yönetim sürecine yeterince katılamadığı düşüncesiyle ilgilidir (Nacak, 2014:197-199). Buna göre temsili demokrasilerde otoriteyi kullanarak toplumu yönetecek olan temsilciler belirlendikten sonra yurttaşların bu otoriteye karşı edilgen bir konum almaları gerekmektedir. Halk önceden belirlenmiş aralıklarda gerçekleşen seçimler dışında pasif kalmaktadır. Başka bir deyişle halkın siyasal etkinliği oldukça kısıtlıdır. Karar alma süreçlerinde etkinliği olmadığını gören yurttaşlar politik yaşamdan uzaklaşmakta ve bizzat kendilerini ilgilendirecek toplumsal konulara karşı yabancılaşmaktadırlar. Bu durum temsili demokrasilerin katılım sorunlarına yöneltilen eleştirilerin başında gelmektedir.

2.3.3. Yarı Doğrudan Demokrasi

Temsili demokrasinin ve doğrudan demokrasinin uygulama ilkelerinin bir arada kullanıldığı bu sistemde hem temsilciler hem de halk yönetimde etkindir. Halkın seçtiği temsilcilerin yönetimi üstlenmesi bakımından temsili demokrasiye benzeyen yarı doğrudan demokraside halkın yönetime bizzat katıldığı faaliyetler de yer almaktadır. Yarı doğrudan demokrasi aracılığıyla egemenliği kullanan ülkelerde uygulamada farklı yöntemler mevcuttur. Halk oylaması, halk vetosu ve halk girişimi bu yöntemler arasında yer almaktadır (Gözübüyük,1997:66).

- Referandum: Halk oylaması olarak da bilinen referandum Anayasa ya da yasaya dair alınacak kararlarda halkın oyuna başvurulmasıdır. Yarı doğrudan demokrasilerde en sık başvurulanan uygulama yöntemi olan referandumda halk “evet- hayır” şeklinde konuya ilişkin kararını bildirir.

- Halk Vetosu: Halkın meclis onayından geçmiş bir yasaya itiraz edebilmesi anlamına gelen halk vetosu belli bir süre ve itiraza ilişkin belli sayıda imza toplanması şartına dayanır. Gerekli şartların sağlanması durumunda yasanın tamamı ya da bir bölümü geçersiz kılınır.
- Halk Girişimi: Halkın kendiliğinden organize olarak bir konuya ilişkin meclise teklifte bulunması (tasarı önerme) anlamına gelmektedir. (Gözübüyük, 1997:66).

2.4. Temsili Demokrasiye Alternatif Modeller

Modern demokrasiler arasında en yaygın uygulama biçimi olan temsili demokrasiler işleyiş süreçlerine yönelik bir takım katılım ve meşruiyet sorunlarıyla karşı karşıyadır. Bu durum temsili demokrasinin mevcut kısıtlılıklarına karşı alternatif demokrasi modellerini gündeme getirmiştir. Çalışma kapmasında tezin konusu ile ilgili olarak odak noktası müzakereci demokrasi ve katılımcı demokrasi olarak belirlenmiştir.

2.4.1. Müzakereci Demokrasi

Halkın seçilen temsilciler aracılığıyla yönetimde yer aldığı temsili demokrasi modeli özgürlük ve eşitlik yanlısı prensipleriyle modern dünyada birçok ülke tarafından benimsenmiş ve uzun bir dönem geçerliliğini sürdürmüştür. 1900'lerin ikinci yarısında post modern yaklaşımların gündeme gelmesi ve küreselleşme süreciyle liberal demokrasi bir çıkmaza girmiş ve temsil sistemi sorgulanır olmuştur (Nacak, 2014:197). Halkın yönetimde pasif bir konumda yer alması ve seçilen temsilcilerin kişisel çıkarları ile toplumsal çıkarların çoğu zaman örtüşmemesi gibi temsil ve katılım süreçlerine yönelik eleştiriler alternatif bir model olarak müzakereci demokrasinin temellerini oluşturmuştur (Altınkök, 2016:7-8). Başka bir deyişle müzakereci demokrasi temsili demokrasiyi derinleştirmek ve mevcut aksaklıklara çözüm geliştirmek amacıyla ortaya çıkmıştır.

Bir konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunma anlamındaki “müzakere” sözcüğünden de anlaşılacağı gibi müzakereci demokrasi diyalog, tartışma ve muhakeme gibi sözel ve bilişsel süreçlere dayanmaktadır. Müzakereci demokrasi

kavramı ilk kez Joseph M. Besette tarafından “*Deliberative Democracy: The Majority Principle in Republican Government*” adlı makalede kullanılmıştır (İnce, 2011:88). İletişimsel eylemleri siyasal katılımın çıkış noktası olarak gören müzakereci model sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkları gözetmeksizin eşitlikçi ve özgürlükçü bir iletişim atmosferini öngörmektedir. Halkın kendisini ilgilendiren konularla ilgili karar alma süreçlerine tartışma ve müzakere aracılığıyla dâhil olmasını gerektiren müzakereci demokrasi bu noktada aktif ve sorgulayıcı yurttaş profilini öne çıkarmaktadır (Hukuk Okumaları V, 2016:368).

Habermas’ın öncülünde geliştirilen müzakereci demokrasi kamusal alan, iletişimsel eylem, iletişimsel rasyonellik ve siyasal katılım olguları etrafında biçimlenmektedir. Kamusal konularda rasyonel kanaat geliştirmenin tek yolunun mantıksal akıl yürütme ve müzakere süreçlerinden geçtiğini savunan bu model, temsili demokrasinin meşruiyet sorununa da aynı süreçlerle çözüm aramıştır. Sözel iletişim faaliyetlerini ön plana çıkaran müzakereci demokrasi etkin katılım ilkesiyle de temsili demokrasilerdeki bir başka sorun olan siyasal yabancılaşmayı ortadan kaldırmayı amaçlamıştır (Habermas, 2010:38-50).

Müzakereci demokrasinin dayanak noktasını oluşturan müzakere süreçlerinde dikkat edilmesi gereken bazı ilkeleri Greiff şöyle sıralamıştır (Greiff, 2000:403 Akt. Altınkök, 2016:14):

- Müzakere süreçleri tartışma şeklinde, yani önermeleri eleştirel bir biçimde ortaya koyan ve doğruluklarını sınayan taraflar arasında görüş alışverişi şeklinde gerçekleştirilmelidir.
- Müzakereler halka açık ve herkesi kapsayacak şekilde yürütülmelidir.
- Müzakereler herhangi bir dış baskı olmaksızın ve katılımcıların eşitliğini bozmayacak şekilde serbest olmalıdır.
- Müzakereler mantığa dayalı bir uzlaşmayı hedeflemeli, şartsız olarak devam ettirilmeli veya herhangi bir zamanda askıya alınabilmelidir.

- Müzakereler herkesin eşit çıkarlarını düzenleyebilecek şekilde, ihtiyaçların belirlenmesi, n siyasal tutumların ve tercihlerin değiştirilmesi gibi konuları kapsamalıdır.
- Müzakerenin sonuçları temel özgürlük ve adil fırsat ilkelerine aykırı olmamalıdır.

Temsili demokrasinin kısıtlılıklarına çare olarak geliştirilen müzakereci demokrasi uygulama alanı ve temel varsayımlarına yönelik birtakım eleştirilerle karşılaşmıştır. Müzakereci demokrasinin teorik olarak müzakere sürecinin tüm katılımcılarını eşit kabul etmesi bu modele yöneltilen eleştirilerin başında gelmektedir. Buna göre söz konusu eşitliği her müzakere sürecinde sağlamak olası görünmemektedir. Eşitlik konusunda müzakereci demokrasiye yöneltilen bir diğer eleştiri söz hakkı ve fikir beyanı konusundadır. Buna göre müzakere esnasında farklı gruplara eşit konuşma fırsatının tanınması oldukça güç olabilmektedir (Zabunoğlu, 2017:811-813). Ayrıca müzakere sürecinin iletişimsel etik anlayışı çerçevesinde n yargı ve sübjektiflikten uzak bir anlayışla yürütüleceği varsayımı da fazla iyimser olduğu gerekçesi ile eleştirilmiştir.

Müzakereci demokrasinin uygulama alanlarına yönelik eleştirilere karşı alternatif yöntemler geliştirilmiştir. Buna göre müzakereci demokrasinin uygulama yöntemi olarak ortaya atılan yaklaşımlardan bazıları şöyle sıralanabilir (Sitembölükbaşı, 2005:154-155):

- Vatandaş Jürileri Yaklaşımı: Smith ve Wales tarafından geliştirilen vatandaş jürileri, gelişigüzel seçilmiş bir grup vatandaşın belli bir konuyu müzakere etmek üzere bir araya gelmesiyle oluşmaktadır.
- Serbest Alanlar Teorisi: Evans ve Boyte tarafından geliştirilen teorinin özünde tüm yurttaşlara açık tartışma alanlarının oluşturulması yatar. Bu teoriye göre bireyler sorgulayıcı, aktif ve katılımcı kimliklere bürünmektedirler.
- Vatandaş Birlikleri: Vatandaş birlikleri yurttaşları merkeze alan herkese açık kuruluşlardır. Halkı ilgilendiren konularda yurttaşların bizzat müzakere ederek sorunları belirlemelerini ve geliştirdikleri

özüm önerilerini yetkili mercilere aktararak karar sürecinde etkili olmalarını amaçlamaktadır.

Müzakereci demokrasi katılım ve müzakere olanaklarıyla temsili demokrasilerin içinde bulunduğu açmaza çözüm geliştirebilecek potansiyele sahiptir. Uygulama alanlarına yönelik eleştirilere alternatif yaklaşımlarla çözüm getirme çabası bunun en önemli göstergelerinden biridir.

2.4.2. Katılımcı Demokrasi

Katılımcı demokrasi temsili demokrasinin uygulamaya dönük aksaklıklarına çözüm geliştirmek, temsili demokrasiye işlevsel bir boyut getirmek ve halkı karar alma süreçlerine dâhil etmek amacı ile geliştirilmiştir. Düşünsel temelleri doğrudan demokrasi anlayışının hâkim olduğu Antik Yunan demokrasisine dayanan katılımcı demokrasi halk egemenliği, aktif yurttaş ve uzlaşmacı yaklaşım gibi unsurlar üzerine inşa edilmiştir (Yaman, 2018:137).

Temsili demokratik sistemi ve bu sistemin işleyiş mekanizmalarını dikkate alan bir yaklaşım benimseyen katılımcı demokrasi her türlü katılım faaliyetlerini teşvik etme, yeni katılım yolları arama ve var olanları geliştirme çabalarının bir sonucudur. Aralıksız ve geniş katılımı ön gören katılımcı demokrasi modeli halkın seçim dönemleri dışında da siyasal sürece dâhil olabildiği, seçilen yöneticileri denetleyebildiği ve gerektiği durumlarda doğrudan ya da dolaylı yollardan yönetim sürecini etkileyebildiği bir sisteme karşılık gelmektedir (Küçükağa, 1995:15-17 Akt. Nacak, 2014:204).

Katılımcı demokrasi modelinin en belirleyici unsuru olan katılım kavramı demokrasi olgusunun kökenine ait en temel unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar bu kavram ilk olarak oy verme davranışını akıllara getirse de karar alma süreçlerine dahil olma, bir görüşü destekleme ya da eleştiri getirme ve politik söz söyleme faaliyetleri de siyasal katılım kapsamında yer almaktadır. Katılımcı demokrasi idealinin gerçekleşmesi ise bazı şartların yerine getirilmesi koşuluna bağlıdır (Yaman, 2018:138-143).

- 1- Temel hak ve özgürlüklerin sağlanması
- 2- Katılımın yasal güvence altına alınması
- 3- Eşit oy hakkının olması
- 4- Katılım sürecinin toplumun tamamını kapsamaması
- 5- Katılım için ihtiyaç duyulan doğru bilgi akışının sağlanması
- 6- Demokrasi kültürünün gelişmesi

Yukarıda sıralanan söz konusu koşulların sağlanması durumunda katılımcı demokrasi bir ideal olmaktan çıkacak ve işler hale gelecektir. Katılımcı demokrasinin işlerliği ise şu sonuçları beraberinde getirecektir:

- Sorgulayan, katılım gösteren aktif yurttaş modeli
- Siyasal yabancılaşmanın ortadan kalkması
- Etkin kamu yönetim süreçleri

Katılımcı demokrasi modeli işleyiş süreçlerine yönelik bir takım eleştirilerle karşılaşmıştır. Eleştirilerden ilki yurttaşların karar alan süreçlerine katılımlarının nasıl ve ne şekilde olacağı yönündeki belirsizliklerle ilgilidir (Öner, 2001:53). Bunun dışında toplumdaki uç grupların uzlaşmacı ve sistemle uyumlu hale getirilme sorunu katılımcı demokrasiye yöneltelen eleştirilerin bir başka boyutunu oluşturmaktadır.

Mevcut eleştirilere rağmen Barber' in de söylediği gibi katılımcı demokrasi hak, adalet ve özgürlük gibi demokratik değerlerden kopmadan temsil sisteminin getirdiği kısıtlılıklara çare olabilecek güçtedir (Barber, 1995:196). Başka bir deyişle katılımcı demokrasi ile hem demokrasinin önündeki katılım ve meşruiyet sonları giderilebilecek hem de demokrasi ve demokrasi kurumlarına olan güven duygusu artacaktır.

2.5. Modern Demokrasi Kuramları

İçinde bulunduğu döneme, topluma ve kültüre göre değişiklik gösteren demokrasi tarih boyunca farklı biçimlerde tanımlanmış ve birden fazla uygulama modeliyle karşımıza çıkmıştır. Demokrasinin özündeki bu çeşitlilik bu olgunun tek bir kurama bağlı kalarak değerlendirilmesini imkansız hale getirmiştir. Bu noktada demokrasi olgusunu daha kapsamlı irdelleyebilmek adına demokrasiye farklı

perspektiflerden yaklaşan modern demokrasi kuramları ve temel prensipleri ele alınacaktır.

2.5.1. Liberal Demokrasi Kuramı

Kökleri 13. yüzyıla kadar uzanan liberal düşünce 18. yüzyılda aydınlanma felsefesinin de etkisiyle bireysel özgürlük ve eşitlik düşünceleri ile yeniden yapılanmış ve 19. yüzyıla gelindiğinde ise siyasal alanda yaygınlaşmaya başlamıştır. Bireyi merkeze alan ve bireysel özgürlükler düşüncesi ile biçimlenen liberal düşünce, halkı ve halkın beklentilerini esas kabul eden demokrasi ile kişi hak ve özgürlükleri noktasında bütünleşmiştir. Bu birleşme liberal demokrasi anlayışının temelini oluşturmaktadır (Şahin, 20008).

Liberal demokrasi düşüncesinin kuramsal çerçevesi 19. yüzyılda liberalizm ve demokrasinin belli ilkeleri esas alınarak biçimlenmiştir. Liberal demokrasi kuramının en önemli isimlerinden olan John Stuart Mill 19. yüzyılda geliştirdiği demokrasi öğretisini Tocqueville'in demokrasi kuramı üzerine olan çalışmasına dayandırmaktadır (Schmidt, 2002:92).

Mill' in ideal yönetim şekli üzerindeki görüşü John Locke' un ortaya attığı ve sonrasında Montesquieu' nun geliştirdiği “ılımlı demokrasi” (Schwan, 1991) anlayışı ile örtüşmektedir. Bentham'ın faydacılık yaklaşımını demokratik düşünceleri ile ilişkilendirerek benimseyen Mill, bir yandan da çoğunluğun tiranlığı karşısında bireysel özgürlüklerin tehlikeye girmesinden endişe etmiş ve despotizmin karşısında olmuştur. Ona göre en iyi yönetim “*yönetenin karakterinin ve kaderlerinin ıslahını sağlayan ve aynı zamanda bir topluluğun üyesinin erdem ve istidadından en optimal olarak yararlanan ve geliştiren yönetimdir*” (Shields, 1958;Thompson,1976:175 Akt. Schmidt, 2002:92).

Mill'in devlet ideali temsile dayalı bir egemenliği savunmaktadır. Siyasal katılım ile liyakat bu devlet ideali için vazgeçilmez unsurlar olarak kabul edilmektedir. Vatandaşların siyasal katılım göstermesi bireysel çıkarı korumak adına desteklenirken, liyakat ise Mill'in benimsediği faydacılık geleneğine dayandırılmaktadır. Mill' in 19. yüzyılda kaleme aldığı “Otobiyografi” eserinde “Popüler anayasanın en iyi biçimi”

olarak bahsettiği ideal temsili yönetime dair görüşlerinin temel özelliklerinden bazıları şöyledir (Schmidt, 2002:92-98):

- Temsili bir yönetimin başarı sağlayabilmesi için bazı toplumsal şartlara sahip olması gerekmektedir. Öncelikle halk kamuyu ilgilendiren her türlü konuda tartışmak ve katılım göstermek için istekli ve ehil olmalıdır.
- “Yanlış” demokrasinin karşısında olunmalı ve “doğru” demokrasi desteklenmelidir. Mill’ in bahsettiği “yanlış” demokrasi; azınlıkların yurttaşlık ve seçme haklarının önüne geçildiği ayrımcı bir yönetim biçimidir.
- Mill’ e göre iktidar yürütmede yoğunlaşmalıdır. Otorite ve aldığı kararların sorumluluğu bölünmemelidir.
- Temsili yönetimin olası aksaklıklarına karşı önlemler alınmalı ve kamu yararını korumak için gerektiğinde farklı sınıf ve çıkar grupları iş birliği sağlamalıdır.

İdeal yönetim üzerine geliştirdiği düşüncelerin kabul görmesine rağmen Mill, seçme hakkı konusundaki görüşleri sebebiyle eleştirilmiştir. Halkın siyasal katılımını destekleyen bir yaklaşımı savunan Mill, seçme hakkı konusunda belli sınırlamalardan ve bir takım kültürel kriterlerden söz etmektedir. Mill, siyasal katılımı eşit oy hakkına karşı olmuştur. Ona göre okuma yazma bilmek, hesap yapabilmek çoğul oy kullanma hakkını da beraberinde getirmektedir (Schmidt, 2002:95-96).

Sonuç olarak liberal demokrasi yaklaşımının öncülerinden John Stuart Mill’ in temsili yönetim kuramı “bir taraftan modern demokrasiye doğru gelişme için açık görünen ve diğer taraftan çoğunluğun tiranlığına karşı, aynı şekilde yanlış bilgilendirilmesine ve gelişmesini engellemeye karşı önlemler alan bir düzen için reformlar tavsiye etmektedir” (Schmidt, 2002:99).

2.5.2. Müzakereci Demokrasi Kuramı

Müzakereci demokrasi modeli liberal temsili demokrasinin mevcut kısıtlılıklarına bir çözüm önerisi olarak ortaya çıkmıştır. Liberal temsili demokrasinin katılım ve temsil konularında yaşadığı aksaklıkların demokrasiyi yüzeysel ve tek

boyutlu bir hale getirdiği gerekçeleri alternatif modellere olan ihtiyacı gündeme getirmiş ve müzakereci demokrasi modeli doğmuştur (Altınkök,2016:7-8). Bu modelin öncüsü olan Jurgen Habermas'ın müzakereci demokrasi kuramı liberal demokrasinin meşruiyet sorunu üzerine inşa edilmiştir. Habermas (2010) kuramında bu soruna müzakere aracılığıyla çözüm geliştirmiştir. Habermas'a göre meşruiyetin kaynağı özgür ve eşit katılımcılar tarafından gerçekleştirilen müzakere neticesinde ortaya çıkan rasyonel kanaattir. Politik muhakeme, tartışma, diyalog ve fikir alışverişi gibi iletişimsel edimler ise rasyonel kanaate ulaşmada vazgeçilmez süreçler olarak kabul edilmektedir (Demir, 2010: 608-609).

Tüm yurttaşların etkin katılım gösterdiği eşitlikçi ve özgürlükçü bir siyaseti savunan müzakereci kuram kamu, katılım ve müzakere gibi üç önemli unsuru bir araya getirmektedir. Müzakereci yaklaşıma göre iletişimsel edimler politik katılımın kendisini oluşturmaktadır ve halk kendisini ilgilendiren tüm konularda bizzat söz söyleme ve katılımında bulunma hakkına sahiptir. Müzakereci modeli yalnızca politik bir süreç olmanın ötesinde toplumsal bir süreç olarak da değerlendiren Habermas, kamusal alanda gerçekleştirilen iletişimsel eylemi akılcı gerekçelendirmenin ve kolektif müzakerenin yegâne aracı olarak görmektedir (Zabunoğlu, 2017:807).

Sözel iletişimin merkezi rol oynadığı müzakereci kuramda Habermas kamusal alan, iletişim etiği, iletişimsel eylem ve ideal konuşma durumu gibi kavramlar üzerinde durmuştur. Demokrasinin işlerliği adına halkın toplumsal meseleler hakkında fikir alışverişinde bulunabileceği kamusal bir iletişim mekânının varlığını vazgeçilmez olarak kabul eden Habermas kamusal alanı şöyle tanımlamıştır: “*Özel şahısların kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdıkları süreç, araç ve mekânların tanımlandığı alandır*” (Yüksekbaba, 2012:89 Akt. Zabunoğlu, 2017:808).

Müzakereci demokrasi kuramının öncülerinden Seyla Benhabib rasyonel bir müzakere sürecinin özelliklerini şöyle açıklamaktadır (Benhabib, 1996:70):

- Eşitlik ve simetri normları: Herkes söz alma, sorgulama ve tartışmayı açma konularında eşit şansa sahiptir.
- Herkesin belirtilen konuşma konularını sorgulama hakkı vardır.
- Herkesin tartışma konusuna ya da söz konusu uygulanmanın gerçekleştirilme şekli hakkında karşı argümanlar ortaya koyma hakkı vardır. Dışlanan her bir kişi ya da grup, söz konusu önerilerden, bir şekilde etkilendiklerini kanıtlayabildiği sürece, konuşmanın gündemini ya da katılımcıların kimliğini sınırlandıran ön yargılar söz konusu değildir, dışlanamazlar.

Benhabib' in ideal müzakere adına belirlediği asgari şartlar Habermas'ın “ideal konuşma durumu” olarak belirlediği iletişimsel etik varsayımlarını içeren şu normlarla örtüşmektedir:

- Her bireyin müzakereye eşit katılım hakkının olması.
- Tüm düşüncelerin tartışmada yer alabilmesi.
- Herkesin istek beklenti ve düşüncelerini paylaşabilmesi ve bu esnada içerden ya da dışardan hiçbir baskıya maruz kalmaması (Özalp, 2009:10).

Kamusal müzakere süreçlerini politik görüş geliştirme ve siyasal sisteme dâhil olma adına demokrasinin merkezi unsurları olarak kabul eden Habermas'ın müzakereci demokrasi kuramı uygulama alanına ve mevcut varsayımlarına yönelik bir takım eleştirilere maruz kalmıştır. Müzakereci demokrasi kuramının uygulamaya yönelik eleştirileri kamusal müzakere ve tartışma süreçleri esnasında meydana gelebilecek eşitsizlikler ve aksaklıklarla ilgilidir. Kurama yönelik eleştirilerden bir diğeri müzakere süreçlerinin iletişimsel etik kurallarının yerine getirilerek gerçekleşeceğine yönelik pozitivist varsayım üzerinedir (Demir, 2010: 609). Buna göre farklı gruplar arasında meydana gelecek kamusal tartışmaların ön yargı ve duygusallıktan uzakta, objektif ve çözümçül çerçevede yürütülmesi her zaman mümkün olamayabilir.

2.5.3. Katılımcı Demokrasi Kuramı

Katılımcı demokrasi kuramı vatandaşların kamuyu ilgilendiren toplumsal ve siyasal konularda aktif ve katılımcı bir tutum sergilemelerini öngörmektedir. Kuram özellikle toplumda oy kullanarak siyasal katılım gösteren yurttaşların sayıca arttırılmasını ve bu yurttaşların toplumsal konularda karar verme süreçlerine katılımlarının genişletilmesini amaçlamaktadır. (Schmidt, 2002:167). Özetle siyasal iradenin oluşmasında iletişim ve kamusal süreçlerin belirleyici olduğunu savunan katılımcı demokrasi kuramı tüm alanlarda katılım olanaklarının arttırılmasını öngörmektedir.

Kuramın önde gelen temsilcilerinden B. Barber demokrasiyi; “*Vatandaşların kamusal işlerde katılımın uzmanı ya da ustası oldukları bir düzen*” (Barber,1988 Akt. Schmidt, 2002: 168) olarak tanımlamaktadır. Siyasal katılımı merkeze alan Barber, bu bağlamda temsili demokrasiyi yurttaş katılımını kısıtladığı ve yabancılaşmaya neden olduğu gerekçeleriyle eleştirmektedir. Kuramın bir diğer temsilcisi olan Dahl ise katılımcı demokrasiyi küreselleşen siyasetin ve ekonominin bir sonucu olan antidemokratik düzene karşı bir denge unsuru olarak görmektedir (Dahl, 1994:23-34 Akt. Schmidt, 2002: 65).

Katılımcı demokrasi kuramına göre yüksek siyasal katılım düzeyi üç büyüklüğe dayanmaktadır (Schmidt, 2002:174):

- Yüksek donanım düzeyi: Ekonomik gelir, mesleki prestij, sosyo- kültürel nitelik ne kadar yüksek olursa kaynak donanımı da o kadar yüksek olur.
- Kaynak donanımı ne kadar yüksek olursa yurttaşların siyasal katılım eğilimlerini o denli artar.
- Kaynak donanımı ne kadar yüksek olursa bireysel katılımı siyasal arenada etkili olunabileceği düşüncesi o denli artar.

İletişim, müzakere ve katılım kavramları üzerinde yoğunlaşan Habermas müzakereci demokrasi yaklaşımı ile katılımcı demokrasi anlayışını desteklemiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve siyasal katılım üzerine çalışmalar yapan Cruickshank da Habermas gibi katılımcı siyasal yapıyı teşvik eden bu kuramı destekleyen teoristlerden biri olmuştur (Gruickshank, 2009).

Katılımcı demokrasi kuramını destekleyen görüşlerin yanı sıra kurama yönelik bir takım eleştiriler de mevcuttur. Bu eleştirilerden bazıları şöyle sıralanabilir (Schmidt, 2002:169-170):

- Katılımcı anlayış bireylerin önü alınmaz talepleri ve aşırı katılımın doğurabileceği olası karmaşa ile karşılaşabilir.
- Katılım miktarındaki artış ile alınan politik kararların kalitesi ve niteliği ile doğru orantılı olmayabilir. Başka bir ifade ile demokrasi tek boyutlu bir hal alabilir.
- Siyasal sisteme katılım gösterecek olan halkın yetkinliğinin abartılması sorunsalı. Buna göre ortalama bir yurttaşın siyasal iradenin oluşmasında belirleyici unsur olması için yeterli donanım ve hazırlığa sahip olmaması alınacak kararları ve sonuçları etkilemektedir.

2.5.4. Eleştirel Demokrasi Kuramı

Frankfurt Okulu üyelerinin ortaya attığı eleştirel teorinin bir ürünü olarak karşımıza çıkan eleştirel demokrasi kuramının iki temel dayanağı vardır. Bunlardan ilki bireysel seçimlerin grup kararına ve kolektif kararlara dönüşmesi sorunu ve ikincisi ise anayasa sosyolojisinin kapitalizm ve demokrasi eleştirisi (Schmidt, 2002:175). Bu noktada ilk olarak kişisel önceliklerin grup ya da kolektif kararlara dönüşüp dönüşmeyeceği sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu soruya kuşkucu bir yaklaşım sergileyen eleştirel kuram iki önemli gerçeğe değinmektedir (Sitembölükbaşı, 2005:154):

1. Asgari taleplerin demokratik mekanizmalara iletileceği ve aynı zamanda herkes tarafından kabul görecektir ortak karar ve karar tekniklerinin bulunması oldukça güçtür.
2. Kolektif üyenin iradesini ya da önceliklerini demokratik karar mekanizmalarında temsil etmek ve bireysel önceliklerin dağılımını hatasız olarak yapmak güçtür.

Eleştirel demokrasi kuramı demokrasiye yöneltilen “çoğunluğun haklı iradesi” şeklindeki yüceltmeyi eleştirmektedir. Bu kurama göre çoğunluk ya da çoğunluk

iradesi “hata yapabilir ve yanılabilir” (Offe,1992 Akt. Schmidt,2002:176). Eleştirel kuramın demokrasiye yönelttiği bu eleştirinin altında çoğunluk kararlarının bilinçli manevralarla manipüle edilebilir olduğu gerekçesi yatmaktadır.

2.5.5. Sosyal Demokrasi Kuramı

Toplumsal değişime açık, aktivist bir yaklaşım benimseyen bu kurama göre demokrasi toplum içinde eşitliği sağlamak, ekonomiyi ve devleti iyileştirmek ve siyasal demokrasiyi yaymakla yükümlüdür (Demir, 2010). Sosyal demokrasi kuramının temsilcisi olan Eduard Bernstein için demokrasi yalnızca bir yönetim modeli olmaktan çok daha fazlasıdır. Bernstein’a göre “*Demokrasi sosyalizmin mücadele aracıdır ve sosyalizmi gerçekleştirme şeklidir*” (Bernstein,1973:178 Akt. Schmidt,2002:157).

Mevcut kamusal sistemi ve sınırlı özgürlükleri yetersiz bulan bu kuramın savunucularına göre toplumsal, politik ve ekonomik alanlardaki iyileşme ancak siyasal demokrasi aracılığı ile mümkün olabilmektedir. Bu sebeple siyasal demokrasi toplumsal demokrasiye doğru genişletilmedir. Siyasal hak ve ödevlerin ekonomik kurum ve süreçler içinde yaygınlaştırılması sosyal ve ekonomik demokrasiyi, hukuki hakların bölüştürülmesi ve genişletilmesi ise sosyal devlet demokrasisini getirecektir. Ekonomik ve toplumsal çıkarların tamamı demokratik ve özerk olarak yapılanmalıdır. Kuramın temsilcileri tüm bu şartların sağlanması halinde ekonomik ve toplumsal açıdan zayıf olan vatandaşların yönetimin olası despotizminden korunmasının mümkün olduğunu savunmaktadırlar (Bernstein, 1899;Hartwich,1970;Hirst,1994 Akt. Schmidt, 2002:155).

İnsan kaynaklarının geliştirilmesi ve bölüştürülmesi noktasında gelişmeci demokrasi ile benzeşen sosyal demokrasi, siyasal katılımı gerektirmesi açısından da katılımcı demokrasiyi destekler niteliktedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİ MEDYANIN DEMOKRASİYİ İŞLEVSELLEŞTİRME POTANSİYELİ

Çalışmanın bu bölümünde daha önceki bölümlerde detaylı bir biçimde ele alınan yeni medya ve demokrasi olguları tekno-iyimser bir bakış açısıyla ilişkilendirilecek ve yeni medya teknolojilerinin altyapısal olanaklarıyla demokrasinin işleyiş süreçlerine yönelik sınırlılıklara çözüm geliştirebilecek potansiyelde olup olmadığı sorunsalı ele alınacaktır. Bu bağlamda yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli kamusal alan, özgür iletişim atmosferi, siyasal katılım, örgütlenme faaliyetleri ve seçim kampanyaları ekseninde ortaya konulacaktır.

3.1. Yeni Bir Kamusal Alan: Yeni Medya

Demokrasinin önemli unsurlarından olan kamusal alan kavramı Antik Yunan’a kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. En yalın haliyle “kamuya ait alanlar” (www.tdk.gov.tr) olarak bilinen bu kavram tarihsel süreçte farklı bakış açılarıyla ele alınmış ve kavramın kapsamı bu yaklaşımlara göre değişiklik göstermiştir. Siyasal, toplumsal ve ekonomik birçok etmenden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen kamusal alan farklı uygulama biçimleriyle dönüşüme uğrayarak günümüze kadar gelmiştir.

Küreselleşme ve ağ teknolojilerindeki gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan yeni medya etkileşimli, özgür ve erişilebilir yapısıyla toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir elemanına dönüşmüş ve yaygın kullanım pratikleriyle evrensel bir boyut kazanmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde geçmişten süre gelen demokrasi ve kamusal alan tartışmaları yeni iletişim teknolojileriyle ilişkilendirilecek ve yeni medyanın temsili demokrasilerin yaşadığı katılım ve işleyiş süreçlerine yönelik kısıtlılıklara çare olabilecek alternatif bir kamusal alan yaratıp yaratmadığı sorusuna cevap aranacaktır. Bu bağlamda ilk olarak kamusal alan kavramı, kavrama ait özellikler ve uygulama

alanları farklı yaklaşımlar üzerinden açıklanacak ve daha sonra yeni bir kamusal alan olarak yeni medya olgusu ağ toplumu, küreselleşme ve demokrasi kavramlarıyla ilişkilendirilerek ortaya konulacaktır.

3.1.1. Kamusal Alan Yaklaşımları ve Yeni Medya

Kamusal alan kavramı farklı kamusal alan yaklaşımı üzerinden ele alınacak ve daha sonra yeni medya ve kamusal alan ilişkisi bu yaklaşımlarla ilişkilendirilerek ortaya konulacaktır.

3.1.1.1. Habermas'ın Kamusal Alan Yaklaşımı

Kamusal alan kavramının kuramsal çerçevede ele alınmasında en önemli isimlerden biri olan Habermas kamusal alanı şöyle tanımlamıştır: *“Kamusal alan kavramıyla toplumsal yaşamımız içinde, kamuoyuna benzer bir şeyin oluşturulabildiği bir alanı kastederiz. Bu alana tüm yurttaşların erişmesi garanti altına alınmıştır. Özel bireylerin kamusal bir gövde oluşturarak toplandıkları her konuşma durumunda, kamusal alanın bir parçası varlık kazanmış olur”* (Habermas, 2004:94). Bu tanımdan yola çıkarak Habermas'ın yaklaşımında bahsi geçen kamusal alanın herkese açık, katılımcı bir atmosfere sahip olduğunu ve konuşma eyleminin bu alanda belirleyici bir rol üstlendiğini söylemek mümkündür.

Müzakereci demokrasi yaklaşımı ile yakından ilişkili olan kamusal alan yaklaşımında Habermas meşruiyet sorununa kamusal alanda gerçekleştirilecek müzakere süreçleriyle çözüm aramıştır. Başka bir deyişle Kant gibi “aydınlanmış” eleştirel kamuoyunun (Çulha, 1997) varlığını vazgeçilmez kabul eden Habermas, insanların bir araya gelerek diyalog kurduğu ve toplumsal meseleler üzerine görüş geliştirdikleri etkileşimli ve özgür bir kamusal alanı idealize etmiştir.

Habermas'ın yaklaşımını daha iyi kavrayabilmek için sırasıyla kamusal alanın tarihsel süreçteki dönüşümüne ve kamusal alan yaklaşımının önemli bir parçası olan iletişimsel eyleme değinilecektir.

3.1.1.1.1. Kamusal Alanın Dönüşümü

Habermas kuramında kamusal alanı tarihsel süreç içerisinde ele almıştır. Toplumsal ve siyasal gelişmelerin kamusal alan üzerinde yarattığı etkilere dönemsel olarak değinen Habermas' a göre bu süreç 13. ve 20. yüzyıl arasındaki gelişmeleri kapsamaktadır. “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü” (2010) eserinde Habermas bu dönüşüm sürecini ortaçağdaki temsili kamudan başlayarak sırasıyla burjuva döneminin edebi kamusu ve daha sonra ortaya çıkan politik kamusal alan ve son olarak da kapitalizmle gelen sosyal devlet anlayışı ve kamusal alanın çöküşü şeklinde ele almıştır.

Habermas'a (2004:96) göre ortaçağda özel alandan ayrı kamusal olarak nitelendirilebilecek gerçek ve işlevsel bir alan bulunmamaktaydı. Kamusal alan yalnızca hükümdarın ya da yönetici erkin temsil edildiği sembolik bir yapıdaydı. Habermas ortaçağdaki bu hükümdara bağımlı temsili kamusal alanı gerçek olmayan sözde bir kamusal alan olarak değerlendirmiştir.

17. yüzyılın sonlarına doğru başlayan ve 19. yüzyılın başlarına kadar devam süreç Habermas'ın kuramında idealize edilen burjuva kamusal alanını temsil etmektedir. Habermas'a (2010) göre bu süreç kamusal alanı özel alandan ayıran toplumsal ve siyasal gelişmelerin meydana geldiği kritik bir dönemdir. Bu dönemde hem kamusal alan feodal dönemdeki temsili yapısından sıyrılarak hayat bulmuş hem de din ve vicdan gibi daha önceleri kamusal alanda yer alan konular özel alan kapsamına alınmıştır. Başka bir deyişle ortaçağdaki kamusal ve özel alan arasındaki silik çizgi bu dönemde belirginleşmiştir. Dönemin en belirleyici gelişmesi olan Burjuva Devrimi toplumsal yapılanmada büyük değişimlere yol açarak mevcut feodal tabakalaşmaya yıkıcı bir darbe indirmiştir. İlk kez bu dönemde kralın sarayından ayrı olarak kamusal kurumlar ortaya çıkmıştır (Olgun, 2017:47). “Bu andan itibaren kamu artık otorite bahşedilmiş bir prensin temsili sarayını ifade etmemektedir, artık kamu denince otoritenin yasal kullanımıyla var olan bir kurum anlaşılmaktadır” (Habermas, 2004:98).

Habermas'ın kapitalist dönemin başlangıcı olarak gördüğü bu dönemde ilk olarak kahvehaneler ve salonlarda gelişen sözel iletişimin hakim olduğu edebi kamunun ortaya çıktığı gözlenmiştir. Habermas' a (2010) göre siyasal kamunun gelişimindeki ilk adımlar olarak kabul edilen bu yeni edebi kamusal alanda insanlar fikir alışverişinde bulunma, muhakeme yapabilme ve kamusal meseleler üzerine görüş geliştirme becerilerini kazanmıştır. Başka bir deyişle Habermas'ın devletten ayrı bir alan olarak ortaya koyduğu burjuva kamusal alanında özel alandaki yurttaşlar söz sahibi olarak kamusal akla hayat vermişlerdir.

Kamusal alanın uğradığı yapısal dönüşüm 19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde yıkıcı bir evreye girmiştir. Kapitalizmin ilk adımlarıyla gelen burjuva devrimi ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan burjuva kamusal alanı yine kapitalizmin kendisi tarafından 19. yüzyılın sonlarına doğru yıkıma uğramıştır (Olgun, 2017:48). İleri kapitalist dönemin doğurduğu olumsuz sonuçlara sosyal devlet yaklaşımı ile çare aranması Habermas' a (2004:101-102) göre devleti bizzat kamusal alanın bir parçasına dönüştürecek ve bu da feodalitenin yeniden hayat bulmasına yol açacaktır. Nitekim diyalog ve muhakeme faaliyetlerine ev sahipliği yapan burjuva kamusal alanının ticarileşme ve kitleselleşme ile ortadan kaldırılması bir yandan iletişimsel eylemin ve eleştirel kamunun son bulmasına sebep olurken öte yandan tüketim kültürünün hâkim olduğu kapitalist ve devletleşmiş bir toplumsal yapıyı da beraberinde getirmiştir.

3.1.1.1.2. İletişimsel Eylem

Kamusal alan kuramında önemli bir yeri olan iletişimsel eylem bireylerin kamusal alanda var oluş biçimlerinin bizzat kendisini oluşturmaktadır. İnsanların fikirlerini özgürce beyan edebildiği diyaloga dayalı bir iletişim ortamını idealize eden Habermas (2001) için iletişimsel eylem demokrasinin ön koşulu olan diyalog ve etkileşimi temsil etmektedir.

“Konuşmak dünyayı değiştirmeye başlamaktır.” (2001:631) diyen Habermas'ın iletişimsel eylem yaklaşımındaki önemli unsurlardan olan iletişimsel rasyonalite bireylerin anlamaya ve müzakereye dayalı iletişimsel faaliyetlerine yön vermektedir. Başka bir deyişle iletişimsel rasyonalite ile muhakeme yapma, ortak görüş geliştirme

gibi liberal kamu ile yakından ilişkili olan iletişimsel eylemler onarıcı ve uzlaşmacı bir yapıya bürünmektedir.

İletişimsel eylem yaklaşımında geçen önemli kavramlardan bir diğeri “yaşam dünyası” dır. Habermas’ın “*Bireylerin nesnel, öznel ve sosyal dünyada bulunan bir şey hakkında tartıştıkları ve bir uzlaşmaya ulaştıkları süreçlerin ufku*” olarak tanımladığı yaşam dünyası iletişimsel eylemin ortaya çıktığı alandır (Habermas, 2001:159). İnsanların etkileşime geçtiği kamusal varoluş süreçlerini kapsayan bu dünya ekonomik kaygılar güden kapitalist sistem tarafından baskı görmektedir. Yaşam dünyası ve sistem arasındaki bu çatışmada iletişimsel eylem aracılığıyla rasyonaliteyi sağlamak kapitalizmin etkisindeki sisteme karşı bir nevi direnişi temsil etmektedir (Yıldırım, 2012:207). Bu noktada yaşam dünyasının sistemin olumsuz etkilerine karşı savunma geliştirebilmesi ise özgür bir iletişim atmosferi ve rasyonel müzakere süreçlerinin varlığına bağlıdır.

3.1.1.2. Arendt’in Kamusal Alan Yaklaşımı

Tıpkı Habermas’ın yaklaşımında olduğu gibi Arendt de kamusal alanı tarihsel bir süreç içerisinde ele almıştır. Kamusal alan olgusunu Antik Yunan’ a kadar götüren Arendt’ e göre kamusal ve özel arasındaki ayrım kent devletlerinin ortaya çıkmasıyla kendini göstermiştir (Arendt, 2012:60). Kamusal arenada bireylerin düşünce ve söylem aracılığı ile varlık göstermelerini yücelten Arendt yaklaşımında kamusal alanın siyasal yönüne vurgu yapmıştır.

Aristo’nun “İnsan politik bir hayvandır.” düşüncesini benimseyen Arendt kamusal alanda yer almayan bireylerin gerçekte varlık göstermediklerini ve sığ bir yaşam sürdüklerini söylemiştir. Antik Yunan’da siyasetin dışında kalan ve siyasetle ilgilenmeyen insan idiottur (Kerestecioğlu, 2011:159). Arendt’e göre yaşamının büyük bir çoğunluğunu özel alanda geçiren “idiotlar” kamusal alan ve politik söylemden uzak kalarak tek düze ve izole bir yaşam sürerler. Rasyonalitenin hayat bulduğu bir görünürlük alanı olarak kamusal alana katılım sosyalleşmek, etkileşim kurmak ve dahası var olabilmek için vazgeçilmezdir. Başka bir ifadeyle Arendt’e göre insan

ancak siyaset ve kamusal alanın içinde olduğu sürece gerçek bir varoluş sergileyebilmektedir (Arendt, 2012:104).

Arendt “İnsanlık Durumu” (2000) çalışmasında kamusal ve özel alana ait faaliyetleri “emek, iş ve eylem” olarak üç başlıkta kategorize etmiştir. Her bir etkinlik birbirinden farklı insanlık durumlarını ifade etmektedir. Arendt’e göre emek, insanların biyolojik ihtiyaçlarına karşılık gelen bir etkinlik olarak kabul edilir ve hayatın sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmezdir (Arendt, 2000:35,142). İş ise insanların bir ürün ortaya çıkardığı bir başka etkinliktir. İş ile emek arasında bu anlamda bir ayrım olmasına rağmen bu etkinlik de özel alanın kapsamında yer almaktadır. Arendt’in son etkinliği bizzat bireyler arası faaliyetleri temsil eden “eylem” dir. Politik yaşamın vazgeçilmez koşulu olan eylem bir araya gelen insan topluluklarıyla anlam kazanmaktadır (Arendt, 2000:35-37). Politik faaliyetleri kapsayan eylem diğerlerinden farklı olarak kamusal alana ait bir etkinlik olarak kabul edilmektedir.

Arendt yaklaşımında kamusal ve özel alanın haricinde bir de toplumsal alandan bahsetmiştir. Ona göre toplumsal alan tüketim kültürünün hakim olduğu moderniteyle gelen alandır. Kamusal ve özel alan arasındaki bu alan kapitalist etkileriyle bireyi asıl var oluş amacından uzaklaştırmakta ve tüketime özendirilmektedir (O'Sullivan, 1994:231 Akt. Yükselbaba, 2008:231).

3.1.1.3. Rawls’un Kamusal Alan Yaklaşımı

Farklı görüş ve inanıştaki bireylerin aynı toplumda hür ve eşit koşullarda bir arada olabilmelerinin yollarını arayan Rawls yaklaşımında tıpkı Habermas gibi liberal demokrasilerin meşruiyet sorununa bir çözüm aramış ve kamusal alanı bu anlamda kilit bir noktada konumlandırmıştır (Yükselbaba,2008:239). Toplumsal adaleti sağlamanın liberal demokrasilerdeki meşruiyet krizine çözüm getireceğini savunan Rawls bu noktada rasyonel müzakere ile ortaya çıkan kamusal aklı çare olarak görmüştür. Rawls’un kamusal aklı siyasal kamusal alanda kolektif olarak ortaya çıkan akıldır. “*Kamusal akıl demokratik bir halkın karakteristik özelliğidir. Eşit vatandaşlık konumunu paylaşan vatandaşların aklıdır*” (Rawls, 2007:247). Kolektif olarak ortaya

çıkan kamusal akıl bizzat kamusal alanın kendisini oluşturmaktadır ve Rawls söz konusu kamusal aklı siyasal adalet ve hak ilkeleriyle çerçevelemiştir.

Rawls kuramında kamusal aklın kamusal alanı üç nedene bağlamıştır. Buna göre kamusal akıl şu üç nedenden ötürü kamusaldır (Rawls, 2007:248):

1. Vatandaşların akli olması
2. Konusunun kamunun iyiliği ve temel adalet meseleleri olması
3. Herkesin görüşüne açık olması

Kamusal alanda yurttaşların kamusal aklı temsil edebilmeleri için bir takım hak ve özgürlüklere sahip olmaları ve bu hakların yasal bir çerçevede korunması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle kamusal aklı ortaya çıkaracak müzakere ve uzlaşma süreçlerinin baskıdan uzak, hür bir kamusal atmosferde yürütülmesi gerekmektedir. Ancak bu şartlarda Rawls'un kamusal aklı anayasal demokrasilerde bir gözlemci ve denetçi olarak sistemin işleyişini kontrol edebilecektir.

3.1.1.4. Sennett'in Kamusal Alan Yaklaşımı

Sennet kamusal alan yaklaşımında ileri kapitalist toplumlardaki neo liberal üretim ilişkilerinin ve bunların uzantısı olarak yeni kentleşme yapısının kamusal alanı ve dolayısıyla kamusal insanı yok edişini ele almıştır. Kamusal alan ve özel alan ayrımını çocuklara ve erişkinlere ait alanlar üzerinden değerlendiren Sennett' e (2010) göre 18. yüzyılda kamusal alanda yer alan yetişkinler kamusal insanı temsil etmektedir. Sennett'in kuramında altını çizdiği kamusal insan, kamusal arenada duygu ve düşüncelerini ifade etmekten kaçınmayan aktif ve sosyal bireylerdir (Sennett, 2010:149 Akt. Olgun, 2017:51). Tıpkı Habermas ve Arendt gibi Sennett de kamusal alanı insanların varlıklarını ortaya koyabilecekleri bir alan olarak görmüş ve bu alandaki etkileşime büyük önem vermiştir.

Modernizmle birlikte 18. yüzyılın aktif kamusal bireyleri kendilerine yönelmiş ve kamusal meselelere karşı kayıtsızlaşmışlardır. Bireyselliğin ön plana çıktığı bu yeni sözde kamusal alanda insanlar yabancılara karşı ön yargılı ve mesafeli bir tutum sergileyerek onları bir tehdit olarak görmeye başlamıştır. Kamusal alanda etkileşim ve diyalogun azalması katılım sorununu da beraberinde getirmiş ve kamu yaşamı temsili

bir hal almıştır (Sennett, 2010:16). Başka bir deyişle Sennett'e (2010:253) göre modern zamanda etkileşime giremeyen ve kendine yönelen bireyler duygularını olduğu gibi açığa vurmaktan kaçınmış ve bu durum kamusal insanın sonunu hazırlayan pasif tutumun kendisini oluşturmuştur.

Sennett (2010) etkileşimi minimuma indiren yeni kentsel yapılaşmanın modern dönemde insanların kendilerine yönelmelerinin ve bireyselliğin ön plana çıkmasının en önemli sebeplerinden biri olduğunu söylemiştir. Başka bir deyişle yeni kentsel yapı bireyleri bir araya getiren kamusal alanı ve dolayısıyla kamusal yaşamı ortadan kaldırmıştır. Politik söylemin gerçekleştiği bir katılım alanı olan kamusal alanın modernizmle içinin boşaltılması kapalı ve pasif bir toplumsal yapıyı beraberinde getirmiştir.

3.1.1.5. Negt ve Kluge'un Kamusal Alan Yaklaşımı

Oskar Negt ve Alexander Kluge'un "karşıt kamusal alan" yaklaşımı iki sebepten ötürü diğer kamusal alan yaklaşımlarından ayrılmaktadır. Sebeplerden ilki bu yaklaşımın kamusal alan kavramını üretim ilişkileri ekseninde ele alması ve sınıfsız bir toplumsal yapıya odaklanmasıdır. İkincisi ise bu yaklaşımın diğer kamusal alan modellerinden farklı olarak liberalizmin içinde bulunduğu açmazı çözüm getirmeyi amaçlamamasıdır (Yükselbaba, 2008:258). Başka bir deyişle liberal olmamasıdır. Karşıt kamusal alan yaklaşımı geçmişten günümüze muhalif toplumsal hareketlere ve bu hareketlerde yer alan gruplara kuramsal bir bakış açısı getirmesi açısından önem arz etmektedir.

Negt ve Kluge'un yaklaşımını daha iyi kavrayabilmek için kamusal alan üzerine yaptıkları gruplandırmaya göz atmak faydalı olacaktır. Negt ve Kluge kamusal alanı üç gruba ayırmıştır (Negri, 2004:399-401 Akt. Yükselbaba, 2008:260). Bunlar egemen kamusal alan, alternatif kamusal alan ve karşıt kamusal alandır. Egemen kamusal alan egemen sınıfın baskın olduğu alanı temsil etmektedir. "...egemen politik kamusal alanı (ulusal ve ulus üstü düzeyleriyle) toplumsal mücadelelerin, sistemin (sömürü ve tahakküm yapılarının) yeniden üretimini sağlayacak biçimde denetlendiği, karmaşık yapılar ve araçlar içeren bir alan" (Özbek, 2004: 182) olarak tanımlamaktadırlar. Kamusal alan gruplandırması içinde bir diğer alanı temsil eden alternatif kamusal alan

sınıf dışı yapısıyla kapitalizm ve küreselleşme ile gelen sorunları ortadan kaldırmanın yollarını arar. Aynı zamana baskı ve adaletsizliğe karşı demokratik bir direniş ve eylem alanına da dönüşebilmektedir. Karşıt kamusal alan ise sınıfsal mücadelenin üretim ilişkileri üzerinden yürütüldüğü anti-emperyalist ve kolektif faaliyetlerin alanıdır (Özbek, 2004: 182). Negt ve Kluge' un tanımladığı farklı tipteki bu üç kamusal alan hem ayrı hem de benzer yapıdadırlar ve çoğu zaman aynı anda varlık gösterebilmektedirler.

Kapitalizmle gelen neo liberal politikalar emeğin sömürgeleşmesi ve sınıfsal eşitsizliği de beraberinde getirmiştir. Egemen söylemin haricinde bireylerin kendi görüş, düşünce ve ihtiyaçlarını tartışabilecekleri, muhalif söylemde bulunabilecekleri alanlar (Frazer, 1991:122 Akt. Yükselbaba, 2008:258) olan karşıt kamular bu bağlamda proletaryaya için bir faaliyet alanı sunmaktadır. Negt ve Kluge yaklaşımlarında yaşantılar yoluyla elde edilen tecrübeler toplumsal mücadeleye katkı sağlama potansiyelleri sebebiyle büyük önem vermişlerdir.

3.1.2. Kamusal Alan Yaklaşımları Üzerinden Yeni Medya Değerlendirmeleri

Yukarıda farklı kuramcılara ait beş ayrı kamusal alan yaklaşımı ve bunların kamusal alan olgusunu ele alış biçimleri incelenmiştir. Kamusal alan ve yeni medya bağıntısı farklı perspektiflerdeki bu yaklaşımların kapsam ve özellikleri çerçevesinde şöyle ele alınmıştır:

a) Habermas'ın Kamusal Alan Yaklaşımı ve Yeni Medya:

- Habermas'ın kuramında idealize ettiği kamusal alan insanların bir araya gelerek iletişim kurduğu etkileşimli bir alandır. Yeni medya herkese açık erişilebilir yapısıyla zaman-mekan sınırlılıkları olmaksızın kitleleri bir araya getirerek çok yönlü bir iletişim sürecini mümkün kılmaktadır. Kamusal alanda söz söylemeyi bir varlık göstergesi olarak kabul eden Habermas'cı yaklaşımı destekler biçimde yeni medya kamusal söz söylemeyi teşvik

etmektedir. Bu bağlamda yeni medyanın Habermas'ın kuramında yer alan aktif ve etkileşimli kamusal alanı temsil ettiği söylenebilir.

- Akılcı müzakere süreçleri ve diyalog Habermas'ın kamusal alan yaklaşımında meşruiyetin kaynağını oluşturmaktadır. Bir enformasyon kaynağı olarak yeni medya sağladığı bilgi akışıyla Habermas'ın kuramında geçen aydınlanmış kamuya bir nevi hayat vermektedir. Bilgiye kolayca erişen donanımlı katılımcıların kamusal alanda yürüttükleri müzakere süreçleri kamusal aklın oluşmasında belirleyicidir.
- Habermas'ın yaklaşımında kamusal alan devletten ayrı bir alanı temsil etmektedir. Kamusal aklın hayat bulduğu yaşam dünyası müdahalelerden uzak ve bağımsız olmalıdır. Bu bağlamda yeni medya bağımsız ve özgür yapılanmasıyla Habermas'ın ideal kamusal alanıyla örtüşmektedir.
- Habermas'ın siyasal kamusal alanı devleti eleştiren ve denetleyen bir yapıdadır. Yeni medya gündemi takip eden ve bizzat gündem oluşturan dinamik yapısıyla bir denetim ve gözetim alanı olma özelliğini taşımaktadır.

b) Arendt'in Kamusal Alan Yaklaşımı ve Yeni Medya:

- Arendt'in yaklaşımında kamusal alan görünürlüğün alanıdır. Yeni medya herkese açık ve şeffaf yapısıyla bu görünürlük alanının kendisini oluşturmaktadır.
- Özgürlük siyaset yapabilmek için başka bir ifadeyle "eylem" için bir ön koşuldur. Yeni medya bağımsız yapılanması ile bu özelliği taşımaktadır.
- Arendt yaklaşımında yurttaşları kamusal meselelere katılım gösteren aktif bireyler olarak tanımlamıştır. Yeni medya bu bağlamda Arendt'in idealize ettiği katılım olanaklarını sağlayacak kamusal bir etkileşim alanı sunmaktadır.

c) Rawls'in Kamusal Alan Yaklaşımı ve Yeni Medya:

- Rawls' a göre kamusal akıl kamusal alanın bizzat kendisini oluşturmaktadır. Kamusal aklı ortaya çıkaran süreçler ise akılcı müzakereler ile kolektif olarak yürütülmektedir. Yeni medya kitleleri bir araya getiren etkileşimli yapısıyla kolektif görüş geliştirme ve kamuoyu oluşumunda etkili bir araç

olarak Rawls'ın yaklaşımında yer alan kamusal aklın ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

- Rawls da tıpkı Habermas ve Arendt gibi kamusal alan için baskıdan uzak ve özgür bir iletişim atmosferini ön görmektedir. Bu noktada yeni medya ile aralarındaki ilişki özerk ve bağımsız iletişim olanakları noktasında kesişmektedir. Başka bir deyişle yeni medya kamusal aklın oluşturulduğu hür bir platform olarak Rawls'un idealize ettiği atmosferi sağlamaktadır.

d) Sennett'in Kamusal Alan Yaklaşımı ve Yeni Medya:

- Sennett kamusal alan yaklaşımında modern dönemdeki yeni kentleşme yapısının insanların etkileşime girmelerine olanak tanımadığını ve bu durumun toplumsal izolasyona yol açtığını söylemiştir. Yeni medya ağ tabanlı yapısıyla etkileşimin önündeki mekânsal ve zamansal sınırları kaldırmakta ve küresel ölçekli bir etkileşim alanı sunmaktadır.
- Sennett'in yaklaşımında yer alan kamudan uzaklaşarak kendine yönelen bireyler yeni medya teknolojileri üzerinden sosyalleşebilecek ve böylelikle yabancılaşma duygusunun önüne geçilebilecektir.

e) Negt ve Kluge'un Kamusal Alan Yaklaşımı ve Yeni Medya:

- Negt ve Kluge'un karşıt kamusal alan yaklaşımı ve yeni medya arasındaki bağının temeli muhalif söyleme dayanmaktadır. Kamusal alanı bir mücadele alanı olarak gören bu yaklaşım egemen kamuya ve yönetime karşı bir hak arayışını savunmaktadır. Bu noktada çoğulcu yapısı ve çok sesli atmosferiyle azınlıklara ve kamusal alanın dışında bırakılan görüşlere de yer veren yeni medya muhalif söylemin bir alanıdır. Başka bir deyişle karşıt kamular yeni medyanın kapsayıcı ve eşitlikçi etkileşim ortamında kendilerine bir mücadele alanı bulabileceklerdir.
- Yeni medyanın gündem oluşturma, örgütlenme ve harekete geçirme yetileri Negt ve Kluge'un kamusal alan yaklaşımı açısından önem arz eden diğer unsurları oluşturmaktadır. Bağımsız yapılanmasıyla toplumsal sınıflandırmalardan uzak eşitlikçi bir iletişim ve etkileşim alanı sunan yeni medya bu bağlamda Negt ve Kluge'un sözünü ettiği alternatif bir kamusal alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 3.1. Kamusal Alan ve Yeni Medya Bağıntısı

Yeni Medya Özellikleri	Habermas ve K.A	Arendt ve K.A	Sennet ve K.A	Rawls ve K.A	Negt, Kluge ve K.A
Etkileşim	√	√	√	√	√
Katılım	√	√	√		√
Özgürlük	√	√		√	√
Aleniyet	√	√			

Yukarıdaki tablo farklı kamusal alan yaklaşımlarının yeni medya değerlendirmelerinden yola çıkarak hazırlanmıştır. Tablodaki bilgilerden de anlaşılacağı gibi kamusal alan ve yeni medya olguları arasında güçlü bir bağıntı olduğu açıktır. Bu bağıntıdan yola çıkarak yeni medyanın etkileşim, katılım, özgürlük ve aleniyet özellikleriyle modern çağın yeni kamusal alanı olma potansiyeli dikkat çekicidir.

3.1.3. Kamusal Alan, Yeni Medya ve Demokrasi Üçgeni

Demokrasinin önemli elemanlarından olan kamusal alan kavramı halkın toplumsal konularda görüş geliştirmek ve söz söylemek üzere bir araya geldikleri alanları temsil etmektedir. Diyalog ve etkileşim aracılığıyla kamuoyunun oluşturulduğu bu alanlar tarihsel süreçte farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Antik Yunan agoralarında insanların politik söz söylemek amacıyla bir araya geldikleri “fiziksel” mekânı temsil eden kamusal alan basın ve yayıncılık alanlarındaki gelişmelere birlikte mekânsal sınırlılıkları büyük ölçüde aşmış ve düşünsel bir boyut kazanmıştır. Kitle iletişim araçlarındaki gelişmelere paralel olarak kamusal alanda meydana gelen bu dönüşüm yeni iletişim teknolojileri ile daha derin ve kapsamlı bir hal almıştır.

İnternet ve bilgisayar teknolojilerindeki gelişmelerin bir sonucu olarak karşımıza çıkan ağa dayalı yeni toplumsal yapılanma kamusal alanı ve bu alanda yürütülen iletişim faaliyetlerini radikal biçimde etkilemiştir. Castells'e göre (2008:78-79) modern çağda iletişim ağlar üzerinden ve küresel boyutta gerçekleştirilmektedir. Küresel boyuttaki bu iletişim ağları ise kamusal alanı dönüştürebilecek potansiyele sahiptir. Ağ sistemlerinin hâkim olduğu günümüz toplumunda kamusal alan kavramının yeni medya ile ilişkisini etkileşim, katılım, özgürlük ve muhalefet gibi demokrasiyle yakından ilişkisi olan unsurlar çerçevesinde değerlendirmek mümkündür.

Ağ tabanlı yapılanması ile yeni medya geleneksel kamusal alanın zamansal ve mekânsal bütün sınırlılıklarını ortadan kaldırmıştır. Uzak mesafelerdeki büyük kitleleri akıl almaz bir hızla ve oldukça düşük bir maliyetle bir araya getirebilen yeni medya teknolojileri bu özellikleri ile demokrasinin ön koşulu olan diyalog ve etkileşimi kolaylaştırmaktadır. Mail, forum, sohbet odaları gibi ağlar üzerinden yürütülen iletişim faaliyetleri bunlara örnek olarak gösterilebilir. Yeni medyanın sağladığı etkileşimli iletişim ortamı kamusal konularda ortak fayda arama, görüş geliştirme ve düşünce paylaşma olanaklarıyla kamuoyunun oluşmasına katkıda bulunan sanal bir kamusal alan işlevi görmektedir. Yeni medyanın mekânsal boyutuna dikkat çeken Poster' a göre (1997:206 Akt. Timisi,2003:147) internet, bir iletişim aracı olmanın ötesinde toplumsal bir mekândır. Bu mekân yeni toplumsal ilişki biçimlerinin yaratılmasında aracıdır.

Bağımsız yapılanması ve özgür atmosferi ile yeni medya muhalif görüşlere ev sahipliği yapan karşıt bir kamusal alan olma potansiyeli taşımaktadır. Demokrasinin çok sesliliği açısından oldukça önemli olan bu olanak egemen görüşün yanı sıra dışlanmış ya da seslerini duyuramamış azınlıkların kamusal alanda yer almalarını sağlamaktadır. Yeni medyanın küresel boyuttaki özgür ve etkileşimli yapısı politik gündem belirleme, toplumsal konularda harekete geçme, örgütlenme ve yönetime eleştiri getirebilme gibi olanaklarıyla muhalif bir kamusal alan işlevi görmektedir. Downing internetin uzlaşım kamusal alandan dışlanan, alternatif ve yeni filizlenen siyasal görüşler için karşıt kamusal alanı oluşturduğunu söylemektedir (Downing,1989:154 Akt. Timisi,2003:28).

Yeni medyanın özgür ve çoğulcu bir kamusal alan olma özelliği ile ilgili düşüncelerini geleneksel kamusal alanla yaptığı kıyaslama üzerinden ifade eden ve bu teknolojilerin çoğulcu yönüne dikkat çeken Dijital Dönüşüm Danışmanı Atilla Aydın şunları söylemiştir: *“Geleneksel kamusal alanlar belirli bir iktidar alanı içerisinde tariflenmişlerdir. Sınırları belirli bir yapı altında biçimlenmektedir. Sanal ortamda şekillenen yeni ortamlar ise sınırların belli kalıplarla biçimlenmesini kabul etmemektedir. Bu durum iç-dış, biz-öteki ayrımı arasındaki sınırları belirsizleştirmektedir.”* (29.04.2019 Tarihli görüşmeden alınmıştır.)

Sonuç olarak mevcut olanakları göz önünde bulundurulduğunda yeni medyanın modern çağda alternatif bir kamusal alan işlevi gördüğü yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel sınırları olan kamusal alanın kısıtlılıkları yeni medya teknolojilerinin sahip olduğu teknik donanımla aşılarak kamuoyunun etkileşimli süreçlerle belirlendiği dinamik bir kamusal alan yaratılmıştır. Kamusal alandaki bu canlılık ise demokrasinin işleyiş süreçlerini olumsuz etkileyen yabancılaşma ve dışlanma sorunları üzerinde çözümçül bir etkiye sahiptir. Bu noktada alternatif bir kamusal alan olarak yeni medya demokrasinin ihtiyaç duyduğu “yaşayan” bir kamusal alan sunarak demokratik süreçlere katkıda bulunmaktadır.

3.2. Bir Enformasyon Aracı Olarak Yeni Medya ve Özgür İletişim Atmosferi

Yeni medyanın enformasyon sağlama yetisi ve özgür iletişim atmosferi bu teknolojilerin demokratik potansiyeline yönelik önemli ipuçları sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bu kısmında ilk olarak yeni medyanın enformasyon özelliğine değinilecek ve daha sonra yeni medya ve demokrasi ilişkisi ifade özgürlüğü ve bağımsız iletişim olanakları üzerinden değerlendirilecektir. Son olarak ise enformasyon ve özgür iletişim atmosferi bağlamında yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli yurttaş gazeteciliği üzerinden ele alınacaktır.

Küreselleşme ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan yeni medya kültürel, politik, ekonomik ve sosyal tüm alanları etkilemiş ve toplumsal yapılanmaları küresel ölçekte dönüştürmüştür. Yeni medya teknolojilerinin

yol açtığı bu dönüşümün özünü ise bizzat bilginin kendisi oluşturmaktadır. Enformasyonun hem kaynağı hem de aracı olarak karşımıza çıkan yeni medya, enformasyon toplumu olarak da bilinen bilginin merkezi güç olarak konumlandırıldığı yeni toplumsal yapılanmada belirleyici bir role sahiptir.

Yeni medya teknolojileriyle zaman-mekân sınırlılıkları olmaksızın hızlı ve kolayca bilgiye erişen bireyler toplumsal konularda görüş geliştirebilmekte ve fikir alışverişinde bulunabilmektedirler. Sorgulayan, düşünen, tartışan ve bu sayede kamuoyu oluşturan bireyler aynı zamanda demokratikleşmektedirler. Dahl “A Preface to Democracy” (1956) eserinde demokratik bir sistemi farklı kılan bir takım özellikleri ele almıştır. “Alternatif bilgilenme” yani tek kaynağa bağlı kalmadan halkın çeşitli kaynaklar üzerinden bilgi edinmesi bu özelliklerin en önemlilerinden biridir (Kökler, 1992 Akt. Algül&Üçer,2013:207). Dahl’ın görüşünü destekler biçimde yeni medya çeşitli kanallardan yürüttüğü enformasyon akışıyla bilginin üzerindeki tekeli kaldırmakta ve insanlara çok boyutlu bir bilgi yelpazesi sunmaktadır.

Yeni medyanın demokratik potansiyeline yönelik bir diğer özelliği özgür iletişim atmosferidir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 19. maddesi temel bir insani hak olarak iletişim hakkı üzerine düzenlenmiştir. Buna göre, "Herkes düşünce ve ifade özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, bir müdahale olmaksızın bilgi ve fikirleri arama, alma ve yayma özgürlüğünü içerir" (Montiel, 2012:15-16; United Nations, 1997 Akt. Şen, 2015:124). Demokratik bir toplumun ön koşulu olan bu özgürlükler yeni medya teknolojilerinin herkese açık, erişilebilir yapıları ve etkileşim özelliği ile hayat bulmaktadır. Geleneksel medyanın tek merkezli dikey yapılanmasının aksine bağımsız yapılanması ile yeni medya baskı ve müdahalelerden uzakta bilginin ve haberin serbest dolaşıma girdiği özgür bir iletişim atmosferi sağlamaktadır.

Toplumun tüm kesimlerinden çok çeşitli görüşlerin özgürce ifade edilebildiği ve fikir alışverişinin yapılabildiği iletişim atmosferinin demokrasi açısından iki önemli çıktısı vardır. Birincisi serbest enformasyon akışı ile demokrasinin önemli unsurlarından olan kamuoyu olgusunun yaratılması, diğeri ise özgür iletişim olanaklarıyla demokrasi kültürünün geliştirilmesidir.

3.2.1. Yurttaş Gazeteciliği ve Gelişim Süreci

Kamusal gazetecilik, katılımcı gazetecilik ve halk gazeteciliği olarak da adlandırılan (Uzun, 2006:633) yurttaş gazeteciliği, asıl mesleği profesyonel gazetecilik olmayan sıradan vatandaşların haber üretim sürecine dâhil olarak içerik oluşturdıkları gazetecilik türüdür. Medyada tekelleşme, kamusal katılım ve hak odaklı yayıncılık tartışmalarının bir sonucu olarak ortaya çıkan yurttaş gazeteciliği, ana akım medyanın demokratik rollerini yerine getirememesi üzerine yeni bir yönelim olarak benimsenmiştir. 1990'ların başında Amerika'da başlayan yurttaş gazeteciliği faaliyetleri (Uzun, 2006:634) en temelde medyadaki bozulmaya çare olmayı ve halkı kamusal alana çekerek dışlanmışlık ve yabancılaşıma duygularını ortadan kaldırmayı ve amaçlamıştır.

Günümüzde dijital platformlarda çevrimiçi olarak yürütülen yurttaş gazeteciliği, internet öncesi ve internet sonrası olarak iki farklı evrede gelişim göstermiştir. 90'lı yılların başında kişisel bilgisayarların ve internetin yaygın olmaması sebebiyle yurttaş gazeteciliği faaliyetleri çeşitli vakıf ve kamu kuruluşlarının desteği ile kamusal projeler olarak yürütülmüştür. Bu bağlamda "Pew Centre" oldukça önemli bir kuruluştur. Amerika'daki Başkanlık seçimlerine halk katılımının düşük olması Pew Centre'ı bu alanda harekete geçirmiştir. Kuruluş halkın kamusal alana dâhil olmadığı ve gündemle ilgilenmediği gerekçeleriyle yurttaş gazeteciliği faaliyetlerini projeler ve medya sunumları aracılığıyla desteklemeye başlamıştır (Arik, 2013:275). Pew'in katkılarıyla canlanan bu faaliyetler o dönem daha çok yerel medya üzerinden yürütülmüştür.

90'lı yılların sonlarına doğru internetin yaygınlaşmasıyla yurttaş gazeteciliği platform değiştirmiş ve bilgisayar teknolojilerinin kullanıldığı web tabanlı mecrada faaliyet göstermeye başlamıştır. İnternet ve yeni medya teknolojilerinin sunduğu hız, etkileşim ve paylaşım olanaklarıyla yükselişe geçen yurttaş gazeteciliğinin çevrimiçi platformlardaki ilk önemli gelişmesi 1999 yılında Seattle' da toplanan Dünya Ticaret Örgütü Zirvesinde gerçekleştirilen protestoların dünyaya duyurulması olmuştur. Protestoların haberleştirilmesinde belirleyici rol oynayan "Indymedia Hareketi" (Independent Media) bir süre sonra dünyanın her yerinden 200'den fazla şehirden

haber verir hale gelmiştir (<http://t24.com.tr/yazarlar/erkan-saka/yurttas-gazeteciligi-uzerine-birkac-not,5329>).

Sayıları gün geçtikçe artan bağımsız medya kuruluşlarının ardından yurttaş gazeteciliğindeki bir diğer önemli girişim 2000 yılında Güney Kore’de kurulan “OhmyNews” sitesi ile olmuştur. Site ağ teknolojilerinden faydalanarak “OhmyNews her yurttaş bir muhabir yapıyor” sloganıyla ortaya çıkmıştır. Her gün ev kadınları, öğrenciler, akademisyenler ve diğer yurttaş gazetecilerinden gelen yüzlerce haberin yer aldığı sitede 53 kadrolu muhabir ve editörünün yanında 26.700 yurttaş muhabiri bulunmaktadır. Haber ve yorumu bir arada sunan siteye yurttaşlardan gelen haberler editöryal bölüm tarafından değerlendirilerek sayfaya yerleştirilmektedir. Sitenin yaklaşık 1 milyon okuyucusu bulunmaktadır. Sitenin kurucusu ve başkanı Oh Yeon-Ho’ya göre OhmyNews, geleneksel basına duyulan hoşnutsuzlukla vatandaşların birbirleriyle konuşma isteğini bir araya getirmekten doğan bir sitedir (Yeon-Jung, 2003 Akt. Uzun, 2006:643).

Weblog ve blogların yaygınlaşmasıyla yurttaş gazeteciliği faaliyetleri daha geniş bir katılımı ivme kazanarak ana akım medya kuruluşları tarafından da haber kaynağı olarak kullanılmaya başlanmıştır. 2004 yılında Endonezya’da meydana gelen Tsunami’de hayatını kaybeden insanlarla ilgili ilk gelişmelerin duyurulması ve 2005 yılında Londra metrosunda meydana gelen patlamaya ilişkin yurttaşlar tarafından çekilen fotoğrafların ana akım medya kuruluşlarınca kullanması bu durumun önemli örnekleri arasında yer almaktadır. CNN’nin 2006 yılından itibaren okuyucularının gönderdiği haber, fotoğraf ve video gibi kullanıcı türevli içerikleri “I-report” adıyla kendi sitesine yayınlaması ve benzer şekilde The New York Times gazetesinin yurttaş gazetecileri tarafından oluşturulan içerikleri çevrimiçi olarak 2009 yılından itibaren yayınlamaya başlaması ana akım medyanın bu tutumunun diğer örnekleri arasında gösterilebilir (Tomaiuolo, 2012 Akt. Yanardağoglu, 2015:254).

Yurttaş gazeteciliğinin gelişim sürecini etkileyen bir başka önemli gelişme 2000’lerin ortalarından itibaren tüm dünyada milyonlarca üyeye ulaşan Facebook ve Twitter gibi sosyal medya platformlarının kurulması olmuştur. Kısa sürede tüm dünyada milyonlarca kullanıcıya ulaşan sosyal medya siteleri yurttaş gazeteciliği

faaliyetlerini küresel ölçekte etkilemiştir. Hızlı, etkileşimli ve maliyetsiz yapılarıyla haberin ve bilginin büyük kitlelere kolayca ulaşmasını sağlayan bu platformlar akıllı telefonların da yaygınlaşmasıyla vatandaşların haber içeriği üretmelerini ve paylaşımlarını kolaylaştırmış ve onları potansiyel birer yurttaş gazetecisine dönüştürmüştür.

3.2.2. Yurttaş Gazeteciliği ve Demokrasi İlişkisi

Yurttaş gazeteciliği ve demokrasi olguları arasındaki ilişkinin çıkış noktası temelde medya ve demokrasi ilişkisine dayanmaktadır. Buna göre demokratik bir sistemin vazgeçilmez unsurları olan “rıza ve hesap verme” halkın olan bitenden haber olarak siyasal sistemin bir parçası olması koşuluna bağlıdır. Medya ise yazılı, görsel ve işitsel elemanları ile bilgi akışını sağlayarak bu amaca hizmet etmektedir, dahası etmelidir. Yurttaş gazeteciliği ve demokrasi ilişkisi de işte tam bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Küreselleşme ve neo-liberal kapitalist politikalar ile ana akım medya demokratik rollerini yerine getirememeye başlamıştır. Buna karşılık yeni medya ürünü olarak yurttaş gazeteciliği mevcut olanaklarıyla hızlı, kolay ve etkin bir şekilde yurttaşları kamusal alana dâhil etmekte, onlara seslerini duyurma ve bizzat haber üretme imkânı sunmaktadır. Başka bir ifadeyle tekelleşme ve çıkar kaygılarıyla zarar gören medyanın demokratik işlevleri yurttaş gazeteciliği aracılığıyla ile onarılmaya çalışılmaktadır.

Temelde “özgürlük” ve “katılım” kavramlarıyla çerçevelenen yurttaş gazeteciliği ve demokrasi ilişkisi sırasıyla haber alma özgürlüğü ve kamusal katılımı ilişkilendirilerek ele alınacak ve aynı anda yurttaş gazeteciliğinin demokratik yönüyle iliştiği olan yaklaşımlara değinilecektir.

Ana akım medya her ne kadar kamusal iletişimi sağlamak için ortaya çıkmış olsa da küreselleşmeye paralel olarak kapitalist ilişkilerin güçlenmesi medyanın ekonomik ve siyasal güçler tarafından yönlendirilmesine zemin hazırlamıştır. Medya politik ve ekonomik birtakım kaygılarla belli görüşlerin sözcülüğünü yaparken bazılarında ise kayıtsız kalabilmektedir. Ya da benzer şekilde belli güçlerin etkisiyle birtakım gerçekleri görmezden gelerek suni gündemler yaratabilmektedir. Ana akım medyanın

bu tutumu halkın haber alma özgürlüğünü engellerken aynı zamanda medyanın demokratik rollerini temelden sarsmakta ve toplumun basına olan güven duygusunu aşındırmaktadır. Yurttaş gazeteciliği yeni medya teknolojilerinin de yardımıyla çarpıtılmış ya da üzeri örtülmüş gerçeklerin su yüzüne çıkartılmasına ve kamuoyuna duyurulmasına katkıda bulunmaktadır.

Haber alma özgürlüğü ve hür basın anlayışı ekseninde yeni medya ürünü olarak yurttaş gazeteciliğinin demokratik boyutu ile ilişkisi olan iki yaklaşım karşımıza çıkmaktadır: Liberal Özgürlükçü Medya Kuramı ve Toplumsal Sorumluluk Yaklaşımı. Liberal görüş üzerine temellenen Liberal Özgürlükçü Medya Kuramı haber ve enformasyonun serbest dolaşımını ön gören özgür basın anlayışıyla aşağıda sıralanan şu ilkeler çerçevesinde yurttaş gazeteciliğinin demokratik yönünü desteklemektedir (McQuail, 1983:89-90 Akt. İrvan, 1994:218):

- Medya her türlü sansürden bağımsız olmalıdır.
- Herhangi bir haberi yayımlamak için medyaya baskı yapılamaz.
- Fikirler bağlamında doğrular kadar yanlışlar da medyada yer almalıdır.
- Yayın yapmak ve dağıtım için önceden izin alınmasına gerek yoktur.

Yurttaş gazeteciliğinin demokratik altyapısıyla ilişkisi olan bir diğer yaklaşım Sibert ve arkadaşları tarafından geliştirilen toplumsal sorumluluk yaklaşımıdır. Yaklaşımın temel ilkeleri 1947 yılında Amerika’da Robert. M. Hutchins öncülüğünde bir araya gelen Hutchins Komisyonunun hazırladığı “Özgür ve Sorumlu Basın” raporuna dayanmaktadır (Arvas, 2011:83). Toplumsal sorumluluk çerçevesinde özgür basın ve kamunun bilme hakkı üzerinde yoğunlaşan yaklaşımın çıkış noktası basına yöneltilen birtakım eleştiriler olmuştur. Bu bağlamda komisyon “kamu yararı” ilkesi çerçevesinde 1947 yılında yayınladığı raporda basının aşağıda sıralanan beş hizmeti tam anlamıyla yerine getirmesi üzerinde önemle durmuştur (Göral, 2015:366):

1. Haberlerin doğru ve kapsamlı olarak hazırlanması
2. Düşünce paylaşımı ve etkileşime elverişli ortamın yaratılması
3. Basının tüm düşüncelere açık, dinamik ve halka karşı şeffaf olabilmesi için basın özgürlüğünün sağlanması

4. Toplumsal hedef ve değerlerin ortaya konması ve bu alanda tanıtım yollarının belirlenmesi
5. Toplumun tüm fertlerine ulaşmanın yollarının araştırılması ve yaratılması

Toplumsal sorumluluk kuramı özgürlüğe yaklaşımı noktasında liberal kuramdan farklılık göstermektedir. Toplumsal sorumluluk kuramında yer alan basın özgürlüğü içinde bulunduğu toplumun ihtiyaç ve çıkarlarını koruma koşuluna bağlıdır (Özgen, 2006:145). Buna göre yurttaş gazeteciliği faaliyetleri ancak bu koşulu sağladığı müddetçe demokratik anlamda bir işlev gösterebilecektir.

Yurttaş gazeteciliğinin demokrasiyle olan ilişkisinin bir diğer boyutu katılımı ilgilidir. Belli bir zümrenin tekelinde olmayan ve sıradan vatandaşları da haberin merkezine koyan yurttaş gazeteciliği bireyleri kamusal alana çekerek katılım göstermelerini teşvik etmektedir. Demokrasilerin vazgeçilmez unsuru olan kamuoyu olgusunun hayat bulduğu kamusal alan Lambeth'e göre yurttaş gazetecilerinin katılımcı faaliyetleri ile yeniden çeşitlenmekte ve canlanmaktadır (Lambeth,1998 Akt. Kutlu ve Bekiroğlu, 2010:5). J. Dewey' in yurttaşları demokratik sürecin etken bir unsuru olarak gördüğü yaklaşımı yurttaş gazeteciliği ve demokrasi ilişkisinin katılım boyutunun temel dayanaklarından biri olarak kabul edilmektedir. Kamuya katılımcı roller biçen J. Dewey'in bu yaklaşımına göre yurttaşlar kamusal meselelerde belli bir bilgelik geliştirebilmekte ve oy kullanmanın yanı sıra gazetecilik aracılığıyla kendilerini ilgilendiren her konuda mücadele edebilmekte ve katılım gösterebilmektedirler (Rosen, 1998:50 Akt. Uzun, 2006:638).

Yurttaş gazeteciliği faaliyetlerinin kamusal alanda yarattığı hareketlilik demokrasinin önemli elemanlarından olan sivil toplumu güçlendirmekte ve sosyal hareketlerin yapılandırılmasında etkili olmaktadır. Yeni medya teknolojileriyle ağlar üzerinden yürütülen yurttaş gazeteciliği faaliyetleri sivil toplum kuruluşlarına seslerini duyurma imkanı vermekte ve böylelikle hem kamusal meseleler üzerindeki suskunluk sarmalının kırılmasını sağlamakta hem de demokratik hak arayışlarını desteklemektedir.

Yurttaş gazeteciliği ve demokrasi ilişkisini ele alırken göz ardı edilmemesi gereken bir diğer boyut yeni medya teknolojileri üzerinden yürütülen yurttaş gazeteciliği faaliyetlerinin manipülatif yönüdür. Siber güvenlik uzmanı Dr. M. Ö.' nün de belirttiği gibi *“Geleneksel medyada haber veya veri medya üzerinden kullanıcıya sunulurken yeni medyada veri kullanıcından kullanıcıya, kullanıcından medyaya, medyadan kullanıcıya şeklinde olmak üzere büyük kitlelere çok hızlı bir şekilde ancak doğruluğu garanti edilemeyecek şekilde yayılır.”* (02.05.2019 Tarihli görüşmeden alınmıştır.) Bu durum hem yurttaş gazeteciliği faaliyetlerini yürütenleri hem de okuyucuları toplumsal sorumluluk bilinci ile hareket etmeye yöneltmektedir. Aksi halde bu faaliyetler onarıcı işlevlerinden ziyade tam tersi bir etki ile demokratik sisteme zarar verebilecektir.

Yukarıda farklı açılardan ele alınan yurttaş gazeteciliği ve demokrasi ilişkisinden yola çıkarak yeni medya ürünü olarak yurttaş gazeteciliğine ilişkin iki önemli demokratik işlevden bahsetmek mümkündür. Birincisi baskı ve çıkar kaygılarından uzakta haberin ve enformasyonun özgür dolaşımını sağlamak, ikincisi ise ana akım medya ve onu yönlendiren güçler üzerinde bir denetim görevi üstlenmektir. Yurttaş gazeteciliği bu işlevleri ile kamuya ihtiyacı olan doğru enformasyon akışını sağlarken bir yandan da medya ve iktidar üzerinde oluşturduğu denetleme potansiyeli ile onları kamuya karşı daha dürüst ve şeffaf bir tutum sergilemeye yöneltmektedir. Bu işlev yurttaş gazeteciliği faaliyetlerin demokrasinin işleyiş süreçlerine yönelik en önemli katkılarından biridir.

3.3. Yeni Medya ve Siyasal Katılım

Demokratik bir sitemin gerçek anlamda işlerliği halkın siyasal sürece ne ölçüde katılım gösterdiği ile yakından ilişkilidir. Toplumsal yaşamın tüm alanlarında karşımıza çıkan yeni medya teknolojileri siyasal alanı ve katılım faaliyetlerini de gözle görülür biçimde etkilemektedir. Temsili demokrasilerin yaşadığı katılım sorunlarına karşı yeni medya çok boyutlu ve etkileşimli yapısıyla yeni ve çok çeşitli katılım olanakları sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın bu kısmında ilk olarak yeni medya ve siyasal katılım ilişkisi katılımcı demokratik medya kuramı ekseninde ele alınacak ve daha sonra çevrimiçi siyasal katılımın aktör ve etkinliklerine değinilecektir. Son

olarak ise yeni medya ve siyasal katılım bağlamında dönüşen yurttaş profili demokrasi ile ilişkilendirilerek ele alınacaktır.

3.3.1. Katılımcı Demokratik Medya Kuramı Bağlamında Yeni Medya ve Siyasal Katılım

Liberal kuramın bir uzantısı olarak McQuail tarafından geliştirilen katılımcı demokratik medya kuramı basın alanındaki merkezileşme ve bürokratikleşmeye karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Kuram temelde kitle iletişim araçlarının gündelik yaşamla bağlantılı, vatandaş merkezli ve katılımcı bir yapıda olmalarını ön görmektedir. Bu göre medyanın başlıca görevleri etkileşimli iletişim atmosferi sunmak, katılımın yolunu açmak ve en nihayetinde halkı yönetim sürecine dahil etmektir (Türk, 2016:58). Başka bir ifadeyle katılımcı demokratik medya kuramının özünde pasif birer izleyici ya da okuyucu durumdaki bireylerin demokratik sürecin aktif birer katılımcısına dönüştürülme düşüncesi yer almaktadır.

Toplunun tüm kesimlerinin (en alt seviyedekilerin dahi) söz söyleme ve düşünce paylaşma faaliyetleriyle yönetime dâhil olmaları fikrini savunan katılımcı demokratik medya kuramı baskı ve dayatmalardan uzak özgürlükçü ve etkileşimli bir medya yapılanmasını ön görmektedir. Bu bağlamda kuram yukarıdan aşağıya dikey bir örgütlenme ve bürokratik iletişimden ziyade yatay ve eşitlikçi bir anlayışı savunmaktadır (Türk, 2016:58).

McQuail katılımcı demokratik medya kuramına ait bir takım temel önermeleri şöyle sıralamıştır (McQuail, 1983:96-98 Akt. İrvan, 1994:223):

- Medya kurum ve müşteriler için değil halk için vardır.
- Etkileşimci ve katılımcı medya tek yönlü medyadan iyidir.
- Yurttaşlar ve azınlık grupları medyaya erişme ve ihtiyaçları doğrultusunda bilgilendirilme hakkına sahiptir.
- Medyanın örgütlenmesi ve içeriğinin düzenlenmesi siyasi otoritelerden bağımsız olmalıdır.
- Grup, örgüt ve yerel toplulukların kendi medyalarına sahip olma hakları vardır.

Katılımcı demokratik medya kuramının temel özellikleri ve yukarıda sıralanan önermeleri ile yeni medya teknolojilerinin sunduğu olanaklar birbirleriyle paralellik göstermektedir. Buna göre devlet müdahalesinden bağımsız, merkezi olmayan çoğulcu medya anlayışını savunan ve kurumsallaşmaya karşı çıkan katılımcı demokratik medya kuramı ve yeni medya eşitlikçi, bireysel, özgürlükçü ve denetimsiz yapılmasıyla birçok noktada örtüşmektedir. Bu benzerliklerden hareketle kuram ekseninde yeni medya ve siyasal katılım ilişkisini aşağıda sıralanan kriterler üzerinden değerlendirmek mümkündür:

Bilgi Erişimi ve Siyasal Katılım: Yeni medya teknolojileriyle bilgiye özgürce ulaşan birey toplumsal meseleler üzerinde görüş geliştirebilmekte ve bu sayede demokratik sistemin aktif bir katılımcısı olarak karar verme süreçlerinde yer alabilmektedir. İçinde bulunduğumuz enformasyon çağında bireyi ve bilgilendirilme hakkını önceleyen yeni medya teknolojileri temsili demokrasinin yalnızca oy kullanmakla sınırlandırılmış olan katılım anlayışını dönüştürmekte ve sunduğu serbest enformasyon akışıyla katılımda sürekliliği desteklemektedir.

Etkileşim ve Siyasal Katılım: Yeni medya teknolojilerinin etkileşimlilik özelliği zaman ve mekân sınırlılıkları olmaksızın düşüncelerin ifade edilmesini ve görüş alışverişinde bulunulmasını mümkün kılmaktadır. Benzer düşüncedeki bireyleri bir aya getiren ya da farklı görüşteki grupların fikir alışverişinde bulunmalarına ve demokratik tartışma süreçlerine olanak tanıyan yeni medya siyasal katılımı kolaylaştırmakta ve teşvik etmektedir. Meriç'e (2014:152) göre yeni medya üzerinden dijital ortamda gerçekleştirilen bilgi paylaşımı ve etkileşimlilik geleneksel yönetim anlayışından "karşılıklı" yönetim anlayışına doğru bir yapılanmanın yolunu açmaktadır.

Çoğulculuk ve Siyasal Katılım: Herkese açık eşitlikçi ve kurumsal olmayan yapısıyla yeni medya siyasal katılımı gündelik ve sınıfsız bir boyuta taşımaktadır. Başka bir deyişle yeni medya demokratik süreçlerin katılım boyutunda bir engel olarak halkı yabancılaştıran bürokratik duvarın incelmesinde etkilidir. Bu sayede insanlar mail, forum, sosyal medya vb. gibi çevrimiçi platformlar üzerinden gündelik konuşma biçimlerinde düşünce ve

duygularını ifade edebilmekte ve çevrimiçi siyasal katılım faaliyetlerinde bulunabilmektedirler.

Özgür Yapılanma ve Siyasal Katılım: Yeni medya teknolojileri merkeziyetsiz ve özgür yapılanmalarıyla devlet müdahalesi olmaksızın kullanıcılarına çok çeşitli katılım olanakları sunabilmektedir. Yeni medyanın öne çıkan bu özgürlükçü yapısı toplumun tüm kesimlerinin baskı ve müdahalelerden uzakta siyasal katılım faaliyetlerinde bulunmalarına olanak tanımaktadır. Sosyal medya üzerinden yapılan görüş bildirimleri, çevrimiçi eylem ve kampanyalara katılım gösterme, politik içerikli paylaşımda bulunma bunlardan bazılarıdır.

Sonuç olarak yeni medya teknolojileri bağımsız yapılanması ve ağ tabanlı teknik donanı sayesinde siyasal katılımın önündeki engellerin kaldırılmasına yardımcı olmakta ve katılım süreçlerini canlandırmaktadır. Sağlıklı bir demokratik sistemin varlığı ancak katılımcı bir atmosfer ile sağlanabileceğinden yeni medya teknolojilerinin sunduğu katılım olanakları bu noktada önem arz etmekte ve demokratik süreçlere işlevsel bir boyut getirmektedir.

3.3.2. E-Katılım Kavramı ve E-Katılımın Aktörleri

Yeni iletişim teknolojileri ve sosyal ağların yaygınlaşarak küresel ölçekte büyük kitleler tarafından kullanılmaya başlanması demokratik sistemlerin katılım süreçlerini etkilemiştir. Temsili demokrasilerin yüzleştiği katılım sorunlarına karşı yeni iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklar alternatif katılım pratiklerini de beraberinde getirmiş ve e-katılım kavramı ortaya çıkmıştır.

Çevrimiçi siyasal katılım faaliyetlerini karşılamak üzere kullanılan “e-katılım” kavramında yer alan “e” internet özelinde bilişim ve iletişim teknolojilerinin katılım sürecindeki rolünü ifade etmektedir (Sæbø vd.,2008:402 Akt.Karkın,2012:52). Macintosh ve Whyte, (2008:20 Akt. Gündoğdu, 2018:3) e-katılım kavramını en temelde aktif yurttaş katılımının sağlanması amacı ile kamusal süreçlerde vatandaşların, sivil toplum örgütlerinin ve diğer demokratik oluşumların bilgi ve

iletişim teknolojilerini kullanmaları olarak tanımlamaktadır. Sanford ve Rose (2007:407) ise e-katılımı karar alma ve politika üretme süreçlerinde vatandaşların ve yönetimin bilgi ve iletişim teknolojileri üzerinden bir araya gelmesi olarak değerlendirilmektedir.

Halkı toplumsal ve politik süreçlere dâhil etmeyi ve onlara çevrim içi hizmetler sunmayı amaçlayan e-katılım olgusunun merkezinde yurttaşlar bulunmaktadır. Siyasal katılım etkinlikleri yalnızca oy kullanmakla kısıtlanan vatandaşlar çevrimiçi katılım faaliyetlerine yönelmekte ve e-katılımın en belirleyici aktörleri olarak sisteme dâhil olmaktadır. Merkezi konumdaki yurttaşların haricinde politikacılar, devlet kurumları ve gönüllü kuruluşlar da e-katılımın diğer önemli aktörleri arasında yer almaktadır (Örselli, vd., 2018:116).

E-katılım faaliyetlerinin öne çıkan aktörlerinden bir diğeri olarak siyasetçiler daha çok seçim zamanlarında politik fayda elde etmek amacıyla çevrimiçi etkinliklerde yer almaktadırlar. Kendilerini ifade etmek, planlarını ve hedeflerini açıklayarak seçmen davranışını etkilemek gibi amaçlarla politikacılar bireysel ya da parti bazında çevrimiçi katılım faaliyetleri yürütmektedirler. Tartışma forumları oluşturmak ve bu platformlarda çevrimiçi tartışmalara katılmak siyasetçilerin e-katılım etkinlerine örnek olarak gösterilebilir.

Devlet kurumları çevrimiçi katılım faaliyetlerinin altyapısal düzenlemelerini gerçekleştiren ve e-katılımın yasal boyutunu organize ederek faaliyetlerin hukuki çerçevede yürütölmesini sağlayan önemli aktörlerdir. Vatandaşların ve bürokrasinin bir araya getirilmesi ve böylelikle karşılıklı yönetim anlayışına hizmet edilmesi açısından devlet kurumlarının e-katılım faaliyetleri önem arz etmektedir. Bu bağlamda “e-devlet” ve “e-belediye olarak” iki çevrimiçi katılım hizmeti öne çıkmaktadır. E-devlet; devletin vatandaşlara karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve hizmetleri ile yurttaşların devlete karşı olan bir sorumluluklarının karşılıklı olarak çevrimiçi ortamda internet üzerinden yerine getirilmesini ifade etmektedir (Meriç, 2014:180). E-belediye ise vatandaşlara yerel yönetime dair bilgi ve hizmet sunmayı amaçlayan bir diğer çevrimiçi katılım uygulamasıdır. Her iki çevrimiçi katılım hizmetinin de merkezinde yurttaşların kamusal konularda bilgilendirilmesi ve siyasal

katılımın arttırılarak tek taraflı yönetim süreçlerinden ziyade karşılıklı yönetim anlayışının desteklenmesi düşüncesi yer almaktadır. E-devlet, e-belediye gibi çevrimiçi kamu hizmetlerinin demokratik perspektiften artılarını kamu memnuniyeti üzerinden değerlendiren Prof. Dr. İbrahim Kuşçu konuya ilişkin düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Vatandaşlara teknoloji aracılığı ile hizmet sunumu oldukça önemli bir devlet başarısıdır. Kamu hizmetlerinin kolaylaşması, erişilebilirliği ve faydası elbette bu işi yapan merkezi hükûmetlere ve siyasi iktidara olumlu puanlar verir. Böylelikle memnun vatandaşlar demokratik düzen içinde hak ettikleri hizmete sahip olurlar. (20.04.2019 Tarihli görüşmeden alınmıştır.)

E-katılımın diğer aktörleri arasında yer alan sivil toplum kuruluşları bu faaliyetlerinden büyük ölçüde kendilerini tanıtmaya, kitlesel etkinlikleri organize etmeye, çevrim içi kampanyalar düzenleyerek destek ya da bağış toplama amaçlarıyla faydalanmaktadır. E-mail, sms ve sosyal medya platformları sivil toplum kuruluşlarının bu amaçlarla en sık başvurduğu çevrimiçi katılım araçları arasında yer almaktadır.

3.3.2.1. E-Katılım Faaliyetleri

Çevrimiçi katılım faaliyetleri amaç ve kullanılan yöntemler bakımından çeşitlilik göstermektedir. Bu bağlamda e-katılım faaliyetleri başta e-oylama olmak üzere çevrimiçi politik söylem, e-aktivizm, e-dilekçe, e-danışma ve e-kampanya olarak sıralanmaktadır (Sæbø vd., 2007:400-428).

1- E-oylama: Vatandaşların oy verme etkinliklerinin çevrimiçi ortamlarda gerçekleştirilmesini ifade etmektedir. Oylama sürecinin hızlı, pratik ve maliyetsiz bir şekilde gerçekleşmesini sağlayan bu yöntem oy sayımları esnasında ortaya çıkabilecek insan kaynaklı hataları da devre dışı bırakmaktadır. Bu bağlamda e-oylama hem siyasal katılımı arttırmakta hem de oylamaya olan güveni sağlamaktadır (Smith ve Clark, 2005 Akt. Örselli, vd., 2018:119). Fakat e- oylama süreci çevrimiçi güvenlik sistemleri ve gerekli teknolojik altyapı çalışmaları olmaksızın uygulandığında tam tersi bir etki yaratacak ve hem oylamaya hem de katılımcı siyasete zarar verecektir.

Söz konusu sebeplerden ötürü ülkemizde e-oylama sistemi kullanılmamaktadır.

2- Çevrimiçi Politik Söylem: Yeni iletişim teknolojilerindeki gelişmeler geleneksel ve tek yönlü politik söylemi çevrimiçi platformlara taşıyarak siyasal katılımın etkileşim boyutunu öne çıkarmıştır. Politikacıların tek taraflı olarak görüş bildikleri ve vatandaşların pasif alıcılar olarak konumlandırıldığı politik söylemin yerini yurttaşların kendi aralarındaki ya da yurttaş - politikacı arasındaki etkileşimli süreçler almıştır. Günümüzde yurttaşlar ve politikacılar kendi kanalları (hesap ve platform) üzerinden özgürce duygu ve düşüncelerini ifade edebilmekte ve görüş alışverişinde bulunabilmektedirler. Çevrimiçi politik söylemin özünde etkileşimlilik aracılığıyla siyasal katılımın artırılması düşüncesi yer almaktadır.

3- E-aktivizm: E-aktivizm toplumsal ve siyasal alanda bir değişim meydana getirmek amacı ile bilinçli olarak yürütülen aktivist faaliyetlerin bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla çevrimiçi platformlarda gerçekleştirilmesini ifade etmektedir. Arap Baharı, Wall Street İşgali ve ülkemizden Gezi Parkı Eylemleri çevrimiçi aktivizmin en popüler örnekleri arasında yer almaktadır.

4- E-dilekçe: E-dilekçe yurttaşların belli alanları ve süreçleri etkilemek amacıyla çevrimiçi katılım kanallarını kullanarak istek, şikâyet ya da önerilerini bildirdikleri uygulamayı ifade etmektedir (Prosser&Muller-Torok,2002 Akt. Örselli, vd., 2018:120). Çevrimiçi platformda imzalanan e-dilekçeler belli sayılara ulaştıklarında istenilen konu üzerinde gündem oluşturabilmekte dahası yönetimin konuya ilişkin tutumunu istendik yönde etkileyebilmektedir.

5- E-danışma: E-danışma en temelde halka çevrimiçi olarak sunulan danışma hizmetlerini ifade etmektedir. Yurttaşlar tarafından kamusal kurumlara yöneltilen geri bildirimler de e-danışma faaliyetleri kapsamında yer almaktadır.

6- E-kampanya: E-kampanya çevrimiçi katılım kanallarının reklam, yardım ve destek kampanyaları gibi gönüllü faaliyetler yürütmek amacı ile kullanılmasıdır. Siyasal seçim kampanyalarının çevrimiçi platformda yürütülmesi ise e-kampanya faaliyetlerin bir başka boyunu oluşturmaktadır.

Seçim kampanyalarının e-kampanya ve katılım çerçevesinde değerlendirilmesi ilerleyen bölümlerde detaylı olarak ele alınacaktır (rselli, vd., 2018:120).

3.3.2.2. E- Katılım Ekseninde Dönüşen Yurttaş Profili

Yeni iletişim teknolojilerinin beraberinde getirdiği dönüşüm dalgasının siyasal alana yansımaları geleneksel yurttaş profilini de etkilemiştir. Siyasal katılım etkinliklerinin evrimii ortama taşınması yurttaşları alışıl gelmiş katılım etkinlikleri olan oy verme ya da parti faaliyetlerine katılmanın dışında yeni katılım yolları ile tanıştırmıştır. Sosyal medya platformları üzerinden görüş bildirme, beğenme (like), paylaşma (share), twit atma, etiketleme (tagging) bunlardan sadece birkaç tanesidir (Meriç, 2014:165).

Yeni medya teknolojileri ile kendi içeriğini üretebilen, maliyetsiz ve etkileşimli bir şekilde siyasal katılımı bulunabilen yurttaşlar, pasif alıcı konumundaki geleneksel yurttaş modelinden birçok noktada ayrılmaktadır. E-katılım faaliyetlerinin geleneksel yurttaş tipinde yol açtığı dönüşümü şu boyutlarda değerlendirmek mümkündür:

Bilgilendirilme Boyutu: Yeni iletişim teknolojileri ile politik enformasyona kolayca erişebilen yurttaş kamusal konularla ilgili görüş geliştirebilmekte ve siyasal alana dair fikir sahibi olabilmektedir. Siyasal süreçlerin önündeki en büyük engel olan yabancılaşma duygusunun evrimii kanallarla aşılması ise kendini yönetim sürecinin etkili bir elemanı olarak gören aydınlanmış ve sorgulayıcı yeni yurttaş modelini beraberinde getirmektedir.

Hak ve Talep Boyutu: E-katılım faaliyetleri üzerinden evrimii platformlarda söz söyleyebilen, organize olan ve rgtlenebilen yeni yurttaş modeli sahip olduğu potansiyelin farkında olan güçlü ve özgürlükçü bir konumdadır. Demokratik haklarını kullanma ve talep etme hususunda evrimii katılım kanallarını aktif bir şekilde kullanan yurttaş harekete geçme noktasında pasivize edilmiş geleneksel yurttaş modelinden ayrılmaktadır.

Katılım Boyutu: Çevrimiçi katılım faaliyetleri ile tek tıkla ulusal ve uluslararası ölçekte siyasal alana dâhil olabilen modern çağın yeni yurttaş modeli Facebook, Youtube ve Twitter vb. gibi yeni medya mecralarını etkili katılım kanalları olarak görmekte ve bu platformları küresel bir müzakere ve siyaset alanı olarak kullanmaktadırlar. Geleneksel yurttaşın katılım faaliyetlerini kısıtlayan bürokratik dil ve fiziki katılım etkinliklerinin yerine bu mecralarda kullanılan gündelik dil ve etkileşimli, anında katılım olanakları yurttaş ile yönetim arasındaki bürokratik duvarı inceltmekte ve katılımı kolaylaştırmaktadır. Yeni medya teknolojilerinin sunduğu bu olanaklarla yurttaşların karşılıklı yönetim süreçlerine dâhil olmaları ise yeni katılımcı yurttaş modelini beraberinde getirmektedir.

Sonuç olarak yeni medya teknolojilerinin sunduğu katılım olanaklarıyla ortaya çıkan aydın, sorgulayıcı ve katılımcı yurttaşlar demokratik sürecin belirleyici aktörleri olarak demokratik yapılanmayı temelden etkilemektedir. Bu etki ise hem yönetim süreçlerini hem de demokrasi kültürünü ileri götürebilecek bir güce sahiptir.

3.4. Yeni Medya ve Örgütlenme Faaliyetleri

Yeni medyanın örgütlenme faaliyetlerindeki yeri bu teknolojilerin demokratik potansiyellerinin tartışıldığı boyutlardan bir diğeridir. Çalışmanın bu kısmında yeni medya teknolojilerinin toplumsal hareketler içindeki yeri ve fonksiyonları irdelenecek ve demokrasiyle ilişkilendirilerek ortaya konulacaktır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak toplumsal hareket olgusu, yeni toplumsal hareketler ve konuyla ilgili kuramsal yaklaşımlar yeni medya ile ilişkilendirilerek ele alınacaktır. Daha sonra ülkemizden ve dünyadan yeni medya teknolojilerinin başat rol üstlendiği toplumsal hareket örneklerine yer verilecektir. Son olarak ise yeni medyanın örgütlenme faaliyetleri ve toplumsal hareketlerle olan ilişkisi demokrasi bağlamında ortaya konulacaktır.

3.4.1. Toplumsal Hareketler

Toplumsal hareketler toplumun tamamını ya da belli bir bölümünü olumsuz etkileyerek toplumsal huzursuzluğa yol açan nedenselliklerin sonucunda meydana

gelen güdümlü kolektif faaliyetlerdir. Uysal'ın (2009:217) “toplumda değişimi amaçlayan organize oluşumlar” olarak tanımladığı toplumsal hareketler politik, ekonomik ve sosyal uzantıları olan çok boyutlu bir olgudur.

İlkel toplumsal yapılanmalardan günümüz modern toplumlarına kadar tarihsel sürecin birçok evresinde insanlar belli bir takım hak ve özgürlüklere sahip olabilmek ya da mevcut olanları genişletebilmek için farklı toplumsal hareket örnekleri (isyan, direniş, protesto vb.) sergilemişlerdir.

Demokratikleşme ve toplumsal hareketler arasında etkileşimli bir ilişki olduğu yadsınamaz bir gerçektir. 18. yüzyılda patlak veren toplumsal hareketlerden başlayarak günümüze doğru genel bir değerlendirme yaptığımızda “toplumsal hareketlerle demokratikleşmenin haritası çoğunlukla örtüşmektedir” (Candan, 2015:183).

Toplumsal hareketleri anlamlandırmaya yönelik çalışmalarda farklı bakış açıları ve yaklaşımlar karşımıza çıkmaktadır. Bu farklılığın temel nedeni tarihsel süreç içinde bu olgunun “eski” ve “yeni” toplumsal hareketler olarak sınıflandırılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre 1960'lara kadar hâkim olan toplumsal hareketler “eski” 60'ların ikinci yarısından itibaren patlak veren toplumsal hareketler ise “yeni” toplumsal hareketler olarak kabul edilmektedir (Babacan,2014:139). Çalışmanın konusuyla ilgili olarak odak noktası yeni toplumsal hareketler olarak belirlenmiştir.

3.4.1.1. Yeni Toplumsal Hareketler

1960'ların sonu toplumsal hareketlere yönelik yaklaşımlar açısından önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Zira o döneme kadar hâkim olan yokluk ve öfkenin toplumsal hareketin temel kaynağı olduğunu savunan irrasyonel görüş geçerliliğini yitirmiş ve toplumsal hareketleri bilinçli eylemler olarak ele alan yeni yaklaşımlar doğmuştur.

Laclau ve Mouffe' a (2012:223) göre yeni toplumsal hareketler II. Dünya Savaşı ile ortaya çıkan hegemonyanın toplumsal ilişkilerde yarattığı metalaşma, bürokratikleşme ve homojenleşmeye bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu görüşe paralel olarak Önder (2008:597) ise yeni toplumsal hareketleri “endüstriyel

büyümenin ve teknolojik gelişmenin yarattığı yeni sorunlara bir tepki ve yeni eğitimli sınıfın bir başkaldırısı” şeklinde tanımlamıştır.

Offe yeni toplumsal hareketlerin cinsel kimlik, fiziksel çevre, kültürel- etnik kimlik, hayat koşulları gibi konulara yoğunlaştığını söylemektedir (Offe,1999 Akt. Candan, 2015:188-189) Bu bağlamda feminist hareketler, çevreci protestolar, insan ve hayvan hakları hareketleri, barış yanlısı eylemler yeni toplumsal hareket örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yeni toplumsal hareketlerin kendine has özelliklerini işçi sınıfı hareketleri olarak da bilinen eski toplumsal hareketlerle aralarındaki farklar üzerinden ele almak hem bu olguyu daha iyi kavramak hem de toplumsal hareketlerin zaman içindeki dönüşümü ortaya koymak açısından faydalı olacaktır. Buna göre yeni toplumsal hareketlerin özellikleri eski toplumsal hareketlerle karşılaştırmalı olarak aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Tablo 3.2. Eski ve Yeni Toplumsal Hareketlerin Karşılaştırılması

Eski Toplumsal Hareketler	Yeni Toplumsal Hareketler
Ekonomi temelli sınıfsal hareketlerdir.	Kimlik ve kültür merkezli sınıfsız hareketlerdir.
Devleti-İktidarı hedef alır.	Sivil toplumu öne çıkarır.
Üyeleri eğitim seviyesi düşük ve dar gelirli kitledir.	Üyeleri eğitim seviyesi yüksek ve görece iyi gelirli kitledir.
Bireysel çıkar odaklı hareketlerdir.	Herkes için hak ve demokrasi arayışı vardır.
Politik konular ağırlıklıdır.	Toplumsal yaşama dair konular ağırlıklıdır.
Yönetimi ele geçirmeyi amaçlar.	Yönetimi etkilemeyi amaçlar.
Kolektif davranışı patolojik kabul eder	Kolektif davranışı normal kabul eder.

Kaynak: Rabia Beyza Candan, Demokrasi Yolunda Bir Adım Olarak Radikal Demokrasi Kuramları, İstanbul, 2015, s. 184-189.

Tablodaki bilgilerden açıkça anlaşılabileceği gibi yeni toplumsal hareketler amaç, ilke, eylem ve kitle bakımından eski toplumsal hareketlerden tamamen ayrılmaktadır. Yukarıdaki karşılaştırmadan yola çıkarak yeni toplumsal hareketlerin mevcut kriterler ekseninde gelişmeci ve yenilikçi bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. Yeni toplumsal hareketleri, bu hareketlerin altında yatan nedensellikleri ve stratejik farklılıklarını daha iyi kavrayabilmek için tezin odak noktasıyla ilgili olarak belirlenmiş kuramsal çalışmalara yeni medya ile ilişkilendirilerek yer verilecektir.

3.4.1.1.1. Kaynak Mobilizasyonu Kuramı

John D. McCarthy ve Mayer N. Zald'un (1977) öncülüğünü yaptığı kaynak mobilizasyonu kuramı toplumsal hareketleri insanların çıkarlarını ve beklentilerini akılcı stratejilerle talep etmeleri olarak yorumlamıştır. Kolektif eylem teorisine bir eleştiri niteliğindeki bu kuram “ekonomideki arz-talep ve kar-zarar mekanizmalarını

kullanarak toplumsal hareketlerin kaynak üretme ve kullanma stratejilerini açıklamaya çalışır” (Uysal, 2009:217).

Edwards ve McCarthy’ ye (2004) göre toplumsal hareketlerin kullanabilecekleri kaynaklar çok çeşitlidir: ahlaki, kültürel, sosyal-örgütsel, insani ve maddi kaynaklar. Kaynak Mobilizasyonu kuramı da para, duygu, emek gibi bu kaynakların toplanması ve etkin bir biçimde kullanılmasına odaklanır (Zald& McCarthy, 1994 Akt. Uysal, 2009:221). Kaynakların tedarik edilmesi, sayıca yeterliliği ve kullanım biçimleri toplumsal hareketin başarıya ulaşması açısından belirleyicidir.

Yeni toplumsal hareketlerin araçsal ve stratejik boyutlarını ön plana çıkaran kaynak mobilizasyonu kuramına göre birey ve gruplar zararlarını minimuma indirirken kazançlarını maksimuma yükseltme prensibiyle eyleme geçerler (McCarthy & Zald,1977). Rasyonalist bir yaklaşım benimseyen kaynak mobilizasyonu kuramı irrasyonel kolektif eylem teorisini reddeder. Bu yaklaşıma göre toplumsal harekete katılan bireyler kaynakları elde etme ve kullanabilme yetisine sahiptirler. Başka bir ifadeyle düşünerek harekete geçerler. Kolektif eyleme katılanların maddi gücü olmayan, dışlanmış gruplar olduğunu savunan eski toplumsal hareket yaklaşımlarının aksine bu kuram eğitilmiş ve ekonomik geliri görece iyi olan bireyleri de toplumsal hareketin katılımcıları olarak kabul etmektedir. Cohen (1999:114) kaynak mobilizasyonu kuramının temel varsayımlarını şöyle sıralamıştır:

- Toplumsal hareketler kolektif davranışın çatışmacı yönüyle değerlendirilmelidir.
- Kurumsal ya da kurumsal olmayan kolektif davranış arasında bir fark yoktur.
- Toplumsal hareketler kaynak ve fırsatlardaki değişimlerle meydana gelir.
- Toplumsal hareketin başarısı maddi fayda ve ya siyasal tanınma kriterlerine bağlıdır.

Kaynak mobilizasyonu kuramı ve yeni medya teknolojileri birçok noktada örtüşmektedir. Kaynak mobilizasyonu kuramına göre toplumsal hareketin başarılı

olması kaynaklara erişme ve onları etkili kullanma süreçleriyle paraleldir. Bu bağlamda yeni medya küresel ölçekli kullanım alanı ve etkileşimli-erişilebilir yapısıyla toplumsal hareketin ihtiyaç duyduğu maddi ve manevi kaynakların sağlanmasında oldukça etkili bir araç olma potansiyeline sahiptir. Yeni medyanın bu güçlü potansiyeli kaynak mobilizasyonu kuramı ile arasındaki ilişkinin temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Buna göre yeni medya haberdar etme, gündem belirleme ve organize olma olanaklarıyla toplumsal bir hareketin ilk basamağı olan harekete geçmede kaynakların doğru ve etkili kullanılmasını sağlarken hareketin sürdürülmesi basamağında ise gerekli üye sayısına ve maddi desteğe ulaşılması noktasında katkı sağlamaktadır.

3.4.1.1.2. Yeni Toplumsal Hareketler Teorisi

Yeni toplumsal hareketler teorisi de tıpkı kaynak mobilizasyonu kuramı gibi 1960'ların sonlarına doğru ortaya çıkan toplumsal hareket yaklaşımlarından biridir. Alberto Melucci ve Claus Offe'un önemli temsilcileri arasında yer aldığı Avrupa temelli bu kuram Beuchler' e göre (1995:441 Akt. Çolak, 2016:532) marksizmin yetersizliklerine bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle sınıf temelli eski toplumsal hareket yaklaşımlarından keskin bir çizgiyle ayrılan bu yaklaşım sosyal hareketlerin politik boyutlarını ikinci plana koyarak "kimlik" ve "kültür" olguları üzerine yoğunlaşmıştır.

Demokrasi, eşitlik, kimlik ve toplumsal yaşam standartlarının temel çıkış noktasını oluşturduğu yeni toplumsal hareketler teorisine göre toplumsal hareketin temel yapısı ve amaçları şöyledir (Candan, 2015:195):

- 1- Ekonomi temelli değil kültür ve kimlik odaklıdır.
- 2- Sivil toplumu devlete karşı korumaya çalışır.
- 3- Toplumu dönüştürmeyi amaçlar.
- 4- Kişisel çıkarlar değil toplumsal hak arayışı ön plandadır.

Yukarıda sıralanan özelliklere ek olarak bu kuram toplumsal hareketlere yaklaşımı açısından da farklılık göstermektedir. Başka bir deyişle Chicago Okulu ve Yapısal İşlevci Ekol gibi eski toplumsal hareket yaklaşımlarının aksine toplumsal

hareketlerin varlığını bir anormallik olarak görmez dahası toplumsal yaşamın sıradan bir parçası olarak kabul eder. Kuramın önemli temsilcilerinden Touraine göre toplumsal yaşam bir çatışma etrafında örgütlenir ve biçimlenir ve bu çatışmalar normaldir (Candan, 2015:194). Benzer şekilde Melucci (1999) de toplumsal hareketleri çatışma ve dayanışmadan oluşan kolektif eylemler olarak değerlendirmektedir.

Yeni toplumsal hareketler kuramı amaçları ve kapsamı itibarıyla yeni medya teknolojileriyle yakından ilişkilidir. Melucci (1991:57 Akt. Sayımer, 2014:102) yeni toplumsal hareketleri diyalog yoluyla kolektif kimliğin yaratıldığı “toplumsal ilişkiler ağı” olarak tanımlamaktadır. Yeni toplumsal hareketler ve yeni medya ilişkisi de işte tam bu “ilişkiler ağı” noktasında başlamaktadır. Yeni medya zaman mekân sınırlarını kaldıran etkileşimli yapısıyla insanları bir araya getirerek hem bu toplumsal ilişki ağının kurulmasını sağlamakta hem de kolektif kimliğin yaratılmasını kolaylaştırmaktadır. Başka bir deyişle 21. yüzyılda kimlik, kültür ve toplumsal hayatı ilgilendiren konularda bağımsız, eşitlikçi ve çok yönlü yapılanmasıyla yeni medya teknolojileri yeni toplumsal hareketlerin hem mekânı hem de aracı olma potansiyeline sahiptir.

3.4.1.2. Yeni Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medya

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak gün geçtikçe yaygınlaşan sosyal ağlar toplumsal hareketleri ve yapılanmalarını küresel ölçekte etkilemektedir. Yeni medya teknolojilerinin etkileşimli uygulama alanlarından biri olarak sosyal medya 21. yüzyılın örgütlenme faaliyetleri üzerinde belirleyici bir potansiyele sahiptir. Aşağıda ülkemizden ve dünyadan sosyal medyanın etkin kullanıldığı toplumsal hareket örneklerine yer verilecektir.

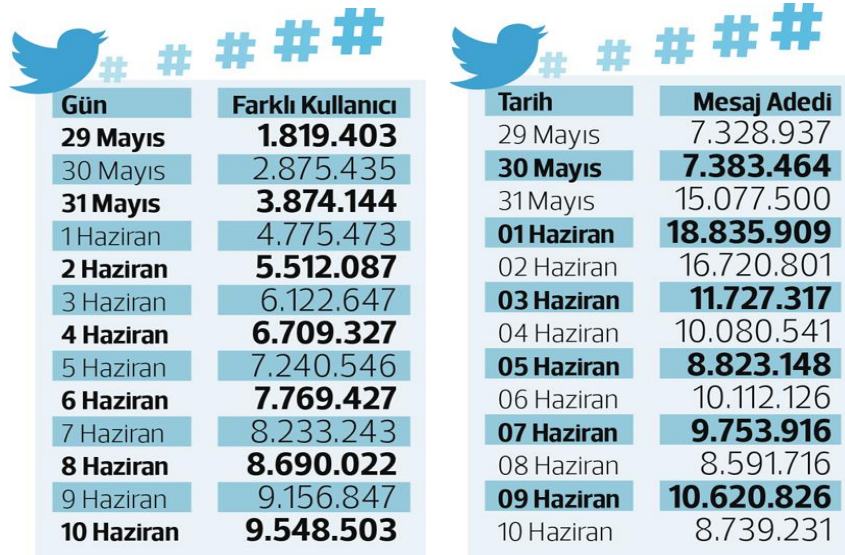
3.4.1.2.1. Gezi Parkı Direnişi

Gezi parkı olayları önceleri küçük çaplı çevreci bir eylem niteliğinde başlayıp daha sonra toplumsal ve politik yönüyle tüm Türkiye’de ve dünya basınında ses getiren önemli bir toplumsal harekete dönüşmüştür. Olaylar 61. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’ nin İstanbul’un Beyoğlu ilçesinde bulunan ve sadece umumi hizmette kullanılmak koşulu ile tapuda İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne tahsis edilmiş olan Gezi Parkı’na İstanbul 6. İdare Mahkemesi ve 2 Nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını

Koruma Kurulu kararı olduğu halde Topçu Kışlası'nı Taksim Yayalaştırma Projesi çerçevesinde imar izni olmadan yeniden inşa etmesini engelleme eylemi olarak başlamıştır (https://tr.wikipedia.org/wiki/Gezi_Park%C4%B1_olaylar%C4%B1). Başka bir deyişle kamuya ait bir alanın hukuka aykırı biçimde kapitalist sermayeye katılması girişimi gezi parkı olaylarının çıkış noktasını oluşturmuştur.

Gezi parkı eylemlerini Türkiye tarihinde o güne kadar meydana gelmiş tüm sosyal hareketlerden farklı kılan ve ses getirmesini sağlayan en belirleyici unsur sosyal medya olmuştur. Protestoların ilk günlerinde ana akım medyanın görmezden geldiği eylemler vatandaşların paylaşım ve katılımlarıyla gün geçtikçe büyümüş ve geniş kitleleri harekete geçirmiştir. Olayların en yoğun yaşandığı 29 Mayıs ve 10 Haziran 2013 tarihleri arasında sosyal medya kullanım oranları üzerinde yapılan analizler gezi parkı eylemlerinde sosyal medyanın nedenli belirleyici bir unsur olduğunu somut bir şekilde göstermektedir.

Şekil 3.1. 29 Mayıs -10 Haziran Twitter Kullanım Analizleri

Kaynak: <http://www.insanhaber.com/guncel/gezi-de-sosyal-medya-istatistikleri-h5142.html>

Erişim Tarihi: 24.01.2019

Gezi direnişinde en yoğun kullanılan sosyal medya platformu olan Twitter'a ait kullanım analizlerine yukarıda yer verilmiştir. İlk görsel olayların sosyal medyaya

yansıdığı ilk günkü Türkiye Twitter kullanıcı sayısının kısa sürede 1.8 milyondan neredeyse 10 milyona kadar ulaştığını gösterirken ikinci görsel ise Twitter kullanıcı sayısındaki artışla paralel olarak atılan twit sayısındaki hareketliliği gün be gün göstermektedir. 29 Haziranda 7.3 milyon civarındaki mesaj sayısının olayların en sıcak günlerinde 18.8 milyona kadar yükseldiği görülmektedir.

Twitter üzerinden gezi parkı konulu hashtag “#” kullanımları eylemlerin hem Türkiye’de hem de dünya gündeminde en çok konuşulan konu (trending topic) olmasını sağlamıştır. Eylemler sürecince en çok kullanılan etiket “#direngeziparkı” olsa da bunun dışında #occupygezi, #occupygeziparki, #direngaziparki, #geziparkıakinleri, #sesvertürkiyebüülkesahipsizdeğil, #direntaksim, #wearegezi, #durankadin, #direnduranadam, #cevapver, #eylemvakti gibi etiketler de yoğun şekilde kullanılmıştır. Aşağıdaki haritada kırmızı alanlar 31 Mayıs ile 12 Haziran tarihleri arasında #direngeziparkı etiketiyle paylaşılan mesajların Türkiye genelindeki dağılımını göstermektedir.

Şekil 3.2. #Direngeziparkı Etiketiyle Paylaşılan Mesajların Türkiye Genelindeki Dağılımı

Kaynak:https://www.academia.edu/6604502/SOSYAL_MEDYA_VE_TOPLUMSAL_OLAYLAR_GEZ%C4%B0_PARKI_OLAYLARI_Social_Media_and_Riots_Case_Study_of_Gezi_Park_Demonstration_ Erişim Tarihi: 25.01.2019

Sosyal medya kullanımının yanı sıra Gezi Parkı eylemleriyle ilgili dikkat çekici olan bir diğer husus eylemlere katılan kitleyle ilgilidir. Greenberg ve Weber ‘in Y kuşağı ya da Milenyum jenerasyonu olarak adlandırdığı sosyal ağları etkili kullanan

teknoloji yanlısı genç kesim (2008:20 Akt. Sayımer, 2014:109) gezi parkı olaylarında meydanlara çıkma ve örgütlenme aşamalarında toplumsal harekete yön vermiştir.

Sonuç olarak Gezi Parkı eylemlerinin sosyal medyanın örgütlenme ve protesto faaliyetleri üzerindeki etkinliğini gösteren ve bu anlamda ülkemizde bir dönüm noktasını teşkil eden sosyal bir hareket olduğunu söylemek kaçınılmazdır.

3.4.1.2.2. Wall Street’i İşgal Et Hareketi

Wall Street’i İşgal Et Hareketi, 17 Eylül 2011’de Amerikan borsasının merkez üssü olan Wall Street’ e karşı aktivistler tarafından başlatılan ve kısa sürede önce ABD’de ve daha sonra tüm dünyada ses getiren toplumsal bir harekettir (Gençer, 2015:519). Adbusters isimli kültür dergisinin kapısını araladığı olayların toplumsal bir harekete dönüşmesinde ve tüm dünyanın gündemine taşınmasında en büyük rolü sosyal medya üstlenmiştir.

Ekonomideki bozukluklar, gelir dağılımındaki eşitsizlik, işsizlik ve yoksulluk gibi birçok nedenin zeminini hazırladığı bu hareket Facebook ve Twitter gibi sosyal medya uygulamalarıyla kısa sürede büyük kitlelere ulaşmıştır. Hareketin sanal ortamda örgütlenmesinde Twitter’daki #occupywallstreet etiketiyle yapılan paylaşımların yanı sıra bir hikaye anlatma platformu olan Tumblr da oldukça etkili olmuştur. Graham-Felsen (2011) Wall Street işgali hareketinde “*Biz Yüzde99’uz*” diyen bir Tumblr sayfasının belirleyici etkisine ve bu süreçte ülkenin dört bir yanından gelen hikayelerin hareketin kendisini oluşturduğuna değinmiştir.

Ağlar üzerinde doğan ve organize olan Wall Street’i İşgal Et Hareketi sosyal medyanın toplumsal hareketler üzerindeki potansiyelini tüm dünyaya gösteren küresel ölçekli bir örnek olması bakımından önem arz etmektedir.

3.4.1.2.3. Arap Baharı

Arap Baharı, Arap coğrafyasında dikta rejimine karşı direnen halkların hak ve özgürlük arayışlarını kapsayan sürece verilen addır. Tunus’ta başlayan olayların Mısır,

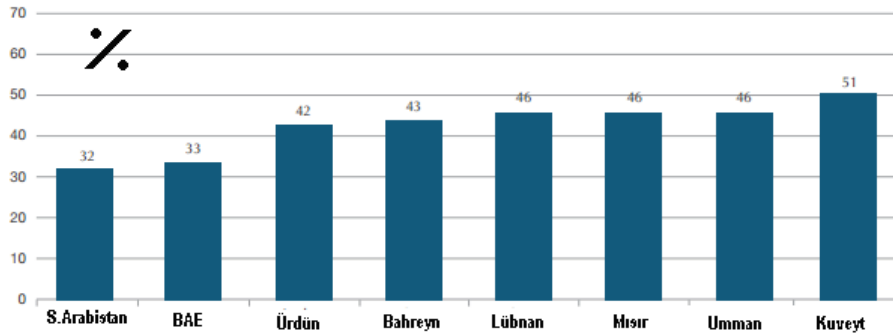
Yemen, Ürdün, Libya, Cezayir, Bahreyn gibi birçok Arap ülkesine sıçramasıyla genişleyen hareketler Arap topraklarının neredeyse tamamını az ya da çok etkisi altına almıştır. Arap Baharı hareketlerini dikkat çekici yapan ise olaylar esnasında sosyal medyanın kullanım biçimleri olmuştur.

Olayların fitilini ateşleyen ilk gelişme 17 Aralık 2010 tarihinde Tunus'un Sidi Bouzid kentinde belediye zabıtalrı tarafından seyyar satıcıların tezgahlarına el koyması ve tezgâhına el konulmasına isyan eden Muhammed Buazizi'nin kendisini atâşe vermesi olmuştur. Buazizi'nin hayatını kaybetmesine sesiz kalmayan halk daha iyi yaşam şartları ve yönetim için 4 Ocak 2011' de protesto yürüyüşü yapmış fakat güvenlik güçlerinin sert müdahalelerine maruz kalmıştır. Çığ gibi büyüyen tepkiler ve hareketin etkinliğinin dünya çapında destek toplamasıyla 14 Ocak 2011'de Tunus Cumhurbaşkanı Zine El-Abidine Bin Ali istifa etmek zorunda kalmıştır. Bu gelişme Arap coğrafyasında dikta rejimine karşı halka bir umut ışığı olmuştur (<https://studylib.net/doc/8352165/timeline-arab-spring>).

Tunus'tan sonra Mısır'daki devrim de sosyal medyanın Arap Baharı hareketlerindeki belirleyici etkisini gözler önüne seren bir başka örnektir. Mısır'daki iktidar karşıtı eylemler sosyal medya üzerinden organize edilmiş ve kısa sürede ulusal ve uluslararası arenada gündem olmuştur. Devrim esnasında hükümet her ne kadar telefon ve internet şebekelerini bloke etse de hareketin en kritik evresi olan organize olma aşaması çoktan gerçekleştiği için yapılan tüm yasaklama ve sansüre rağmen hareketin yönü ve sonuçları değişmemiştir. Castells'inde belirttiği gibi "Hareketler, akışlar uzamından çıkıp mekânlar uzamına eriştiğinde başka birçok iletişim ağı çok biçimli olarak kurulduğundan dolayı hareketi durdurmak için geç kalınmış olacaktır" (Castells, 2013: 68-71 Akt. Sayımer, 2014:107).

Tunus ve Mısır'ın haricinde Libya'da Kaddafi diktasına başkaldırı, Suriye'de Beşar Esad karşıtı ayaklanmalar ve Yemen, Bahreyn, Cazayir ve Ürdün' de cereyan eden olaylar Arap Baharının diğer uzantılarını oluşturmaktadır. Hareketlerin ortak noktası sosyal medya platformlarının eylemler boyunca etkin bir biçimde kullanılması ve meydanlara inen insanların büyük ölçüde ağlar üzerinden organize olmasıdır.

Şekil 3.3. Arap Ülkelerinde Sosyal Medyanın Kullanım Oranları

Kaynak: <http://www.arabsocialmediareport.com> Erişim Tarihi:24.01.2019

Yukarıda 2012 yılının Haziran ayında yayınlanan (*Arab Social Media Report*) Arap Sosyal Medya Raporuna göre sosyal medyanın Arap ülkelerindeki kullanım oranlarına yer verilmiştir. Tablodaki verilere göre %51’lik oranla sosyal medyanın en aktif kullanıldığı ülke Kuveyt’tir. Kuveyt’i %46’lık oranla üç ülke takip etmektedir. Bu ülkeler; Lübnan, Mısır ve Umman’dır. Bahreyn %43 ve Ürdün %42’lik oranlarıyla bu ülkelerden sonra gelmektedir. Tabloya göre %33’lük oranıyla Birleşik Arap Emirlikleri ve % 32 Suudi Arabistan ise daha gerilerde yer almaktadır (Salem vd., 2012:3 Akt. Kırık, 2012:95). Tabloda yer alan Arap coğrafyasına ait sosyal medya kullanım oranlarına bakıldığında sosyal medyanın birçok Arap ülkesinde etkin biçimde kullanıldığını ve bu durumun olayların gidişatında belirleyici bir etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

Arap baharı sürecinde kullanılan sosyal medya platformları içinde Twitter en sık ve en etkin biçimde kullanılan mecralardan biri olmuştur. Olaylarla ilgili sıcak gelişmeler an be an twitlerle dünya kamuoyuna duyurulmuş ve hashtag “#” kullanımı ile eylemler defalarca “trending topic” yani en çok konuşulan gündem konusu olmuştur.

Geleneksel kitle iletişim araçları üzerindeki baskı ve sansüre karşı insanların daha bağımsız bir yapılanmaya sahip olan sosyal ağlar üzerinden organize oldukları Arap Baharı süreci tüm dünyaya sosyal medyanın ve internetin toplumsal hareketler üzerindeki güçlü ve yönlendirici etkisini göstermiştir. Nitekim Arap Baharı sürecinde

sıcak gelişmelerin dünya kamuoyuna duyurulmasının dikta rejimlerini etkilediği ve bir ölçüde değişime yönelttiği gözlemlenmiştir. Bu durum sosyal ağların söz konusu güçlü etkisinin en büyük kanıtıdır.

3.4.2. Toplumsal Hareketler Ekseninde Yeni Medya Faktörü ve Demokrasi

Küreselleşme ile dünya toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel tüm alanları kapsayan çok yönlü bir dönüşüm sürecine girmiştir. Elbette ki toplumsal hareketler de bu dönüşümün dışında kalmamıştır. Küreselleşme ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin bir sonucu olarak yeni medya toplumsal hareketlerin yapılanmalarını çok boyutlu olarak etkilemiştir.

Yeni medya teknolojilerinin toplumsal hareketleri etkileyen en belirgin özelliği ağa dayalı etkileşimli yapılarıdır. Çevrimiçi ortamda eş zamanlı iletişimin sağlanması, geniş yüz ölçümlerine rağmen bezer görüşteki grupların etkileşim kurmalarını ve bir çatı altında toplanmalarını kolaylaştırmaktadır. Bu noktada yeni medyanın yaygın bir uygulama alanı olan sosyal medya platformlarının payı büyüktür. Clay Shirky'nin (2008:54) "*Grup oluşturma'nın yeni biçimlerini mümkün kılan yeni araçlar*" olarak tanımladığı sosyal medya toplumsal hareketin ilk basamağı olan organize olma sürecini hızlı, etkili ve maliyetsiz bir şekilde gerçekleştirmektedir.

Enformasyonun kaynağı ve dağıtıcısı olarak yeni medya teknolojileri anlık veri alışverişini mümkün kılmakta ve çevrimiçi paylaşımlarla hareketin hem gündemini oluşturabilmekte hem de sürecin nabzını tutabilmektedir. Youtube'a yüklenen videolar, Facebook ve Twitter üzerinden yapılan anlık paylaşımlar eylemlere olan ilgiyi arttırmakta ve toplumsal bir hareketin ikinci basamağı olan sürdürülebilirlik evresinde dinamizmi sağlamaktadır.

Yeni medya platformlarının toplumsal hareketin ihtiyaç duyduğu maddi kaynakları sağlama konusundaki işlevsellikleri ise toplumsal hareketin son evresi olan amaca ulaşma basamağına yönelik fayda sağlamaktadır. Ulusal ve uluslararası ölçekli

bağış kampanyalarıyla çevrimiçi platformlar üzerinden kolaylıkla maddi kaynaklara ulaşabilmektedir. Dünyanın birçok ülkesinde milyonlarca üyesi olan “Avaaz.org” ve “Change.org” gibi platformlar buna örnek olarak verilebilir.

Yukarıda yeni medya teknolojilerinin toplumsal hareketlerin başlangıç, süreç ve sonuç aşamalarına yönelik yapıcı etkilerine değinilmiştir. Yeni medyanın toplumsal hareketlere ilişkin söz konusu bu etkileri demokrasi açısından da bir takım önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bu sonuçları müzakere, karşıt görüş ve sivil toplum gibi demokrasi ile yakından ilişkili olan kavramlar çerçevesinde ele almak mümkündür.

Yeni medyanın herkese açık eşitlikçi yapısı ve maliyetsiz erişim olanakları bu teknolojilere yönelik demokratik yaklaşımın temel dayanak noktaları arasında yer almaktadır. Yeni medya teknolojilerinin diyaloga elverişli iletişim atmosferi ise demokratik sistemlerin önemli bir paçası olan müzakere süreçlerinin yürütülmesi noktasında önem arz etmektedir. Toplumsal hareketler toplumun kendisini birincil derecen etkileyen faaliyetler olduğundan yeni medyanın sunduğu çevrimiçi etkileşim olanakları toplumsal hareketin içeriği, amacı ve sonuçlarına yönelik fikir alışverişi yapılmasına ve grupların bu yönde rasyonel kanaat geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır. Başka bir deyişle demokratik bir sistemin doğal bir parçası olan toplumsal hareketlerin organize olma ve örgütlenme evrelerinde yeni medya üzerinden yürütülen çevrimiçi müzakere süreçleri kamusal görüş geliştirme noktasında fayda sağlamaktadır.

Yeni medyanın devletten bağımsız özerk yapılanması toplumsal hareketlerde muhalif görüşlerin seslerini duyurabilmelerini ve demokratik bir hak olarak muhalefet etme hakkının yerine getirilmesini sağlamaktadır. Geleneksel iletişim araçlarına kıyasla denetim ve sansürün daha az uygulanabildiği yeni medya baskı ve zorlamalara maruz kamadan toplumsal olaylara tarafsızca yer verebilmekte ve böylece toplumdaki suskunluk sarmalının dağılmasını mümkün kılmaktadır. Unutulmamalıdır ki muhalif seslerin baskılanmadığı çok sesli bir toplumsal yapılanma demokrasinin gerçek varlığı için vazgeçilmezdir.

Yeni medya teknolojilerinin örgütlenme faaliyetlerinde yer almasının demokrasi açısından bir diğer önemli sonucu sivil toplumunun canlanmasına ilişkindir. Sosyal ağlar üzerinden destek toplayan ve seslerini duyurabilen sivil toplum kuruluşları daha önce hiç olmadıkları kadar etkin ve güçlü bir konumdadır. Çevrimiçi imza kampanyaları ve sosyal ağlar üzerinden yürütülen gündem oluşturma faaliyetleriyle sivil toplum kuruluşları hem yönetimin ve kamunun dikkatini toplumsal meseleler üzerine çekebilmekte hem de meseleye ilişkin istendik sonuçlara ulaşılmasında etkili olmaktadır. Çevre, İnsan hakları ve hayvan hakları hareketleri bu faaliyetlere örnek olarak verilebilir.

Yukarıda sıralanan olumlu sonuçların yanı sıra tıpkı yurttaş gazeteciliği faaliyetlerinde olduğu gibi yeni medyanın örgütlenme faaliyetleri içindeki kullanımı da bir takım manipülasyon ve bilgi kirliliği sorunlarını gündeme getirmektedir. Siber güvenlik uzmanı Dr. M. Ö. örgütlenme faaliyetleri içinde yeni medyanın manipülatif sonuçlarıyla ilgili şunları söylemiştir:

Yeni medya gündemi ve yaşanan toplumsal olayları kullanıcıya ulaştırmakta çok faydalı olsa da, kullanıcıların yaşanan olayları kendi lehinde veya aleyhinde kullanmaları olayların büyümesine ve hatta çığıırından çıkmasına bile sebep olduğu görülmüştür. Bu konuda çok ince bir çizgi vardır. Verinin ulaştırılma hızı faydalıyken kullanıcının tepkilerini farklı yönlelere çekmesi faydasız bir durumdur. (02.05.2019 Tarihli görüşmeden alınmıştır.)

Benzer şekilde Mobil Demokrasi Derneği Başkanı Arif Muti de örgütlenme faaliyetlerinde sosyal medya kullanımının manipülatif yönüne dikkat çekmiştir. Bu konuda çoğu zaman ölçünün kaçırıldığını belirten Muti, örgütlenme faaliyetlerinin altında yatan nedenselliğin toplumsal olayların sonuçları üzerinde belirleyici olduğunu söylemiştir. (20.04.2019 Tarihli görüşmeden alınmıştır.)

Sonuç olarak yeni medya alt yapısal donanımıyla demokratik sürecin normal bir parçası olarak örgütlenme faaliyetlerinde mevcut kaynakların en verimli biçimde kullanılmasını sağlamakta ve toplumsal hareketin hem alanı hem de etkili bir aracı

olarak karşımıza çıkmaktadır. Unutulmamalıdır ki teknoloji ancak bilinçli ellerde olumlu sonuçlar doğururken kötü güçlerin elinde tam tersi bir etki yaratabilmektedir. Bu noktada kilit nokta toplumsal sorumluluk bilincidir. Söz konusu risklerine rağmen örgütlenme faaliyetleri içinde yeni medya teknolojilerinin doğurduğu olumlu sonuçlar demokratik sistemin işlerliğine katkıda bulunurken toplumsal hareketin etkili bir aracı ve alanı olarak yeni medyayı da önemli kılmaktadır.

3.5. Yeni Medya ve Siyasal Seçim Kampanyaları

Yeni medya alanındaki gelişmelerin bir sonucu olarak sosyal ağların ve bilgisayar teknolojilerinin gün geçtikçe artan popülariteleri modern dünyanın birçok pratiğini etkilemiş ve zaman içinde dönüştürmüştür. Toplumsal yaşamın bütün alanlarında olduğu gibi siyasal alanda da yansımaları olan yeni medya teknolojileri çalışmanın bu bölümünde siyasal seçim kampanyaları ekseninde ele alınacaktır. Demokratik sistemlerin vazgeçilmez katılım pratikleri olan siyasal seçimlerin yeni medya teknolojilerinden ne yönde etkilendiği ve bunların sonuçları seçmen, politikacı ve seçim kampanyalarının etkinliği açısından değerlendirilecektir.

Özerk yapılanması ve maliyetsiz erişim olanaklarının yanı sıra etkileşimlilik ve anımsal özellikleriyle etkili bir iletişim aracı ve ortamı olan yeni medya teknolojileri geçtiğimiz on yıllık süre zarfında siyasal iletişim faaliyetlerinde hatırı sayılır bir yer edinmiştir. Seçim kampanyalarının bel kemiğini oluşturan siyasal iletişim faaliyetleri; egemenlik kurmak ve iktidar güç olmakla eşdeğer olarak halkı etkilemek, ikna etmek ve yönetmek için kullanılan uygulamaları ve ideolojiyi kapsamaktadır (Kılıçaslan, 2008:8-9).

Tablo 3.3. Siyasal iletişim ve Siyasal iletişim 2.0'ın karşılaştırılması

ÖZELLİK	SİYASAL İLETİŞİM	SİYASAL İLETİŞİM 2.0
İletişim Aracı	Geleneksel Medya	Sosyal medya
İletişim Türü	Kitle İletişimi	Kitle İletişimi Kişilerarası İletişim
İletişim Şekli	Propaganda Tek yönlü iletişim Monolog	Diyalog İki yönlü iletişim
Mesaj	Kitlesel	Kitlesel Bireysel
Geri Bildirim	Düşük	Yüksek
İletişim Maliyeti	Yüksek	Düşük

Kaynak: Mustafa Bostancı: Sosyal Medya ve Siyaset, Palet Yayınları, Konya, 2015 s.204

Önceleri radyo, televizyon ve gazete gibi geleneksel kitle iletişim araçları üzerinden yürütülen siyasal iletişim faaliyetleri yeni iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak dijital ortama taşınmıştır. Web 2.0 teknolojileriyle gelen yeni olanakların bu süreçleri hangi boyutlarda etkilediği yukarıdaki tabloda karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Buna göre yeni medya teknolojilerinin siyasal iletişim süreçlerinde ve dolayısıyla seçim kampanyalarında yarattığı yenilikleri ve bunların seçmen, politikacı ve kampanya açısından sonuçlarını tabloda geçen altı başlıkta ele almak mümkündür:

- **İletişim Aracı:** Tek yönlü bilgi akışını sağlayan geleneksel kitle iletişim araçlarının kullanıldığı siyasal iletişim faaliyetleri süreç içinde ağ teknolojilerinin hâkim olduğu dijital platformlara doğru kaymıştır. Önceleri yalnızca mail listeleri aracılığı ile seçim kampanyalarında yer alabilen yeni medya Facebook, Twitter ve Youtube gibi sosyal medya platformlarının yaygınlaşması ile siyasal iletişim faaliyetleri ve seçim kampanyaları için etkili bir iletişim ortamına dönüşmüştür. Zaman ve mekân kısıtlılıkları olmadan bilgi akışını sağlayan ve seçmene ulaşabilen bu platformlar son

yıllarda kampanyaların dijital ayağına ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Kaid ve Holtz-Bacha' ya (2008 Akt. Akyol, 2015:101) göre blog, podcast, çevrimiçi katılım ve video paylaşım siteleri ve sosyal ağlar bu süreçteki etkili iletişim araçları olarak görülmektedir.

- **İletişim Türü:** Geleneksel seçim kampanyalarında kitlesel olarak gerçekleştirilen siyasal iletişim faaliyetleri yeni medya teknolojileri ile hem kitlesel hem de kişiler arası yürütülebilmektedir.
- **İletişim Şekli:** Seçmenlerin pasif alıcılar olarak konumlandırıldığı geleneksel siyasal iletişim faaliyetlerinin aksine yeni medya teknolojileri etkileşimlilik özelliği ile seçmenlerin hem kendi aralarında hem de bizzat politikacılarla diyalog kurmalarına olanak tanımaktadır. Başka bir deyişle yeni medya bir yandan kamusal müzakere süreçlerine ev sahipliği yaparken diğer yandan da seçmen ve yurttaş arasındaki etkileşimi arttırmakta ve böylelikle aktif katılımın olduğu etkili siyasal iletişim faaliyetleri sunmaktadır. Siyasal iletişim faaliyetlerindeki bu canlılık ise seçim kampanyalarının gidişatını gözle görülür ölçüde etkilemektedir. Prof. Dr. İbrahim Kuşçu yeni medyanın seçim kampanyalarındaki yerini politikacı ve seçmen etkileşimi açısından şöyle değerlendirmiştir: *“Bu teknolojiler politik duvarları inceltmeye ve bürokrasiyi daha da azaltmaya katkıda bulunmaktadır. Özellikle seçim süreçlerinde daha da aktif olan siyasi tartışmalar ve iletişimler özellikle geleneksel medya da yer bulamayan siyasiler için önemli bir ifade alanı oluşturmaktadır.”* (20.04.2019 Tarihli görüşmeden alınmıştır.)
- **Mesaj:** Seçim kampanyalarının ve siyasal iletişim sürecinin en belirleyici unsuru olan mesaj yeni medya teknolojilerin çok boyutlu ve etkileşimli kanalları ile hızlı ve etkili bir şekilde seçmenlere ulaştırılmaktadır. Politikacıların kampanya dahilinde planlarını, beklentilerini ve hedeflerini (mesajlarını) etkili bir şekilde aktarmaları ise hem sağlıklı bir siyasal iletişim süreci sunmakta hem de politikacının seçmene en doğru biçimde ulaşmasını sağlamaktadır.

- **Geri Bildirim:** Geleneksel siyasi iletişim faaliyetlerinin tek yönlü akışının aksine yeni medya teknolojilerinin etkileşimlilik özelliği siyasilerin kampanyaya dair hedef, beklenti ve planlarına yönelik vatandaşlardan geri bildirim almalarını mümkün kılmaktadır. Yeni medya teknolojilerin sunduğu bu olanakla politikacılar hem seçmen beklentilerinin ne olduğu hakkında görüş sahibi olabilmekte hem de seçim kampanyalarında sistematik düzenlemeler yapabilme imkânına sahip olmaktadır. Online seçim anketleri, forumlar ve sosyal medya platformları kampanya sürecindeki etkili geribildirim araçlarından bazılarıdır.
- **İletişim Maliyeti:** Anındalık, etkileşimlilik ve erişilebilirlik özellikleriyle yeni medya bir yandan seçim kampanyalarının etkinliğini artırırken öte yandan geleneksel kampanyalara harcanan yüksek bütçeleri gözle görülür ölçüde azaltmaktadır. Maliyetsiz erişim olanakları ile mesajların uzak mesafedeki büyük kitlelere hızlı ve etkili bir şekilde ulaşmasını sağlayan yeni medya teknolojileri hem maddi kaynakların hem de insan kaynaklarının mümkün olan en verimli şekilde kullanılmasını sağlamaktadır. Böylelikle kampanya sürecinde reklam, afiş, ulaşım ve diğer giderler için ayrılan büyük bütçelere gerek kalmaksızın düşük maliyetlerle dijital platformlar aracılığı ile hem daha ekonomik hem de daha etkili seçim kampanyaları yürütmek mümkün olmaktadır.

Dünya nüfusunun %53 ü internet kullanmaktadır ve bu kullanıcıların % 42'si ise aktif sosyal medya kullanıcılarıdır. Ülkemizde ise yaklaşık 54 milyon internet kullanıcısı vardır ve bunların 44 milyonu aktif sosyal medya kullanıcılarıdır (<https://www.setav.org/dijital-secim-kampanyasi-ama-nasil>). Bu rakamlar internet ve sosyal medyanın hem ülkemizde hem de dünya genelinde nedenli büyük bir kullanım alanına sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir. Siyasal iletişim faaliyetlerinin bu oranları görmezden gelerek yürütülmesi mümkün değildir. Bu düşüncüyü destekler biçimde seçim kampanyalarının çevrimiçi platformlarda yürütülmesi hakkında İletişim Sanatları Öğr. Gör. Yakup Sağıroğlu şunları söylemiştir: *“Siyasal iletişimin hedef kitlesinin yeni mecrası yeni teknoloji unsurlarını içinde barındırmaktadır. Günümüz seçmen kuşağının yer aldığı en önemli platform yeni teknolojilerdir. Bu nedenle*

siyasal iletişim kampanyaları burada yer almalıdır.” (11.04.2019 Tarihli görüşmeden alınmıştır.)

Seçim kampanyalarının dijital platformlardaki faaliyetleri gün geçtikçe daha büyük bir önem arz etmektedir. Siyasi partiler bu doğrultuda kampanya süreçleri boyunca yeni medya uzmanlarından danışmalık hizmeti almakta ve sosyal ağları mümkün olan en etkin biçimde kullanmaya çalışmaktadırlar.

Çalışmanın ilerleyen kısmında yeni medya teknolojilerinin siyasal seçim kampanyalarındaki etkin rolünü gösteren örneklerle yer verilecektir. Bu bağlamda ilk olarak seçim kampanyalarında yeni bir dönemi başlatan Obama’nın 2008 ve 2012 yıllarındaki Başkanlık seçimleri daha sonra ise ülkemizde Cumhurbaşkanının ilk kez halk oylaması ile belirlendiği 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimleri ele alınacaktır.

3.5.1. 2008 Ve 2012 ABD Başkanlık Seçimlerinde Yeni Medya: Obama Örneği

Obama’nın 2008 yılı Başkanlık seçimlerinde izlediği seçim politikaları ve uyguladığı kampanya stratejisi yeni medyanın siyasal seçim kampanyalarındaki etkinliğini gözler önüne seren adeta bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Toplumsal, kültürel ve etnik birçok ön yargıya rağmen siyahi bir adayın ABD’nin başkanlık seçimlerini kazanması tüm dünyada dikkatleri Obama’nın uyguladığı yeni kampanya stratejisine çekmiştir. Yeni medya teknolojilerinin ve sosyal ağların etkin kullanımı üzerine inşa edilen bu yeni kampanya ile elde edilen sonuçlar küresel ölçekte çevrimiçi siyaset anlayışının kapılarını aralamıştır.

Yeni medya teknolojilerinin maliyetsiz, etkileşimli ve erişilebilir olma özelliklerinden faydalanarak toplumun tüm kesimlerine özellikle de bu teknolojilere hâkim genç seçmenlere ulaşmayı hedefleyen Obama 2008 Başkanlık seçimleri süresince aşağıdaki araçları ekili bir şekilde kullanmıştır (Delany,2009:19 Akt. Özgür ve Özgen, 2018:35):

- Online videolar: Kampanya süresince Youtube üzerinden Obama’ ya destek temalı yüzlerce video yayınlanmış ve bu videolar seçmenlerin büyük bir çoğunluğu tarafından izlenmiştir.

- Sosyal ağlar: Obama'nın seçmen desteğini almasındaki en etkili araçlardan biri sosyal ağlar olmuştur. Zamanlarının büyük kısmını çevrimiçi platformlarda geçiren seçmene ulaşmak ve etkileşim kurmak hem kolay hem de etkili bir strateji olmuştur.
- E-mail: Kampanya süresince e-postalar yoluyla seçmenlere politik içerikli mesajlar gönderilmiştir.
- Online reklamlar: Obama'nın kampanya ekibi online reklamlara 16 milyon dolarlık dev bir bütçe ayırmıştır.
- Bloglar: Seçim politikasına yönelik içeriklerin yer aldığı ve politik görüşlerin bildirilebildiği bloglar kampanya süresince kullanılan etkileşimli iletişim araçlarından biri olmuştur.

Obama seçim süresince yeni medya teknolojilerine hâkim uzman bir ekipten destek almıştır. Ekip bir yandan “www.mybaracobama.com” adresini seçmenlerin katılım gösterebileceği etkileşimli bir formatta düzenlerken diğer yandan Facebook, Twitter ve Youtube gibi sosyal medya platformları üzerinde hummalı bir kampanya çalışması yürütmüştür.

Tablo 3.4. ABD Başkanlık Seçimleri 3 Kasım 2008 Tarihli Sosyal Medya Kullanım Verileri

	Barack Obama	John McCain
Facebook Destekçi Sayısı	2.379.102	620.359
MySpace Arkadaş Sayısı	833.161	217.811
Youtube'da Paylaşılan Video	1.792	329
Twitter Takipçi Sayısı	112.474	4.603

Kaynak: <http://www.web-strategist.com/blog/2008/11/03/snapshot-of-presidential-candidate-social-networkingstats-nov-2-2008/> Erişim Tarihi:03.02.2019

2008 ABD Başkanlık seçimlerinde Obama ve McCain'nin sosyal medya hesaplarına yönelik yukarıdaki rakamlara bakıldığında tüm alanlarda adaylar arasında büyük bir uçurum olduğu gözlenmektedir. Obama'nın Facebook'taki destekçi sayısı ve MySpace' deki arkadaş sayısı McCain' nin neredeyse dört katıdır. Obama'nın Twitter deki takipçi sayısına bakıldığında ise çok daha uçuk bir fark gözlenmektedir. Obama'nın Twitter takipçisi 112 bin civarındayken McCain'nin ise yalnızca 4.5 bin civarındadır. Youtube üzerinden paylaşılan video sayısına bakıldığında da durum aynıdır. Obama Youtube'da McCain'den yaklaşık 6 kat fazla video paylaşmıştır.

Tablo 3.5. Politikacıların İnternette Yer Alama Oranları

İnternette Mevcudiyet	Barack Obama	Jhon McCain	%Fark	Önde Olan
Google İndex'teki Sayflar	1.820.000	30,7	5828	Obama
Yahoo Sayfalarına Bağlantı Veren Sayfalar	643.416	513.665	25	Obama
Yahoo Sayfalarına Bağlantı Veren Web Siteleri	255.334	165.296	54	Obama

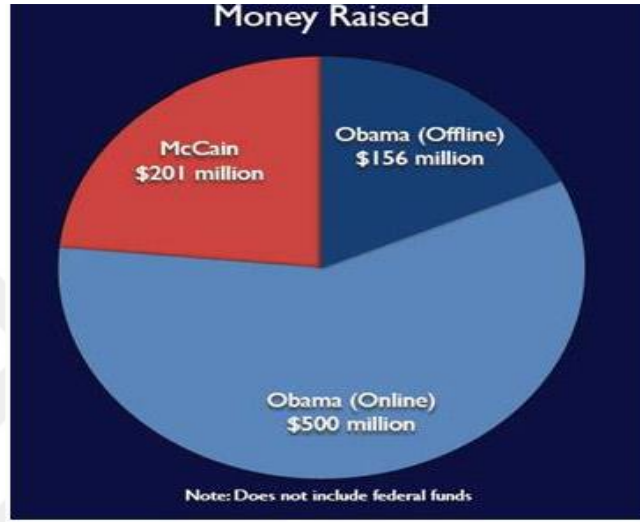
Kaynak: <http://thebrandbuilder.wordpress.com/2008/11/07/obama-vs-mccain-the-social-media-scorecard> Erişim Tarihi:03.02.2019

Tablodaki verilere paralel olarak Obama internetteki tüm platformlarda (Google Index' teki sayfalar, Yahoo sayfalarına bağlantı veren sayfalar ve Yahoo'ya bağlantı veren web sitelerinde) rakibinden gözle görülür bir farkla daha fazla yer almıştır. Bu veriler ışığında internet ortamında daha çok varlık göstermek ile daha fazla destekçiye ulaşmak arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmak mümkündür.

Amerika Birleşik Devletleri'nde seçime aday olan politikacıların başarılı bir kampanya yürütebilmeleri büyük oranda seçmenlerden topladıkları bağış oranlarına bağlıdır. Tek bir bağışçının yasal olarak belirlenmiş miktarı aşmayacak şekilde bağışta bulunması politikacıları daha çok seçmene ulaşmaya yöneltmektedir. Yeni medya

teknolojilerini bu bağlamda akıllıca kullanan ve sosyal ağlar üzerinden milyonlarca seçmene ulaşan Obama yalnızca online platformlardan 500 milyon dolarlık bir bağış elde etmiştir (<https://webrazzi.com/2009/11/13/obamanin-sosyal-medya-kampanyasinin-sonuclari/>).

Şekil 3.4 Obama ve McCain'in Bağış Oranları

Kaynak: <http://www.webrazzi.com/2009/11/13/obamanin-sosyalmedyakampanyasinin-sonuclari/>
Erişim Tarihi:03.02.2019

Yeni medya teknolojilerini etkin bir şekilde kullanılarak hem kampanyanın ihtiyaç duyduğu maddi kaynaklara hem de seçmen desteğine ulaşan Obama %52.9 gibi büyük bir oy oranıyla seçimlerde galip gelmiştir. Obama'nın 2008 seçimlerindeki sosyal ağlar üzerinden elde ettiği başarı 2009 yılında Cannes Lion' da ödüle layık görülmüştür (<https://sosyalmedya.co/obama-sosyal-medya-calismasina-basladi-ya-bizimkiler/>).

Obama tıpkı 2008 seçimlerinde olduğu gibi 2012 Başkanlık seçimlerinde de çevrimiçi siyaset anlayışını devam ettirmiş ve sosyal ağları kampanya süresince etkili iletişim araçları olarak kullanmıştır. 2008 yılında online platformlarda yaptığı etkinlikler ve ulaştığı takipçi sayısı 2012 Başkanlık seçimlerine Obama'nın avantajlı başlamasına sebep olmuştur.

Tablo 3.6. 2012 ABD Başkanlık Seçimi Obama ve Rakibi Romney'in Sosyal Medya Kullanım Verileri

	Barack Obama	Mitt Romney
Facebook Beğenenler	31.250.798	10.475.150
Youtube Videoları Görüntülenme sayısı	253.407.036	27.528.384
Twitter Takipçi Sayısı	21.254.754	1.559.035

Kaynak: <http://socialmediatoday.com/mlewis1/977296/politics-gets-social-160-jaw-dropping-facts-about-2012-presidential-election> 04.02.2019

Yukarıdaki tabloda yer alan verilere göre Obama rakibi MittRomney ile Facebook, Twitter ve Youtube üzerinden yapılan tüm karşılaştırmalarda büyük bir farkla önde gitmektedir. Obama'nın Facebook üzerinden aldığı beğeni sayısı MittRomney' in üç misli fazlayken Twitter'daki takipçi sayısı ise yaklaşık 20 mislidir. Tıpkı 2008 seçimlerinde olduğu gibi 2012 yılında da Obama'nın Youtube üzerinden yaptığı video paylaşımı ve izlenme oranı rakibinin açık ara önünde yer almaktadır. Obama'nın videoları yaklaşık 253 milyonluk bir izlenme oranına sahipken MittRomney'in videoları ise yalnızca 27 milyon civarında izlenmiştir.

Obama'nın sosyal ağlar üzerinde bu denli büyük bir takipçi ve destekçi kitlesine ulaşmasında seçim sürecinde Twitter üzerinden takipçilerine direkt mesaj yollayarak katılım çağrısında bulunmasının da etkileri olmuştur.

Şekil 3.5. Obama'nın Twitter'dan Kullanıcılarına Gönderdiği Direkt Mesaj

Kaynak: <https://pazarlamasyon.com/2012-abd-baskanlik-secimlerinin-sosyal-medya-yansimalari/>
Erişim Tarihi: 04.02.2019

Sosyal ağların etkin kullanımının yanı sıra Obama'nın 2012 yılındaki başarılı seçim kampanyasının bir diğer nedeni çevrimiçi reklam kampanyalarına yaptığı akıllıca yatırımlar olmuştur. Obama maksimum sayıdaki destekçiye ulaşabilmek için çevrimiçi platformlarda online reklamlar aracılığıyla kampanyasını tanıtmayı amaçlamıştır. Aşağıdaki infografikte de görüldüğü gibi Obama online reklamlar için 52 milyon dolarlık bir bütçe kullanırken MittRomney yalnızca 26 milyon dolar kullanmıştır (<https://pazarlamasyon.com/2012-abd-baskanlik-secimlerinin-sosyal-medya-yansimalari/>). Seçim sonuçları online reklam faaliyetlerinin seçim başarısı üzerindeki etkinliğini kanıtlar nitelikte olmuştur.

Şekil 3.6. Obama ve Romney'in Online Reklam Bütçelerin Karşılaştırılması

Kaynak: <https://pazarlamasyon.com/2012-abd-baskanlik-secimlerinin-sosyal-medya-yansimalari/>
Erişim Tarihi:04.02.2019

Seçim kampanyasını büyük ölçüde dijital platformlardan yürüten ve büyük bir başarı elde eden Obama seçimin sonulanmasın ardından Twitter hesabından aşağıdaki teşekkür fotoğrafını takipçileriyle paylaşmıştır. Seçim sürecinin ilk gününden beri sosyal ağlarla seçmenlere ulaşan ve desteklerini alan Obama bu paylaşımıyla bir nevi evrimii siyaset stratejisini taçlandırmış ve bunu tüm dünyayla paylaşmıştır.

şekil 3.7. Barack Obama’nın 2012 Seçimlerini Kazandıktan Sonra Twitter’den Paylaştığı Fotoğraf

Kaynak:<https://pazarlamasyon.com/2012-abd-baskanlik-secimlerinin-sosyal-medya-yansimalari/> Erişim Tarihi: 04.02.2019

Obama hem 2008 hem de 2012 Başkanlık seçimlerinde maksimum sayıdaki seçmene mümkün olan en hızlı, etkili ve maliyetsiz şekilde evrimii araçlarla ulaşmıştır. Kampanyalarının sonuçları sosyal medya mecralarının etkin kullanım stratejileriyle yakından ilişkilidir. Obama’nın yeni medya teknolojileri üzerinden uyguladığı seçim stratejileri hem daha düşük maliyet ile daha etkili seçim kampanyalarının y r t lmesini sağlamış hem de seçmen ve politikacı etkileşim açısından sürece şeffaflık katmıştır.

3.5.2. 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinde Yeni Medya: Erdoğan Örneği

10 Ağustos 2014 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde halk Cumhuriyet tarihinde ilk defa doğrudan Cumhurbaşkanı seçmek için sandıklara gitmiştir. Bu sebeple 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Türk siyasi tarihinde ayrı bir öneme sahiptir. Çalışma kapsamında seçimlerde dikkat çekici bir gelişme olarak Cumhurbaşkanı adaylarından Recep Tayyip Erdoğan'ın kampanya süresince yeni medya teknolojilerini aktif şekilde kullanması ve bunların seçim sonuçları üzerindeki yansımaları ele alınacaktır.

Erdoğan seçim süresince kampanyasının dijital ayağına büyük önem vermiş ve yeni medya teknolojilerini aktif biçimde kullanarak mümkün olduğunca fazla destekçiye ulaşmayı hedeflemiştir. BBC'nin haberine göre Erdoğan bu doğrultuda ülke genelinde tüm illerden birer sosyal medya sorumlusu belirlemiştir ve bu sorumlulara bağlı ilçe ve mahalle temsilcileri seçilerek yaklaşık 7 bin kişilik organize bir yeni medya ekibi kurulmuştur (BBC, 2014). Kampanya dâhilindeki çevrimiçi faaliyetler yeni medya teknolojilerine hakim bu büyük ve sistemli ekip tarafından yürütülmüştür.

Sosyal ağların etkileşimlilik özelliğinden maksimum düzeyde faydalanmayı amaçlayan ekip bu doğrultuda Erdoğan'ın "rte.com.tr" ve "milletinadami.com" adlı blogları üzerinden katılımı ve destekçi sayısını arttırmaya yönelik çevrimiçi bir takım çalışmalar yürütmüştür (Özgür ve Özgen, 2018:42). Bu çalışmalardan ilki ve belki de en önemlisi gönüllülerden oluşan bir ekip oluşturmak ve ekibin sosyal ağlar üzerinden yürüttüğü katılım faaliyetleriyle yeni gönüllülere ulaşmak olmuştur. Bu doğrultuda gönüllüler tarafından oluşturulan "erdogangonullusu.com" isimli web site Facebook, Twitter ve Youtube'da bulunan bağlantıları ile hızlı ve etkili biçimde yeni gönüllülere ulaşılmasını sağlamıştır (Göksu, 2018:134).

Erdoğan'ın yeni medya ekibinin gönüllülere yönelik yürüttüğü bir diğer çalışma "Gönüllü ol arkadaşına gönder" uygulamasıdır. Uygulamanın asıl amacı seçmenlerin yalnızca bireysel olarak değil sosyal çevrelerinin de gönüllülük faaliyetlerine katılmalarını sağlamaktır. Hâlihazırda gönüllü olanlardan arkadaşlarının e-posta

adreslerine Erdoğan'nın ekibi tarafından hazırlanmış şu metni göndermeleri istenmiştir: *“Demokratik, özgür ve güçlü bir Türkiye hedefine seninle beraber yürümek çok güzel olacak. Sesimizin birlikte daha gür çıkması için aşağıdaki linkten formumuzu doldurabilir ve bu linki arkadaşlarınla paylaşabilirsin. Bu yolculukta bizi yalnız bırakmadığın için en büyük teşekkürü sana gönderiyoruz”* (Özgür ve Özgen, 2018:44).

Erdoğan'ın kampanyası dâhilinde yeni medya teknolojileri üzerinden yürütülen katılım uygulamalarından bir diğeri “seninleyizerdogan.com” sitesidir. Uygulama ile Erdoğan'ın mitinglerine katılan seçmeler miting esnasında 360 derecelik açı ve yüksek çözünürlük kalitesi ile elde edilen görüntülere Facebook bağlantısı üzerinden kendilerini etiketleyebilmektedirler (Göksu,2018:134). Uygulamanın seçim kampanyası açısından en önemli getirisi seçmelerin kampanyayı sahiplenmeleri ve bu doğrultuda katılım faaliyetlerini arttırmaları olmuştur.

Bunların haricinde “rte.com.tr” bloğunda yer alan bazı linkler de Erdoğan'nın kampanyasına destekçi toplamak amacı ile hazırlanmıştır. “Daha Güçlü Olmamız İçin” ve “Birlikte Daha Güçlüyüz” linkleri Erdoğan'ın tüm sosyal ağlar üzerinden takip edilmesini ve kampanyaya yönelik belli sembol ve sloganların paylaşılmasını hedeflemiştir (Özgür ve Özgen,2018:43-44).

Tablo 3.7. Erdoğan’ın Seçim Sürecinde Kullandığı Sosyal Ağlara Dair Veriler

FACEBOOK	SAYI
Beğenme	6.810.464
TWİTTER	
Takipçi	5.023.808
Takip Ettiği	0
Tweet	3.387
Fotoğraf / Video	188
Katılış tarihi	Ağu.09
YOUTUBE	
Abone	11.090
Görüntülenme	4.021.817
Katılış Tarihi	Mar.14
INSTAGRAM	
Takipçi	91.236
Postlar	173

Kaynak: Ömer F. Özgür ve Ebru Özgen: “Obama Ve Erdoğan’ın Seçim Kampanyaları Örneğinde Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Analiz”, Uluslararası Hakemli İletişim Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı:18, 2018, s.41

Yukarıdaki tabloda yer alan verilere göre Erdoğan’ın kampanya sürecinde Facebook üzerinden neredeyse 7 milyon beğeni aldığı gözlenmektedir. Twitter’daki takipçi sayısı 5 milyonu aşkındır. Youtube verilerine bakıldığında Erdoğan’ın abone sayısının 12 bin civarında olduğu görülmektedir. Insagram’da ise 91 bini aşkın bir takipçi kitlesine sahiptir.En popüler sosyal ağlar üzerinden elden edilen bu verilere bakıldığında Erdoğan’nın kampanya sürecinde sosyal ağları aktif bir şekilde kullandığını söylemek mümkündür.

Tablo 3.8. Cumhurbaşkanı Adaylarının Medyada Haber Olarak Yer Alması

Cumhurbaşkanı Adayları	Çevrimiçi Haber Sayıları
Recep Tayyip Erdoğan	176.656
Ekmeleddin İhsanoğlu	72.860
Selahattin Demirtaş	25.765

Kaynak: <http://www.medyatakip.com.tr/temmuz-ayinda-siyaset-gundemie-cumhurbaskanligi-secimleri-vardi/devami/> Erişim Tarihi: 04.02.2019

Seçim kampanyaları süresince adayların elde ettikleri bağış miktarı kampanyalarının gidişatı ve seçim sonuçları açısından belirleyici bir öneme sahiptir. 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Erdoğan’a yapılan bağış miktarı 55 milyondan fazladır. Buna karşın diğer adaylardan İhsanoğlu 8.5 milyonluk bir bağış elde ederken Demirtaş’a ise 1.2 milyonluk bir bağış yapılmıştır (Dünya, 2014). Her ne kadar bağışların yüzde kaçının internet üzerinden elde edildiği açıklamasa da adayların online platformlarda varlık gösterme oranlarının toplanan bağış miktarı ile paralel olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.9. 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonuçları

Cumhurbaşkanı Adayı	Alınan Geçerli Oy sayısı	Alınan Oy oranı
Recep Tayyip Erdoğan	21.000.143	%51,79
Ekmeleddin İhsanoğlu	15.587.720	% 38.44
Selahaddin Demirtaş	3.958	%9,76
Genel Toplam	40.545.911	%100

Kaynak: <http://www.ntvmsnbc.com/id/25531804/> Erişim Tarihi:05.02.2019

Yukarıdaki seçim sonuçlarına yönelik yüzdeliklere bakıldığında Erdoğan’ın % 51.79 gibi büyük bir oy oranı ile seçimlerde galip geldiği görülmektedir. Elbette ki

seçim başarısını etkileyen ekonomik, toplumsal, politik birçok nedensellikten söz etmek mümkündür. Fakat Erdoğan ve ekibinin çevrimiçi platformlarda yürüttüğü çok çeşitli katılım uygulamaları ve elde edilen bağış miktarları göz önünde bulundurulduğunda seçim kampanyasının çevrimiçi platformlarda yürütölen kısmının sonuçlar üzerinde gözle görölür bir katkı sağladığı aşıkârdır.

Erdoğan Obama'nın 2008 ve 2012 seçimlerinde uyguladığı kampanya stratejisine yakın bir strateji benimsemiştir. Her iki politikacının da yeni medya teknolojilerini etkin biçimde kullandıkları seçim kampanyaları başarı ile sonuçlanmıştır.

Demokratik rejimlerin vazgeçilmez bir parçası olan siyasal seçimlerde yeni medya teknolojilerinin kullanılması seçmen ve politikacı etkileşimliliğı, dönüt alma ve düşük kampanya maliyeti gibi nedenselliklerle seçim sürecini seçmen, politikacı ve kampanya açısından olumlu yönde etkilemektedir. Politikacıların kendilerini daha iyi anlatabildiğı, seçmenlerin daha aktif konumlandırıldığı ve kampanyaların daha etkili bir şekilde yürütöldüğü siyasal seçimler yeni medya teknolojilerinin katkısı ile demokratik sistemin işleyiş süreçlerine daha işlevsel bir boyut getirmektedir.

SONUÇ

İletişim tarihinin başlangıcından bu yana medya ve toplum arasındaki çift yönlü ilişki farklı boyutlarda kendini göstermiştir. İletişim araçlarındaki gelişmeler toplumsal gelişimi beraberinde getirirken yeni toplumsal yapılanma ise iletişim alanındaki ilerlemenin bir sonraki adımını hazırlamıştır. Bilgisayar teknolojilerinin gelişmesi ve internetin icat edilmesiyle küresel ölçekte bir dönüşüm sürecini başlatan yeni medya teknolojileri medya ve toplum olguları arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkiye dair tüm alanları sarsıcı bir biçimde etkilemiştir.

Yeni medyanın toplumsal yaşamın tüm alanlarını kapsayan dönüştürücü etkisinin itici gücü bizzat bilginin kendisidir. Yeni iletişim teknolojilerindeki gelişmeler bilgi üzerindeki hâkimiyeti ve tekeli ortadan kaldırarak bilginin iletişim tarihinde hiç olmadığı kadar özgür ve bağımsız bir boyut kazanmasını sağlamıştır. Bilginin serbest dolaşımı ve zaman, mekân kısıtlılıkları olmaksızın herkes tarafından erişilebilir olması toplumsal yapılanmayı, iletişim faaliyetlerini ve bireyleri çok yönlü olarak etkilemiştir. Buna göre yeni medya teknolojilerinin enformasyon temelli en önemli sonuçları; bilginin merkezi güç olarak konumlandırıldığı enformasyona dayalı yeni toplumsal yapılanma, etkili iletişim süreçleri ve sorgulayan, üreten aktif bireyler olmuştur.

Yeni medya teknolojileriyle gelen dönüşüm süreci siyasal alanın bir parçası olarak demokrasiyi ve demokrasiye ilişkin alanları gözle görülür biçimde etkilemiştir. Günümüz dünyasının en yaygın yönetim modeli olan temsili demokrasiler işleyiş süreçlerine yönelik bir takım katılım ve meşruiyet sorunlarıyla karşı karşıyadır. Yeni medyanın siyasal alana ve demokratik süreçlere olan yansıması tam da bu noktada önem arz etmektedir. Geleneksel kitle iletişim araçları tek boyutlu yapılanmaları ve merkezîyetçi örgütlenmeleriyle demokratik rollerini tam anlamıyla yerine getirememektedir. Buna karşılık yeni medyanın ağa dayalı özerk yapılanması ve altyapısal donanımı ile demokrasinin uygulama alanlarına yönelik yansımaları dikkat çekicidir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde yeni medya ve demokrasi olguları arasındaki ilişki yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli üzerinden ele alınmıştır. Kamusal alan, özgür iletişim atmosferi, siyasal katılım, örgütlenme faaliyetleri ve seçim kampanyaları ekseninde konuya ilişkin kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışma sonucunda kuramsal çerçeve ile desteklenerek elde edilen bulgular ışığında yeni medya teknolojilerinin demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeline yönelik aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Yeni medyanın demokratik potansiyelinin tartışıldığı ilk kıstas kamusal alandır. Demokratik bir sistemin vazgeçilmez unsurlarından olan kamusal alan halkın kendini ilgilendiren meseleler üzerine görüş geliştirmek, kamuoyu oluşturmak özetle siyaset yapmak amacıyla etkileşime girdiği alanlardır. Antik Yunan'da insanların bir araya geldiği fiziksel mekanı temsil eden kamusal alan iletişim araçlarındaki gelişmelere paralel olarak fiziksel sınırların ötesine geçmiştir. Geleneksel kitle iletişim araçları ile yeni bir boyut kazanan bu olgu yeni medya teknolojilerinin ağa dayalı yapılanmalarıyla zamansal ve mekânsal sınırlılıklardan tamamen bağımsızlaşmıştır.

İnternet ve sosyal ağların küresel ölçekteki kullanım oranları göz önünde bulundurulduğunda yeni medyanın alternatif bir kamusal alan yaratma potansiyeli yadsınamaz bir gerçektir. Zira içinde bulunduğumuz teknoloji çağında insanlar ağ sistemleri üzerinden biraya gelmekte ve sosyalleşmektedir. Mevcut teknolojik olanaklarıyla neredeyse yüz yüze iletişime yakın bir etkileşim atmosferi sunan yeni medya platformları söz konusu özellikleriyle modern dünyanın yeni kamusal alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni medya teknolojilerinin ağa dayalı yapılanmaları ve teknolojik olanaklarıyla yarattığı alternatif kamusal alan:

- Kapsayıcıdır, toplumsal sınıf farkı gözetmeksizin tüm gruplara açık ve eşitlikçi bir yapıdadır.
- Erişilebilirdir, maliyetsiz yapısıyla büyük bütçelere gerek kalmadan yaygın erişim olanakları sunar.
- İnteraktiftir, yeni medya teknolojilerinin etkileşimlilik özelliği ile insanlar zaman mekan sınırlılığı olmaksızın bir araya gelebilir ve fikir alışverişinde bulunarak kamuoyu oluşturabilir.

- Bağımsızdır, devlet müdahalesinden uzak özgür ve bağımsız bir yapıdadır.
- Muhaliftir, egemen görüşün yanında muhalif görüşlerin de kendilerine bir yer bulabileceği çok sesli bir atmosfere sahiptir.
- Katılımcıdır, enformasyon erişimi ile siyasal katılımın önündeki yabancılaşma duygusunu ortadan kaldırır ve katılımı teşvik eder.

Yukarıda sıralanan özellikleriyle yeni medya teknolojileri geleneksel kamusal alanın zamansal ve mekânsal sınırlarının ötesine geçen, kamuoyunun etkileşimli süreçlerle belirlendiği dinamik ve canlı bir kamusal alan işlevi görmektedir. Yeni medyanın yarattığı bu alternatif kamusal alandaki canlılık ise demokrasiyi ve uygulama süreçlerini işlevsel boyutta etkilemektedir. Zira yabancılaşma duygusunun hâkim olduğu durağan bir kamusal alan zaman içinde demokrasiyi işlevsiz ve sözde bir sisteme dönüştürecektir. Bu noktada alternatif bir kamusal alan olarak yeni medya demokratik sistemin işlerliğine ve devamlılığına katkıda bulunmaktadır.

Yeni medyanın demokratik potansiyelini ortaya koymaya yönelik ikinci kıstas enformasyon ve özgür iletişim olanaklarıdır. Bilgiye erişme ve kendini ifade edebilme en temel insani haklardır. Yasalarla da güvence altına alınmış olan bu haklar demokratik bir sistemin ön koşuludur. Başka bir deyişle bir toplum bilgiye erişebildiği ve kendini ifade edebildiği ölçüde özgür ve aynı ölçüde demokratiktir.

Rıza ve hesap verme unsurları üzerine temellenen demokratik sistem halkın politik süreçten ve toplumsal gelişmelerden haberdar olmasını gerektirir. Bu noktada medyanın demokratik rolleri devreye girmektedir. Geleneksel medya neo liberal politikalar, tekelleşme ve politik çıkar kaygılarıyla demokratik işlevlerini tam olarak yerine getirmemektedir. Bu durum halkın doğru bilgiye erişmesini engellemekte ve bu da zincirleme bir yıkımı beraberinde getirmektedir. Zira kamuoyunun oluşması doğru bilgi akışına ve rasyonel müzakere süreçlerine bağlıdır. Enformasyonun hem kaynağı hem de aracı olarak yeni medya teknolojileri geleneksel medyanın mevcut kısıtlılıklarına karşı bilgi akışını sağlayan özgür ve şeffaf bir yapıdadır. Başka bir deyişle yeni medya geniş yelpazesi ile tek kaynağa bağlı kalmadan alternatif bilgilenme olanakları sunmaktadır.

İnternet ve mobil teknolojilerin yaygınlaşmasıyla yükselişe geçen yurttaş gazeteciliği faaliyetleri yeni medyanın enformasyon ve özgür iletişim olanaklarını ortaya koyan en somut örneklerden biridir. Ağlar üzerinden bizzat yurttaşların kendileri tarafından yürütülen bu faaliyetler halkı da haber üretim sürecinin bir parçası yapmakta ve ana akım medyanın bir takım kaygılarla üzerini örttüğü ya da çarpıttığı gerçeklerin su yüzüne çıkartılmasını mümkün kılmaktadır. Kesintisiz haber akışını sağlayan ve küresel ölçekli etkileşim olanakları sunan yeni medya ürünü olarak yurttaş gazeteciliği faaliyetleri:

- Haber alma ve ifade özgürlüğü sağlar.
- Ana akım medya ve hâkim güçlerin üzerinde bir denetim işlevi görür.

Söz konusu yetileriyle hem anayasal hakların kullanılması hem de kamu yararının gözetilmesi noktasında olumlu demokratik çıktıları olan yurttaş gazeteciliği faaliyetleri yeni medya teknolojilerin manipülasyona elverişli yapısı sebebiyle birtakım eleştirilerle karşılaşmıştır. Bu noktada bilgi kirliliğini önlemek ve doğru haber akışını sağlamak adına toplumsal sorumluluk bilinci ile hareket etmek büyük önem taşımaktadır. Yeni medya da diğer tüm teknolojilerde olduğu gibi ancak sorumluluk sahibi ellerde olumlu sonuçlar doğuracaktır. Bu noktada önemli olan mevcut faydayı maksimum düzeye taşıırken olası riskleri en aza indirme bilinci ile hareket edilmesidir.

Sonuç olarak yeni medya teknolojileri özgür iletişim olanaklarıyla çok sesli ve çoğulcu bir atmosferi beraberinde getirirken enformasyon yetisiyle de düşünen, sorgulayan haklarının ve gücünün farkında olan demokratik bir toplumsal yapılanmayı desteklemektedir. Özgürce düşüncelerini ifade edebilen aydın ve dinamik bir kitle ise işleyen bir demokratik sistemin en önemli dışlısidir.

Üçüncü kıstas siyasal katılım üzerinedir. Siyasal katılım sorunsalı temsili demokrasilerin uygulama alanlarına yönelik eleştirilerin başında gelmektedir. Vatandaşların belli seçim dönemleri dışında siyasal alana dahil olamamaları ve bunun uzun vadede demokrasiyi tek boyutlu ve işleviz bir sisteme dönüştüreceği düşüncesi bu eleştirilerin en önemli nedenleridir. Bu noktada yeni medya teknolojilerinin siyasal

katılımı teşvik edici ve kolaylaştırıcı işlevi demokratik sistemin işlerliği açınan önem arz etmektedir.

Geleneksel medyanın analog sistemlerinden farklı olarak ağ teknolojisinin hakim olduğu yeni medya teknik donanımı ve interaktif özelliği ile yeni ve çok çeşitli katılım olanakları yaratmaktadır. Çevrimiçi katılım faaliyetlerini karşılamak için kullanılan e-katılım kavramı yeni medyanın bu yetisinin bir sonucudur. Vatandaşlar, politikacılar, devlet kurumları ve sivil toplum örgütleri gibi çok geniş bir kullanıcı yelpazesine hizmet eden e-katılım faaliyetleri her bir aktöre amacı doğrultusunda katılım olanakları sunmaktadır. Söz gelimi bir yurttaş çevrimiçi söylem aracılığıyla katılımda bulunurken bir devlet kurumu ise e-kampanya üzerinden katılım gösterebilmektedir.

Yeni medya ve çevrimiçi katılım olanakları konusunda iki önemli nokta dikkat çekicidir. Birincisi sosyal medya platformlarının etkin katılım araçları olarak kullanılması diğeri ise çevrimiçi kamu hizmetleridir. Günümüz dünyasının etkili iletişim ortamlarından olan sosyal medya küresel ölçekli yaygın kullanım alanı ile siyasal katılımın bir mecrasıdır. Toplumsal sınıf farkı gözetmeksizin herkesin erişimine açık olan bu platformlarda insanlar resmi bir dile gerek kalmadan ve etkileşimli bir atmosferde katılımda bulunabilirler. Dijital aktivist eylemler, e-kampanyalar, politik paylaşım ve söylemler bu platformlarda yürütülen çevrimiçi katılım etkinliklerinden sadece bazılarıdır.

Konuya ilişkin bir diğeri önemli nokta olan çevrimiçi kamu hizmetleri ise yeni medyanın siyasal katılım faaliyetleri içindeki yeri hakkında önemli ipuçları vermektedir. E-devlet ve e-belediye gibi uygulamalar yurttaşların kamusal konularda bilgilendirilmesi ve devletle kamu arasında olması beklenen karşılıklı yönetim anlayışına katkıda bulunması açısından önemlidir. E-dilekçe ise kamunun talep ve beklentilerin mümkün olan en hızlı ve kolay biçimde yetkili mercilere iletilmesini sağlamaktadır. Bu uygulama aynı zamanda belli hak ve taleplerin gerine getirilmesi noktasında etkili bir yaptırım aracına da dönüşebilmektedir. Başka bir deyişle belli sayının üzerindeki e-dilekçeler yönetimi istendik yönde harekete geçirebilecek

potansiyele sahiptir. Bu noktada mevcut olanakları göz önünde bulundurulduğunda yeni medya teknolojilerinin katılım faaliyetlerinde kullanılması:

- Siyasal katılımın önündeki zaman ve mekân engelini kaldırır.
- Siyasal katılımı sınıfsız bir boyuta taşır.
- Katılımda sürekliliği sağlar.
- Etkileşimlilik özelliği ile katılımı rasyonel müzakere süreçlerine dayandırır.
- Katılımı kolaylaştırır ve teşvik eder.

Yeni medya çevrimiçi katılım olanaklarıyla bir yandan temsili demokrasinin işleyiş süreçlerine yönelik aksaklıklara çözüm geliştirirken diğer yandan katılımcı atmosferi ile aktif yurttaş modelini beraberinde getirmektedir. Kendisini siyasal sistemin bir parçası olarak gören yurttaş toplumsal konularda daha istekli bir tutum sergileyerek yönetim sürecine dâhil olmaya çalışacaktır. Demokratik perspektiften bu durumun en önemli çıktısı ise karşılıklı yönetim anlayışının hayat bulmasıdır.

Sonuç olarak yeni medyanın siyasal katılım faaliyetleri içindeki yeri onu bir demokratikleşme aracına dönüştürmektedir. Zira katılımın yolunu açmak, kamunun siyasal yabancılaşma sorununa çözüm geliştirmek bu teknolojilerin demokratik potansiyellerini ortaya koyan en önemli özelliklerindendir.

Dördüncü kıstas örgütlenme faaliyetleri üzerinedir. Toplumsal hareketler demokratik bir sistemin çok sesliliği ve dinamizmi açısından kritik bir öneme sahiptir. Demokratik bir hak olarak örgütlenme ve protesto hakkı ise ancak demokrasi kültürü gelişmiş ve çoğulcu sistemlerde söz konusudur. Bu noktada yeni medyanın kültür, kimlik ve demokratik hak arayışları üzerine temellenen yeni toplumsal hareketler içindeki kullanımı bu teknolojilerin demokratik boyutlarını ortaya koyan bir başka etmen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yeni medya ağ teknolojileri ile benzer görüşteki grupları hızlı ve etkili bir şekilde bir araya getirirken bu gruplar arasında ulusal ve uluslararası ölçekte bir etkileşimi de mümkün kılmaktadır. Bu yetisiyle toplumsal hareketlerin ilk evresi olan örgütlenme basamağını kolaylaştıran yeni medya mevcut kaynakların en etkili biçimde kullanılması ve yeni kaynakların edinilmesi noktasında da oldukça işlevseldir. Para,

insan ve duygu gibi maddi ve manevi kaynaklarının edinilmesi ve yenilenmesi buna örnek olarak verilebilir.

Yeni medyanın gündem oluşturma yetisi bu teknolojilerin toplumsal hareketler içindeki belirleyici ve yönlendirici etkisinin bir diğer kaynağıdır. Sosyal ağlar üzerinden organize olan ve harekete geçen gruplar çevrimiçi platformlar aracılığıyla seslerini duyurabilmekte ve olası iktidar diktasına karşı bir faaliyet alanı bulabilmektedir. Bu noktada geçtiğimiz yıllarda dünya genelinde ses getiren Arap Baharı, Wall Street Hareketi vb. gibi dijital platformların etkin olduğu sosyal hareketler dikkat çekicidir. Ekonomik eşitsizlikler, dikta rejimi ve bozuk adalet sistemine karşı küresel ölçekli bir gündem yaratan bu hareketler demokratik hak arayışı noktasında sosyal ağların etkinliğini gözler önüne seren örneklerdir. Bu durumdan hareketle yeni medya teknolojilerinin toplumsal hareketlerde ve örgütlenme faaliyetlerinde kullanılması:

- İktidar diktasına karşı hareket alanı sunar.
- Muhalefet hakkına hayat verir.
- Örgütlenme faaliyetlerini kolaylaştırır.
- Mevcut kaynakların etkin kullanılmasını sağlar.
- Toplumsal hareketi dünya gündemine taşır.
- Sivil toplumu canlandırır.

Yukarıda sıralan olanaklar demokrasinin baskı ve dayatmalara karşı direnç gösterebilmesi ve kamunun beklentilerine cevap verilebilmesi adına büyük önem taşımaktadır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken önemli husus yeni medya teknolojilerinin örgütlenme faaliyetleri içindeki manipülasyon olasılığıdır. Hızlı haber akışı toplumsal hareketin içeriğine yönelik yanlış bilgilenmeye yol açabileceği gibi kitlesel potansiyeli de kötü niyetli ellerde demokrasi karşıtı eylemlere yol açabilir. Hareketin yönü ve sonuçları üzerinde oldukça etkili olan bu teknolojiler toplumsal sorumluluk bilinci ile kullanılma koşulu ile demokrasi açısından söz konusu olumlu sonuçları doğuracak aksi halde bir tehdit unsuru olmaktan öteye gidemeyecektir.

Yeni medya teknolojilerinin demokratik potansiyeline yönelik son kıtas siyasal seçim kampanyalarıdır. Temsili demokrasilerin en önemli katılım etkinlikleri olan

siyasal seçimler geçtiğimiz on yıllık süre zarfında yeni iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden gözle görülür biçimde etkilenmiştir. Önceleri geleneksel iletişim araçları üzerinden yürütülen siyasal iletişim faaliyetleri bu teknolojilerin küresel ölçekli yaygın kullanım pratiklerine bağlı olarak büyük ölçüde dijital ortama taşınmıştır. İletişim ortamındaki bu değişimin seçim kampanyalarının hem süreç hem de sonuçları üzerinde yansımaları olmuştur.

Çevrimiçi siyaset anlayışının kapılarını aralayan Barak Obama'nın 2008 Başkanlık seçimlerinde yeni medya teknolojilerini etkin bir biçimde kullanması ve seçim kampanyasını büyük oranda dijital platformdan yürütmesi bu anlamda bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Yeni medyanın sunduğu tüm etkileşimli iletişim olanaklarından en verimli şekilde faydalanan Obama seçim süresince sosyal ağlar üzerinden büyük kitlelere ulaşarak katılım ve destek çağırısında bulunmuştur. Seçmenlerle çevrimiçi ortamda doğrudan etkileşime de giren Obama kampanyasının dinamizmi açısından interaktif bir strateji izlemiştir. Nitekim 2008 yılı seçim sonuçları bu stratejinin olumlu çıktılarını kanıtlar niteliktedir. 2012 Başkanlık seçimlerine gelindiğinde ise Obama yine sosyal ağlar üzerinden kampanyasının dijital ayağına ağırlık vererek destekçilere ulaşmıştır. Obama'nın 2012 seçim başarısı bir nevi 2008 yılından beri yürüttüğü çevrimiçi siyasetin bir meyvesidir.

Ülkemizde ise 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimleri yeni medya teknolojilerin aktif kullanımı noktasında önem arz etmektedir. Cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan Obama'nın kampanya stratejisine yakın bir strateji izlemiştir. Profesyonel ve geniş bir ekip tarafından yürütülen çevrimiçi kampanya faaliyetleri seçim sonuçları üzerinde etkili olmuştur ve Erdoğan rakiplerinden daha geniş bir destekçi kitlesine ulaşmıştır.

Hem dünyadan hem de ülkemizden verilen örneklerle baktığımızda yeni iletişim teknolojilerinin modern çağın seçim faaliyetlerini ve sonuçlarını gözle görülür biçimde etkilediği bir gerçektir. Buna göre yeni medya teknolojilerinin siyasal seçim kampanyalarında yer alması:

- Politikacı ve seçmen etkileşimine olanak tanır ve katılımın önündeki bürokratik duvarı inceltir.

- Kampanya sürecine ilişkin geri bildirim olanağı sunar.
- Seçim sürecine şeffaflık katar.
- Politikacının mesajını daha etkin bir şekilde iletmesine olanak tanır.
- Kampanya maliyetlerini düşürür.

Yukarıdaki olanaklardan yola çıkarak yeni medya teknolojilerinin siyasal seçim kampanyalarında kullanılmasının demokrasi açısından en büyük katkısı siyasal seçimlerin etkin, şeffaf ve katılımcı bir atmosferde yürütülmesini sağlamasıdır. Unutulmamalıdır ki temsili demokrasilerin işlevsellik göstermesi etkili seçim ve katılım süreçleriyle doğrudan ilişkilidir.

Sonuç olarak yeni medya teknolojilerinin alternatif ve canlı bir kamusal alan işlevi görmesi, özgür iletişim atmosferiyle haber alma ve ifade özgürlüğünü sağlaması, siyasal katılımı kolaylaştırması, baskı ve diktaya karşı muhalefet olanakları sunması ve siyasal seçimlere şeffaf ve katılımcı bir boyut kazandırması bu teknolojilerin demokratik sistemi işlevselleştirme potansiyellerini ortaya koyan en belirgin özellikleridir. Bu özelliklerden yola çıkarak yeni medya ve demokrasi ilişkisinin büyük ölçüde yapıcı ve tamamlayıcı unsurlar üzerine inşa edildiği sonucuna varmak mümkündür. Konuyla ilgili uzmanların da belirttiği gibi yeni medyanın manipülatif yönü küçümsenmeyecek kadar önemli bir husustur. Bu noktada önemli bir güç odağı olan yeni medya teknolojilerinin kamu yararı ve toplumsal sorumluluk bilinci ile kullanılması elzemdir. Bu şartlar sağlandığı müddetçe yeni medya teknolojilerinin mevcut yapıcı potansiyeliyle demokrasinin 21. yüzyıldaki gelişimine katkıda bulunacağı ve demokratik süreçlere işlevsel bir boyut getireceği ortadadır.

KAYNAKÇA

- ABBATE, Janet: **Inventing The Internet**, London, England, The MIT Press Cambridge, 1999.
- ADALI, Eşref: **Mikroislemciler Mikrobilgisayarlar**, Birsen Yayınevi, İstanbul, 1998.
- AKALIN, Ahmet: Radyo ve Televizyon Teknolojilerindeki Gelişmelerin Hukuki Düzenlemelere Etkisi, Uzmanlık Tezi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara, 2011.
- AKYOL, Mevlüt: “Seçim Kampanyalarında Sosyal Medya Kullanımı: Facebook ve 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:14, Sayı:55, 2015, s. 98-114.
- ALCATEL & LUCENT: New Communication Behaviours in a Web 2.0 World, 2008. (Çevrimiçi) https://images.tmcnet.com/online-communities/ngc/pdfs/multimedia/whitepapers/Communication-Behavior-in-a-Web2-0-World_ALU.pdf, 24 Aralık 2017.
- ALGÜL, And; ÜÇER, Neda: **Yeni Medya’da Demokrasi**, Konya, Literatürk Yayınları, 2013.
- ALTHUSSER, Louis: **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000.
- ALTINKÖK, Serhat: “Müzakereci Demokrasi ve Uygulama Yöntemi Olarak Vatandaş Jüriler Yaklaşımı”, **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sayı:6, 2015, s.1-39.
- ALTUNBAŞ, Fuat: Sosyal Medya Ve Toplumsal Olaylar: Gezi Parkı Olayları (Çevrimiçi), https://www.academia.edu/6604502/SOSYAL_MEDYA_VE_TOPLUMSAL_OLAYLAR_GEZ%C4%B0_PARKI_OLAYLARI_Social_Media_and_Riots_Case_Study_of_Gezi_Park_Demonstration_ 25 Ocak 2019

- America's Founding Documents: Declaration of Independence: A Transcription, (Çevrimiçi), <https://www.archives.gov/founding-docs/declaration-transcript>, 15 Şubat 2018.
- ARENDT, Hannah: **İnsanlık Durumu**, Çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul, İletişim Yayınları, 2012.
- ARIK, Emel: “Yurttaş Gazeteciliğinin Günümüzdeki Görünümü: Twitter Gazeteciliği Örneği”, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, Sayı:36, Bahar 2013, s.273-287
- ARSLAN, Abdullah: “Fransız Devrimi ve 1789 Fransız Yurttaş ve İnsan Hakları Bildirisi” **Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Birikimleri 4**, 2013 içinde 9-28.
- ARVAS, İbrahim Sena: “Basında Sosyal Sorumluluk Anlayışı Bağlamında Günümüz Türkiye’sindeki Özdenetim Uygulamaları”, **Erciyes İletişim Dergisi**, Cilt:2 Sayı:2, 2011 s.82-92
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Avrupa Antlaşmaları Serisi, No. 5, Council of Europe Publishing, (Çevrimiçi), <http://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf> 2 Şubat 2018
- AYBAY, Rona: **Açıklamalı İnsan Hakları Evrensel Bildirisi**, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, No. 5, 2006.
- AYDOĞDU, Ü. Raşit, KARAMUSTAFAOĞLU, Orhan, BÜLBÜL M. Şahin: “Akademik Araştırmalarda Araştırma Yöntemleri ile Örneklem İlişkisi: Doğrulayıcı Doküman Analizi Örneği”. **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi** Yıl: 2017, Sayı:30, s.556-565.
- AYFER, Can Uğur: **Kim Korkar Hain Bilgisayardan?**, Pusula Yayıncılık ve İletişim, İstanbul, 1998.
- AYTEKİN Mesut, ÇİL Serdar: Yeni Medya ve Demokrasi İlişkisi (Çevrimiçi) https://www.google.com.tr/?gfe_rd=cr&ei=T65kWO6dJIWO8QfRkqmADA#q=yeni+medya+ve+demokrasi+ili%C5%9Fkisi 22 Aralık 2017
- AYTEKİN, Mesut: **Yenilenen Medya**, Kocav Yayınları, İstanbul, 2014.

- BABACAN, M. Emin: “Sosyal Medya Sonrası Yeni Toplumsal Hareketler”, **Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:4 Sayı:1, 2014 s.135-160
- BALDİNİ, Massimo: **İletişim Tarihi** Çev. Gül Batuş, İletişim Yayıncılık Gazetecilik, Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul, 1996.
- BARBER, Benjamin: **Güçlü Demokrasi: Yeni Bir Çağ için Katılımcı Siyaset**, Çev. Mehmet Beşikçi, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1995.
- BBC
Cumhurbaşkanı Adaylarının Sosyal Medya Kampanyaları, (Çevrimiçi)
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/08/140806_sosyalmedya_secim 23 Mart 2019
- BELL, Daniel: **The Coming of Post-Industrial Society**. A Venture in Social Forecasting, New York, Basic Books, 1973.
- BENHABIB, Seyla: **Democracy and Difference**, New Jersey, Princeton University Press, 1996.
- BENJAMIN, Walter: **Pasajlar**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1993.
- BİCAN, Şahin: **Liberal Demokrasinin Temelleri: Güncel Demokrasi Tartışmaları**, Oreon Yayınları, Ankara, 2008.
- Bilgisayarın İcadı ve Tarihi Gelişim Süreci (Çevrimiçi)
<http://www.teknokoliker.com/2013/06/bilgisayar-icadi-gelisim-sureci.htm> 13 Aralık 2017
- BRIGGS, Asa, BURKE, Peter: **Medyanın Toplumsal Tarihi**, Çev. İbrahim Şener, İzdüşüm Yayınları, İstanbul, 2004
- BOSTANCI, Mustafa: Sosyal Medya ve Siyaset, Palet Yayınları, Konya, 2015.
- BUECHLER, M. Steven: “New Social Movement Theories” **The Sociological Quarterly**, 36 (3), 1995. s.441-464.
- Büyük Mühendisler 2: TMMOB EMO Ankara Şubesi Haber Bülteni 2017/4 (Çevrimiçi), http://www.emo.org.tr/ekler/9f9df6233db7e68_ek.pdf?dergi=1120 28 Aralık 2017

- CANDAN, B. Rabia: **Demokrasi Yolunda Bir Adım Olarak Radikal Demokrasi Kuramları**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2015.
- CASTELLS, Manuel: “The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks and Global Governance”, **The Annals of the American Academy of Political and Social Science**, V.116/1, 2008, p. 78-93.
- CASTELLS, Manuel: The Information Age Economy, Society, and Culture Volume I, **The Rise of The Network Society**, Second Edition, 2010.
- CİVELEK, Jale: “Fransız Bildirisi Ve 1948 Evrensel İnsan Hakları Bildirisi”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, Cilt: 9, Sayı:1, 1989, s.1-9.
- COHEN, John.: **Yeni Teorik Paradigmalar ve Sosyal Hareketler**, Çev. K. Çayır, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 1999.
- ÇAKMAK **Siyasal İletişim, İdeoloji ve Medya İlişkisi**, Kriter Yayınları, İstanbul, 2008.
- KILIÇASLAN, Emine: **Siyasal İletişim, İdeoloji ve Medya İlişkisi**, Kriter Yayınları, İstanbul, 2008.
- ÇELEBİCAN, Özcan: “Roma Egemenliği: Yurttaşlık ve Kölelik”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı:1, Cilt:43, s.299-311, 1993. (Çevrimiçi), 13 Nisan 2018 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/299/2787.pdf>
- ÇOLAK D., Çağrı: “Yeni Toplumsal Hareketlere “Yeni” Niteliği Kazandıran Özellikler Üzerine Bir Değerlendirme”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 6, Mart 2016, s.529-537.
- ÇULHA ZABCI, Filiz: **Siyasal Kuramda Kamusal Alan Sorunsalı: Habermas ve Arendt**, Yayınlanmamış Doktora Çalışması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.
- DAHL, Robert A.: **On Democracy**, Yale University Press, New Haven & London, 1998.
- DECEMBER, John: “Units of Analysis for Internet Communication”, **Journal of Communication** Cilt. 46 Sayı:1, 1996 s.14-39

- DEMİR, Nesrin: “Demokrasinin Temel İlkeleri ve Modern Demokrasi Kuramları”, **Ege Akademik Bakış**, 10(2) 2010, s.597-611.
- DENNING, J. Peter: The ARPANET After Twenty Years, RIACS Technical Report TR-89.38 (Çevrimiçi)
<https://ntrs.nasa.gov/archive/nasa/casi.ntrs.nasa.gov/19920002477.pdf> 19 Aralık 2017
- DERDİMAN, Cengiz: **Anayasa Hukuku**, Aktüel Yayınları, Ankara, 2013
- Dünya.Com, Haber: (Çevrimiçi),
<https://www.dunya.com/gundem/cumhurbaskani-adaylari-bagis-miktarlarini-acikladi-haberi-254059> 19 Ocak 2019
- Elçin, A. Bora: Küreselleşmenin Tarihçesi, Ankara, 2012. (Çevrimiçi)
<https://docplayer.biz.tr/746102-Kuresellesmenin-tarihcesi-a-bora-elcin.html> 05 Ocak 2018
- ER, Mücahit: Demokrasinin Tarihi Gelişimi, 2014, (Çevrimiçi),
http://www.academia.edu/9351933/Demokrasinin_Tarihi_Geli%C5%9Fimi , 12 Mart 2018.
- Etimoloji Türkçe: (Çevrimiçi)
<https://www.etimolojiturkce.com/arama/MED%C4%B0A>, 22 Ocak 2018
- FİDLER, Rogers: **Mediamorphosis, Understanding New Media**, California: Sage Publications, 1997.
- GANE, Nicholas, BEER, David: **New Media And The Key Concepts**, Berg Pub. Oxford, New York, 2008.
- GENÇER, Yeliz: “Sosyal Medya Ağlarında Örgütlenme: Dijital Aktivizmin Toplumsal Dönüşüme Yansımaları”, **E-Journal Of Intermedia**, Cilt:2, Sayı:2, 2015 s.505-522
- Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Birikimler-V Hukuk Vakfı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Aralık 2016.

- GORMAN, Lyn,
MCLEAN, David: **Media and Society in the Twentieth Century: A Historical Introduction**, Oxford: Blackwell Publishing, 2003.
- GÖKSU, Oğuz: “10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi: Siyasal Kampanyaların Yeni Medya Boyutunun Analizi”, **Turkish Studies İnt. Academic Journal**, Vol.13, 2018, 123-140.
- GÖRAL, Mehmet: “Spor Basını Ahlakı”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2015, s.1-20. (Çevrimiçi), <http://dergipark.gov.tr/dpusbe/issue/4750/65262>
- GÖZE, Ayferi: **Siyasi Düşünceler ve Yönetimler**, İstanbul, Beta Yayınları, Genişletilmiş 12. Bası, Ekim 2009.
- GÖZÜBÜYÜK, A., Şeref: **Anayasa Hukuku ve Anayasa Metni**, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları, 1997.
- GRAHAM, Felsen S.: “Is Occupy Wall Street the Tumblr Revolution?” GOOD: Technology, 2011. (Çevrimiçi), <http://www.good.is/post/is-occupy-wall-street-the-tumblr-revolution>, 29 Ocak 2019.
- GRUICKSHAK, Peter: “e-Petitions: democracy and partisipation”, 22 June 2009, (Çevrimiçi), <http://spartakan.wordpress.com/2009/06/22/democracy-participation-and-e-petitions>, 09 Mayıs 2018
- GÜNDOĞDU, Hakan Gökhan: “Yerel Yönetimlerde Çalışanların E-Demokrasi ve E-Katılım Algısına İlişkin Bir Araştırma: Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 55, Ocak 2018 s.1-16.
- GÜNGÖR, Nazife: **İletişim Kuramlar Yaklaşımlar**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2016.
- GÜRBÜZ, Gökhan: **Sosyal Medya ve Demokrasi İlişkisi: Türkiye’de Sosyal Medyanın Katılımcı Demokrasiye Etkisi Üzerine Bir Alan Araştırması**, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.

- GÜRBÜZ, Mehmet: SSCB'nin Dağılmasıyla Bağımsızlığına Kavuşan Ülkelerde Ortalama Yaşam Süresi ile Sosyo-Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkiler, (Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/915/11410.pdf>, 18 Nisan 2018.
- HABERMAS, Jorgen: **Kamusallığın Yapısal Dönüşümü** Çev. Tanıl Bora ve Mithat Sancar, İstanbul, İletişim Yayınları, 2010.
- HABERMAS, Jorgen: **“Kamusal Alan”** Ed.: Meral Özbek, Hil Yayınları, İstanbul, 2004.
- HABERMAS, Jorgen: **İletişimsel Eylem Kuramı**, Çev. Mustafa Tüzel, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2001.
- Hootsuite and We Are Social: (Çevrimiçi) <https://datareportal.com/reports/digital-2019-global-digital-overview>, 02 Şubat 2019.
- HORKHEIMAN, Max, **Aydınlanmanın Diyalektiği**, Çev. O. Koçak, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 1996.
- ADORNO, T. W. **HUKUK** <http://hukukbook.com/aydinlanma-cagi/> (Çevrimiçi), 2 Mart 2019
- ANSİLOPEDİSİ: **IRVING Fang: A History of Mass Communication**, Six Information Revolutions, Boston, Focal Press, 1997.
- İNALCIK, Halil: Rönesans Avrupası Türkiye'nin Batı Medeniyetleriyle Özdeşleşme Süreci, 2011 (Çevrimiçi) https://www.academia.edu/32120128/Halil_Inalcik_-_Ronesans_Avrupasi.pdf 23 Haziran 2018
- İPEK, Aydın: “Ulus Egemenliği ve Halk Egemenliği Karşılaştırması e Yeni Anayasa İçin Halk Egemenliği Önerisi” **Dumlupınar Üni. Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:20, 2008,s. 211-221.
- İRVAN, Süleyman: “Normatif Medya Kuramları”, **İletişim Dergisi**, Sayı:1-2, 1994, s. 211-230 (Çevrimiçi), 01 Kasım 2018 https://www.researchgate.net/publication/323120722_Normatif_Medya_Kuramlari

- KARKIN, Naci: "e-Katılım Kavramı ve Süreci: Kamu Siyasal Oluşum Sürecine Vatandaş Katkısının Olabilirliği". **Sosyoekonomi Dergisi**, Cilt:17, Sayı:17, 2012, s.41-62.
- KERESTECİOĞLU, İnci: "Feminizm Tartışmaları" 8, **Feminizm Tartışmaları**, İstanbul, Amargi Yayınevi, 2011, s.157-174.
- KILIÇASLAN, ÇAKMAK, Emine: **Siyasal İletişim: İdeoloji ve Medya İlişkisi**. İstanbul, Kriter Yayınları, 2008.
- KIRIK, Ali Murat: **Etkileşimli Televizyon**, E Yayınları, İstanbul, 2010.
- KIRIK, Ali Murat: "Arap Baharı Bağlamı'nda Sosyal Medya-Birey Etkileşimi ve Toplumsal Dönüşüm", **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum**, Cilt:1 Sayı:3, Kış 2012, s.87-99.
- KIŞLALI, A. Taner: **Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, İmge Kitabevi, Ankara, 2003.
- KÖKER, Levent: **Demokrasi Üzerine Yazılar**, Ankara: İmge Kitabevi, 1992
- KÖSELERLİ BERKMAN, Berna: "Yeni Medya Ortamının Yeni Kamusal Alan Olarak Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme", **Humanities Sciences**, 12 (1), 2017, s. 51-64.
- KUTLU, T. Özkan, BEKİROĞLU, Onur: "Türkiye'de Yurttaş Gazeteciliği Bağlamında İnternet Haberciliği: Bianet Örneğinde Kentsel Dönüşüm Projesiyle İlgili Haberlerin Analizi", **Selçuk İletişim Dergisi** Cilt:6, Sayı:2, 2010, s.254-269.
- KÜÇÜKCAN, Umut: "Frankfurt Okulu Ve Kitle Kültürü Çalışmaları", **Kurgu Dergisi**, Sayı:19, 2002, s.257-269.
- LACLAU, E, ve MOUFFE, C.: **Hegemonya ve Sosyalist Strateji**, Çev. A. Kardam, İstanbul, İletişim Yayınları, 2012.
- LARRAİN, G.: **İdeoloji ve Kültürel Kimlik**. Çev. N. Domaniç, İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1995.
- LİLLEKER, Darren: **Siyasal İletişim Temel Kavramlar**, İstanbul, Kaknüs İletişim, 2013.

- LYN Gorman ve David McLean: **Media and Society in the Twentieth Century, A Historical Introduction**, Oxford: Blackwell Publishing, 2003.
- MACHINTOSH, A, WHYTE, A.: "Towards An Evaluation Framework For e Participation". **Transforming Government: People, Process & Policy**, 2 (1), 2008, s.16-30.
- MANOVICH, Lev: **The Language of New Media**, Cambridge: MIT Pres, 2006.
- MARCUSE, Herbert: **Tek- Boyutlu İnsan**, Çev. Aziz Yardımlı, İstanbul, İdea Yayınevi, 2010.
- MAYFIELD, Antony: What is socil media? (Çevrimiçi)
http://www.icrossing.com/uk/sites/default/files_uk/insight_pdf_files/What%20is%20Social%20Media_iCrossing_ebook.pdf bu adresten 13 Ocak 2018
- MCCARTHY, John D., MAYER N. Zald: "Recourse Mobilization and Social Movements: A Partial Theory." **Journal of American Sociology**, 1977 s.1212-41.
- McLUHAN, Marshall: **Medium is The Message**, USA, BantaM Books, 1967.
- McLUHAN, Marshall: **Gutenberg Galaksisi**, Çev. Gül Çağalı Güven, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2001.
- MELVIN L. DeFleur, EVERETTE E.Dennis: **Understanding Mass Communication**, Boston, Houghton Mifflin Company, 1996.
- MERİÇ, Övünç: Dijital Demokrasi: Türkiye’de Yeni Medya Ve Siyasal Katılım, Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.
- MİŞ, Nebi: Dijital seçim kampanyası ama nasıl? (Çevrimiçi),
<https://www.setav.org/dijital-secim-kampanyasi-ama-nasil/>
09 Ocak 2019
- NACAK, Osman: “Temsili Demokrasinin Sorun Alanları ve Çözüm Noktasında Yeni Bir Model: Katılımcı Demokrasi”, **Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 32, 2014 Bahar, 194-214 , (Çevrimiçi),

<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/217199> 20

Mayıs 2018

- O' SULLIVAN, Noel: “Hannah Arendt: Eski Yunan Özlemi ve Endüstri Toplumu”, **Çağdaş Siyaset Felsefecileri**, Çev. Gülayşe Koçak, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1994, s. 223-245.
- O' REILLY, Tim: “Whats’s web 2.0, Design Patterns and Business Models for The Next Generation of Software”, **Communications & Strategies**, 2007, s. 17-37.
- O'REILLY, Tim: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software, (Çevrimiçi), <https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html> 4 Ocak 2018
- OLDENBURG, Ray: **The Great Good Place**, Cambridge, MA: Da Capo Press 1999.
- OLGUN BİÇER, Hülya: “Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett’in Kamusal Alan Yaklaşımları”, **Sosyolojik Düşün**, C.2 Say.1, 2017, s.45-54.
- ÖNDER, Tuncay: **Yeşil Siyaset**, Ankara, Lotus Yayınevi, 2008.
- ÖNER, Şerif: “Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algılamaları”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 10 (2), 2001, 51-67.
- ÖRSELLİ, E., BARAKÇI, E., KARABULUT, N.: “E-Demokrasiyi E-Katılım Üzerinden Okumak: Kavramsal Bir Analiz” **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 6, Sayı:14, 2018, s.108-127.
- ÖZBEK, Meral: **Politik Kamusal Alan ve Kolektif Yaratıcılık**, Kamusal Alan, İstanbul, Hil Yayınları, 2004.
- ÖZÇAĞLAYAN, Mehmet: “Gazetelerin Gelişimi ve Gazeteciliğin Geleceği (Yeni Teknolojiler ve Medya Ekonomisi Açısından Genel Bir Değerlendirme)”, **Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi**, 2008, s.131-159.

- ÖZER İNCE, Esra: İfade Özgürlüğü Ve Demokrasi Bağlamında Türkiye’de Sosyal Medya, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- ÖZGEN, Murat: **Gazetecinin Etik Kimliği**, , Set Systems Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- ÖZGÜR, Ömer Faruk, “Obama Ve Erdoğan’ın Seçim Kampanyaları Örneğinde Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Analiz”, **Uluslararası Hakemli İletişim Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı:18, 2018, s.25-53.
- ÖZGEN, Ebru:
- RAWLS, Jhon: **Siyasal Liberalizm**, Çev. Mehmet Fevzi Bilgin, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007.
- SÆBØ, Ø. , ROSE, J., “The shape of eParticipation: Characterizing an emerging research area”, **Government Information Quarterly**, XXV, 3, 2007, s. 400–428.
- FLAK, L:
- SALEM, Fadi: “Social Media in the Arab World: Influencing Societal and Cultural Change?”, **Arab Social Media Report**, Vol 2, No:1, 2012, s.1-24.
- SANFORD, C., ROSE, "Characterizing e-Participation". **International Journal of Information Management**, 27(6), 2007, s. 406-421.
- J:
- SAYIMER, İdil: “Yeni Medya Ortamlarında Ağlar Oluşturan Toplumsal Hareket Deneyimleri”, **Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi (EJOIR)** C.2, Ağustos 2014, s.98-112.
- SCHMIDT, G. **Demokrasi Kuramlarına Giriş**, Çev. Köktaş, M. Emin, Ankara, Vadi Yayınları, 2002
- Manfred:
- SENNETT, Richard: **Kamusal İnsanın Çöküşü**, Çev. Serpil Durak Ve Abdullah Yılmaz. İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2010.
- SHIRKY, Clay: **Here Comes Everybody: The Power of Organizing Without Organizations**, New York, Penguin Press, 2008.
- SHIRKY, Clay: “The Political Power of Social Media.” **Foreign Affairs** Volume 90-1, 2011, s.28-41.
- SÖNMEZ, Nevzat: **Anayasa Hukuku**, Seçkin Yayınları, Akara, 2013.

- STEWART, C.J,
CASH, W.B:
ŞAHİN, Ömer:
ŞEN, Fulya, ŞEN,
Furkan:
TANNENBAUM,
Donald &SCHILTZ,
David:
Tarihi Olaylar:
TİMİŞİ, Nilüfer:
TOFFLER, Alvin:
TOKGÖZ, Oya:
TOURAİNE, Alain:
TRAINOR, Timothy
N., KRASNEWICH,
Diane:
TUNÇ, Hasan:
TUTAR, Hasan:
TÜRK DİL
KURUMU:
- Interviewing: Principles and Practices**,4th Edition,
Dubuque, IQ: Wm. C. Brown Pub. 1985.
Medya ve Demokrasi, TBMM Basımevi TBMM Kültür,
Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2012.
“Sosyal Medya, İletişim Hakkı ve İfade Özgürlüğü Üzerine
Bir Değerlendirme”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:17, Sayı:2, 2015, s.122-
136.
Siyasi Düşünce Tarihi Filozoflar ve Fikirleri, Çev. Fatih
Demirci, Ankara, Adres Yayınları, 2007.
Berlin Duvarı, (Çevrimiçi),
[http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar-](http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar-detay.php?id=75)
[detay.php?id=75](http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar-detay.php?id=75), 25 Ekim 2018
Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi, Ankara, Dost
Yayınları, 2003.
Üçüncü Dalga, Çev. Ali Seden, İstanbul, Altın Kitaplar
Yayınevi, 1981.
Temel Gazetecilik, Ankara, İmge Kitabevi, 2003.
Demokrasi Nedir?, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997.
Computers!, New York, McGraw Hill Company Press,
1996.
“Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı”,
Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı.1-2,
C.12, 2008, s.1113-1132.
Küreselleşme Sürecine İşletme Yönetimi, İstanbul, Hayat
Yayınları, 2000.
(Çevrimiçi)
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=

- %C4%B0LET%C4%B0%C5%9E%C4%B0M, 03 Ocak 2018
- TÜRK, M. Sezai: Katılımcı Demokratik Medya Kuramı Çerçevesinde Yeni Medyayı Anlamak, İCTMEDİA, Mart 2016, (Çevrimiçi), https://www.academia.edu/23125751/Kat%C4%B1%C4%B1mc%C4%B1_Demokratik_Medya_Kuram%C4%B1_%C3%87er%C3%A7evesinde_Yeni_Medyay%C4%B1_Anlamak 10 Mart 2019
- UCDP: Arabian Spring 2010-2011, Timeline Arab Spring, A brief summary of key events up until December 23, 2011, (Çevrimiçi), <https://studylib.net/doc/8352165/timeline-arab-spring> 02 Ocak 2019
- UYGUN, Oktay: **Demokrasi Tarihsel, Siyasal ve Felsefi Boyutlar**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2011.
- UYSAL, Ahmet: “Toplumsal Hareketler İçin Kaynak Yaratma ve Kullanma Stratejileri”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 10(2) Aralık 2009, s.217-238.
- UZUN, Ruhdan: Gazetecilikte Yeni Bir Yönelim: Yurttaş Gazeteciliği, 2006, (Çevrimiçi) 23 Nisan 2018.
dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/download/551/53
- ÜNAL, Yenal: “Bilgi Toplumunun Tarihçesi”, **Tarih Okulu Sonbahar**, 2009, Sayı V. (Çevrimiçi)
http://www.johschool.com/Makaleler/294323555_123_pdfsam_5.pdf 29 Mayıs 2018
- WEBSTER, Frank: “Post-industrialsociety: DanielBell”, **Theories of the Information Society**, 2006, s.32-59.
- WILLIAM J. Martin, “The Information Society”, **Aslib Proceedings**, Vol. 40 Issue: 11/12, 1998, pp.303-309
- YAMAN, Fatih Turan: “Katılımcı Demokrasi: Kapsam ve Unsurlar”, **Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** Cilt 6, Sayı 2, 2018, s.136-160.

- YANARDAĞOĞLU, Eylem: “Yeni Medya ve Kullanıcı Türevli İçerik: Dokuz8haber Sitesi Örneğinde Yurttaş Gazeteciliği Üzerine Etnografik Bir İnceleme”, **Folklor/edebiyat**, Cilt:21, Sayı:83, 2015, s.251-269.
- YENİÇIKTI, T. Nagihan: “Hakla İlişkiler Aracı Olarak Instagram: Sosyal Medya Kullanan 50 Şirket Üzerine Bir Araştırma”, **Selçuk Üni. İletişim Dergisi**, Cilt:9, Sayı:2, 2016, s.92-115.
- YETİŞ, Mehmet: Antik Atina’da Demokrasinin Gelişimi: Soloncu Pasif Devrimden Peisistratos’un Tiranlığına, (Çevrimiçi), <http://politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/54/2/Mehmet-YETIS.pdf>, 19 Mayıs 2018.
- YILDIRIM, Yılmaz: “İletişimsel Eylem Kuramı Işığında Siyasal İletişim ve AK Parti Örneği”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt.7, Sayı.1, 2012, s.195-126.
- YONEJI, Masuda: **Managing in the Information Society**, Mass.:Basil Blackwell, 1990.
- YÜKSELBABA, Ülker: Kamusal Alan Modelleri ve Bu Modellerin Bağlamları, (Çevrimiçi), <https://dergipark.org.tr/download/article-file/976040> 2 Kasım 2018
- ZABUNOĞLU, Gökçe: “Bir Radikal Demokrasi Teorisi Olarak Müzakereci Demokrasi”, **Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi**, 66 (4) 2017: 7795-817. (Çevrimiçi), 14 Mart 2018 <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/2245/23361.pdf>
- (Çevrimiçi) <http://www.arabsocialmediareport.com> 24 Ocak 2019
- (Çevrimiçi) <http://www.insanhaber.com/guncel/gezi-de-sosyal-medya-istatistikleri-h5142.html> 24 Ocak 2019
- (Çevrimiçi) <https://www.setav.org/dijital-secim-kampanyasi-ama-nasil> 09 Ocak 2019
- (Çevrimiçi) <http://www.web-strategist.com/blog/2008/11/03/snapshot-of-presidential-candidate-social-networkingstats-nov-2-2008/> 03 Şubat 2019

(Çevrimiçi) <http://thebrandbuilder.wordpress.com/2008/11/07/obama-vs-mccain-the-social-media-scorecard/>, 03 Şubat 2019.

(Çevrimiçi) <https://webrazzi.com/2009/11/13/obamanin-sosyal-medya-kampanyasinin-sonuclari/> 03 Şubat 2019.

(Çevrimiçi) <https://sosyalmedya.co/obama-sosyal-medya-calismasina-basladi-ya-bizimkiler/> 02 Ocak 2019.

(Çevrimiçi) <http://socialmediatoday.com/mlewis1/977296/politics-gets-social-160-jaw-dropping-facts-about-2012-presidential-election> 04 Şubat 2019

(Çevrimiçi) <http://www.medyatakip.com.tr/temmuz-ayinda-siyaset-gundemie-cumhurbaskanligi-secimleri-vardi/devami/> 04 Şubat 2019

(Çevrimiçi) <http://www.mobiletisim.com/dosyalar/cep-telefonunun-tarihcesi> 20 Aralık 2017

(Çevrimiçi) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25531804/> 05 Şubat 2019

(Çevrimiçi) <https://dijilopedi.com/2018-internet-kullanimi-ve-sosyal-medyaistatistikleri/> 27 Şubat 2019

(Çevrimiçi) <http://t24.com.tr/yazarlar/erkan-saka/yurttas-gazeteciligi-uzerine-birkac-not,5329> 14 Mayıs 2018

EK-1 Görüşme Formları

Görüşme Formu-1

Görüşmenin Amacı:

Bu görüşme formu İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalında yürütmekte olduğum yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Yeni medya ve demokrasi olguları üzerine hazırlanan tez çalışmasına ilişkin yapılacak görüşmede amaç katılımcıların yeni medya teknolojilerinin demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeline dair görüşlerini almaktır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yönerge:

- Görüşmede on üç adet soru yer almaktadır.
- Sorular sade ve açık bir dil kullanılarak cevaplandırılmalıdır.
- Bu görüşme formunda yer alan yeni medya kavramı internet ve sosyal medyaya karşılık gelmektedir.

Katılımcı Bilgileri

Ad/Soyad: Prof. Dr. İbrahim Kuşçu

Uzmanlık/Alan: Mobil Devlet Konsorsiyum Direktörü

İletişim Bilgileri: ikushchu@gmail.com

Görüşme Tarihi: 29.04.2019

Görüşme Soruları

1. Yeni medya teknolojilerini en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz? En sık kullandığınız üç yeni medya platformunu sırasıyla söyler misiniz?

Cevap: Genellikle profesyonel amaçla işimi destekleyici olarak kullanıyorum. Onun dışında da sosyalleşme aracı olarak. Facebook, LinkedIn ve Twitter

2. Yeni medya teknolojilerinin demokratik sistem üzerinde etkileri olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bu etkiler sizce hangi yöndedir? Olumlu ya da olumsuz olarak değerlendiriniz lütfen.

Cevap: Kesinlikle etkilidir. Bu etki genellikle ve normal şartlar altında olumlu görünüyor. Yeni medya, vatandaşların kamu yönetimi, politika ve kararlarına katılımını kolaylaştırır ve etkinleştirir. Bu katılım, bazen destekleme şeklinde bazen da karşı çıkma şeklinde demokratik süreçleri besler ve güçlendirir. Ayrıca siyasileri ve kamu yöneticilerini daha şeffaf ve hesap verebilir olmaya zorlar. Bu iki özellik ise demokrasilerin vazgeçilmez unsurlarıdır. Öte yandan az da olsa, özellikle sosyal medya platformlarında karşılaştığımız eksik, yanlış bilgiler, sahte haberler (bilerek yanlış bilgilendirme) gibi olgular ise toplumu yanlış yönlendirebilir ve demokratik süreçlerden beklenen sonuçları yanlış yerlere gönderebilir

3. Geleneksel medyayla kıyaslandığında yeni medyanın sunduğu iletişim olanaklarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Geleneksel medya tek yönlü bir iletişim sağlar ve mesajlarını geniş kitlelere ulaştırmaya çalışır. Bu hali ile istenilen yönde kontrol edilebilme ve bir manipülasyon aracı olabilirler. Yeni medya ise bireylere tek tek, doğrudan ve hızlı biçimde ulaşabilir. Bireylerin bu mesajları içinde bulundukları ihtiyaç ve gereksinimlerine göre filtreleme, doğruluk testi yapma ve bağlantıları ile paylaşarak yaygınlaştırma gibi imkânları mevcuttur. Ayrıca bireyler de destekleyici veya karşıt görüşlerini uygun platformlarda paylaşabilirler. Bu durum, bilgi çoğaltma ve sürece katkı sağlamlarına izin verir ve vatandaşların seslerinin duyulması mümkün hale gelir. Üstelik her vatandaş birer basın çalışanı gibi davranabilir ve çeşitli fikirler etrafında taraftar toplayabilir. Böylelikle halk tarafından da yani tabandan da yukarıya akan bir iletişim kanalı oluşur. Bu iki taraflı iletişim ve katılım yüksekliği, ülkede demokrasiyi güçlendirici rol oynar.

4. Yeni medya teknolojilerinin siyasal iletişim aracı olarak kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce yeni medya etkili bir siyasal iletişim aracı mıdır?

Cevap: Evet, yeni medya önemli ve etkili bir siyasi iletişim aracıdır. Bunun böyle olduğu Birleşik Amerika’da, İngiltere’de ve ülkemizde görülmüştür. Amerika’da son başkanlık seçimlerinde ve daha önceki seçimlerinde mobil teknoloji ve sosyal medya çok etkili olmuştur. Özellikle Obama’nın seçim başarısının arkasında başarılı bir yeni medya yönetimi yatmaktadır. Benzer şekilde İngiltere’de ‘Brexit’ neredeyse bir sosyal medya yoğunlaşmasının ve bilgi paylaşımlarının sonucudur (ilk başlarda Brexit bir başarı gibi görülmüştü). Böylelikle siyasiler yeni medya aracılığı ile belli bireyleri ve bu bireyler de çevrelerindeki bireyleri hızlı ve etkin bir biçimde yönlendirebilmektedirler.

Siyasiler sadece kendi bireysel mesajlarını değil siyasi kampanyalarını da yeni medya ile güçlendiriyorlar. Bu tür kullanımlar da demokrasinin dinamikliğini artırıyor. Tabii bunu hiç unutmamalı; “etki iyiye mi yoksa kötüye mi hizmet ediyor”? Genel olarak teknoloji iyi ellerde iyi, kötü ellerde kötü olabilir. Bu durum,

sosyal medya için de geçerlidir. Her hâlükârda farklı farklı fikirlere açık platformların olması uzun dönemde demokrasiye faydalıdır.

Ülkemizde siyasilerin yeni medyayı olması gerektiği miktarda ve biçimde kullandıklarına pek şahit olamıyoruz. Sayı ve kullanım gittikçe artsa da bu platformları hiç kullanmayan çok geniş bir siyasi kitle var. Katılımın artması ile demokratik süreçlerinin daha güçlenmesi beklenir.

5. Yeni medyanın siyasal katılım üzerindeki potansiyelini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: İnanılmaz bir potansiyel. Her an veya herhangi bir yerde siyasilerin vatandaşlara erişimi özellikle mobil cihazlar ile mümkün oluyor. Bu ise sadece tek yönlü değil iki yönlü iletişim. Siyasi gelişmeler ve devlet politikaları ile ilgili bilgilendirilmiş güçlü bireyler oluşuyor. Yeni medya da bu bireylerin dileklerini dile getirmelerini sağlayan önemli bir platformdur. Her bir vatandaş birer gazeteci gibi, yorumcu gibi siyasi gelişmelere katılma sansına sahip oluyor. Ama en önemlisi, son zamanlarda gelişen kişiselleştirme metotları ile, bireylere göre hazırlanmış siyasi içerikler ile onlara onların istedikleri zaman ve biçimde ulaşabilme sansı da doğuyor. Böylelikle hem siyasiler vatandaşlara hem de vatandaşlar siyasilere daha etkin yöntemlere ulaşabiliyor ve bu iletişimlerini de demokrasiyi güçlendirme yolunda kullanabiliyorlar.

6. E-devlet, e- belediye gibi çevrimiçi kamu hizmetlerinin demokratik perspektiften artıları var mıdır? Varsa nelerdir?

Cevap: Vatandaşlara teknoloji aracılığı ile hizmet sunumu oldukça önemli bir devlet başarısıdır. Kamu hizmetlerinin kolaylaşması, erişilebilirliği ve faydası elbette bu işi yapan merkezi hükûmetlere ve siyasi iktidara olumlu puanlar verir. Böylelikle memnun vatandaşlar demokratik düzen içinde hak ettikleri hizmete sahip olurlar.

7. Yeni medya teknolojilerin toplumsal hareketlerin yönünü ve sonuçlarını etkileyebilme potansiyelleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: İnanılmaz bir potansiyel olduğunu düşünüyorum. 90'lı yıllarda Filipinler'de halk sadece SMS ile örgütlenerek günlerce sürdürdükleri protestolar ile iktidarda olan hükûmeti istifaya zorlamış ve yönetim değiştirmişlerdir. Yeni medyanın şu an eriştiği güç ise çok çok daha ehemmiyetlidir. Bu güç aracılığı ile kitleler örgütlenebilir ve belli konularda da demokratik haklarını kullanarak destek verebilir veya protesto edebilir. Bu demokratik yolları kullanarak katılımcılar, bir siyasi fikir, politika veya bir olayın ortaya konulmasına, geliştirilmesine ve sonuçlanmasına büyük ölçüde etkide bulunabilirler.

8. Arap Baharı ve Gezi Parkı gibi toplumsal hareketleri göz önünde bulundurduğunuzda sosyal medyanın toplumsal örgütlenme faaliyetleri içindeki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Yeni medya çoğu zaman topluma faydalı örgütlenmelere imkân veriyor ama gördüğümüz gibi Arap Baharı'nın veya Gezi Parkı olaylarının sonuçları pek de olumlu olmamıştır. Her şeye rağmen yeni medyanın örgütlemeyi bir araya getirmeyi çok iyi sağlıyor olması bir gerçek ve bu gücün bilincinde olan siyasi iktidarlar ülkenin demokratikleşmesi için bu gücü daha iyiye doğru yönlendirebilirler.

9. Yeni medya teknolojilerinin ve sosyal ağların siyasiler tarafından aktif bir şekilde kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Güzel bir iletişim yolu olmasına rağmen, ülkemizde bu kullanımın çok geniş bir siyasi tabakaya yayıldığını söylememiz mümkün değil. Yeni medyadaki gelişmeler göreceli olarak yeni olduklarında bu teknolojilerden faydalanan siyasiler belli bir gurubu temsil etmektedir; çok da bilinçli bir şekilde kullanılmaz ise, yeni medyada sanki geleneksel medya gibi tek taraflı iletişim şeklini alabilir. Bazı liderlerin bu platformları belli konularda veya periyodik olarak mesaj göndermeleri gibi, siyasilerin bunları kullanması bir disiplin, bilinç ve hedef amaçlı olursa daha da faydalı olabilir.

10. Seçim süreçlerinde seçmen ve politikacıların sosyal medya üzerinden etkileşime girmelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce bu etkileşim seçmen ve politikacılar arasındaki bürokratik duvarın inceltilmesinde etkili midir?

Cevap: Evet, bu teknolojiler politik duvarları inceltmeye ve bürokrasiyi daha da azaltmaya katkıda bulunmaktadır. Özellikle seçim süreçlerinde daha da aktif olan siyasi tartışmalar ve iletişimler özellikle geleneksel medya da yer bulamayan siyasiler için önemli bir ifade alanı oluşturmaktadır. Yine de gerçekte bu tür iletişimlerin çoğu kez kullanıcıların bilgi düzeyi, eğitimleri ve disiplinleri nedeni ile tek taraflı kaldıklarını gözlemek mümkündür. Oysa yeni medya iletişimleri daha aktif ve interaktif bir şekilde olabilse çok daha amacına uygun olur. Siyasilerin zaman ve insan kaynağı açısından (mesajları izlemek ve cevaplamak) bu platformları etkinleştirme konusunda geliştirilmeleri gerektiğini düşünüyorum.

11. Yeni medya teknolojinin alternatif bir kamusal alan yarattığı düşüncesine yaklaşımınız nedir? Sizce yeni medya teknolojileri ağlar üzerinden yeni ve alternatif bir kamusal alan işlevi görmekte midir?

Cevap: Kesinlikle evet. Kamu kurumları ve politikacılar da bu alanın önemli bir parçası oluyorlar. Burada Eski Yunandaki "agora"lara benzer iletişimler gerçekleşiyor.

12. Zaman ve mekân kısıtlılığı olamayan sanal bir kamusal alanı demokratik perspektiften nasıl değerlendirirsiniz?

Cevap: Her an her yerde iletişim yeni medyanın önemli bir özelliğidir. Bu özellik inanılmaz derecede dinamik bir yapı oluşturabilir ve buna karşılık olarak da demokratik güçlerin hazırlıklı olmaları gerekir. Basit bir örnek vermek gerekirse, vatandaşların belediyelere, çevrelerinde eksik ya da yanlış olan hizmetler ile ilgili bilgileri MMS veya SMS ile bildirmeleri inanılmaz bir demokratik katılımdır. Yüzlerce vatandaşın bu katılımı belediyeler üzerinde bir baskı yaratır ve eğer belediyeler insan gücü ve diğer kaynaklar açısından bu istekleri karşılamaya hazırlıklı değillerse bu pratik istenilen sonuçları veremez. Yani yeni medyanın sunduğu demokrasiyi güçlendirici katılım imkânlarına kamu kurumları da hazırlıklı olmalı ve kendilerini geliştirmelidirler.

Bütün bunların yanında bu tür araçlarla genellikle çok kısıtlı mesaj ve resimler paylaşılabilir. Bu sınırlılık mesajın zenginliğini ve doyuruculuğunu da etkiliyor. Bu nedenle yeni medya (Vlog'lar hariç) vatandaşları çok yanlış olarak da bilgilendirebilir ve bu nedenle istenmeyen sonuçlara ulaşılabilir. Fakat bunlar da her hâlükârda bu yine özgürlüklerin, farklı fikirlere açıklığın ve demokrasinin işlediğini gösterir. Öyleyse bir nicelik ile ilgili katılım sorunu bir de nitelik sorunu vardır.

13. Yukarıdaki sorularda yer alan kamusal alan, siyasal katılım, özgür iletişim olanakları, örgütlenme faaliyetleri ve seçim kampanyaları ekseninde değerlendirildiğinde yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Yüksek potansiyele sahiptirler. Bu konuda dikkate dilmesi gereken iki husus vardır. Bir yandan yeni medya özellikle mobil teknolojilerin çoğalması nedeni ile toplumda önemli bir yer tutmaktadır ve vatandaşlar bu yöntem ve platformlar aracılığı ile demokrasiye aktif katılım sağlayabilirler. Diğer yandan ise, siyasiler ve kamu kurumları da kendilerini yenileyerek ve geliştirerek, artan katılıma ve taleplere gerek teknolojik ve gerekse de insan kaynakları açısından uyum sağlamalıdır. Bunların ikisi de yerli yerinde olmazsa ortaya çıkan etkileşimler demokrasiyi işlevselleştirme açısından beklenen amaçlara ulaşamayabilir. İşlevsellik eğer doğru demokrasi anlamında ise bu tartışılabilir. Çünkü yeni medya her zaman en doğru, en kapsamlı ve en gerekli iletişimi ve etkileşimi sağlayabilir. İngiltere’de Brexit ve Amerika’daki son seçimlerde bunları gördük ve burada daha çok yüzeysel bilgiler ile etkilenmiş bir toplumun hareketlendiği ortaya çıktı. Arap Baharı ve bizdeki Gezi Olayları da olumsuz sonuçlara yol açmıştır. Yine de, şimdi ve gelecekte yeni medyanın elindeki en önemli güç, her insanın kendi özelliklerine göre ‘kişiselleştirilmiş’ iletişim imkanı sunmasıdır. Örneğin; kişinin ilgi duyduğu haberlerin kendisine iletilmesi gibi.

Görüşme Formu-2

Görüşmenin Amacı:

Bu görüşme formu İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalında yürütmekte olduğum yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Yeni medya ve demokrasi olguları üzerine hazırlanan tez çalışmasına ilişkin yapılacak görüşmede amaç; katılımcıların yeni medya teknolojilerinin demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeline dair görüşlerini almaktır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yönerge:

- Görüşmede on üç adet soru yer almaktadır.
- Sorular sade ve açık bir dil kullanılarak cevaplandırılmalıdır.
- Bu görüşme formunda yer alan yeni medya kavramı internet ve sosyal medyaya karşılık gelmektedir.

Katılımcı Bilgileri

Ad/Soyad: Arif MUTİ

Uzmanlık/Alan: Mobil Demokrasi Derneği Başkanı

İletişim Bilgileri: arif.muti@gmail.com

Görüşme Tarihi:20.04.2019

Görüşme Soruları

1. Yeni medya teknolojilerini en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz? En sık kullandığınız üç yeni medya platformunu sırasıyla söyler misiniz?

Cevap: Yeni medya teknolojilerini, fikirlerimi ifade yeri olarak kullanıyorum. Zaman zaman da fikir ve ürün tanıtma amacı ile kullanıyorum. En sık kullandığım üç platform; Instagram, Facebook ve Twitter.

2. Yeni medya teknolojilerinin demokratik sistem üzerinde etkileri olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bu etkiler sizce hangi yöndedir? Olumlu ya da olumsuz olarak değerlendiriniz lütfen.

Cevap: Yeni medya teknolojilerinin demokratik sistem üzerinde oldukça etkin olduğunu düşünüyorum, çünkü bu tür medya alanlarının hızı ve bir araya gelip ortak akıl oluşturma konusunda yüksek manevra kabiliyetleri bulunmaktadır.

3. Geleneksel medyayla kıyaslandığında yeni medyanın sunduğu iletişim olanaklarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Bilginin içeriği kadar hızının da önemi vardır. Geleneksel medya yöntemleri bu konuda daha hantal iken, yeni medya yöntemleri bu konuda daha çeviktir.

4. Yeni medya teknolojilerinin siyasal iletişim aracı olarak kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce yeni medya etkili bir siyasal iletişim aracı mıdır?

Cevap: Her ne kadar yeni medya yöntemlerinin siyasal iletişimde hızı ve etkinliği noktasında çok değerli bulsam da zaman zaman endişelerim bulunmaktadır. Çünkü Siyasal iletişim çok rahat manipüle edilebilen bir alandır. Bazen yeni medya platformlarında ciddi bilgi kirliliği yer almaktadır.

5. Yeni medyanın siyasal katılım üzerindeki potansiyelini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Oldukça önemli ve değerli buluyorum. Etkin ve işlevselliği çok yüksek.

6. E-devlet, e- belediye gibi çevrimiçi kamu hizmetlerinin demokratik perspektiften artıları var mıdır? Varsa nelerdir?

Cevap: E-devlet, e-belediye platformlarının demokratik perspektifte çok rol oynadığını düşünüyorum. Bu portallar genel bilgi alış-verişi için kullanılmaktadır. Demokratik etkinliğinin olması için bireylerin katılımına imkân sağlaması gerekir.

7. Yeni medya teknolojilerin toplumsal hareketlerin yönünü ve sonuçlarını etkileyebilme potansiyelleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Yeni medya mecraları kontrolsüz bir mekanizma olması sebebi ile her ne kadar ürkütücü olsa da sonuçları etkileme yönünde çok önemli rol almaktadır.

8. Arap Baharı ve Gezi Parkı gibi toplumsal hareketleri göz önünde bulundurduğunuzda sosyal medyanın toplumsal örgütlenme faaliyetleri içindeki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Manipülasyona çok açık bu tip olaylarda, sosyal medyanın kötü amaçlarla kullanılması noktasında zaman zaman ölçünün kaçırıldığını düşünüyorum. Yeni medya ortamlarında örgütlenme, sadece “bir araya gelebilme becerisi” gibi algılanmaktadır. Örgütlenmenin nedeninin de göz önünde bulundurulması durumunda, toplumsal olaylarda olumlu/olumsuz sonuçların hızlı ve etkin bir şekilde hayata geçmesini sağlayabilir.

9. Yeni medya teknolojilerinin ve sosyal ağların siyasetler tarafından aktif bir şekilde kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Siyaset, toplumun yaşam alanlarında sorgulayıcı olarak aktif rol almaktadır. Bu nedenle de yeni medya mecralarının gücünün siyasetçiler tarafından kullanılması da çok önemlidir. Bu çabaları değerli buluyorum.

10. Seçim süreçlerinde seçmen ve politikacıların sosyal medya üzerinden etkileşime girmelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce bu etkileşim seçmen ve politikacılar arasındaki bürokratik duvarın inceltilmesinde etkili midir?

Cevap: Elbette bürokratik duvarları inceltir. Çünkü bir araya gelinen ortam daha ılımlı ve soft bir ortamdır.

11. Yeni medya teknolojinin alternatif bir kamusal alan yarattığı düşüncesine yaklaşımınız nedir? Sizce yeni medya teknolojileri ağlar üzerinden yeni ve alternatif bir kamusal alan işlevi görmektedir mi?

Cevap: Şu anki hali ile işlevselliği yetersiz. Ancak ilerleme yönünü pozitif buluyorum.

12. Zaman ve mekân kısıtlılığı olamayan sanal bir kamusal alanı demokratik perspektiften nasıl değerlendirirsiniz?

Cevap: Kentler canlı bir organizmadır. Sürekli değişkenlere sahiptir. Bu nedenle kamu alanında zaman ve mekândan bağımsız iletişim köprüleri yönetimi canlı ve dinamik tutar.

13. Yukarıdaki sorularda yer alan kamusal alan, siyasal katılım, özgür iletişim olanakları, örgütlenme faaliyetleri ve seçim kampanyaları ekseninde değerlendirildiğinde yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Yeni medya platformlarının demokrasinin işlevselliğine etkin katkı sağlayabilmesi için tarafların aynı duyarlılıkta olması gerekir. Siyasetler ve halk bu platformların etkinliğini fikirselleştirme sürecinin sonuçlarına yansımada yerini bulacaktır.

Görüşme Formu-3

Görüşmenin Amacı:

Bu görüşme formu İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalında yürütmekte olduğum yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Yeni medya ve demokrasi olguları üzerine hazırlanan tez çalışmasına ilişkin yapılacak görüşmede amaç katılımcıların yeni medya teknolojilerinin demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeline dair görüşlerini almaktır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yönerge:

- Görüşmede on üç adet soru yer almaktadır.
- Sorular sade ve açık bir dil kullanılarak cevaplandırılmalıdır.
- Bu görüşme formunda yer alan yeni medya kavramı internet ve sosyal medyaya karşılık gelmektedir.

Katılımcı Bilgileri:

Ad/Soyad: Atilla Aydın

Uzmanlık/Alan: Dijital Dönüşüm Danışmanı

İletişim Bilgileri: aydin.atilla@gmail.com,

Görüşme Tarihi: 29.04.2019

Görüşme Soruları

- 1- Yeni medya teknolojilerini en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz? En sık kullandığınız üç yeni medya platformunu sırasıyla söyler misiniz?

Cevap: İnterneti içerik aramadan e-ticaret gibi geniş skalada işlemler için kullanıyorum. Ancak yeni medyayı en çok bilgi edinme amaçlı kullanıyorum. En sık kullandığım platformlar sırasıyla: Google, Twitter, LinkedIn.

- 2- Yeni medya teknolojilerinin demokratik sistem üzerinde etkileri olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bu etkiler sizce hangi yöndedir? Olumlu ya da olumsuz olarak değerlendiriniz lütfen.

Cevap: Evet kesinlikle etkili. Ancak yeni medya teknolojilerinin gelişme dönemine ve kullanım durumuna göre olumlu ve olumsuz yönde etkileri olduğunu düşünüyorum. Örneğin, internet ilk kullanıma girdiği yıllarda statik internet siteleri üzerinden demokratik talepleri olan gerçek ve tüzel kişilerin bilgi paylaşımını sağlamışken, blog, sosyal medya gibi iletişimin ötesinde etkileşime imkan sağlayan platformlar sayesinde toplumsal demokratik hakların talep edilmesi ve önceliklendirilmesi daha kolay hale gelmiştir. Diğer taraftan, yeni medya teknolojilerine daha hakim ülkeler ve çıkar gruplarının diğer ülkeler ve gruplar üzerindeki nüfuzu ve manipülasyonu kolaylaşmıştır. Bu durum, yeni medyanın sınırlar ötesi kullanımı ve teknik müdahalenin zorluğu dolayısıyla, ülkelerin demokratik gündemini dış etkilere karşı daha korunmasız kılmıştır. Bir başka açıdan ise, yeni medya platformları bir denetim ortamı sağlamaktadır. Demokratik hakların daha kolay kullanılabilirdiği algısıyla hareket eden bireylerin söyledikleri ve davranış örüntüleri hem kendi devletleri hem de başka devletler tarafından daha kolay tespit edilebilir hale gelmiştir.

- 3- Geleneksel medyayla kıyaslandığında yeni medyanın sunduğu iletişim olanaklarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Geleneksel medyayı toplumun geneline yönelen ve tek tip olan kitle iletişim ortamları olarak değerlendirirsek, yeni medya, mevcut durumda ve yakın gelecekte en önemli fark olarak birey ya da grupları hedefleyebilen dolayısıyla kişiselleştirilebilen bir iletişim kanalıdır.

Bana göre, bilginin ve dijital içeriğe dönüşmüş düşüncelerin iletim hızı da yeni medyanın en önemli olanaklarındanır.

- 4- Yeni medya teknolojilerinin siyasal iletişim aracı olarak kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce yeni medya etkili bir siyasal iletişim aracı mıdır?

Cevap: Evet, yeni medya etkili bir siyasal iletişim aracıdır. Bence, kullanılmasından yana en temel sorun siyasi propagandanın seçmen davranışlarına göre kişiselleştirilebilme potansiyelidir. Bu durum kamusal alan ve bireysel özgürlük alanlarının sınırlarını sıkıntıya sokmaktadır. İfade edebileceğim bir diğer sorun ise doğru ve yanlış bilginin yayılım hızları arasında doğru içeriğinin aleyhine bir durum olmasıdır. Dolayısıyla, topluma yönelen yanlış içerik kitleleri olumsuz yönde davranışlara sevk edebilir. Bu da her zaman var olan popülist ve aşırı söylemlerin daha kolay nüfuz alanı oluşturmalarına imkan verebilmektedir.

- 5- Yeni medyanın siyasal katılım üzerindeki potansiyelini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Siyasal katılımı fiziksel mekandan bağımsız hale getirmenin ve katılım kanallarını çoğaltmanın olumlu etkisi olduğu bellidir. Burada bence önemli olan yeni medya kullanan kesiminin toplam nüfus içerisindeki oranıdır. Toplumun %5'inin kullandığı bir e-katılım platformu dolayısıyla siyasal katılımın yüksek olduğunu iddia etmek yanlış olacaktır.

- 6- E-devlet, e-belediye gibi çevrimiçi kamu hizmetlerinin demokratik perspektiften artıları var mıdır? Varsa nelerdir?

Cevap: Evet vardır. Kamu hizmetlerine coğrafi sebeplerden ya da fiziksel engellerden dolayı erişemeyen bireylerin demokratik hakkı olan kamu hizmetlerine ortak erişimine katkı sağlamaktadır.

Kamu hizmetlerinin sunumu öncesi ve sürecinde elde edilen verilerin kolay paylaşımı, kamu harcamalarının ve kamu kurumlarında sarf edilen eforun ne yönde kullanıldığına dair demokratik bilgi talebinin karşılanmasını kolaylaştırmaktadır. Referandum, görüş paylaşma, oylama gibi merkezi ve yerel düzeyde gerçekleşen farklı faaliyetlerin çevrimiçi ortamdan yürütülmesi kolaylaşmıştır.

- 7- Yeni medya teknolojilerin toplumsal hareketlerin yönünü ve sonuçlarını etkileyebilme potansiyelleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Bu etki kesinlikle söz konusudur. Toplumun daha büyük kesimleri kullandıkça bu etki daha da artacaktır. Ancak burada, fark edilmesi gereken durum, toplumsal hareketler yeni medya sayesinde daha fazla dijitalleştikçe, bu hareketlerin analizi kolaylaşmaktadır. Dolayısıyla öncesi, süreci ve sonrasında bu hareketlerin manipülasyonu eskisine göre daha kolay hale gelmektedir. Örneğin, 2011 yılında başlayan "Occupy Wallstreet" toplumsal hareketinin ilk örgütlenme duyuruları bloglar ve sosyal medya hesapları üzerinden olmuştur. Dağıtık bir organizasyon söz konusudur. Ancak kolluk kuvvetleri sosyal medya içerik analizleriyle toplumsal hareketin büyüklüğünü ve şiddetini değerlendirerek, bu yeni duruma karşı planlı bir aksiyon alabilmişlerdir. Ancak bilginin hızlı iletimi kolluk kuvvetinin uyguladığı aşırı güç örneklerinin çok hızlı yayılmasını da sağlamış toplumsal hareketleri daha da körüklemiştir.

- 8- Arap Baharı ve Gezi Parkı gibi toplumsal hareketleri göz önünde bulundurduğunuzda sosyal medyanın toplumsal örgütlenme faaliyetleri içindeki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Kesinlikle daha hızlı örgütlenmeyi sağlamıştır. Kolluk kuvvetlerinin aşırı güç kullanımı gibi durumların sansürlü aktarılabilmesine imkan sağlamıştır. Ancak geleneksel toplumsal hareketlerden farklı olarak Arap Baharı ve Gezi Parkı gibi sosyal medyanın etkin kullanıldığı toplumsal

hareketlerde söylem birliğin sağlanmasında güçlük olduğu görölmektedir. Bu durum taleplerinin ilgili mercilere yöneltilmesinde daha az sistematik bir sonuca sebep olmaktadır. Daha önce de ifade ettiğim gibi bir diğerk sorun, sosyal medyanın hem egemenlik alanında iktidarın toplum üzerinde daha kolay bir denetim mekanizması kurmasına imkan sağlayabilmiş, bu imkanı olmayanlarında bu hareketlerden edindiğı tecrübe ile olası yeni hareketlere karşı çok daha denetimli bir ortam oluşturmaya sebep olmuştur. Diğerk taraftan sosyal medya üzerinde gerçek kişi ve sahte kişileri ayırmanın güçlüğü ile birlikte toplumsal hareketin mekanının esnemesi dış müdahale imkanlarını kolaylaştırmıştır. Bu konuda özellikle Rusya'nın benzer imkanlardan çıkarları doğrultusunda yararlandığına dair birçok haber söz konusudur.

- 9- Yeni medya teknolojilerinin ve sosyal ağların siyasiler tarafından aktif bir şekilde kullanılması hakkında ne düşünöyorsunuz?

Cevap: Sosyal ilişkilerin yansıdığı her ortamın siyasilerin de var olmak isteyeceğı bir ortam haline gelmesi doğaldır. Ancak bu durum popülizm ve algı yönetimi amaçlı içeriğin hızlıca topluma nüfuz etmesine olanak sağladığı için güncel politikaların daha fazla gerilmesine imkan sağlayabilir.

- 10- Seçim süreçlerinde seçmen ve politikacıların sosyal medya üzerinden etkileşime girmelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce bu etkileşim seçmen ve politikacılar arasındaki bürokratik duvarın inceltilmesinde etkili midir?

Cevap: Olumlu buluyorum. Temsili demokraside seçmen ve seçilen arasındaki mesafenin kısılması önemlidir. Ancak bu etkileşimin sadece bir boyutudur. Sosyal medya kanalında etkileşmeyi ön plana çıkarmak, etkileşimin amacına ulaşacağını garanti etmez. Ancak sosyal medya kanallarının da seçilene doğrudan temas ettiği iddia edilemez. Profesyonel yaklaşımlar ve iletişim uzmanları ile örölen yeni bir bürokratik duvar olduğu kanaatindeyim.

- 11- Yeni medya teknolojinin alternatif bir kamusal alan yarattığı düşüncesine yaklaşımınız nedir? Sizce yeni medya teknolojileri ağlar üzerinden yeni ve alternatif bir kamusal alan işlevi görmekte midir?

Cevap: Bence alternatif bir kamusal alan yaratmaktadır. Her alternatif durum kendi kolaylık ve zorlukları içerisinde gelişmektedir. Yeni medyanın iktidarlardan tarafından aşkın denetim potansiyeli bu kamusal alanın zorluğudur. Bu zorluğu aşmak üzere kriptografik yöntemler ile denetim teknikleri aşmaya çalışılmaktadır. Hiçbir kamusal alanın denetimden muaf olmadığı gerçeğı dolayısıyla denetim yeni medyanın işlevselliğine tek başına gölge düşürmeyecektir.

12- Zaman ve mekân kısıtlılığı olamayan sanal bir kamusal alanı demokratik perspektiften nasıl değerlendirirsiniz?

Cevap: Bence buradaki önemli husus ilgili toplumun hangi oranda bu sanal kamusal alanda bulunma imkânına sahip olacağıdır. Mevcut durumda fiziksel kamusal alanlara erişim hala en yaygın yöntemdir. Diğer taraftan geleneksel kamusal alanlar belirli bir iktidar alanı içerisinde tariflenmişlerdir. Sınırları belirli bir yapı altında biçimlenmektedir. Sanal ortamda şekillenen yeni ortamlar ise sınırların belli kalıplarla biçimlenmesini kabul etmemektedir. Bu durum iç – dış, biz-öteki ayrımı arasındaki sınırları belirsizleştirmektedir.

13- Yukarıdaki sorularda yer alan kamusal alan, siyasal katılım, özgür iletişim olanakları, örgütlenme faaliyetleri ve seçim kampanyaları ekseninde değerlendirildiğinde yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Demokrasinin sorunlarından biri olan doğrudan temsil için yeni medya önemli imkanlar sağlamaktadır. Yeni medya, toplumsal biçimlenişlerin çeşitlendiği ve hızlandığı günümüzde bence kesinlikle demokrasinin işlevselleştirilmesi için yeni imkanlar sağlamaktadır. Yeni medyanın örgütlenme faaliyetlerini kolaylaştırmaktadır ancak bir o kadar da denetime açık hale getirmektedir. Yeni medya konusunun demokrasinin işlevselleşmesi üzerindeki etkisi bence dijital teknolojilerinin ve bu teknolojilere bağlı hizmetlerin nasıl üretildiği, hangi şirketlere ait olduğu ve hangi ülkelerin kolay müdahalesine tabi olduğuna bağlıdır. Günümüzde siber saldırılar, güvenlik kaygıları ve toplumsal olaylara müdahale gibi gelişen teknikler yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyelini indirgemektedir.

Görüşme Formu-4

Görüşmenin Amacı:

Bu görüşme formu İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalında yürütmekte olduğum yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Yeni medya ve demokrasi olguları üzerine hazırlanan tez çalışmasına ilişkin yapılacak görüşmede amaç katılımcıların yeni medya teknolojilerinin demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeline dair görüşlerini almaktır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yönerge:

- Görüşmede on üç adet soru yer almaktadır.
- Sorular sade ve açık bir dil kullanılarak cevaplandırılmalıdır.
- Bu görüşme formunda yer alan yeni medya kavramı internet ve sosyal medyaya karşılık gelmektedir.

Katılımcı Bilgileri

Ad/Soyad: M. Ö.

Uzmanlık/Alan: Siber Güvenlik Uzmanı

Görüşme Tarihi:02.05.2019

Görüşme Soruları

- 1- Yeni medya teknolojilerini en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz? En sık kullandığınız üç yeni medya platformunu sırasıyla söyler misiniz?

Cevap: Genellikle gündem ve yeniliklerden haberdar olmak aynı zamanda da sosyal çevrem ile iletişim halinde kalmak için kullanıyorum. Instagram, Google haberler ve Twitter..

- 2- Yeni medya teknolojilerinin demokratik sistem üzerinde etkileri olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bu etkiler sizce hangi yöndedir? Olumlu ya da olumsuz olarak değerlendiriniz lütfen.

Cevap: İnternet ve sosyal medya ağları demokratik sistem üzerinde fazlasıyla etkilidir. Ancak bu etkiler çok da olumlu yönde olduğu söylenemez. Sosyal medya genellikle verinin doğru olup olmadığına bakmaz ve her sosyal medya kullanıcısı bu etkiyi ve verinin yayılma hızını rahatlıkla artırabilir.

- 3- Geleneksel medyayla kıyaslandığında yeni medyanın sunduğu iletişim olanaklarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Geleneksel medyada haber veya veri medya üzerinden kullanıcıya sunulurken yeni medyada veri kullanıcıdan kullanıcıya, kullanıcıdan medyaya ,medyadan kullanıcıya şeklinde olmak üzere büyük kitlelere çok hızlı bir şekilde ancak doğruluğu garanti edilemeyecek şekilde yayılır.

- 4- Yeni medya teknolojilerinin siyasal iletişim aracı olarak kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce yeni medya etkili bir siyasal iletişim aracı mıdır?

Cevap: Yeni medya halk gözünde siyasal iletişimin en güçlü koludur. Sosyal medyada paylaşılan ve doğruluğu kanıtlanmamış herhangi bir yazı çok hızla yayılırken aynı zamanda kutuplaşmalara sebep olabilir. Ancak doğruluğu kanıtlandığında bu doğruluğun yayılma hızı asıl ilk paylaşılan verinin yayılma hızından çok daha yavaş ve etkisizdir.

- 5- Yeni medyanın siyasal katılım üzerindeki potansiyelini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Yeni medyanın siyasal katılım üzerindeki potansiyeli, o medyayı kullanan kullanıcıların sosyal çevresi ile eş orantılı olduğunu düşünüyorum. Bu sayede her kullanıcı bir siyasetçiye dönüşebiliyor, yorum ve eleştiriler yapabiliyor. Bu yorum ve eleştirilerin de yine aynı şekilde yayılımı kullanıcının sosyal çevresi ve yorumun-eleştirisinin zenginliği ile aynı oranda oluyor.

- 6- E-devlet, e-belediye gibi çevrimiçi kamu hizmetlerinin demokratik perspektiften artıları var mıdır? Varsa nelerdir?

Cevap: Kesinlikle vardır. Vatandaş kamu hizmetlerinden ne kadar rahat faydalanırsa vatandaşın gözünde Devlet ve belediye daha iyi bir konuma gelir.

- 7- Yeni medya teknolojilerin toplumsal hareketlerin yönünü ve sonuçlarını etkileyebilme potansiyelleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Son birkaç sene içerisinde yaşadığımız toplumsal ve siyasal olaylara bakacak olursak yeni medyanın bu hususta nasıl bir etkiye sahip olduğunu gözlemleyebiliriz. Hiç televizyondan haber izlemeyen ve gazete okumayan kullanıcılar bile sadece tek bir sosyal platform ile gündemden haberdar olabiliyor, bunun yayılmasına fayda sağlıyor, yorum yapıp etkinlikte bulunabiliyor. Bu yüzden bende toplumsal hareketlerin yönünün belirlenmesinde en büyük etken yeni medyadır.

- 8- Arap Baharı ve Gezi Parkı gibi toplumsal hareketleri göz önünde bulundurduğunuzda sosyal medyanın toplumsal örgütlenme faaliyetleri içindeki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Yeni medya gündemi ve yaşanan toplumsal olayları kullanıcıya ulaştırmakta çok faydalı olsa da, kullanıcıların yaşanan olayları kendi lehinde veya aleyhinde kullanmaları olayların büyümesine ve hatta çığırından çıkmasına bile sebep olduğu görülmüştür. Bu konuda çok ince bir çizgi var. Verinin ulaştırılma hızı faydalıyken kullanıcının tepkilerini farklı yönlerle çekmesi faydasız bir durumdur.

- 9- Yeni medya teknolojilerinin ve sosyal ağların siyasiler tarafından aktif bir şekilde kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Yanlıştır. Siyasiler fikirlerini basın açıklamaları gibi yollarla belirtmeleri gerekirken insanların sosyalleşmek için kullandığı platformlarda belirtmeleri hatadır. Çünkü siyaseti gerçek anlamda takip eden ve o fikirlerden ne çıkarması gerektiğini bilen kişiler olduğu gibi, bunu farklı tarafa çekmek için kullanacak olan kullanıcılar da vardır. Bu sayede siyasetle alakası olmayan, herhangi bir fikri dahi olmayan kullanıcılar bir süre sonra siyasetçi gibi davranmaya ve kutuplaşmaya başlamış olabilir. Günümüzde bunun örnekleri vardır ve sonuç gayet açıktır.

- 10- Seçim süreçlerinde seçmen ve politikacıların sosyal medya üzerinden etkileşime girmelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce bu etkileşim seçmen ve politikacılar arasındaki bürokratik duvarın inceltilmesinde etkili midir?

Cevap: Fazlasıyla etkilidir. Sadece insanların fotoğraflar paylaşp birbirleri ile etkileşime girme-sosyalleşme amacıyla kurulmuş platformlar bile siyasetin oyuncağı olmuştur. Nadir de olsa vatandaşların sosyal medya aracılığı ile seslerini duyurmaları ve aynı zamanda politikacıların seçmenin fikrini aldığı görülmüştür.

- 11- Yeni medya teknolojinin alternatif bir kamusal alan yarattığı düşüncesine yaklaşımınız nedir? Sizce yeni medya teknolojileri ağlar üzerinden yeni ve alternatif bir kamusal alan işlevi görmekte midir?

Cevap: Kesinlikle görmektedir. Politikacılar ve siyasetçiler bu alanların hâkimleri denebilir.

- 12- Zaman ve mekân kısıtlılığı olamayan sanal bir kamusal alanı demokratik perspektiften nasıl değerlendirirsiniz?

Cevap: Kamusal alandan faydalananak kullanıcıyı düşüneneek olursak eğer kullanıcı için oldukça faydalıdır. Ancak demokrasi açısından problem yaratabilir.

13- Yukarıdaki sorularda yer alan kamusal alan, siyasal katılım, özgür iletişim olanakları, örgütlenme faaliyetleri ve seçim kampanyaları ekseninde değeriendirildiğinde yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Yeni medya demokrasi üzerindeki en büyük etkenlerden biridir. Eskiden medya demokrasiye bağlıyken şimdi demokrasi medyaya bağlı olur hale geldi. Ancak her ne kadar faydalı yanları olsa da kötüye kullanımı kötü sonuçlar doğuracaktır. Bu durum demokrasiyi işlevli hale de getirebilir işlevsiz hale de getirebilir. Bu iki tarafı da tehlikeli bir durumdur ve biz, benim görüşüme, göre şu an tam ortasındayız.

Görüşme Formu-5

Görüşmenin Amacı:

Bu görüşme formu İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalında yürütmekte olduğum yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Yeni medya ve demokrasi olguları üzerine hazırlanan tez çalışmasına ilişkin yapılacak görüşmede amaç katılımcıların yeni medya teknolojilerinin demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeline dair görüşlerini almaktır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yönerge:

- Görüşmede on üç adet soru yer almaktadır.
- Sorular sade ve açık bir dil kullanılarak cevaplandırılmalıdır.
- Bu görüşme formunda yer alan yeni medya kavramı internet ve sosyal medyaya karşılık gelmektedir.

Katılımcı Bilgileri

Ad/Soyad: Turgut Alpagot

Uzmanlık/Alan: Bilişim Uzmanı

İletişim Bilgileri: talpagot@girisimpark.com

Görüşme Tarihi:08.04.2019

Görüşme Soruları

1. Yeni medya teknolojilerini en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz? En sık kullandığınız üç yeni medya platformunu sırasıyla söyler misiniz?

Cevap: Bireysel ve Ticari olarak araştırma yapmak, kişisel kontaklarımla haberleşmek ve sosyal medyada var olmak için kullanıyorum. LinkedIn, Instagram, Google.

2. Yeni medya teknolojilerinin demokratik sistem üzerinde etkileri olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bu etkiler sizce hangi yöndedir? Olumlu ya da olumsuz olarak değerlendiriniz lütfen.

Cevap: Kesinlikle evet. Yeni medya teknolojileri demokratik sistem üzerinde etkilidir. Toplumsal hareket bilinci oluşturur ve yüz yüze tepki gösteremeyen toplulukların kendilerini ifade edebilmesine imkân sağlar. Bu sürecin olumsuz yönü; saygısız, yorumların dozunun olmayışı ve linç kültürü. Olumlu yönü ise farkındalık, pozitif bağış kampanyaları, ticari kazanımlardır.

3. Geleneksel medyayla kıyaslandığında yeni medyanın sunduğu iletişim olanaklarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Başarılı, daha yaygın ama sahte.

4. Yeni medya teknolojilerinin siyasal iletişim aracı olarak kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce yeni medya etkili bir siyasal iletişim aracı mıdır?

Cevap: Kesinlikle. Olumlu bakıyorum, uzaya çıkmaya hazırlanan dünyada başka ne beklenebilir ki.

5. Yeni medyanın siyasal katılım üzerindeki potansiyelini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Son derece katılımı artırıcı yönde ama duruma göre pozitif/negatif.

6. E-devlet, e- belediye gibi çevrimiçi kamu hizmetlerinin demokratik perspektiften artıları var mıdır? Varsa nelerdir?

Cevap: Şeffaflık ve hizmete erişim açısından son derece olumlu. Güvenlik açıklarının olabileceği ihtimali ise düşündürücü.

7. Yeni medya teknolojilerin toplumsal hareketlerin yönünü ve sonuçlarını etkileyebilme potansiyelleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Dünyada örneklerini gördük, örgütlenme amacı ile kullanılabilir ancak eylem, terör yanlısı olumsuz faaliyetler gibi organizasyonlara da mahal verebilir. Ancak en azından sonradan bu dijital ağ takip edilerek saldırılar çözümlenebilir.

8. Arap Baharı ve Gezi Parkı gibi toplumsal hareketleri göz önünde bulundurduğunuzda sosyal medyanın toplumsal örgütlenme faaliyetleri içindeki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Ülke menfaati kavramına göre değişiklik gösterecektir.

9. Yeni medya teknolojilerinin ve sosyal ağların siyasiler tarafından aktif bir şekilde kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Son derece önemli ve gerekli. Çağı yakalamak esas olandır, başka türlü muhasır medeniyetler seviyesine nasıl ulaşacağız.

10. Seçim süreçlerinde seçmen ve politikacıların sosyal medya üzerinden etkileşime girmelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce bu etkileşim seçmen ve politikacılar arasındaki bürokratik duvarın inceltilmesinde etkili midir?

Cevap: Elbette. %100

11. Yeni medya teknolojinin alternatif bir kamusal alan yarattığı düşüncesine yaklaşımınız nedir? Sizce yeni medya teknolojileri ağlar üzerinden yeni ve alternatif bir kamusal alan işlevi görmekte midir?

Cevap: Evet, son karar mercii daha belli bir süre olamayacaktır ama zamanla işlevi büyüyerek artacaktır.

12. Zaman ve mekân kısıtlılığı olamayan sanal bir kamusal alanı demokratik perspektiften nasıl değerlendirirsiniz?

Cevap: Ülkemizin daha hazır olmadığını, süreç içerisinde hazmederek mesafe kat edebileceğimizi düşünüyorum.

13. Yukarıdaki sorularda yer alan kamusal alan, siyasal katılım, özgür iletişim olanakları, örgütlenme faaliyetleri ve seçim kampanyaları ekseninde değerlendirildiğinde yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Her geçen gün toplumsal bilinç artıkça pozitif katkıları geometrik olarak büyüyecektir. Ancak halen özellikle ülkemizde olumsuz sonuçları bir kısılcım ile büyütebilecek potansiyel bir tehlike boyutuna da ulaşabilir.

Görüşme Formu-6

Görüşmenin Amacı:

Bu görüşme formu İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalında yürütmekte olduğum yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Yeni medya ve demokrasi olguları üzerine hazırlanan tez çalışmasına ilişkin yapılacak görüşmede amaç katılımcıların yeni medya teknolojilerinin demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeline dair görüşlerini almaktır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Şimdiden değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yönerge:

- Görüşmede on üç adet soru yer almaktadır.
- Sorular sade ve açık bir dil kullanılarak cevaplandırılmalıdır.
- Bu görüşme formunda yer alan yeni medya kavramı internet ve sosyal medyaya karşılık gelmektedir.

Katılımcı Bilgileri

Ad/Soyad: Yakup SAĞIROĞLU

Uzmanlık/Alan: İKÜ- İletişim Sanatları Öğretim Görevlisi

İletişim Bilgileri: yakup@blenderteam.com

Görüşme Tarihi: 11.04.2019

Görüşme Soruları

1. Yeni medya teknolojilerini en çok hangi amaçlarla kullanıyorsunuz? En sık kullandığınız üç yeni medya platformunu sırasıyla söyley misiniz?

Cevap: Sosyalleşmek, alışveriş yapmak ve bilgi edinmek amacıyla yeni medya teknolojilerini kullanıyorum. En çok Instagram, Twitter, Alibaba.com ve Wikipedia platformlarını kullanıyorum.

2. Yeni medya teknolojilerinin demokratik sistem üzerinde etkileri olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bu etkiler sizce hangi yöndedir? Olumlu ya da olumsuz olarak değerlendiriniz lütfen.

Cevap: Evet. Olumlu olduğunu düşünüyorum. Kitle iletişim araçları pahalı. Benim görüşlerime yer vermiyor. Yeni teknolojiler buna imkân veriyor. Olumlu etkileri fazladır. Olumsuz yönü ise, dijital şiddet klavye delikanlılığı, tehditler, küfürler aşağılama, intihara bile sürüklenme, duygusal durum bozukluklarına varabilir. Bu yüzden demokratik sisteme kirlilik bulaşıyor ama

bir yandan da bu olumludur çünkü şiddet yanlıları tanınıyor görülüyor ve önlem alınıyor.

3. Geleneksel medyayla kıyaslandığında yeni medyanın sunduğu iletişim olanaklarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Geri bildirim düzeyi yüksektir ve yönetim sürecine katkıda bulundurabilirler.

4. Yeni medya teknolojilerinin siyasal iletişim aracı olarak kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce yeni medya etkili bir siyasal iletişim aracı mıdır?

Cevap: Siyasal iletişimin hedef kitlesinin yeni mecrası yeni teknoloji unsurlarını içinde barındırmaktadır. Günümüz seçmen kuşağının yer aldığı en önemli platform yeni teknolojilerdir. Bu nedenle siyasal iletişim kampanyaları burada yer almalıdır. Bu da etkili bir yöntemdir.

5. Yeni medyanın siyasal katılım üzerindeki potansiyelini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Yeni teknolojileri kullananların ile toplam seçmen kitlesi içerisindeki oranı kadar potansiyel niceliği değerlendirilebilir. Konvansiyonel mecralardan daha yüksek olduğunu öngörmekteyim. Olumlu yönde etkilerinin olduğunu düşünüyorum. Karşıt görüş nezdinde olanak sağlayan bir yöntemdir. Gelişmeyi artırır.

6. E-devlet, e- belediye gibi çevrimiçi kamu hizmetlerinin demokratik perspektiften artıları var mıdır? Varsa nelerdir?

Cevap: Kamu hizmetlerinin kolaylaşması demokrasiye faydalıdır. Gereksinimlerin hızlılığı sürdürülebilir, erişilebilirlik daha bilgili ve kamuyu seven toplum oluşturur.

7. Yeni medya teknolojilerin toplumsal hareketlerin yönünü ve sonuçlarını etkileyebilme potansiyelleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Dinamik bir yönlendirme var ve sonuçlar da etkili olur. Belli bir süreç içerisinde insanların fikirlerini etkiler, yönlendirir ve değiştirir.

8. Arap Baharı ve Gezi Parkı gibi toplumsal hareketleri göz önünde bulundurduğunuzda sosyal medyanın toplumsal örgütlenme faaliyetleri içindeki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Örgütlemesi iyiydi ama sonuçları farklı yollara götürdü. Örgütlenme ve örgütlerin iletişimini sağlayan bir unsurdur. Yeni teknolojilerin katkısı bu toplumsal olaylarda da görülmüştür.

9. Yeni medya teknolojilerinin ve sosyal ağların siyasiler tarafından aktif bir şekilde kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Aktif kullanıldığını düşünüyorum. Öncelikle bu teknolojiyi kullanan siyasi liderler teknolojileri öğreniyor ve kendini geliştiriyor. Projelerini ve fikirlerini de bana ulaştırabiliyor. Seçmen kitlesini ve gelecekteki seçmenlerin görüşlerini de etkileyebileceğini görüyorum.

10. Seçim süreçlerinde seçmen ve politikacıların sosyal medya üzerinden etkileşime girmelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce bu etkileşim seçmen ve politikacılar arasındaki bürokratik duvarın inceltilmesinde etkili midir?

Cevap: Siyasi liderleri seçmenleri temsil eder. Seçmen görüşleri ve lidere dokunabilme olanakları demokratik sürecin gelişimi ve değişimi için önem taşımaktadır. Bürokrasiyi az da olsa azaltır. Doğrudan iletişime olanak sağlar.

11. Yeni medya teknolojinin alternatif bir kamusal alan yarattığı düşüncesine yaklaşımınız nedir? Sizce yeni medya teknolojileri ağlar üzerinden yeni ve alternatif bir kamusal alan işlevi görmekte midir?

Cevap: Evet, artık meydan yerine sanal dünyada bir ortam oluşur. Bu yeni ve alternatif özellikleri vardır. Hızlı yayılım imkânı ve karşılıklı etkileşimi sağlar, ekonomik ve erişilebilirlik özellikleri vardır.

12. Zaman ve mekân kısıtlılığı olamayan sanal bir kamusal alanı demokratik perspektiften nasıl değerlendirirsiniz?

Cevap: Sanal kamusal alanların aynı zamanda demokrasiyi tehdit etme ihtimali vardır. Bu nedenle kullanım biçimleri derecesi ve içeriği önemlidir. Hukuki çerçevede değerlendirilmelidir. Kişi yararının toplum yararının önüne geçeceği durumlar öngörülmelidir.

13. Yukarıdaki sorularda yer alan kamusal alan, siyasal katılım, özgür iletişim olanakları, örgütlenme faaliyetleri ve seçim kampanyaları ekseninde değerlendirildiğinde yeni medyanın demokrasiyi işlevselleştirme potansiyeli hakkında ne düşünüyorsunuz?

Cevap: Potansiyeli artırır.